

FS

3929

1

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ԵՎ
ՊՈՒՅԴԱՆՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԱԿ

ქ. მ. წინა-კითხვის კაბის
საზოგადოებრივი
წიგნ-საცავი

3929/5

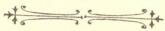
გამოცემა ეპისკოპოსის ალექსანდრეს

271 (47.992)

ქართლ-კახეთის მოწასტრების და ეკლესიების ისტორიული საბუთები

შეკრებილი თ. შორდანიას მიერ.

F 489
3

ფოთი
ტბაშა ღ. შ. ტულუპის
1903 წ.

XXIX, 272 გ. (20x12). [ფ.ი.ი.]

ქართველ-რუსულ

ქრისტიანული კულტურის

ისტორიის ილუსტრირებული

~~~~~  
Дозволено печатать Александромъ Епископомъ Гурійско-  
Мингрельскимъ 25 іюня 1902 г.  
~~~~~


FS 3929
1

წინასიტყვაობა.

ჩვენის მწერლობისა და ეროვნობის ცნობილ-
მა მოტრფიალემ, სახელოვანმა მამულიწვილმა
მხტოვანმა მღვდელთმთავარმა ალექსანდრემ მიბ-
რძანა მე გამომეცა ჩემგან შეკრებილი საეკლესიო
სიგელ-გუჯრები მისის საფასით. თუმცა მაშინვე
შევეუდეგ ამ წიგნის გამოცემას, მაგრამ მისი და-
ბეჭდვა ჩემის მოუცლელობისაგამო რამდენსაჲ წე-
ლიწადს გაგრძელდა. ამითი მე სამართლიანი გუ-
ლისწყრომა დავიმსახურე წმიდანის მამათ-მთავრისა.
ხოლო მოშიშარმა, რათა არა უმეტეს განვარისხო
იგი, მე შევსწყვიტე ბეჭდვა საეკლესიო საბუთე-
ბისა იმედუელმა, რომ დანარჩენ საეკლესიო სა-
ბუთებს მეორე წიგნად გამოვცემ მაშინ, როდესაც
უფრო მოცლილი ვიქნები.

ჩვენს საზოგადოებას, ეტყობა, საესებით არ
ესმის ის, თუ რა მნიშვნელობა აქვს სიგელ-გუჯ-
რებს ჩვენის ძველის ისტორიის მკვლევართათვის,
თორემ უმეტესს ყურადღებას მიაქცევდა მათს
შეკრებას და გამოქვეყნებას. უსიგელ-გუჯროდ
შეუძღვებელია ისტორიკოსმა წარმოგვიდგინოს
სრული სახე ჩვენის წარსულის ცხოვრებისა
იმ გეგმაზედ, რომელსაც თხოულობს თანამე-
დროვე ისტორიული მეცნიერება, ესე იგი არა
მარტო გაელილის ჩვენის პოლიტიკურის ცხოვ-

რებისა, არამედ შინაურულის ოჯახურის, საზოგადოებრივის და სახელმწიფო წეს-წყობილებისა, იურიდიულისა, ეკონომიურის და სულიერის ცხოვრებისა, წოდებათა ურთიერთობისა და მოწესეთა უფლებებისა და სხ. რა თქმა უნდა, რომ უსიგელ-გუჯრებოდ შეუძლებელია ჩვენის საეკლესიო ისტორიის საფუძველიანი აღწერაც, რადგან უმათერესი მასალა ჩვენის სარწმუნოებრივის ანუ რელიგიურის ყოფა-ცხოვრებისა სიგელ-გუჯრებში იპოვება და არა მხოლოდ საეკლესიო მწერლობაში. ბევრმა ჩვენში არც-კი იცის, რომ საქართველოს ეკლესიის შინაურს ცხოვრებას განსაკუთრებული სახე და აგებულება ჰქონდა, და ამ აგებულების საკმაოდ გამოცნობა შეიძლება მხოლოდ სიგელ-გუჯრების საფუძვლიანად შესწავლათ. ხოლო თავისებურობა საქართველოს ეკლესიის შინაურ წყობილებათა წარმოსდგა იმისგამო, რომ ქართველთა ეკლესიას დასაბამი მოაქვს თვით მოციქულების დროიდან, როდესაც აქ (განსაკუთრებით დასავლეთს საქართველოში) მაგრად ფესვი მოიკიდა ქრისტეს ღვთაებრივმა სწავლამ*), და რასაკვირ-

*) ჩვენი მეცნიერები დიდად შემცდარნი არიან, როდესაც წმიდა ნინოს მიაწერენ ქრისტიანობის გავრცელებას საქართველოში. წმიდა ნინომ მეფის და მისის მხლებლების მოქცევით მხოლოდ უბირატეს სარწაუნოებად გახადა ქრისტიანობა, რომელსაც მის დრომდე დროდ ფესვი გადგმული ჰქონდა ხალხის ცხოვრებაში. რათქმა უნდა, რომ ქრისტიანული ქართული მწერლობაც რამდენიმე სკუკუნით ადრე გაჩენილა ნინომდი და განსაკუთრებით დედოფალ საგლუხტამდის, 437 წ., რომელსაც ყველა ჩვენი მკვლევარნი

ველია, საქართველოს ეკლესიამ ამისგან მოშინა-
ხა თვისს შინაურს წყობილებაში, ჩვეულებაში და
თვით ენაში მრავალი ნაშთი პირვანდელთა ქრის-
ტიანულ ჩვეულებათა და წეს-წყობილებათა, რა-
იცა განსაკუთრებულს ფასს აძლევს მას. მეორე და
მესამე საკუნოებში საქართველოს ეკლესიას ახლო
კავშირი ჰქონდა სპარსეთის ეკლესიასთან (მე IV სა-
უკუნემდი), რომლის გავლენის ნაშთი აგრეთვე შე-
ნახულან ჩვენს აწ მიეწყებულს შინაურს ეკლესი-
ურს ცხოვრებაში. რღატქმა უნდა, რომ მეოთხე
საუკუნიდამ მერვემდი და რამდენამდე შემდეგაც
ჩვენს ეკლესიაზე უპირატესი გავლენა ჰქონდა
აღმოსავლეთის ეკლესიებს, ე. ი. ასურეთისას, იე-
რუსალიმისას და ანტიოქიისას, რომლის საპატრი-
არქოს ემორჩილებოდა სამშობლო ეკლესია მერვე
საუკუნემდი. და აი ეს არის იმის მიზეზი, რომ
ჩვენს ეკლესიურს ცხოვრებაში, განსაკუთრებით
ეკლესიურს ჩვეულებაში და მწერლობაშიაც ხში-
რად ვპოულობთ იმისთანა მოვლენათა, რომელნიც
არ არსებობენ საბერძნეთის ეკლესიაში.

რასაკვირველია ამ თავისებურობას ჩვენის სა-
რწმუნოებრივის ცხოვრებისას დიდი ფასი აქვს მეც-
ნიერებისთვის; გარნა საფუძველიანად მისი შესწავ-

სრულიად უსაფუძვლოდ მიაწერენ პირველს სახარების თარგმანს ქართულს ენაზე (იხ. ჩემი „ქრონიკები“ წიგ. II, გვ. 40—41, შენიშვნა). ამ დედოფალს, როგორც სპარსელს ქალს, ქარაულის ენის არა-მოკოდნეს, ქართულ ენიდან სპარსულენაზე გადაუთარგმნეს სახარება, როგორც მოგვითხრობს მატინე (ქ-ცნ. გ. 10.)

ლა შეუძლებელია თუ არ სიგელ-გუჯრების გაც-
ხრილვით. ეს მიუცილებელ საჭიროებად გახდა
განსაკუთრებით დღეს, როდესაც ეს პირვანდელ-
ნი საქრისტიანო ჩვეულებანი განდევნილ იქმნენ
ახალ-მოდურ მღვდლების წყალობით, რომელთაც
ჩვენის ცხოვრებისა და უმეტესად ჩვენის ეკლესიის
თაფისებურობის „ინჩიც“ არა გაეგებათ რა, რადგან
მათ, სიყრმითგანვე პანსიონებში აღზრდილთა და
მოწყვეტილთა ეროვნულ ცხოვრებიდამ, არა გაუ-
გონიათ რა გარეშე იმისა, რაც არ უწერიათ სასკ-
ოლო სახელმძღვანელოებში (учебники). ამიტომ
გასაკვირალიც არა არის რომ ეს ახალ მოვლე-
ნილნი მოძღვარნი უარს ჰყოფენ ყოველსავე, რაც
ამ სახელმძღვანელოებში არ აღმოიკითხება, თუმ-
ცა ესრეთი უარსყოფა ეწინააღმდეგება თვით დე-
და-ბოძს რუსეთის ეკლესიის ყოვლად ბრძნულის
დადგენილობისას, რომელიც ბრძანებს „уважать
обычай местной церкви“. ამ ნაირად მეცხრამეტე
საუკუნეში ახალ სწავლულ მღვდელთა წყალობით
თითქმის მოიხსო ქართლ-კახეთში კვალი ძველის
ქრისტიანულის წესწყობილებისა, ზნე-ჩვეულებათა,
და მხოლოდ იმ მიყრუებულ კუთხეებში დარჩა
თფილისის და ქუთაისის გუბერნიებისაში, სადაც
ჯერ ვერ მიმწვდარა გავლენა „კურსოენიკის“
მღვდლისა. ამ ნაირად დღეს მე ვერ ვიპოვე ზოგი
მსოფლიო ეკლესიის ძველ ჩვეულებათაგანი, რომელ-
ნიც დაკუთლიყვნენ სამეგრელოს ეკლესიაში და

თვით მე დავსწრებივარ ამ 35—40 წლის წინეთ, მაგალითად საერთო (სათემო) ყოველ წლიური აღაპი, სათემო სადილი შენდობის კვირიაკეს, როდესაც ყველა უმზრახთა უსათუოდ შეარიგებდენ, ძელის რეკა აღდგომიდან ამალგებამდი, ბუკთა ცემა აღდგომას ლიტანიის დროს, ძველი სახე ზიარებისა აღაპის და საკურთხის დროს, ნათლობის ჩვეულებანი, ტირილი მკედართა და სხვა მრავალი. ეს და ამ გვარნი მეტად შესანიშნავნი ნაშთნი უძველესის მსოფლიო ჩვეულებათანი განაგდეს უმეცარ მეცნიერებმა, რომელთაც ყოველივე შეისწავლეს, გარდა უმთავრესისა—თვისის ერისა და საქართველოს ეკლესიისა, რომელსაც რომელნიმე მსახურებენცა გარეწრობით. რალა თქმა უნდა, რომ ამათგან სრულიად განიღვენა ის ეკლესიურნი ჩვეულებანიც, რომელნი საქართველოს ეკლესიას მოაქვს წარმართობიდან, და რომელნიც არიან „გაქრისტიანებულნი ჩვეულებანი“, რადგან წარმართული არ დარჩენილა რა იმათში; ესენიც თავისებურებას აძლევდენ ჩვენს ეკლესიას. რუსეთში თითქმის ყველა გუბერნიების ეკლესიებს აქვს რაღაც განსაკუთრებითნი ჩვეულებანი, რომელიც შემოსულა წარმართობიდან, გარნა განწედილნი და „გაქრისტიანებულნი“. ამიტომ რუსეთის განათლებული სამღვდლოება არა თუ არ დევნის მათ, არამედ სასტიკად იცავს ადგილობრივ ეკლესიათა თავისებურებას ღრმად გამჭვრეტი ფრიადის მნიშ-

ნველოზისა ამ გვარ ჩვეულებათა.

აღსადგენად ანუ გამოსაკვლევად ამ გვარ უძველესთა მსოფლიო საეკლესიო ჩვეულებათა და აღგილობრივ წარმართობიდან შემოსულ თავისებურებათა უმთავრესი წყარო დი საშვალება არის იგივე სიგელ-გუჯრების შეკრება და საფუძვლიანი შესწავლა.

თუ რამდენად საჭიროა სიგელ-გუჯრების გამოცემა ჩვენის ისტორიისათვის და რაედენად მანებულება უყურადღებოდ დატოვება ამ ხელშეუხებელის საუკეთესო სამეცნიერო წყაროსი—ეს აღვილად დასაზახია შემდეგის გარემოებათაგანაც.

მთელმა საუკუნემ განვლო მას შემდეგ, რაც საქართველო რუსეთს შემოუერთდა და მაშასადამე ჩვენ გაეზდით მოკლილნი, თავისუფალნი სამშობლო მეცნიერებისათვის. ამ დიდს მანძილის სიგრძეში არა ერთმა პირმა სცადა თავი სამშობლო საისტორიო მეცნიერებისათვის, მაგრამ უმეტესობამ ჩვენს ისტორიაში სასურველი კვალი ვერ დაახინა, რადგან მეცნიერი მსჯელობა უნდა დამკვიდრებულ იქმნას შეურყეველ საბუთებზე, ხოლო ჩვენს მკვლევრებს ხელში არ ჰქონდათ ესრეთი საბუთები, რომელიც ლპებიან არქივებში და კერძო ოჯახებში. აქიდან ის მოხდა, რომ მკვლევართა არათუ წინ ვერ წასწიეს სამშობლო ისტორიული მეცნიერება, არამედ უფრო არივ-დარიეს, რადგან საბუთების უქონლობისაგამო დაენდნენ თვისს საკუ-

VII

თარ მოზაზრებათა და ზოგმა თავი მისცა ფანტაზიას... რასაკვირველია, ქეშმარიტი მეცნიერი სრულიადაც ხელს არ მოჰკიდებდა კვლევას, რაკი საბუთები არ ექნება, მაგრამ ამ გვარს შემთხვევაში, მოგეხსენებათ, საღერღელი მწერლობისა თავმოყვარეობის ნიადაგზე აეშლებათ ხოლმე მცირე-ნიქის პატრონებს, რომელნიც წარსულ საუკუნეში მეცნიერების სახელით აყრუებდნენ ჩვენს საზოგადოებას ვითომ-და მეცნიერულ გამოკვლევით ჩვენის ისტორიისა და ქება-დიდებასა იმკიდნენ უმეტარ საზოგადოებაში. ამ ცრუ-მეცნიერებმა აამტუტეს ჩვენი მატინები: გატაცებულნი უარისყოფობის „მოღით“ ეს ძალად-მეცნიერნი უკანასკნელ დრომდი უარს ჰყოფდნენ ჩვენს უმაღლესის ღირსების მატინებს, რომელნიც არათუ არ გაუჩხრეკიათ — არც კი გადაუკითხავთ გულდასმით, ჩვენს კულტურას, ყოველს ღირსებას ჩვენის წარსულის ცხოვრებისას, ჩირქს სცხებდნენ ჩვენს საეკლესიო და საერო მწერლობას, რუსთველსაც-კი ასპარსელებდნენ ანუ ასომხებდნენ. ზოგმა თვით გარეგნობით მეცნიერულ გამოკვლევაშიც გამოსთქვეს ყოვლად ცრუ აზრი, ვითომ ჩვენი გლეხები მონები ყოფილიყვნენ (გლეხის ყმისაგან ვერ განმრჩევი) თითქმის მთლად იმავე ყაიდისა, როგორც რუსეთში იყო „крѣпостничество“. სხვები იმავე მეცნიერულ კილოთი შეეხნენ ჩვენს კანონებს, თავი და ბოლო ვერ გაუგეს, არათუ ვერ

VIII

გაარჩიეს წოდებათა დამოკიდებულებანი, და ისეთის რიხით გამოაქუხეს თვისნი ვითომდა დასაბუთებულნი დასკვნანი, რომ ჰკვიანსაც მართალი ეგონება, და ჩვენი ძველი ყოფა-ცხოვრება, ჩვენე ბური ფრიად შესანიშნავი, უდიდესის ღირსებით შემკული სოციალურული წყობილება ბარბაროსებად წარმოუდგება მოღორებულ მკითხველს, ზიზღი ებადება წარსულისა და პატივისცემა მკვლევარის „მეცნიერისადმი“. გამოჩნდენ მათნი მოწინააღმდეგენიცა, რომელთაც ცამდი აჰყავდათ ჩვენი წინაპრები და ჩვენი ენა „სამოთხის ენად“ აღიარეს, მაგრამ უსაბუთოდ, ცარიელის ფანტაზიით, რადგან საბუთები გამოცემული არ არის და ხელმისაწვდენი. — მე ვიცი იმისთანა შემთხვევაც, რომ ამ უკანასკნელ ჯურის მეცნიერმა, პატრიოტულის ფანატიკოსობით დაბნელებულმა, განზრახ უღალატა მეცნიერებას, ამ წმიდათა-წმიდას, და შეთხზა ყალბი საბუთები, მოაღორა უმეცარნი მამულის-შვილნი, გარნა „ტყუილს მოკლე ფეხები აქვს“ და სიცრუეე დიდს მანძილს ვერ გაივლის...

ამისთანა სამწუხარო მოვლენათა ჩვენს მწერლობაში ადგილი არ ექნებოდა იმ შემთხვევაში, თუ რომ ჩვენ შეკრებილი და გამოცემული გვექონოდა საისტორიო მასალები, სიგელ-გუჯრები, რომელნიც ათიათასობით ინახება კერძო ოჯახებში და სახელმწიფო არქივებში. მაშინ მეტიჩარები-კი არ მოჰკიდებდენ ხელსა ჩვენს ისტორიას, არამედ

IX

ნამდვილის ნიქის მექონენი და მომზადებულნი პიანი, რომელნიც დღეს საკმაო საისტორიო მასალების უქონლობისა გამო თავისუფალ დროს სწირავენ ქალაქის თამაშობას, ლოთობას, ბილიარდს და ათასნაირს „განათლებულ“ ბიწიერებათა, რომელნიც ჩვენ საზღვარგარეთიდგან გვესტუმრნენ და დავგავიწყეს ქართული საუცხოო დროს-გატარება; — მაშინ ჩვენ თვალს აგვიხელდენ ქეშმარიტნი მკვლევარნი და ნამდვილს სახეს წარმოგვიდგენდენ წარსულის ჩვენის გმირულის ცხოვრებისას, რომელიც აღაფრთოვნებდა ყოველს შეგნებულს მამულიშვილს, რადგან დღეს ყოველს ექვს გარეშეა, რომ ძველს ჩვენს ცხოვრებაში, კანონმდებლობაში, მწერლობაში, ზნე-ჩვეულებაში ფრიად მრავალი მოიძებნებიან უმწვერვილესის ღირსების მოვლენანი, რომლის მსგავსიც თვით გაამპარტაუნებულ ევროპიელ თემებში არ მოიპოვებოდა და რომლითაც ჩვენ ქართველებს დიალაც თავი უნდა მოკვქონდეს. მაგალითად ჩვენში არ ყოფილა მეცხრამეტე საუკუნემდე ის უსწორმასწარობა წოდებათა შორის, რომლისაგამო ევროპიელი გლეხი-კაცი ყოველს უფლებას მოკლებული იყო და თითქმის ნივთად იყო აღიარებული ევროპიულ კანონ-მდებლობით. ჩვენში-კი ესრედ წოდებული ბატონ-ყმობა იყო ზნეობრივი თავისუფალი კავშირი, ორისავე მხრით (ბატონის და ყმის) სიყვარულით და ნივთიერ ანგარიშებით შეკრული

და არა ძალდატანებული. ამისგამო ჩვენს ბატონს და ყმას შუა ისრეთი სიყვარული და ერთობა იყო დამყარებული, რომლის მსგავსი არცერთს ერს დედამიწაზე არ ჰქონებია. ჩვენი გლეხი თავის ბატონისთვის თავგანწირული იყო, იგი ბატონს თავს ანაცუვალებდა ყოველს შემთხვევაში, თუ გაჭირებაში ჰნახავდა თვის ბატონს, რომელიც იყო მისი ქემშარიტი სასურველი პატრონი და არა საძულველი მტარვალი. აი მიმეზი იმისი, რომ იმ დროს როდესაც ევროპიელნი გლეხნი ჯგუფად და ზშირად დიდძალ გუნდებად ასე ზშირად ხმალს ჰკიდებდნენ ხელსა თვისის ბატონების სისხლის დასაქცეველად, ჩვენში არ გაგონილა გლეხი ბატონის სისხლის მღვრელი; ხოლო თუ სამდურავი შემოუვიდოდათ—გლეხი ვისაც უნდოდა იმას მიუვიდოდა ყმად და თუ უნდოდა წინანდელ ბატონისაგან მოცემულს მამულსაც შეირჩენდა არსებულ პირობების ძალით, ან სხვა გლეხს მოჰყიდოდა იმავე პირობებით, რადგან ბატონ-ყმური დამოკიდებულობა დაფუძნებული იყო ბატონის მხრით „პატრონობაზე, და გლეხის მხრით სამსახურზე (ძღვენი, მუშაობა, ღებინის და ქირის დროს დახმარება და სხ.) და არა არა მაწა-წყალზე.

მიწა-წყლისგან დემოკიდებულება სულ სხვა იყო და გამოიხატებოდა ღალის ძღვევით მიწის პატრონისადმი: მიწის პატრონი თავადსა და აზნაურს გარდა გლეხნიცა იყენენ. ხოლო თვით ღალა

XI

არსებულის ადათით არასგზით არ აღემატებოდა მეთედს შემოსავლისას (ესე იგი ყოველს ათს კოდში მიწის პატრონს ეკუთნოდა ერთი კოდი) და ამისი შეცვლა არ შეიძლებოდა. ხოლო ძალიან ხშირად გლეხი ნარდად ურიგდებოდა მამულის პატრონს და მეთედის მაგიერ გადაჭრილს გადასახადს დაიდებდა იმ მამულების სარგებლობისათვის, რომელიც მას ეჭირა მკვიდრად. ამ დიდს უფლებასთან გლეხ-კაცს ის უპირატესობაც ჰქონდა, რომ ბატონი ვერც გადასახადებდა მას თავის მიწიდან და ვერ გაყიდვა შეეძლო ამ მიწისა გლეხ-კაცის აყრით: ეს შეიძლებოდა მხოლოდ უკანასკნელის ნება-ყოფლობით, ესე იგი ბატონი უნდა ამ შემთხვევაში გლეხს მოჰრიგებოდა და დაეკამყოფილებინა იგი ზარალისთვის. შეიძლებოდა მიწის გასყიდვა მხოლოდ გლეხით ურთ, ესე იგი გლეხის აუყრელად: ვისს ხელში მიწა გადავიდოდა გლეხი იმას აძლევდა მიწის სარგებლობისთვის იმ გადასახადს, რომელიც მიჰქონდა წინანდელს მიწის პატრონს: გადიდება გადასახადისა არ იქნებოდა. შესანიშნავია რომ ამ გვარს შემთხვევაში სიგელი იწერებოდა შემდეგის ფორმით: მე ამან და ამან (სახელი და გვარი მაწის პატრონისა) მოგყიდე შენ (სახელი და გვარი მყიდველისა) ეს და ეს ჩემი გლეხები (სახელი და გვარი, რომელთაც ეჭირათ ის მიწა) ჯდეს რისიც მქონებელნი არიან საძრავითა და უძრავითა, ტყითა, ველითა, სახმა-

რითა და უხმარითი, საძებრითა და უძებრითა“ და სხ. ჩვენს მკვლევართ ვერ გაუგიათ ნამდვილი ახარი ამ გვარის სყიდვა-გასყიდვისა და გვარწმუნებენ ვითომ ამ გვარის სიგელებით იყიდებოდეს პირადად გლეხი, როგორც ნიეთი! ჩვენი სიგელ-გუჯრები რომ გამოცემულნი იყვნენ, ამ გვარი შეცდომა შეუძლებელი გახდებოდა: არა თუ არ შეიძლებოდა პირადად გლეხის გაყიდვა, არამედ მიწის პატრონს არ შეეძლო საკუთარი თვისი მიწა გაეყიდნა, თუ კი ეს მიწა გლეხს ეჭირა. შესანიშნავია ისიც, რომ მიწის პატრონს არ შეეძლო დაეშალა გლეხისთვის რამდენიც უნდოდა იქდენი მოეხნა მიწის პატრონის მამული თავისთვის „ლაღაზე“, ესე იგი მეთაღებზე: ამ შემთხვევაში არავითარი პირობა არ იყო საჭირო, კანონი სრულს უფლებას აძლევდა გლეხს მოეხნა ბატონის მიწა, თუ კი უკანასკნელი თავისუფალი იყო*.)

ამ ნაირად გლეხი არათუ არ იყო ნიეთი, არამედ მისი უფლება ბატონის (მიწის პატრონის)

*) ქართულ კანონ-მდებლობით ყოველს უფლებას მოკლებულნი იყვნენ მხოლოდ მცირე ნაწილი მცხოვრებთა—ესრედ წოდებულნი ყმანი ანუ მონები, ესე იგი სისხლით ნაშოვნნი პირნი, ტყვედ წაყვანილნი, ფულით ნაყიდნი, ბუშნი ანუ უკანონი შვილნი (ესენი იყვნენ ეკლესიის ყმანი) და იმისთანა პირნიც ყოველწოდებისა, რომელთაც თავისი თავი გაიყიდეს გაკირებებისგან გამოსახსნელად (შიმ. შილობაში სარჩოსთვის, ტყვეობისაგან გამოსახსნელად, ან ვალის გადაუხებლობისთვის შევალეს არგუნა კანონმა და სხ). ამ გვარნი პირნი მეტად დიდად ფასობდენ და ამიტომ მხოლოდ კარგად შემღებულს კაცს შეეძლო პუროლოდა განურჩევლად წოდებისა.—თუმცა იურდი-

XIII

მიწაზე არაფრით არ იყო შეზღუდვილი. და თუ მეც-
 ხრამეტე საუკუნეში ბატონ-ყმობა შეიცვალა სრ-
 ულ მონებად ან რუსულ Крѣпостник-ობად, ამი-
 სი მიზენი იყვნენ ჩვენივე თავად-აზნაურთაგან-
 ნი მოხელენი, რომელთაც თავისის სარგებლობის-
 თვის მოაღორეს რუსის მთავრობა, ვითომ ჩვენი
 „ბატონ-ყმობა“ ისეთივე მონობა ყოფილ-ყოს,
 როგორც რუსეთში არსებული „კრეპოსტიკობა“. მოღორდა რუსის მთავრობა და საქართველოში
 შემოვიდა საზიზლარი სახე მონობისა, რომელიც
 უკუნისამდე არ უნახავს საქართველოს: მთელი
 გლეხობა ანუ უკეთ რომ ვთქვათ მთელი საქართვე-
 ლო საკუთრებად იქციეს თავად აზნაურთა და ამ-
 ასთან ერთად მთელი მათი უძრავ-მოძრავი ქონება
 გადავიდა მომლორეებელთა ხელში!.... ამისთანა
 ბარბაროსობა საქართველოს არ უნახავს მთელის
 ორი ათასის წლების გრძელს მანძილში, რაც
 1803—1820 წლებში ევროპიულმა კულტურამ
 შემოიტანა ჩვენში! ძირეულად დაირღვა მთელი
 შენობა ქართულ ცხოვრებისა იურიდიულად: გლე-
 ხები ვერ მიუხდენ, თუ რა მოხდა, და როდესაც
 ზოგიერთ ბატონებმა ხელი წაუჭირეს გლეხთ,
 უკანასკნელნი საქართველოს სხვა კუთხეებში ესა-

ულად ყმაცა და ყმის ქონებაც ყველა მისის ბატონის საკუთრებად
 ითვლებოდა, მაგრამ ნამდვილად-კი ქართველობაში ყმებს ანუ მო-
 ნებს (მოჯალაბეს, „მკვიდრ ყმას“ „შინა-ყმას“, „დელმასხორეს“
 „მოახლეს“), სიყვარულით ექცეოდნენ და არ აკლებდნენ კაცობრივს
 უფლებათა. კანონმა აღკრძალა მათი გაყიდვა ურჯულოებზე.

XIV

ხლებოდენ, ახალ ბატონებს მიუვიდოდენ ხოლმე. მაშინ ძველი ბატონი რუსის კანონს მიმართავდა ხოლმე—და გაქცეულს გლეხებს აუყრიდენ და ისევ წინანდელ ბატონებს ჩააბარებდენ. გაოცებული გლეხები რუსის მთავრობას მიართმევდენ ხოლმე ესრეთს განცხადებას: რათ გაგვირისხდით, რა დავაშევით, რისთვის აგვყარეთო? ჩვენ ბატონი არ გვივარგოდა, თაყი დავანებეთ, სხვაგან წავედით, მისი არა წამოგვიღია რაო, არც არა გვმართებს რა მისი—რას გვემართლებითო? ვინც გვინდა ის არის ჩვენი ბატონიო, ნუ აგვყრიოთ ნუ დაგვაწიოკებთო და სხ. მაგრამ რუსის ჩინოვნიკი როგორ გაიგებდა გლეხის სიმართლეს, როდესაც რუსის კანონმა სხვა სახე არ იცოდა გლეხთა ცხოვრებისა, გარდა „კრეპოსტნიკობისა“, ხოლო ქართველი „ჩინოვნიკები“, რომელთაც ეს საქმე გაეგებოდათ, განგებ ჰმალავდენ ჰემმარიტებას მალალ მთავრობისაგან, რადგან გლეხების „გაკრეპოსტნიკობა“ მათთვის დიდად სასარგებლო იყო: მთელი მამულ-დედული, მიწა-წყალი და თვით პირადად გლეხ-კაცის სულნი მითი საკუთრებად ჰხდებოდენ ახალ კანონით. ამ გვარის გლეხების თხოვნებით საესეა პოლიციის და სხვა დაწესებულებათა არხივები. ამ ნაირად გლეხებმა ვერ გაიგეს ისე, ისინი გახდენ მონებად, და პიროვნებასთან ერთად ყოველი ქონება და მიწა-წყალი დაჰკარგეს, რომელიც მათ ეჭირათ ნასყიდობით, მეფეთა და ბატონთაგან მოცემულის სიგელებით.

გაუქმდა ყველა საბუთები, ახალმა კანონმა არ შეიწყნარა... რა შედეგი მოჰყვა ამას?—დაირღვა სიყვარული წოდებათა შორის, ბატონმა და ყმამ ერთმანერთი შეიძულეს; სიძუელი იქამდი მივიდა, რომ ყმამ ბატონის სისხლი დაჰღვარა. ხოლო უკანასკნელ, როდესაც ზოგ ბატონებმა ნამდვილ რუსულ „კრეპოსტნიკობის“ წესის შემოღება მოინდომეს, მაშინ დიდი უწყესობა მოხდა: ბევრგან აჯანყდნ გლეხები, ბატონებს ხოცავდნ, შეიქნა აქა-იქ „ბუნტობა“; მაგრამ რუსის მთაერობამ ვერ გაიგო ნამდვილი მიზეზი „ბუნტობისა“ და სასტიკად დასაჯა ყველა, ვინც ბატონებს წინააღმდეგობა გაუწია.

1820—1840 წლები საქართველოს ისტორიისა საფევა ამ გვარ „ბუნტებით“, რომელშიც მონაწილეობას იღებდნ რამდენიმე სოფლები, ანუ რამდენიმე პირნი. რა ნახა გლეხობამ, რომ ვერა გააწყო რა და ბატონი ყოველგან გამარჯვეული დარჩა, თვისს ბედს დაუმორჩილდა, მაგრამ სიძულილი ბატონისადმი გულში ღრმად ჩაირჩინა და ეს სიძულილი იხატებოდა იმაში, რომ გლეხები მხარს აძლევდნ იმ თითოოროლა პირთ, რომელთაც ვერ აიტანეს „კრეპოსტნიკობის“ მძიმე უღელი და შეურაცხყოფა მიაყენეს ბატონებს ან გამოასალმეს იგინი წუთისოფელს და „სათათრეთში გადავარდნენ“. ეს „ურჯულოებში გადავარდნა“ ხშირი შეიქნა 1840—1860 წლებში. ზოგნი სათათრეთში არ მიდიოდნ და ყაჩაღად გავარდებოდნ ხოლმე,

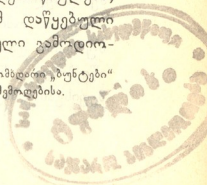
„ბატონებს“ ზარ ლს აყენებდენ, ეშუქრებოდენ, ხშირად ჰხოცავდენ. ხოლო გლეხობა ჩუმად მხარს უჭერდა ამ გვარს ავაზაკებს. უკანასკნელი ამ გვარი ავაზაკი იყო ხალხური გმირი „არსენა“. ეს იყო სრულიად უბრალო კაცი, არაფრით გამოჩენილი, მაგრამ დაბალმა ხალხმა (გლეხობამ) გმირად შეჰქმნა იგი მხოლოდ იმიტომ, რომ არსენა იყო მტვირთველი გლეხობის საერთო უკმაყოფილებისა ბატონების წინააღმდეგ და მათი მღვენიელი.

ზემოთ მოკლედ აღნიშნული ფრიად შესანიშნავი ზნეობრივი ურთი-ერთობა ქართველ წოდებათა შორის, მეცხრამეტე საუკუნეში დარღვეული „კრეპოსტნიკობის“ შემოღებით, სრულიად ვერ შეუღწიათ ჩვენთა მეცნიერთ, რომელთაც გამოაქუხეს ვითომ საქართველოს ბატონუკობა „კრეპოსტნიკობა“ ყოფილიყოს. ეს მოუვიდათ მათ საკმარისი გელ-გუჯრების უქონლობისაგამო, ურომლისოდ შეუძლებელია საფუძვლიანად შესწავლა ჩვენის კანონებისა, ჩვენის უღიადღისის ყურადღების ღირსის სოციალურის წლობილებისა*) და სხ.

*) სამურზაყანოში და აფხაზეთში რუსის კანონი შემოიღეს ამ ოციოდ წლის წინეთ და ამიტომ იქ „კრეპოსტნიკობა“ სრულიად არ ყოფილა. მე კარგად მახსოვს, რომ 1865—1870 წლებში იქ იყვნენ გლეხი („ფიოში“) და მონანი (დეღმახორე). პირველი იყვნენ თავისუფალნი წოდებანი და შეადგენდენ თითქმის მთელს ერს, ხოლო მონები მეტად ცოტანი იყვნენ და მარტო დიდ ოჯახებს ყვანდათ თითო-ორიოლა. სამეგრელო-იმერეთში კრეპოსტნიკობამ ფეხი მოიღგა, მაგრამ სრულად ვერ დამყარდა გლეხთა გა-

ამ ნაირად უსიგელ-გუჯრებოდ შეუძლებელია აღდგენა ნამდვილის სახისა ჩვენის წარსულის ცხოვრებისა, რომლის წყობილება და აგებულება (თუ კი სრულად იქმნება გამოკვლეული და დამყარებული შეურყეველ საბუთებზე) არა თუ არ იყო ბარბაროსული, არამედ მისაბაძავი გახდება აწინდელ ევროპიულ განათლების მტვირთველ ერთათვისაც, რომელნიც თუმცა მეცნიერებით და ხელოვნებით აღჭურვილნი არიან, მაგრამ მაინც ბარბაროსული სოციალური წყობილება აქვთ: იმათში ყველაზე დაჩაგრული და თითქმის მიწასთან გასწორებულია თვით ხალხი, ხოლო მცირე ნაწილი მცხოვრებთა (ბურჟუა, არისტოკრატია, მოხელენი) პარპაშობს და სუქდება სხვისის შრომით. ნათქვამს დაუმატებ იმასაც, რომ საქართველომ არ იცოდა ის აუარებელი ხარჯი ჯარისა და დაწებულებათა შესანანახავად, რომელიც დღეს არჩობს მთელს ევროპას: ჩვენ გვექონია სრულიად უბრალო მაგრამ დიდაც გონიერი წყობილება ლაშქრობისა, რომელიც არ იცის ევროპამ. მოლაშქრედ გამორჩეული იყო მთელი წოდება (თავადნი და აზნაურნი), რომელნიც მუდამ მზად იყვნენ საომრად. საომარი ვარჯიშობა მათი იყო ყოველ დიდ დღესასწაულებს, ყოველ კვირა-დღეებს აღდგომიდან დაწყებული აგვისტომდი, როდესაც მთელი სოფელი გამოდიო-

თავისუფლებამდი. — იმერეთში და სამეგრელოში მომხდარი „ბუნტები“ იყო შედეგი ბატონებისაგან კრეპოსტნიკობის შემოღებისა.

XVIII

და „ჯარში“ ე. ი. იკრიბებოდა „მეიდანზე“ დროს გასატარებლად: ახალგაზდა ქალ-ვაჟნი ფერხულს დააბამდენ, მოხუცებულნი კერძოდ ბაასობდენ, ხოლო ცხენოსანნი ვარჯიშობდენ ჯირითისა სროლაში, ბურთაობაში, თოფის და ტამბაჩის ნიშანში სროლაში, ცხენოსნობდენ, ყაბახობდენ და ს. იყო აგრეთვე „ნადირობა“, რომელსაც აზრად ჰქონდა აღზრდა ხალხისა სალაშქროდ. აგრეთვე ყვენობაში და ადგილობრივ დღეობებში გამართავდენ ხოლმე სამაგალითო ომს, ხის იარაღით ხელში, რომელსაც ესწრებოდა აუარებელი ხალხი. აქ მთელის ხალხის წინ იწვრთნებოდა მომავალი მხედარი თავადთა და აზნაუთა მხედველობის ქვეშე. თავადნი იყვნენ უფროსნი (ეხლანდელს ანგარიშით გენერლება, ხოლო აზნაურნი—აფიცრების მაგიერნი). უბრალო ომში გამოდიოდენ მარტო თავად-აზნაურნი, და მხოლოდ გაჭირვების დროს გამოყავდათ გლეხობაც. მთელი საქართველო გაყოფილი იყო რამდენიმე სადროშოდ. დროშის პატრონნი იყვნენ უმთავრესნი თავადნი (გენერალისი-მუსი): მუხრანბატონები, დადიანები, ერისთავები, ამილახვრები და სხ., რომელთაც ემორჩილებოდნენ მთელი სადროშო თავადობა თვისის აზნაურები თურთ. ომის დროს ესენი გამოდიოდენ თავისის სურსაით და ამიტომ ხალხს თითქმის არა ხარჯი არ აწვებოდა. სამაგიეროდ თავადებს და აზნაურებს მეფისგან „საქმელად“ მიცემული ჰქონდათ სახასო

XIX

მიწები გლახებითურთ. სანამ იგინი სამსახურში იყვნენ, თუ ლალატი არ შეაჩნდებოდათ, ეს მიწა-წყალი მათ არჩენდა, რადგან მიჩენილ მიწაზე დასახლებულნი გლახნი გაჩენილ ლალას, რომელსაც უწინ მეფეს აძლევდენ, ახლა, რაკი სათავადო ანუ სააზნაურო გლახად გახდენ, ამათ აძლევდენ გარეშე საბატონო სამსახურისა. ამ ნაირად ჯარის შენახვა გლახს გადასახადს არ უმატებდა, იაფად უჯდებოდა სამეფოს, და თვით ომიანობაც დიდს ხარჯს არ მოითხოვდა, რადგან თუ არ დიდს ომიანობაში ხალხისა არა იხარჯებოდა რა: მეომარნი დაგლითა რჩებოდენ და ხშირად მდიდრდებოდენ კიდევ. თუ ახლანდელ „მილიტარიზმს“ შეუფარდებთ ჩვენს ძველს სალაშქრო წყობილებას დიალაც თავი უნდა მოვიწონოთ, რომ ჩვენ გვექონია იაფი, უბრალო და თან ღროის შესაფერი წარჩინებული სამხედრო წყობილება, რომლის მთლად შესწავლა და სრულად გამოკვლევა, უტყუარ საბუთებზე დამყარებული, სანატრელი უნდა იყოს ყველა ქვემარტ მამულიშვილისათვის. ეხლანდელ ევროპიელს გლახობას რომ ხარჯი ადევთ ომიანობისთვის იმისი მესაღიცი არ მოუვიდოდა ჩვენს გლახობას.

ისევ გავივივორებ, რომ ქართველთა სოციალური, საზოგადოებრივი და სახელმწიფო წყობილება უმწვერვალესის ყურადღების ღირსია და მისი საფუძვლადანი შესწავლა ცხადად დაანახევებს ქვეყანას, რომ ამ მხრით საქართველო არათუ არ

XX

ჩამოუყარდებოდა იმ დროინდელ განათლებულ ეროვნებათა, არამედ შორს მათზე მალლა იდგა; და სრულიადაც გადაქარბებული არ იქნება რომ ვსთქვათ: ზნეობრივის და საზოგადოებრივის ინტერესების დაცვის მხრით სოციალური აგებულება ძველის საქართველოსა აუცილებლად მალლა დგას თანამედროვე განათლებულ ევროპიელ სახელიწიფოების კანონდებულებათა, რომლის ბურჟუაზურმან მილიტარულმა წყობილებამ დაჰბადა პირველად მონობა (XV XVII საუკ.), ხოლო წარსულ საუკუნეში ამ მონობას სულ სხვა სახე მიეცა, და ერის კეთილდღეობა კაპიტალისტურ და ბურჟუაზულ ანგარიშებს დაუმონანა, რათა ამით უფრო გააძლიეროს არსებული ევროპიული მილიტარიზმი და განამტკიცოს დედა-ბოძები ევროპიულ პოლიტიკურ შენობისა, რომელმან ინაცვალა და შთანთქა საზოგადოებრივი ინტერესები და გამოიწვია ის საშინელი (ჩვენ ქართველთათვის ჯერ უცნაური) უკიდურესი სილატაკე დიდის ნაწილის ევროპიელ საზოგადოებისა, რომელსაც ებრძვის ესრედ წოდებული ევროპიელი სოციალისტობა, ჩვენში უაზრო და უგუნური, ხოლო ევროპაში დღიური ვარამი და საჭირბოროტო... მოდით და შეადარეთ ამ „განათლებულ“ ბარბაროსობას კაცთ-მოყვარული ქრისტიანური სოციალური წყობილობა საქართველოსი, რომელიც არ იფერებდა სილატაკეს და არცა

XXI

წრეს გადასულს სიმდიდრეს რამდენისამე კაცისას, ფრთას უსხამდა სოფლურს ცხოვრებას (და არა ქალაქურს ბურჟუაზულ ინტერესებს), მიწის მოქმედებას, ბუნებრივს კულტურას, ხელოვნებას, ხოლო დუქნურ ანგარიშებს ბურჟუა-წურბელაებისას აღვირს უღებდა.

ყოველი ზემო ნათქვამი შეგვიძლია მტკიცე საბუთებზე დავამყაროთ და დავამტკიცოთ, რადგან ამ გვარი საბუთები ჯერ კიდევ მრავალი იპოვება ძველს ქართულ-მწერლობაში და სიგელ-გუჯრებში, განჩინების წიგნებში და სხ. მაგრამ ვაჰ ჩვენს დაუდევნელობას, ჩვენს გულით და გონებით გალატაკებას, რომ ჩვენს საზოგადოებას ჯერ თითქმის არ უზრუნვია იმაზე, რომ გამოსცეს ის საბუთები, რომლითაც აღფრთოვნდება ჩვენი ეროვნული გრძნობა, სხივი მოეფინება ჩვენს სახელს, ხოლო ჩვენი (ჩვენის ცრუ „ინტელინგენციისა“) აწინდელი ზიზღის მომგვრელი განხრწნილება უფრო ნათლად დაინახება...

დასასრულ საქიროდ ვრაცხ გავემელაენო ერთი მეტად მავნებელი გარემოება, რომელიც მთელს გარსულ საუკუნის მანძილში აფერხებდა ჩვენის ისტორიის აღორძინებას და ძირს უთხრიდა საზოგადოდ ყოველს საქვეყნო საქმეს. ეს გარემოება გახლავთ „მოღად“ შემოსული მიდრეკილება გადაგვარებისადმი იმ „განათლებულ“ წრისამიერ, რომლისაგან სამშობლო მოელოდა ხსნასა

და აღყვავებასა.

გონიერი კაცი რომ დააკვირდეს ჩვენის დაწინავებულ საზოგადოების ცხოვრებას მე XIX საუკუნეში და განსაკუთრებით პირველს ნახვარს ამ საუკუნისას ქეშმარიტად განცვიფრებამ უნდა შეიპყრას. როდესაც ჩვენს სისხლის ღვრას ბოლო მოვლო და რუსის მთავრობის დამყარებით დრო და სახსარი მოგვეცა ჩვენი ძალონე შეგვეწირა ხალხის კეთილ-დღეობისა და სამშობლო მწერლობისთვის—სწორედ ამ დროიდან მიიძინა წინანდელმა მისწრაფებამ მეცნიერებისადმი და თავი იჩინა საშინელმა სენმა, რომელიც აქამომდე ღრუნის და ჰნთქამს ჩვენს ეროვნებას, სამშობლო მეცნიერებას, ჩვენსკაცურ-კაცობას და ქართველობას. იმ თავიდანვე საზოგადოების სათავეში გაჩნდა საარაკო „მეტიჩრობა“ მოწინავე საზოგადოებისგუნდში, მწერლობაში და თვით ცხოვრებაში. „მეცნიერულ-მა-მეტიჩრობამ“, რომელთა გუნდში ითვლებოდენ ამ საუკუნის დამწყებში უმეტესობა მაშინდელ მოხელეთა, ვოლტერიანობა გამოაცხადა იდეალად, და მაშასადამე საფუძვლად ახალის ცხოვრებისა აღიარა უარისყოფა იმ ზნეობრივის და სოციალურ წესწყობილებისა, რომელზედაც დამყარებული იყო ჩვენი უწინდელი ზნეობრივი და რაინდული ცხოვრება. უარი ჰყვეს პირველად თვით ღმერთი, ღვთის-მსახურება და მერმე ქრისტიანული ზნეობა, უკანკსკნელ უარჰ-

XXIII

ყვეს და სასაცილოდ აიღეს ყოველივე, რასაც ქართველობის სახე ედვა: ჩვენებური მორცხვიანობა, ჩვენი ჩაცმა-დახურვა, ჩვენი ენა, სიმღერები, ზნე-ჩვეულებანი, თვით ჩვენებური ქართული გვარებიც, რომლის ქართულ დაბოლოებათა ამახინჯებდნენ უცხო-ენათა დაბოლოების მიზნით, მაგალითად: იმნაძეც (იმნაძე), დადიანოც, წერეთელიც, ბარათოც, ლაპეროც (ლაპერაშვილი) და სხ. სასაცილოდ იკლავდნენ განსაკუთრებით ქართველ ქალების განთქმულ მორცხვობას, ნამუსიანობას. ხშირად საქმე იქამდე მიდიოდა, რომ ქმარი თვისს მეუღლეს ძალ-მომრეობით შეუვადებდა ხოლმე ოთახში ვოლტერიან ჩინოენიკს. დიდის ხნის მოქმედებამ ამ გარემოებისამ იმდენად გასჭრა, რომ მაღალ საზოგადოებაში მართლა თვალ-საჩინოდ დაეცა ნამუსიანობა ქართველ ქალისა, და ვორონცოვის დროს მოხდა შემდეგი შემთხვევა: კნენია მ—იმ ნამესტნიკის სასახლეში ლოტარია ითამაშა დიდს საზოგადოებაში; ჩაგდებული იყო სათამაშოდ საუცხოო ოსმალური დიდი დამბაჩა. მოიგო დამბაჩა „კნიაზ გიორგიმ-“ მოგებულნი ნივთი რომ კნიაზმა მოსთხოვა მ—იას უკანასკნელმა გაიწვია თავადი და უთხრა: „ВОТЪ ВАМЪ ТУРЕЦКІЙ ПИСТОЛЕТЪ“, და ისეთი ხმა ვააგონა, რომ მთელი საზოგადოება სიცილით გადაბრუნდა — გაისმა განუწყვეტელი ხარხარი. კნიაზ გიორგიმ, ფრად ნასიამოვნებმა, კნენიას მოახსენა: „ეგ ფიშტო მე მიბოძეთ, უკეთ გავიტენაო“. „ვოლტერიან-

ნობა“, „განათლება“ და უსირცხვილობა“ თითქმის სინონიმად ანუ ერთი და იგივე სახელად გადაიქცა. რასაკვირველია, ვოლტერისა არა გაეგებოდათ რა მისს მიმდევართ, მაგრამ ვრცლად შეითვისეს მცნება უარისყოფობისა, განსაკუთრებით ქართველ ეროვნულის თვისებათა.

პირველად „ვოლტერიანობა“ შემოიღო ჩვენში რუსეთიდან დაბრუნებულმა ბატონიშვილმა დავით გიორგის ძემ. ეს სახელოვანი გმირი ცოტახნის გავლენამ პეტერეურგის ვოლტერიანულ საზოგადოებისამან იმდენად შესცვალა, რომ მამა მისმა, მეფე გიორგიმ, არ იცოდა როგორ მოქცეულიყო ამ ღეთის მგმობართან, ხატების და რჯულის შეურაცხმყოფელთან. გმირობისაგან ლაჩრად ქცეულს დავითს არაფრად მიაჩნდა ქართველობა და საქართველო და მხოლოდ პეტერბურგის ცხოვრებაზე, იქაურ საზოგადოებაზე და „გავოლტერიანებულ“ ქალთა საზოგადოებაზე. ჰბოდავდა. მაშინ მან შეიძულა მალალ-ზნეობიანი თვისი ერთგული მეუღლე, რადგან გავოლტერიანებულ ქალებში და საზოგადოებაში ვერ გამოაჩინდა, შეიყვარა ფული, ქეიფობა, აღვირ აშვებული ცხოვრება უარისყოფელმა და უკუმგდებელმა საუკუნოებით დამყარებულის საზოგადოებრივის და ოჯახურის წესებისამ, რომელსაც მისდევდა ძველი რაინდულად აღზრდილი ქართველობა. ეს იყო მისი სამტირალო დაბრმავება, რომელსაც შეუდგნენ ზოგი მისნი მხლე-

ბელნი. მალე გამოფხიზლდა დიდებული გმირი ყარსისა, ცრემლით მოიბანა თვისნი ცთომანი, მაგრამ გვიანლა იყო...—მისის პეტერბურგში გადასახლების შემდეგ „ვოლტერიანობა“, ქართველობის ეროვნულ თვისებათა უარისყოფა და სასაცილოდ აგდება გამეფდა მთელს ქართლ-კახეთის დაწინავებულ საზოგადოებაში და, რასაკვირველია, მაშინდელს ინტელიგენციაშიც. გადაიკითხეთ მაშინდელი გაზეთი („თფილისის უწყებანი“) და ჟურნალი და დარწმუნდებით, რომ მისს რედაქტორს და თანამშრომელთ თაფი მოაქვთ ჩვენის ეროვნობის უარის-ყოფობით; რედაქტორმა ჟურნალისამ თვისი ქართველობა დაჰმალა თვით მისის გვარის გადაკეთებით სხვა ყაიდაზე: „редакторъ Соломонъ Магарскій Додаевъ“ (დოდაშეილი მალაროელი). გაზეთ ჟურნალობა ან სასაცილოდ იკლებდა ჩვენებურობას, ანუ ხმას არ იღებდა დასაცველად ქართულ ზნე-ჩვეულებათა, ადგილობრივ საეკლესიო თავისებურებათა, და მთელი ყურადღება მიქცეული ჰქონდა ჩვენთვის უმნიშვნელო მწვრილმანებზე. ვოლტერიანობამ ყველას თვალი დაუბნელა, იმათაც-კი, რომელთაც ვოლტერისა არა გაეგონათ რა, არც რუსული სცოდნიათ, არც ახალ განათლებაში ფეხი შეედგათ. ვოლტერიანობა და უარისყოფა ქართველობისა გახდა „მოდად“, და ვაჲ იმას, ვინც ამ ახალ ცხოვრების სიმბოლო სარწმუნოებისას არ

ალიარებდა — იმას მაშინდელ „განათლებულ“ საზოგადოებაში არ შეუშვებდენ, მას სიცილით გაბასრაედენ, მას იმედი არ უნდა ჰქონოდა მოხელეობა ანუ თვალ-საჩინო სამსახურის ადგილი ეზოვნა, მისს ოჯახში მაშინდელი თაემომწონე „განათლებული“ გვამი ფეხს არ შესდგამდა.

რათქმა უნდა ამგვარმა გავლენამ სრულიად მიაძინა ქართველობა, ქართული საზოგადოებრივი ცხოვრება, მწერლობა, მწიგნობრობა. სამაგიეროდ საზოგადოება ხარბად დაეწაფა განცხრომას, განხრწნილს დროსგატარებას, თავ-აშვებულს ცხოვრებას ყოველსავე ამას ფული უნდებოდა, და მაშინდელმა მაღალმა წოდებამ ხელი მიჰყო ადგილ-მამულების გაყიდვას, დაგირაფებას, ბედოგლათობას გლეხებს ხელი მოუქირეს, ახლად „გაკრებოსტნიკებულ“ ყმობას სული ამოართვეს, ააწიოკეს. ხოლო მაშინდელს მწერლობას კრინტიც არ შეუძრავს არც „გაკრებოსტნიკების“ წინააღმდეგ და არც გლეხების ყოფა-ცხოვრებაზე, ერთი სტრიქონიც არ დაწერილა ამ საშინელ არეგ-დარევაზე, გლეხკაცთა „ბუნტებზე“ და საზოგადოდ იმ საოოცარ ღრამაზე, რომელმან ძირიანად ამოაგდო კეთილ-დღეობა ქართლ-კახეთის გლეხკაცობისა.

გენიოსურმა გონებამ ვორონცოვისამ ღრმად განსკერტიტა, რომ ქართველთა დაქვეითება მაინებელია რუსეთის ინტერესისთვის, რადგან დედა-ძარღვი რუსთა გავლენისა კავკასიაში ერთ-მერწმუნენი

ქართველნილა იყვნენ, არიან და იქნებიან. ამიტომ ეკონომიკური მფარველობა გაუწია ქართველობას და განსაკუთრებით ქართულ მწერლობას. განათლებულმა გამგებელმა გარეშემოისხა ქართველი მწერლები, ჩინებით და ფულით გული დაადებინა მწერლობაზე და შექმნა ქართული თეატრი; დააარსა ქართული ჟურნალი, რომელსაც სუბსიდია დაუნიშნა და სხ. მაგრამ როგორ მოიხმარეს ჩვენმა მწერლებმა ბექდვითი სიტყვა? მთელი გუნდი მაშინდელ მწერლებისა და თვით ახალ დაარსებული თეატრიც შეიქნა მგმობელად ქართველობისა, მათის ზნე-ჩვეულებათა და რწმენათა და მქადაგებულად თავაშვებულის ცხოვრებისა. უმეტესი ნაწილი მაშინდელის პაესებისა (თუ არ ყველა) იდეალად განათლებისა გვიხატავს გავოლტერიანებულ აფიცერს ანუ მოხელეს და მათის გავლენის ქვეშ გზადაკარგულსა ქალებს. ყოველი ქართველური (გართულ ქამა-სმისა) დაცინულია და გაკიცხული მწერლობაში და შიგ ტეატრშიაც მთელის ქართველობის წინ. ახლანდელს ქართულ წარმოდგენებს სათაური იქიდანვე მოაქვს და მთლად არ არის განთავისუფლებული იმავე ანტი-ნაციონალურ მიმართულებისა და უკუღმართობისაგან... ვერც თანამედროვემან ჩვენმა მწერლობამ გადაადგო იგივე უკუღმართი უღელი, უარის მყოფელი ეროვნობისა და ყოველის იმისა, რამაც შექმნა ძველებური ჩვენი სანაქებო სოციალური და

XXVIII

ოჯახური წეს-წყობილება, ჩვენი არაკული გმირობა, სულის და სხეულის ძლიერება. ქართული მწერლობა ჩვენს გადაგვარებულ გარყენილ „ინტელიგენციის“ ხელში ოდნავ ბეჭუტავდა ვორონცოვისაგან ბოძებულ ფულის წყალობით (სუბსიდი) და თავი მოჰქონდა იმავე უარისმყოფელობით... ამ ოცდაათის წლის წინად დაიბადა ახალი ჟურნალ-გაზეთები („კრებული“, „დროება“ და სხ.), მაგრამ, სამწუხაროდ, საკმაოდ ვერ იცავედნენ ეროვნობას და ქართველობას, უფრო ხშირად აფურთხებდნენ ქართულ ზნე ჩვეულებათა, თავისებურებათა; ყოველივე ქართული, გარდა ქართულის ენისა, გამობილი იყო პირდაპირ ან განკიცხული სტრიქონდა-სტრიქონ შუა. მარტო ევროპიული და უცხო-ქვეყნური იქნა საგნად ახალ „ინტელიგენტთა“ ოცნებობისა, ხოლო ჩვენებური აღიარებულ იქმნა ველურობად, ბარბაროსობად. ამ გვარმა მიმართულებამ მწერლობისამ დაჰბადა მთელი გუნდი მამულის მგმობართა, რომელნიც სრულიად მოსწყდნენ მამულიშვილობას, და ამ უკანასკნელ ჟამს ეს გუნდი გასკდა ორ ბანაკად; ერთმა გამოაცხადა: მე არც ერთი ვერი და ეროვნება არ მრწამსო, არც ქართველობა და არც სხვაო, მე მრწამსო მხოლოდ კაცობრიობა და მას ვემსახურებიო, ხოლო ქართველობა და ყოველივე ქართული „საფეხურად დამიდვიაო“ ასასელელად ამ კაცობრიობის სიმამლღებო. მეორე გუნდმა, უარჰყო რა აგრეთვე

ქართველური და თითქმის ყოველივე ეროვნული და თვით კაცობრიობაცა, თვის იდეალად გამოაცხადა „მუშათა ინტერესები“, და მათმა ორგანომ „კვალმა“ ამ მუშებს ანაცვალა ყოველივე, რასაც ჩვენ ვეტრფით.

კიდევ გავიმეორებ, რომ ესრეთის ჩვენის გზადაკარგულობის უპირველესი მიზეზი არის უვიცობა ჩვენის წარსულის ცხოვრებისა და ერისა, და სანამდი საფუძვლიანად არ შევისწავლით ჩვენს ერს უტყუარის საბუთებით, მანამდი შეუძლებელია ქეშმარიტს გზას დაადგეს ჩვენი ესრედ წოდებული „ინტილიგენცია“.

1632.---კარსა [ვეა]ჯენით ვისმით (?) აჯა თქუენი---
 ოყლაყსიშვილინ შიო---გამზიასეული მამული
 საენავითა, უკნავითა, ველითა, ვენაკითა, წყლითა წის-
 ქუილითა, სასახლითა გარეშემოთა ყოვლისფერითა
 მოუკლებლად შენთვის გებოძებია. გქონდეს და
 გიბედნიეროს ღ-ნ ჩვენსა და წმიდის დავითის უდაბ-
 ნოს ერთგულად სამსახურსა ქუეშე. არა მოგეშალოს
 არა ჩვენკან, არა სხვათა კათოლიკოზთაგან დაწერა
 სიგელი ესე ქარონიკონსა: ტკ: † † †

1648 წ. № 3. ქ. ჩვენ ქრისტეს ღვთისა მიერ
 კურთხეულმან ყოვლისა საქართველოისა დიდმან
 მამად-მთავარმან ქართლისა კათალიკოზმან პატრი-
 არქმან პატრონმან ქრისტეჟორე ესე უკუნისამდე
 ჟამთა გასათავებელი წყალობის წიგნი და სიგელი
 შევიწყალე და გებოძე შენ რატაძეს რამზოსა და
 შენსა ძმასა პაპოსა და შავერდსა და შენთა შვილ-
 თა დავითასა აღდგომელსა, ამბროსეს და მომავალთა
 სახლისა თქვენსათა ასე რომე მოგვიდევით კარსა
 დარბაზისა ჩვენისასა და მამულისა საქმესა გვეა-
 ჯენით. ვისმინეთ აჯა და მოხსენება თქვენი
 და გებოძეთ მამული ძმითშვილისეული მისისა
 სახლ-კარითა, ქვევრ-მარნითა, მიწა-წყლითა,
 მთითა, ბარითა, შესავლითა და გამოსავლითა
 და მისის სამართლიანის სამძღურითა (აქ არა
 სტრაქანი გასკუბ ამოქლიდა) რომ არა კაცი

არ გეცილებოდეს და კიდევ წმინდის დავითის მამული იყო ძმათაშვილის მამულთანა და იმხს სანაცვლოდ წმიდას დავითს კვირიკასშვილის მამული დაუდევით; რამზოსა ჰქონდა და ის კვირიკაშვილის მამული წმინდის დავითისათი დაგეოც და წმიდის დავითის მამული რამზისათვი მიგვიცემთა. ჩვენ ასე გაგვისაპართლებია. არ მოგეშალოს არა სხვათა კათალიკოზთაგან, ჩვენსა, და სვეტის ცხოველის ერთგულად საჩხაბურისა ქვეშე. არიან ამის მოწამენი შუა-დამხვდომნი შავერდი ნაცვალი, სვეტისცხოველის კანდელაკი ნაცვალი ბერუა დათუნა ბურტულასშვილი და სულ საგარეჯონი. დაიწერა ქორონიკონსა: ტლე: (სელ-ჩართულად: „კათალიკოზი ქრისტეფორე“ და სკათალიკოზი ბეჭედი.

1648 წ. № 5. ასღო დროისა.

ქ. ჯაჰანგირას შვილი ალი მარარდან კეთილად სახსენებლათ, ბატონო ნინოწმიდელო, მრავალი მოკითხვა მოგვიხსენებია. თუ ჩვენს ანბავს იკითხო ჩვენ ხორაჩას მივალთ (და) ჩვენი რაც მოგაბარეთ ოთხი მაფრაში აღრუდი (?) დ (და) ერთი ტომარა სპილენძეული, ერთი საპალნე მარლი, ესები ჰალბათ რომ ამირყოვლას და ხალი ფაყულას (ხალიფა ყულას) ორი კაცი ქესამაჩი ერთ ქიჩიგ მაჰმადა და ერთი ხან მაჰმადი ჰალბათ რომ ჩემი საქონელი მაგათშა ბარე. ჰალბათ რომ მტზა-

ლარაქნა (მუხ ალარა ქნა?) მისცე ბატონ მუსალამ მოგახსენა, ბატონონი ნინოწმიდგლო ჰუბეთ ამ ერთი ჩემი რახტა და ერთი ჩუხა და ხუთი ფლურა და ესები გრიგოლს ბერს მიმიბ.რია. ესე'ი ამ კაცის მიაბარე. ჩემი ყაბულიც ვარ ჰალბათ რომ მიცეთ; თუ რომ არ მისცემთ, თქვენ იცით, თორემ მეორე ერთი ორასთ გამოვართმევ. (მასდევს სხარსუღა ორა ბეჭედი) ამ გუჯრადამ ცხადია, რომ სხარსთა ჯარას უფროსებს თვისა ნამდვილა ნათება მაუბარებათ და ვით-გარესჯას ბერებსთავას და უკან სთხოვენ.

1648 წ. № 5. ხსლა დროისა.

ქ. შაგვიწორავს ჩვენ ცოცხსვილის ქალს და არაგვის ერისთვის ცოლს ბატონს შამარს წმიდის დავითისათვის ჩვენდა სადღეგრძელოდ წელიწადში თუთხმეტ წყვილი მკერდი დოში, ხუთი ზურგიელი, ათი კოდი პური, ერთი საპალნე ღვინო, ერთი ხელი ტანისამოსი ერთის ბერისათვის (ამას ამანაკერა ეჩქერა, ფრად შესანამხავა სელაფხება, და სხვა ნაკერებიც დღეს დაცულაა საქართველოს საეკლესიო მუხეკუმში). ბოლოს ხეუღლად. „თამარი“

1654 წ. ქ. ნებითა და შეწევნითა

ლუთისათა ჩუპნ ღვთივ-გვირგვინოსანმან და ორისავე საბატონოს მკურნელ-მკონებელმან, მეფეთ მეფემან ხელმწიფემან პატრონმან როსტომ და თანამცხედრემან ჩუპნმან დედოფალთ დედოფალმან პატრონმან მარიამ ესე უკუნისამდე ყამთა და ხანთა გასათავებელი, მტკიცე და უცვალებელი შემოწირუ-

ლობისა წიგნი და სიგელი გკადრეთ და მოგახსენეთ
თქუნს ყოვლად საშინელსა და სადიდებელსა,
პატოასანსა წმიდას ნინოს, მას ჟამსა ოდეს ბატონს
თეიმურაზს თქუნის მამულისა და გასადეერისა ან
წინათ ქვეყანასა და ან უკან სამამულშა ცხუარი
ან თათრისა და ან ლეკისა აიღებოჯის, თვითო
ცხუარი ფარისთავს თქუნსთვს შემოაუწირავს. ახლა
ჩუნდა სადღეგრძელოდ და გასამარჯვებლოდ
ჩუნდა იმავე წესით თქუნსთვს შემოგვიწირავს და
ფარის თავს თვითოს ცხუარს ბატონის ბოდბლის
მოსაქმეთ ნუ დააკლებენ და მოაბარებდენ, აგრეთ-
ვე ფაკისთავს თვითოს შაურსა ნუ დააკლებენ. აწე
უზედანსთა მოგახსენებთ და უქვედასთა გიბძანებთ,
ვინცა ვინ კარისა ჩუნისა ვექალ-ვეზირნი და მო-
საქმენი იქნებოდეთ თქუნსცა ასრე გაუთავეთ და
ნურას მოუშლით და შეეცილებით, თვნიერ შე-
წევნისა და თანა-დგომისაგან კიდე. დაიწერა ბრძა-
ნება და ნიშანი ესე ქორონიკონსა: ტმბ: ხელითა
კარისა ჩუნისა მდივან-მწიგნობრის ბირთველისათა.
სელ-მაწყრიათა „რასტამ“ „მარამ“

1662 წ. კ. ჩუნს მეფეთ მეფემან, პატრონ-
მან შაჰნავაზ, თანა-მეცხედრემან ჩუნსმან დედო-
ფალთ-დედოფალმა, პატრონმან მარიამ, პირმშობმა
და სასურველმა ძემა ჩუნსმა პატრონმან არჩილ,
პატრონმან გიორგიმ, და პატრონმან ლევან
სუსტის-ცხოველის ბატონის კათალიკოზის საქმე
ამ რიგად გაურიგეთ: ძუპლითგან ხელმწიფეთაგან

ამ რიგად შესწიროდა: რაც ქალაქილამე, გინა სომხით საბარათიანოდამე ანუ თრიალეთილამე და ან კახეთილამე, ქართლით გელმა-გამოდმა მგზავრმან შეიაროს და ანუ მზოვრეთსა და მას ქუცშეთ თრიალეთილამე ჩამოიაროს, რაც³ გორის მებაყემ ბაყი აილოს, მესამედს ბატონის კათალიკოზის მე-ბაყეს ნუ დააკლებს; მებაყენი გორისა და ბატონის კათალიკოზისა ერთად უნდა იარონ. ვინც ან სამცხილამე და იმერეთილამე მგზავრი ჩამოვიდეს და გორს მოვიდეს და გორს ივაჭროს, იქილამე დაბ-რუნდეს, იმასთან კათალიკოზის ჰებაყეს ველი არა აქუს და რომელმანც გორილამე ჩაიაროს, იმისიც აილონ; რომელმანც მგზავრმა თრიალეთილამე მზოვრეთსა ზედა და ან ქუცშეთ ჩამოიაროს, იმისიც ბაყის მესამედი კათალიკოზისა არის. ესე ამ გუა-რად სუთტის-ცხოვლისათჳს შეგვიწირავს ჩუწნად სადღეგრქელოდ და მეფობისა ჩუწნისა წარსამარ-თებლად. გიბრძანებთ გორის მუშრიბო და მებაყე-ნო, რა რიგადაც ამ წიგნით⁴ შეგუცწიროს, თქუწნც მესამედს ნუ დააკლებთ. ქორონიკონს: ტნ: მაი-სის: კდ: დაიწერა ესე ჰტკიცე და უტკალეგელი (?) ინდიკლონსა მეფობისა ჩუწნისა მეოთხესა ველითა კარისა ჩუწნისა მდივან-მწიგნობრისა გორელის ფირალისითა.

1664 წ. ქ. ჩუწნ მეფემან ბატონმან შაჰნაზარ მოგახსნეთ წიგნი და საგელი ესე თქუწნ ყოვ-ლად დიდებულსა... (გქელი წინასიტყვაობა)

მეკამეტეს მოციქულსა წმიდასა. ნინოს და მოწამეთა შორის წარჩინებულსა და ღვაწლ-მრავალსა წმიდასა გიორგის, (ალავერდსა) ასრე და ამა პირსა ზედა: ოდეს ბედნიერმა ყვენმა კახეთი გვიბოძა, მოკითხული ვქენით და სულ-კურთხეულის მეფის თეამურაზისაგან და მეფეს როსტომისაგან წიგნი იღვა და ჩუპნცა სიგლითა ამითასრე შემოგწირეს, რომე არა საჩუპნო სათხოვარი და გამოსაღები თქუპნის მამულით არა ითხოვებოდესრა: არა სახევისთაო, არა ბელბაში, არა საური, არა ბაკა-ბაში, არა პირის ცხვარი და თუ საბოდბომ კაცმა დააშაოს რამე და ჯურუმი წავართათ, არა ჯური-მის ნახევარი, რაც ფერი იყოს, ასრე შემოგვიწი-რავს სახსოვრად სულისა ჩუპნისად, დღეთა ჩუპნ-თა სადღეკრძელოდ და მეფობისა ჩუპნისა წარსა-მართებლად. აწე შეიწიკე შენ წმიდაო ნინო მო-ციქულო და წმიდაო გიორგი მოწამეთა მთავარო და ნაცვალ გვაგე მადლი და ფარვა შენ-მიერი. აწე ვინცა და რამაც ადამის მონათესავემან კაცმან ანუ მეუვემან ანუ დედოფალმან ანუ დედმან, გინა მცირემან ესე ჩუპნი წიგნი და ფიცი თქუპნ მოკი-შალოს, რ-სხავსმცა დაუფარავი დაუსრულებელი ღმერთი ამინ. დაიწერა ქორონიკონსა: ტზბ: ფე-ბერვლის: კე: ხელითა კარისა ჩუპნისა, მდივან-მწიგნობრისა ყოჩღანა-შვალის მაველისათა.

1664 წ. ქ. ნებიითა ლუთისათა ჩუპნ ლუთივ გვირუკინოსანამან ხელმწიფემან მეფემან პატრონამან

ელენე ვიგულეთ და ვიგულსმოდგინეთ და კადრეთ და მოგახსენეთ მცირე ესე წიგნი და ფიცი თქუენ ყოვლად პატროსანსა და ლუთივ დიდებულსა. საქართველოს გამანათლებელსა პატროსანსა წმიდასა ნინო მოციქულსა და მოწამეთა მთავარსა, დიდსა მოწამესა წმიდას გიორგის, ასრე და ამა პირსა ზედან: მას უამსა, ოდეს პაპა ჩემსმეფეს ბატონს თეიმურაზს თქუთანთვს ფარის თავს თვითო ცხვარი და ფაკის თავს თვითო შაური შემოეწირათ აწე ჩუენ ჩუენად სადღეგრძელოდ და მეფობისა ჩუენისა წარსამართებელად და ცოდვათა ჩუენთა შესანდოვლად, ფაკის თავს სამი შაური და კიდაე ფარის თავს თითო ცხვარი და საცა სახიზიყოს მიწასა და ალაგში მეწდროე თათარი დედგეს, ბარზედ ორი შაური თეთრი, ესენი ხელახლად ჩუენ შემოგვიწირავს ყოელისა ადამის ნათესავისა კაცისა მოუშლელად... დაიწერა წიგნი ესე ქობულეთის: ტნბ: სექტემბერსა. ხელმოწერაჲაა „ერეკლე-ელენე.“

1664 წ. ქ. ნებითა და შეწვევითა ლუთისათა ჩუენ იესიან, დავითიან, სოლომონიან-ბაგრატიონიანმან, მეფეთ მეფემან ხელმწიფემან პატრონმან შაჰნავაზ, პირმომან და სასურველმან ძემან ჩუენმან პატრონმან გიორგიმ, პატრონმან ლევან, პატრონმან ლუარსაბ და პატრონმან სულეიზან.... კადრეთ და მოგახსენეთ თქუენ წმიდასა ევსტათის, დიდსა ზღუდესა და შემწესა მეფობისა ჩუენისასა

და წინა-აღმდგომთა და მებრძოლთა ჩუპნთა დამამ-
ხობელსა, თქუენ ჩუენს მსწრაფელ შემწესა და
პატიოსანსა ტაძარსა თქუენსა, ასრე და ამა პირსა
ზედა, რომე პირველადაც ჩუენთა ჩამომავალთა
მეფეთაგან შეწირულობის სუგელი გქონებოდათ,
ჟამთა ვით. რებისაგან აგარიანთა მიერ წარტყუენი-
ლი იყო. მოკიხული ვქენით და ჩუენცა რმავე
სიგელი ესე დაგიტყუათ და შემოგწირეთ ესე... და
ფაკნისა კოდის პური, საბალახე და სამეკობრის-
მჭებნელო, ნახირის თავი და რაც საჩუენო გამო-
საღები ხდებოდეს, ერთის სათათროს საურის მეტი,
ყოულა თქუენივს შემოგვიწირავს ასრე... არა ჩუენ..
და ნურაინ ხელ-ჰყოფს შლად. დაიწერა ბძანება...
ქორონიკონს: ტნდ: დამამტკიცებელი ამისი ღმერთ-
მან აკურთხოს, რა გვარათაც ამას წინად მეფეთა-
გან შეწირულნი ყოფილან, ჩუენც იმ რიგათ გაგვი-
თარხნებია.

1683 წ. № 6. ქ. ესე წყალობისა წიგნი გიბო-
ძეთ ჩვენ ბატონაშვილმან პატრონმან ლევან თქვენ
ჩვენს ერთკულს ყმას მაქუტ ძეს ოთარსა, ასრე რომე
სამწერისის მესთელეობას დაგვეაჯე და ამასად სამწე-
ერისის მესთელეობა შენთვის გვიბოძებია ქორო-
ნიკონსა: ტოა: სვეულად „ლევან“.

1689 წ. № 7. ქ. ნებითა და შეწევნითა ღვთი-
სათა ჩვენ მღვიანებგმა ბარძიმ (ერისთავი?) მცირე ესე
შესაწარავი მოგართვი წლითი წლად სულისა ჩვენი-
სა საოხად და ღღეთა ჩვენთა კეთილად წარსაგებე-

ლად თქვენ წმინდის დავითის საფლავს, მონასტერსა და ვინცა მონაზონნი იქ შეკრებულნიყვნენ, ოცდა ხუთი კოდი პური, სამისაპალნე ღვინო, ხუთი ლიტრა ზეთი და ორი ლიტრა სანთელი ყოველს წელიწადს მოგერთმეოდეს იანვარს :ა კორონიკონსა: ტოზ: ახას ბეჭედა

ბარძიბ

1690 წ. № 8. კ. ჩვენ ღვთისამიერ კურთხეულ- მან ქართლისა კახეთსა მაკურთხეველმან კათოლი- კოზმან დიასამიძე იოვანემ, ამა ალავერდემან ნიკო- ლოზ, ნინო-წმინდის ეპისკოპოზმან არსენ და სრულ- ეართობით მიტროპოლიტ-ეპისკოპოზთა გავარიგეთ უდაბნო დავით გარეჯისა, ასე რომ ყამთა ვითარე- ბისაგან მოოხრებულყო და შენობა აღარ იყო ბრძანებით ღვთისათა ქართველთა მეფისა შანაოზის პირმშომან სასურველმან ძემან, კ.ხთი მეფედ დადგინე- ბულმან არჩილ, კვალად შენობა ჩაადლო, მღვდელ- მონაზონეზი და წინამძღვარი დაუდგინა წლითი- წლად გამოსაზრდელი საზრდო განუწინა; პირველებრ გარიგებას უპირობდა; აღარ დასცალდა; კიდევ შენო- ბა არ მოიშალა ის წმიდანი მღვდელ-მონაზონნი კორ- ცთაგან განვიდეს. აწ ჩვენის შეწევნით უფლისათა და წმინდის მამის ჩვენის დავით გარეჯისათა და ბრძანებით ქართველთ მეფეთ მეფის ერაკლესითა ვიგულსმოდგ- ნეთ, განვაწესეთ და განვარიგეთა დაუდგინეთ მამად და ვინც იქ მღევია მის უფროსად და წინამძღვრად

მაქუტაძე ონოფიორე, ასრე რომ ვინც იქ მდგეგი იყოს და ვინც დადგეს მისის სიტყვის მორჩილნი და კელქვეითნი იყვნენ, მონასტერს ერთგულად მოუდგნენ და მსახურონ და მამის სიტყვის გამგონე იყვნენ, მონასტერს კარგად და მდაბლად მსახურონ; ვისაც იქ დგომა და მოღვაწეობა უნდოდეს, მამის მორჩილობით და ნების მყოფელობით იყოს, რაღაც ან ახლა, ან შემდეგ ამისა იქნებოდეს, როგორადაც სჩევას მონასტერშია კელქვეითნი იყვნენ დარამანც იქ მდგომიან მონაზონმა ან წირვით ან სხვის მოღვაწეობით რამ იშოონ უკლებლივ წინამძღვარს მობარონ; იმან როგორათაც მართებულია მონასტერსაც ისრე მოახმაროს და იქ მდევსაცა და რომელიც ამ ჩვენს ბრძანებასა და განაჩენს გარდვიდეს მონასტერს მართლად არა მსახუროს ეს ჩვენი განაჩენი მოშალოს, მონასტრიდამ განიდევნოს და შეჩვენებული იყოს შეიდის კრებისაგან და ჩვენგან და ჩვენის კრებისაგან, და თუ იქ დგომა არ უნდოდეს შენდობით და მონასტრის უზიანოს საქმითა და უკანონოვ გამოვიდეს; და თუ იქ დგომა ვისმე უნდოდეს ესეები ქნას და ამ ნებაზე დადგეს — მარტსა იბ: ქორონიკონსა: ტოც: სვეულად: „მთავარ ეპისკოპოსსა იოანე“ „ალ ავერდენი იკოლოზ“ „არსენ ნინო წმიდელი“ „მონა ღვთისა“ „ათორვეტთა უჯანოთა მაკურთხეველი

არხიანდრიტი ნინო წმინდელი არსენ ვამტკაცებ“;

მოსავი ღვთი-
სა აშბა ალა-
ვერდელი ნი-
კოლოზ

„რუსთველი ნიკოლოზ“ „მონაღვთისა
თფლელ მთავარ ეპისკოპოზი ვამტკი-
ცებ“ სვეულად „დომენტი“ ბერძული ბე-

ჭედა წარწერებით და შავ ამოჭრილია მიძახება ღვთის
მშობლისა „მთავარ ეპისკოპოზი ქრისტეფორე
ვამტკიცებ“ გვერდსკა და სხვა დაწებულ ქაღალდსუ
სვეულად „მთავარ ეპისკოპოზი და დადი ბეჭედი
სუტურ ასომთავრულ წარწერებით: „ქ. რომელი გახს-
ნათ ქვეყანასა ზედა ხსნილ იყოს ცათა შინა

1690 წ. № 9. ახლა დრთისა.

ქ. ნებიტა და
შეწვენიტა ღვთისათა ესე ამიერ უკუნჩხამდე ჟამთა
და ხანთა გასათავებელი მტკიცე და შეუცვალეუ-
ლი მიზეზ-შეუვალებელი (?) დრო-გამოუსვლელი
ყოვლის კაცია უცილებელი ნასყიდობის წიგნი
დაგიწერეთ და მოგცით ჩვენ ელიაშვილმა პაატამ,
შვილმა ჩენმა სეხნიამ შენ სეხნიას მეგრელიშვილსა,
ასე რამე ოდეს დაჰეჭირა სულს იქით ღონე არა
მქონდა; მოგყიდე ჩემი ალალი ნასყიდი ყოვლის
კაცის უცილებელი ნაფუზარი: აქეთ ჩემის განაყო-
ფას სამხდვრამდი, ერთის ურმის გზას გარდა... თუ
ამ მიწის სყიდვა შევიძლო, სხვა კაცი არ შემომაცი-
ლო; ღმერთს წინაშე როგორც ეს მოგყიდე იმის
ფასათ ისე ეს მომყიდო თუ გაჰყიდო... მოწამემოუ-
რავი დათუნა, ნადირაზოზაშვილი, მქედელულადე
თვედლორე. მე პაპუნას დეკანოზს დამიწერია † †

1690 წ. № 10. ასლა დრთას. ქ. ჩვენ მაგიერათ სამებელს მოახსენეთ: აქაც დავაბარეთ; ვანთას თუთახშირის შვილი და ქოქაური ქონიაური ზვარი სამეზერეთ დევდრაული ესები აკურთან ოხიაყოლის შვილებისათვის (დაწაანუქუდაა) გამოგვირთმე-
ვია დავით გარეჯისა ყოფილიყო. ისევ დავით-გარეჯისათვის შეგვიწირავს სახლთუხუც ვრ (?) დასა მებელი ნურც არას იმისას ისამართლებენ. დავით გარეჯისა არ ყოფილიყო; ოხიაყორჩიანი არ გაი-
ყოფდენ

მეფე იმამ- ყულიხან

 (მეფე იმამყულიხან) ზედ
აწერა: „ვანათს ნაზერევის
ოქმია“.

1690 წ. № 11. ასლა დრთას. ქ. ჩვენ მაგიერად საგარეჯოს მოუჩავს ასე მოახსენეთ და მოკე-
ლებს უამბეთ, რომე წმიდის დავითის ყმები ახლაც
ყალათათ წამოგისხამთ. ხანმაც წიგნი უბოძა; ლაშ-
ქრობა ამოუყვეთა; წმიდის დავითის საფლავს ხან ლე-
კი ანჯღლევს და ხან თათარი; იქ მოუნდება ქე-
შივით. დავხსენით. თუ აქ ლაშქარი გუყვანდეს (?)
გაუშვით; თუ არ გყავნდესთ აქ და ნულარ წამოას-
ხამთ; ჩვენ გვიპატივებია; საყდარს მოუდგნენ

მეფე ნაზა- რალიხან.

 (მეფე ნაზარალიხან)

1690 წ. № 12 ქ. ჩვენი ბრძანება არის მო-

ხელებო! ამ წინამძღვრის ონოფრეს ულუვა და საყდრის ულუვა ორივე გაგვიერთებია და ოცდაათი კოდი ქერი კიდევ მოგვიმატებია; ას კოდს მისცემდეთ ხოლმე და კიდევ ორმოცდაათი ლიტრა ბრინჯი მოგვიმატებია; ას ლიტრას ბრინჯს მისცემდეთ და ათს ლიტრას ერბოს; ამაებს ყოველს წელიწად) გაურჯვლად მისცემდეთ; ხოლმე საყდრის ლიტრაზე ერთი ჩარქვი ერბო მიეცით; ათს საპალნეს ღვინოს მისცემდეთ ამაებს; ნუ მოუშლით, ყველას მისცემდეთ უკლებლივ

მეფე ნახა.

 რალიხან.

მეფე ნახა-

 რალიხან.

1702 წ. № 13 ქ. სახელითა.. კათალიკოზმან ვვდე-

 მოზ, აშბა ალავერდელმან პატრონმან ნიკოლოზ, მთა-

 ვარ ეფისკოპოზმან ქრისტეფორემ, ნინოწმინდელმან

 იოსებ; სულქართველთა და კახთ ეფისკოპოზთ ესე

 წიგნი, პირი და ფიცი დავდევით და შეკრვა-გან-

 ხსნის ბრძანება, ვითარცა ბრძანებს პირი ღვთისა: რომელი

 განხსნათ ხსნილიყოს და რომელი შეკრათ კრუ-

 ყოს ჩვენ ამა კრებისა ბძანებითა ესეწიგნი, პირი და

 ბძანება დავსდევით, ასე რომ რომელიც ბერთ დავით

 გარესჯას, თუ ნათლისპცეჟელს, თუ დოდოს, თუ

 ბერთუბანს მივიდეს მეტანიად და დასაჯგომად და

 აღთქმა ყოს მუნ მონასტერსა შინა სამყოფად და

 მერმე კვალად უკუნიქცეს და დაუტევოს თვისი

 მეტანია მონასტერი და სხვაჯ მონასტრად მივიდეს

ჩვენად უშენდობოდ და ერის გამოურჩეველად, დაუბატიჯებლად თავის ნებით და წადილით და გულისწყრომით, ამპარტაუნობით და უთმინობით გამოფარდეს, ან სიტყვით ვისითმე მოღორდეს და წავიდეს—წყეულ იყოს და შეჩვენებულ... რომელიც შევიდეს, მეტანია ქნას; დასადგომად მამასა და კრებულს პირი და აღთქმა დაუდვას და აღარ აღასრულოს ეს თავისი აღნათქვამი, წყეულ იყოს. კვალად რომელმანც ერსან ერთმანეთის შურობით და ქიშპობით ერთის მოწასტრიდამ მეორეში სადგომად ბერი მიიყვანოს ან თვითან მივიდეს მამასა და კრებულისაგან უშენდობოდ, ისიცა წყეული და შეჩვენებული იყოს, თუ მეფეთაგან, კათალიკოზთაგან, ეპისკოპოზთა და დარბაზის ერთაგან გამოორბევით გამოვიდეს ეფისკოპოზად ანუ წინამძღვრად ანუ რომელსამე წესსა ზედა მონდომილად ამას შენდობა და ბადლი ქონდეს. რომელმაც თავადმა, გინა ეფისკოპოზმან ანუ დიდმან ანუ მცირემან იქილამ მამისა კრების შეუნდობარი და გამოფარჯნილი ამ წყევას ქვეშ დანარჩუნებელი ბერი შეუშვას და შეიწყნაროს ისიც იმის მოწაწილე და თანაზიარი იყოს... ამინ, ამინ... ამინ... ამისი მოწამე და დამამტკიცებელი ბოღბელი ზაქარია, თფილელი დომენტი, მანგლელი იოსებ, სამებელი ნიკოლოზ, მროველი, ქერემელი, წილკნელი, ხარქაშნელი პართენი, დმანელი ელისე, ბოვნელი იოანე, წალკელი ნიკოლოზ, მალალაძე არქიმანდრიტი ნიკოლოზ, სულა ქართ-

ველნი და კახნი ეფესკობოზნი. ვინცა ამა გარიგებისა და ბძანების დამამტკიცებელი იყოს მადლი და კურთხევა ქონდეს; ვინცა ურჩქენას წყევასაძცა ქვეშე არს... ამინ, ქორანიკონსა: ტყ: [1702]. სვეულად ამტკიცებენ:

ქართლისა
კათალიკოზი
ვეფქმოს

ამა ალაიერდელი ნიკოლოზ, სვეულად, ნინო-წმინდელი იოსებ ,,ვამტკიცებ ზოდბელი მი-

[ ]

ტრაპოლიტი ზაქარია“

ზოდბელი
ზაქარია

1703 წ. № 15 ქ. ჩვენ ბატონიშვილმან პატრონმა ვახტანგ შეესწირეთ ჩვენის სულის საოხად ყოველს წელიწადს სურამის საზაგოდამ ხუთ ლიტრა სანთელი წმინდის დავითის საფლავისთვინ... ქორანიკონსა: ტყა: იანვარს: ა: სვეულად ვახტანგ“ ,,მეფე ზაქარ“ ,,ბატონიშვილი სვიმონ ვამტკიცებთ

მეფე ზაქარ

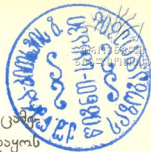
---გამგე ბა
ტონიშვილი
სვიმონ

1703 წ. № 16 სლადრთისა ქ. ესე უკუნისამდე მოუშლელი კნინი და უნდო თქვენდა მოსარაძვევლად უკადრი ჩემის ალალის ოჯლით ნასყიდი იენახი და სასახლის ალაგი ზე მეთარაყე მამუკ შა შემოგწირე საფლავსა და მონასტერს წმიდის დავითისასა, ასე რომე ერთი უწვილო ხმელი კაცი

ვიყავ... ჩემის ოფლით მონაგარი თეთრი მქონდა... და
ეს (მამული) შემოგწირე... ამინ †

1703 წ. № 16 ხსენდებასა ქ. ცმაო და შვილო,
წინამძღვარო იოანე და მისნო ერთობილნო კრე-
ბულნო! მე რმე ნოიხსენეთ ღეთის ზოწყალება და
მე ცოდვილი და უბადრუკი ნინო-წმინდელი თქვენის
მამაშვილობისა და ძმობის სასოებით და სიყვარუ-
ლით მინდობილი ასე შემიწყალეთ, ბატონო წინა-
მძღვარო, ნეკრესელ იოვანე! ესეც მოიგონე და
მოიხსენე, როდესაც მე და თქვენ ღეთის შვამდგო-
მლობით და წმინდის დაეითის თავდებობით ერთ-
მანეთს კელი კელს მივეციით და წინამძღრობაც
მოგართვით ალალის გულით და ჩემი ცოდვილი სუ-
ლიც და სიცოცხლეც ყველა თქვენ შეგვედრე, თქვენც
დიდი აღთქმა და პირობა აღმითქვით. ახლა ღეთის
სიყვარულისათვის ყოველი ჩემი შეცოდება მომი-
ტვეთ, შემინდევით და მანამდის ამსოფელში
სცხოვრებდეთ ჩემის ცოდვილის სულია მოხსენებას
ნურც თქვენ დაავიწყებთ და ნურც თქვენი კრე-
ბულნი... ღმერთი ხომ ამას ბრძანებს თავისას უტ-
ყუარის პირით: კეთილის მყოფელთა თქვენთა რომ
კეთილი უყოთო... ტუბილის მამა-შვალობისა გაყრი-
ლი და საუკუნოთ განშორებული.. სოჯლით წარ-
სული და აღარასადა მოქცევადი შემიწყალეთ,
შემიწყალეთ შვილნო და მამანო ჩემნო... ამინ.
ხეუდად: „იოსებ“.

1703 წ. ქ. ავილე მე ფავნელი შვილმა იოთამ

და შეიღმა დაეით თქვენ ბატონი მაქსიმესაგან ცამე-
ტი მინალთუნი; რასაც ხანს ჩემს ხელთ დაყოს
თვეში ამ ცამეტი მინალთუნისთვის ერთი აბაზი
სარგებელი მოგცე. — არის ამისი მოწამე მალალაშვი-
ლი ნიკოლოზ, სოლალაშვილი ერეკლე, შაუაშვილი
ფარსადან, მგალოზელი იაკობ

მგალოზელი იაკობ

 და
მარკოზა. მე თუმანიშვილს მამუ-

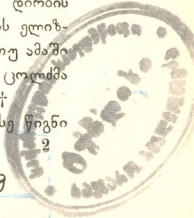
კას

დამიწერია და მოწამე ვარ. დაიწერა იანვარს დამ-
დგეს, ქორონიკონსა: ტუა:

ფანელიშვი- ლი იოთამ.

1703 წ. № 1 ახლა დროისა. ქ. ნებითა და
შეწევნითა ღვთისათა მოკვეც მე მამუკამა დარემა-
შვილმა ესე საფიცარის წიგნი შენ ხოსრასშვილს
მამიჯანამასა, შენს შვილს ბერს ასრე და ასრე და
ამა პირსა ზედა, რომე მოველ, მოგენდე და სა-
დამდი ცოცხალი ვიყო, ან თუ ძალი და უსამართ-
ლო არავინ მიყოს ან კელწიფითა, ან ბატონით მე
შენ არ გაგეყარო, არც შენის მეტა ბატონი მე არ
ვინდომო. თუ რასაც ხანს ამაში გაგიმტყუნდე: ვ--(?)
ამ კაბისა მღვთისმშობლის (ვაყო ამ კაბენასა
ღვთის მშობლის?) შემცოდე, ქრისტეს საფლავის
შემცოდე, ქართლის კეწიფის მკვლელი, ღირბის
(ღიდის?) ბატონის თბილელის და ბატონის ელიზ-
ბარისა(?) და ზაღლის მღვთის შემცოდე — თუ ამაში
გაგიმტყუნდე. — არის — ამის მოწამე მისი ცოდმა
ღიშაურაი ბერუა, ანანია ბჯიკასშვილი † †

1703. წ. № 19. ახლა დროისა. ქ. ესე წიგნი

FS

3929

1

მოგეც მე მერმა ქანის შეიღმა, მისმა შეილებმა ბეულია-
მა და თანამ, ახლა ეს ნასყიდობის წიგნი მოგეც: სანამ-
ღი ჩემი ძე იყოს არც გაგეყარო და არც წაგივი-
დე. თუ ჩემი მომდევარი ვინმე მოვიდეს, კელი არა-
ვის ქონდეს და პასუხის გამცემიც მე ვიყო. მამი-
ცემია ეს წიგნი მეტრეველს ბერისათვის და იმისის
შვილის მხთისიასათვის და გიორგის. არის ამისი
მოწამე მთიულის შვილი ზურაბ და სამადაღლეს-
შვილი ლუარსაბ და იასაულიც მე ვიყავ
და დამწერიც მე ვარ სისოური ფეიქარი და მო-
წამეც ვარ და გამსყიდველიც და მკედს შვილი იო-
სება და მე დამიწერია ზალს ყორჩიბაშის შვილს
და მოწამეც ვარ † † † რალასაც ვედევებოდი
ქანის შვილს ძმობის მეტი და სალამის მეტი კელი
არა მქონდეს. †

1703. წ. № 91 ახლა დრთისა. მარტყოფელა
თეველთა შვილი დათუნა აძღვეს ნათლას მტკემელს
„და მის ეპისკოპოსს, ასე რომე მაყაშვილის სამე-
ლის დროს წერილებრ მოვედით წმიდის სამების
მამულში, დავიხარდენით, არა-კაცი ჩენი მომდე-
ვარი არ იყო და წმიდას სამებას მივეწერენით; კი-
დეც დაგვაფიცეს, რომ სადამდი ჩვენ ცოცხალ
ვიყოთ ჩენი შვილი წმიდას სამებას არ გამოეწი-
როს. ვინ იცის მეზობლის გაჯავრებით ან ბატო-
ნის შემოწყრომით წავიდეთ სადმე და რამაც კაც-
მა ჩვენ გვიყმოს და თავისთვის მოგვიწოდომოს და
მის ტაძარს გამოგეწიროს და იქვე წმიდას სამებას

არ მიგვეცეს რისხავსმცა... (წყევა)... მოწამენა †

1703 წ. № 96. ახლა დროისა. კაზმანაშვი-
ლემა სწერენ, რომ რადგან საბჭო მამულის საქმის
მოწმებია და მასწავრება არ გამოხდენო, ტრანჰეზზე
დაუდკვათო, ღმერთს შევევედრეთო, ქალალდი და
ერთა უცოდინარი დიაკონი შევეგზავნეთო და გამო-
იტნა ის ქალალდი, რომ მამული წმიდის სამების
არისო.

1704 წ. № 24. ქ. ნებითა და შეწვევითა
ღვთისათა ესე წიგნი მოგართვით ჩვენ დავით-გა-
რეჯის წინამძღვარმან ონოფრემ, დოდოს
წინამძღვარმან ზაქარიაჲ და ნათლისმცემლის წინამ-
ძღვარმან ხარიტონ თქვენკახეთის კელმწიფის შვილს
და თვით კელმწიფეს მეფეთ მეფეს პატრონს ერეკლეს
და დედოფალთ დედოფალს პატრონს ანნაჲ და
ძეთა და ასულთა თქვენთა ყოველთავე ასე და ამა
პირსა ზედან, რომე პირველითგანეე მამა პაპათა
თქვენთაგან საგარეჯოს გამოსავალი ამ სამს უდა?-
ნოს შემოწირული ყოფილიყო. ახლა თქვენად
სამლოცველოდ და ძეთა და ასულთა თქვენთა
წარსამართებლად ისევ საგარეჯოს გამოსავალი იმავ
უდაბნოებს შესწირეთ. ჩვენც ეს წიგნი მოგვირთმე-
ვია: რადგან ეს თქვენი წყალობა დაგვემართა, თუ
ეს არ მოგვეშალოს, სანამდის ეს უდაბნოები იყოს
ჩვენცა ჩვენის კრებულათ ყოველს ყველიერის ხუთ-
შაბათს თქვენთვის და დედოფლისთვის ვწირავდეთ
და კორციელის კვირას თქვენის შვილებისათვის

ვწირავდეთ; ვინცა ვინ ჩვენი კრებული ამ დღეებს აქ დაგვესწროს, აქ სწირონ და ვინც გარეო დახვდეს—იქ უნდა მოხსენება და. —წირვა ამის გარდაისად მარად დღე მოხსენება თქვენი არ დავაკლოთ. ამისად გასათავებელად მიგეოცემია ღმერთა და ყოველნი იმისნი წმინდანი: ქორონიკონსა: ტუბ:

მონა ღვთისა
დავით გარე-
ჯის მაკუ-
ტაძე ონოტრე

სვეულად (ზაქარია)

ხარიტონ

1704 წ. მეუე დავით ამამუელახან, მასა ძმა კანსტანტინა და თეიმურაზ აძღვეკ მარტეაფელს წინდიაშვილს ნასყიდას მათის მეზობლის უმკვიდროდ დაწეხილას სანჯიაშვილას მამის აქედას მამულს, „ერაგულად სამსახურას სამუქვოთ და ისპანსაც თან გვახლდით და გვემსახურე“ დაიწკრა მარტის: 3: ქორონიკონსა: ტუბ: კელითა კარსა ჩვენისა მდივან მწიგნობრის თუმნისშვილას შიოშისათა. სამების (კაწარეთის) კძელა გუჯარა, დიდ სელაფურად დაწერაღა.

1705 წ. № 7. ტუაკსე ჩანებულ მხედრულად:

„ქ...ჩვენ...პირველ გოორგი წოდებულისა და აწ პატრონისა მეორეს შაჰნავახანის მაგიერად მყოფ-
მან ძმის წულმან მისმან და ძემან სრულიად ერანისა მდივანბეგისამან საქართველოს ჯანიშნმან ბატონიშვილმან პატრონმან ეახტანგ (და ძისათ: სვამონ, თეიმურაზ) შემოგწირეთ (ნათლას მტეკელს)... მას ჟამსა ოდეს თქვენის უდაბნოს წინამძღვარი ხარიტონ და მათი კრებულნი ერთობით ღოვ-დნენ და

თფილისს ქალაქში უდაბნოდამ მომსლველის ბერგ-
ბის სადგომს გვიჯენ... ბიძის ჩვენის პატრონის მეფის
გიორგის ყანდაარს ბრძოლის გასამარჯვებლად და
მშვიდობით მოსასლველად და ჩვენის ძმის ბატონი-
შვილის ქაიხოსროსა და იასესს გამოსახსნელად
მოგართუით... თფილას ქალაქს ჩვენის საუფლის წუ-
ლოს სასახლის მოწაქერა შიგნით სასახლის ადგილი,
წყარო რამ გამოდის. სამძღვარა მისი: აღმოსავლე-
თისკენ მტკუარი და წყარო რომ გამოდის, წყაროს
სათავიჯამ ჩრდილოს მხარე; ეს ჩვენს სასახლემდინ
ხუთი ადლი მიწა. კადემ ჩვენ დაგანებეთ დასაე-
ლის მხარეს შაქარაანთ სახლსა და ტფილელის
დეკანოზის სახლამდინ; --სამხრის მხარეს ტფილელის
სამხლერამდინ და დეკანოზის კარის ჩამოსწრო
მტკერამდინ... ქკს: ტყგ: ღვინობისთვის: ბ: კელითა
თუმანიშვილის გივისითა

რტოდ. და-
ვით.-ვებტანგ

ზემო გამოგვჩხა და აქ შეგვატანა:

1692 წ. № 84. ესე უკუნისამდე შეწირულობის წი-
გნი მოგართვით ჩვენ მახარობლის შვილთა ორთავ
ძმათ ნიკოლაეოზ და გიორგიმ. ასე რომ ჩვენ ორნი
ძმანი გასყიდულსავით ცალკე-ცალკე დაგირავებულნი
ვით. ახლა თავი დავიხსენით. პატრონი და ბატონი
არსად არავინა გუყანდა (sic), შემოგწირეთ ჩვენი
თავი... ნათლისმცემელს და დავიდევით ჩვენ სამსახუ-
რი ბატონის წმიდის ხარიტონის, ბესარიონისა, საბასა
და ერთობილად... ყოველს წლისათვის მოგართმევდეთ

ერთ ლიტრა სანთელსა, ჩარექსა საკმელსა, სამს ლიტ-
რას ზეთსა. სანამდი ცა და ქვეყანა იყო!.. დაიწერა...
მარტს. ა: ქორონიკონსა: ტპ: (№ 83 ივლივე. გუგარაა)

1707 წ. № 60. ასლია დროას:

ქ. ესე: წიგნი: მოგართვით: ჩვენ: სამებელმან პატ-
რონმა იოსებ თქვენ ბატონს წინამძღვარს ხარი-
ტონს: ჩვენი ბიჭი ყვანდა თქვენს ყმას გოდერძის
და ის ბიჭი თქვენ თქვენის დიდებულის წმიდის ნათ-
ლის-მცემლისათვის მოგვირთმეგია, არას კაცს
ამასთან კელი არა ჰქონდეს. გოდერძის დისწული
არის ის ბიჭი“. — სკუქლად: „იოსებ სამებელი“.

1707 წ. № 19. „ქ. საღუნის: შვილი: აბრამ:

ღვდელი: ქართლიდამ გამოსულიყო და წ-ს სამე-
ბას შესწირვია და გოსტაბაშიშვილი სამებელს
წამოსდ(ა)ვებოდა აბრამ ხუცეს ალავერდს ჩვენს
პაპა ბებიათა და ჩვენის სახლის ხელმწიფეთ საფ-
ლავს შეხვეწოდა — მიცემა აღარ იქნების კელმწიფეთ
საფლავს პატივსავს და ეს წიგნი ამისად ნიშნად
უბოძეთ ჩვენ... შეფემან... იმამყულიხან სამებელ მთა-
ვარ ეპისკოპოზს პატრონს ნიკოლოზს: რადგან ის
მღვდელი სამებას შესწირვოდა, ჩვენც ისევე მის
ტაძარს შევსწირეთ და სამებელს მივეცით ყოველის
კაცის მოუდევრად. თუ კახეთში მყრელობა მოკ-
დეს, ამას ნურაინ აყრის... მყრელებისათვის კელი
აგვიღებინებია... დაიწერა თვესა ფებერვლის: ე:

ქს: ტყე:

იმამყული- ხან.

1708 წ. № 11. ქ. ჩვენ ბატონიშვილმან ბატონმა კოსტანტინემ და ძმამან ჩემმან ოტიამ (მუსრან ბატონიშვილები) შემოგწირე... (ნათლას მცემელს), ასე რომ მაზნაშვილი ივანე და თამაზა ბატონის მამის ჩვენის მოალაპენი იყვნენ და ჟამთა ვითარებითა აიყარნენ და კახეთს წაყიდნენ. ხანი გამოვიდა; კელმწიფის აგან წყალობა იშოვნა; ქართველის ჯანიშინმა ბატონიშვილმა ბატონმა ვახტანგ ყვენის ყულით ქართველი კაცი აყარა კახეთს. ჩვენცა ეს ჩვენი კაცი ავყარეთ. მობრძანდენ ნათლისმცემლის წინამძღვარნი ხარიტონ თვისის კრებულითა. ეს კაცი თავისის ძმებითა(და)ცოლშვილით მივართვ(ით) ნათლისმცემლისათვის იანვარს; იზ: ქკს: ტ: ვ:

1708 წ. № 6... ჩვენ ძმისწულმა (მეფის შაჰნავაზის) და ძემან ერანის მდივანბეგის ლევან-ყოფილის პატრონის შაჰყულიხანისამან საქართველოს ჯანიშინმა ბატონიშვილმან პატრონმა ვახტანგ... გიბოძეთ (ნათლისმცემლის) უდაბნოს მყოფს ორბელიშვილს მონაზონს საბას მას ჟამსა, ოდეს ქალაქს გლეხების ბოძებას დაგვიჯენით; ვისმინეთ აჯა და მოხსენება თქვენი და გიბოძეთ ქალაქს ჯომარდანთ მკერვალი დემეტრე და მისი ძმა ზურაბა და პაპა; ალაყულაშვილის ნასყიდი ყოფილიყო და თავი დაეხსნა, თავის ბატონის აზატულობის წიგნი აეღო და იოანე ნათლისმცემლის მონასტრის ყმობა მოენდომებინა. იმას ჩვენის ყმის ჩივიანაშვილის

სახლ-კარი ჰქონდა, მეორე კომლი აფუზაშვილი
ოპანა და შეესწირეთ (ნათლისმცემელს) ბიძის ჩე-
მის გიორგი მეფის სულისა და ცოცხლივ გამო-
ხსნისათვის და ჩემის ძმის ქაიხოსროსა და იასეს
გამოყვანისათვის და ჩემის სულის სახსრად ქკს:
ტევ: აქ მოხსენებული საბა არის ცნობილი ჩვენი მელექიკონე

1708 წ. შა სულთან უსინისათა.

ქ. ბძანებითა და შეწვენიოა მლთისათა დაუმ-
ტკიცეთ შეწირულობა და გუჯარი ესე ჩვენ მლთივ
ზეციით აღმატებულმან და მლთივ ზეციით დამყარე-
ბულმან და მლთივ ზეციით გვირგვინოსანმანი ესიან-
დაფითიან-სოლომონიან-პანკრატიანიან დიდისა
და მლთისაგან მის მაგიერათ ქვეყანაზედ მოსამარ-
თლედ დადგინებულის ეტლიაგან შეყვარებულისა-
ვე, სვიანობით სახელ განფენილისა მზის შარვან-
დებთაებრ სრულიად ცას ქვეშეთ მაშენებელისა,
ერთგულთა ზედან წყალობა უხვად ნილოსის
ზღვისაებრ დაუწყვეტელად მიმდენარეს, ორგულთა
წამის ყოფით გამოაზრებელისა, ძლიერისა და თვით
უძლეველისა დიდისა ირანის ტახტისა და სახელმწი-
ფოს მპყრობელ მქონებელისა და მურთუხალის
ხალიჩაზედ მჯდომისა ხემწიფის ბედნიერის (უსენის?)
შვილურად აღზრდილმან და მისგანვე გახელმწიფე-
ბულმან მეფეთ მეფემან და ძვით კემწიფემან პატრონ-
მან იმამყულიხან და დედამან ჩვენმან დედოფალთ
დედოფალმან პატრონმან ანამ და დიდის კემწი-
ფის გაზდილმან სასურველმან ძმამან ჩვენმან პატ-

რონმან მამადყულიმ და პატრონმან თეიმურაზ გკადრეთ და დაგიმტკიცეთ ტაძარსა უდაბნოსა და საფლავსა წმიდისა დაეითისასა, ასე რომ როგორათაც ძველათგან ჩვენთა მამა-პაპათგან ბატონის ლევანისა და ბატონის ალექსანდრესაგან შეწირული ყოფილიყოს სოფელი აკურა ძველის გუჯრით და ის ძველი გუჯრებ თქვენმა წინამძღვარმა ონოფრემ მოგვართვა და გაგვ(ა)სინჯა და დიად ძველათ შეწირული და სამკვიდრო და სალაროდ და სახიზრად ჰქონდათ მონასტერსა და საფლავსა წმიდისა დაეითისასა და ქვეყნის შლილობით და ჟამთა ვითარებისაგან უბატონობაში ოხიაცოორჩიანთ კელი მოეკიდათ და თავისთვის დაეჭირათ და ბატონი პაპა ჩენი, მევე თეიმურაზ, რომ იმერეთს ბძანებულიყო, იქ მოეხსენებინა და ერთი წიგნი ყალატათ გამოერთმეინა და ერთი ამ სოფლის წიგნი ჩვენც ყალატათ თარხანმა გამოგვართვა და როიცაც წინამძღვარი წმინდის დაეითის საფლავისა მოვიდა ჩვენთან და გუჯრები გვსინჯეთ მეფის ლევ(ა)ნისა და მეფის ალექსანდრესი და მეფის პატრონის მამის ჩვენის ნაზარალიხანის ანდერძის წიგნიც მოგვიტანა და გვიჩვენა და იმაშიგაც ასე ეწერა რომე რომელიცი ჩენი შვილი და შვილიშვილი კახეთს ბატონათ დაჯდეთო, წმინდას დაეითს თავისი სამკვიდრო მამული აკურა ისევე მიეცით და დაანებეთო და ჩვენგან ბატონის ლევანისა და ბატონის ალექსანდრ(ე)ს გუჯარი და შეწირულობა და ბატონის პაპის ჩენის

თეიმურაზის და მამის ჩვენის მეფის ნაზარაღიხანის
ანდრეში არა გატყდებოდა და არც ჩვენს რჯულში
ვახში არა გამოიწიროდ(ა) და ჩვენც ისევ უბოძეთ
დავანებეთ და დაუმტკიცეთ სოფელი აკურა თავისი
სალარო, სახიზარი და მამული, როგორათაც ძველ-
თაგან ქონდა თავისი მითთა და ბართა და ბოლო-
თი და წყლითა და წისქვილითა ველითა და ვენახი-
თა, თავისის მართლის სამართლიანის სამძღვრით
ასე რომე მეფის პაპის ჩვენის ლევანისა და ალექ-
სანდრეს გუჯრები დასძველებოდა და ისიც გაუახ-
ლეთ ხელახლა და დაუმტკიცეთ და იმათი სიგლები
გუჯრითა ამი(sic)გავაცუდეთ: მტკიცე ესე. — არს სხვა
რა რიგათაც ამას წინათ ყოფილიყოს ნინო-წმინდის
სამწყსო და მეტოქი იყოს და სახიზარი დიდის
უდაბნოსა და სხვა რაც პირველთ მეფეთ აღაპნი
იყვნენ ისრევე მოუშლელნი და შეუცვალელებლი
იყოს. — აწე ეინცა და რამანც ადამის ნათესაეთაგანმც
კელ ყოს ჩვენშიერ დამტკიცებულის ამის გუჯრის
მეფის ლევანისა და მეფის ალექსანდრეს სიგლის
არა დამტკიცებათ ჩვეთამც(sic)ცოდეთათვის იგი განი-
კითხვის დღესა მას მეორთ(sic)მოხელისა მისისასა. —
უკეთუ მეფემან შესცვალოს, მეუფეო მეუფეთაო შენ
იგი შესცვალე მეფობისაგან მისისა; უკეთუ დედო-
ფალმან — დედოფალო დედოფალთაო, ქალწულო, შენ
იგი შესცვალე დედოფლობისა მისისაგან; — უკეთუ
მთაყარმან — მთაყრობისაგან; — გინა თუ დიდებულმან
ანუთუ აზნაურმან — შემცა იცვალეების რჯულისა და

რიგისა მისისაგან, შემცა ედების ძრწოლა კანისა, კეთრი გეზის, მეზ—დატეხილობა დიოსკორეს და შიშთვილი იუდასი, ცოცხლივ შთანთქმა დ:თან და აბირონისა! ნურა რა(ა)თამც სიანულითა ნუ იქმნე-ბის კსნა სულისა მისისა; მაზედამცა იქნების წყევა იგი მეს-და-რვისა ფსალმუნისა, რომელს იტყვის: „იყვენ შვილნი მისნი ობოლ და ცოლი მისი ქვრივ, შერყევით იცვალენ“! და შემდგომი ამისი;—მასმც(ა) ესმის კმა იგი ღვთისა რისხვით დღესა მას ზარ—სახდელსა წარმგზავნელისა ცეცხლად საუკუნოდ, ვითარმედ „წარვედით, დაწყეულნო, სასჯელსა მას საუკუნოსა, რომელი გაშხადებულ არს ეშმაკისათვის და ანგელოზთა მისთათვის“! ნურაოდემცა მოაკლდების სახლით მი'ით ღალადება იგი ობისი მამავალთა მისთა ამინ.—დაიწერა მტკიცე და შეუცვალეგელი სიგელი ესე თებერვლის: იზ: გასულს; ქკონს: ტვე: კელითა კარისა ჩვენისა მდივან მწიგნობრის თუმნისშვილის(sic) შიოშისითა არს. (ბაღაო წარჩინეუდა სვეუდი: „მეფე დავით იმამყულიხან ვამტკიცებ ნებითა ღთისათა.“

თათრული

დედოფ. ანა.

ბატონიშვილი თეიმურაზი.

1709 წ. № 20. „...სიგელი ესე ნინო წმინდელის მთავარებისკობოზის ვაჩნაძის მიერ მორთმეულთა... ზეცისა მიერ არს ყოველი მოცემა კეთილი და ნიქი... დედოფალსა ჩვენსა ღვთისმშობელსა აღმოუზხდა (წილის ურის ღრას) ქვეყანა ესე საქართველო-სა..., ძნელად მოსაქცეველი ყოველთა კაცთაგან“...

(ამან ნინო გამოგზავნა... და მამანა ზუსმდინარისანი და
 ამათჟა დოდოცაჲ ამ ხმელ და უნაყოფო ადგილშია...
 გაამრავლესო აქ მონასტრები; ევეს კეკელსია ღვთას
 მშობლისა დადა... ბოლოს შეიქმნა 12 მონასტერაო
 და ეველანი ნინო წმინდელის მონაწილი იუვენო და სვა-
 რეჯოს მონასტრისაცა (წმინდა ნინოს), მაგრამ კმძაკმა
 ადძრა ბარბაროსნი აგარაანა)... ასწყვიტეს ქლეყანა,
 დააქციეს მონასტრები... და უდაბნოცა ესე გარე-
 ჯისანი მას შინა აღოხრდეს და მრავალ ჟამ და
 მრავალ წელ დაშთა უმკვიდროდ კაცთაგან და
 აღარავინ იყო ბერთაგან ვიდრე ყოფად ჩვენდამდე
 და ოდეს ვიხილეთ ადგილი ესე წმინდა და თაყუ-
 ნის საცემელი და პატროსანი უპატო კმნილი ვითარცა
 მარგალიტი მრავალსასყიდლისა გარეგანთხელის
 ტირილად ვაწყეთ... თქვენ საღვთოანი და სულაერ-
 ნი კაცნი... წინამძღვარი მარკოზ, ზაქარია და სხვა-
 ნი ძმანი... გამოხვედით სოფლით და შენებად იწ-
 ყეთ მონასტრისა მაგის ყოვლად წმიდისა... და
 შენდობასა ითხოვდით ჩვენ მიერ საქმისა ამის
 აღსრულებად, ვინაიდგან თეინიერ ჩვენსა ვერ
 კელგემწითათ საქმე ესე და ჟამთა მრავალთა იმყო-
 ფებოდით ჩვენთანა და ძნად შესაბედავი იყო ად-
 გილი ეგე მტერთაგან... ადვილად წარემართენით
 ადგილსა მაგას და იწყეთ მცირედ-მცირედ მუშა-
 კობად და ჩვენ თანაშემწე გექმენ თქვენ შენობასა
 მაგას მონასტრისასა. სურვილ ვიყავ, რომ ცხოვრე-
 ბასავე ჩვენსა გვეხილეთა საწანდელი გულისა ჩვენისა

აღშენება მონასტრისა ზაგის თქვენისა... და ეიხ-
ლე შენობა მცირედ ჟამ კეთილად წარმატებული
და სხვანიცა ძმანი მომატებულნი, რამეთუ კეთილსა
ცხოვრებასა აღასრულებდით ღამის თევითა დაუც-
ხრომელად ფსალმუნებითა, გალობითა და შესხმი-
თა სულიერითა და შემდგომად ამისა არა რა იყო
ნუგეშინის საცემელი თქვენი კორციელისა საზრდე-
ლისათვის მოსარეწვლად, რომელი ძველნი და
პირველნი არღარა ჩვენდა მონასტრისა თქვენისა
არცა გუჯარი, არცა მახსოვარნი, თუ სადა იყო
მამული, ანუ თუ სხვა ნუგეშინის საცემელი კორ-
ციელისა საზრდელისა...ოკრებასა და ჟამთა ვითარე-
ბასა უჩინო ექმნა, და ვინაიღვან არა ეგებოდა
თვინიერ ამისა მონასტრისა შენობა ჩვენ შემოგე-
წივნით და რაც რომ ძალგვედგა არა დაეიშურვეთ-
რა და მოვართვით თქვენსა მონასტერსა და შევსწი-
რეთ ცოდვათა ჩვენთა შესანდობელად და ბრალთა
ჩვენთა აღსახოცელად იორზედ წმიდის ნინოს
საზურგევი მინდორი, იქივ საწისქვილო ზევადამ
რომ კევი ჩამოვარდების და შარაც ჩაივლის და
წისქვილის რუს მიადგების და კიდევ ზემოთ რომ
ქედური ჩასდევს საწნეხელი რომ დკას, ბოლოს
ქიაურელის მიწის საზღვრამდინ, ისე სწორად ჩაივ-
ლის და წისქვილის რუს მიადგების და ამოჰყვება
ის რუი წისქვილამდი და იმ რუს შიგნით ყველა
ნაზურგევი იყო წმიდის ნინოსი; და თქვენ რომ არ
გქონდათ რა სოფელში მამული, ამისთვის თქვენს

მონასტერს შევსწირეთ.—აწე ვინ იცის რომ ეს წუთი სოფელი ერთს პირზედ არ დაადგეს და მაგ მონასტერში შენობა აღარ იყოს... წინამძღვარი აღარ იჯდეს, ეს ნაზვრვეი ისევ წმინდა ნინოს ღარ-ჩეს... და ისევ თუ შენობა შეიქნას ისევ დაუბრუნდეს დოდოს... აწე იტყვიან ვიეთნიმე ნინო წმინდელნი შემდგოჲად ჩვენსა: „რად მისცა სხვის მონასტრისა სხვასაო?“ მაგრამ ეს მონასტერი არა-სხვა არს, არამედ კელთა შინა ჩუპნთა არს და სამწყსო და მომკსენებელნი არიან ჩვენ ყოველთა ნინოწმინდელთანი... მეცა დამიც ჩემსა მონასტერსა ზედა სამსახური, რომელიც ძველითგანნი გუჯარნი და ბევრნი მამულნი დაკარგულიყო და... შრომითა ჩვენ მიერითა კვალად შევმატე და პირველისაებრ საქმისა ისევ გავარიგე... ნუ მოუშლით... დაიწერა გუჯარი ესე...1709-სა წ., ქორონიკონსა: ტყ: მეფობასა ძისა ერეკლე მეფისა დავითისასა“. —სეკუღად: „სახელითა უფლისათა ვამტკიცებ ნინოწმინდელი იოსებ“. „ბოდბელი ზაქარია“ „სამებელი ნიკოლოზ“ „პართენი ხარქაშნელი“ „ნეკრესელი ნიკოლოზ“. „ქერემელი ნიკოლოზ“.

1709 წ. ასღო დროისა. „ქ.. ჩვენ ღვთის მიერ კურთხევით ამაღლებულმა დედოფალმან პატრონმან ანნამ და ძემან პირმშომან ჩვენმან თეიმურაზ დავამტკიცეთ სიგელი ესე სიტყვით და ბეჭდით ამით

დედოფალი
ანნა

პატონიშვი-
ლი თეიმურაზ

1709 წ. № 21. ასლა დრასისა. ქ. ჩვენ დედოფალმან ანა წმიდის დოდოს საფლავზედ მდევთ წინამძღვარს ზაქარიას და მათს კრებულს უწინვე ჯამაგირად პური და ღვინო და თეთრი ჰქონოდათ. პური და ღვინო საიდამაც ეწერათ იქიდამ მოუჭერით და რადგან საგარეჯო უდაბნოებს შევსწირეთ, პური და ღვინო იქიდამ უნდა მიეცემოდესთ უდაბნოებს, სწორიოდ გაუყოფოდესთ(?)თეთრი ხუთი თუშანი მოურავზედ ეწერა. საბალახზედ ეს თეთრი არ მოუშალეთ; თეთრს საბალახიდამ მოურავი გაურჯელად მისცემდეს... შეიწირე შენ ყოველად ...დოდო.

დედოფალი

1709 წ. № 22. ასლა დრასისა. ქ. გაგვიჩენია ჩვენ ბატონს ბოდბელ მიტროპოლიტს ზაქარიას თქვენ წმიდის დოდოს მონასტრისათვის და მათის წინამძღვარის ზაქარიასა, ეპიტანეს და გრიგოლისათვის და სრულ ერთობილ კრებულთათვის თხუთმეტი ჩემი კოდი პური, ორა მარილის ქვა, ერთი ყველის გუდა და უღელი კარი და ორი მინანთული ზეთის ფასად, ყოველთვის მოგეცემოდეს ცოდვათა ჩვენთა შესანდობლად და სულისა ჩვენის მოსახსენებლად. არა მოგეშალოს ჩვენგან და არც სხვათ ბოდბელთაგან. ყოველს გიორგობისთვის მოგებარებოდესთ სალთხუცისა და მეკოდრის კელით, გაურჯელად მოგაბარებდენ თქვენ ყოველს წილიწადს“ სვეულად: „ბოდბელი ზაქარია“

1709 წ. № 23. ახლა დროა. „ქ ჩვენ ალავერ-
დელმა ნიკოლოზ ნებითა ღვთისათა გაგიჩინეთ
თქვენ დოდოს წინამძღვარს ზაქარიას და ერთო-
ბილთ კრებულთ კაკაბეთიდამ კოდი პური ათი და
კონდლიდამ უწინ ხუთი საპალნე ღვინო გიგიჩინეთ
და ახლა იქიდამ შვიდი საპალნე უნდა მოგცეთ;
ის ჩვენ მიერ გაჩენილი ულუფა არ მოგეშალოს.
შეიწირე შენ წმინდა დოდო და მეოხ მექმენ
წინაშე ღვთისა. პურს დიდის კოდით მოგცემდენ“..
სეკუდად: „ალავერდელი ნიკოლოზ“

მეორე გუჯარა გრძელა იმავე მონასტრის: მეტად
სკლავუნურად დაწერაღი, მსხვად და რგვად ასოებით,
მეტად თხელს, მაგრამ ფრად წმიდა და მაგარს კრა-
ნულს ქადაღდზე. მერე სხვა სქელა ქადაღდი შემოუწე-
ბებიათ სამაგრისთავის.

1710 წ. „ქ... წყალობითა ღვთისათა ამა-
ღლებელმან... ბედნიერის ყაენის მიერ წყა-
ლობა მონიჭებით გამეფებულმან... რანთა და
კახთა მპყრობელ. მმართველ, განმგებელ-მქო-
ნებელმან მეფეთ მეფემან დავით, და დედამან ჩვენ-
მან...ანამ,.. ძმამან ჩვენმან ერანის ბეგლარბეგმან
კოსტანტინე მაჰმადყულიხან და პატრონმან თეიმუ-
რაზ და ძემან ჩვენმან მოსამად მირზამ... ვიგულს-
მოდგიწეთ სამართლიანად შესაწირავად კაწარეთს
წმიდის სამების ტაძრის მისართმეველად და მას
შინა მოსაყდრის სამებელ მთავარებო:კოპოზის
მღივანმწიგნობართ უხუცესის ძის სანატრელის

ნიკოლოზის მისაბარებლად რისაც მამულის მქონე-
ბელი წმინდის სამების ტაძარი ყოფილიყო მას
ქამსა, ოდეს გუჯრითა ამით დამტკიცებას გვეაჯა
სამებელი, ქამთა შლილობისა და კახეთის წარტყუ-
ენისა და აოკრებისაგან რაოდენიცა შეწირულობა
ჰქონებოდა ჩვენის სახლის კელმწიფეთაგან მიცემუ-
ლი შეწირულობით გარიგებული მამულის გუჯარი
დაპკარგოდა და რომელიც მამული ჰქონებოდა,
რომელიმე წართმოდა და ზოგი არა ჩნდა; ზოგი
რომელიმე თავადთა და აზნაურთ ოკრობისა და
გუჯრის უქონლობის და უბატრონობის მიზეზით
მძლავრობით მიეტაცათ, ზოგჯერ საერთო გამკდა-
რიყო, საეპისკოპოსობისაგან მოშლილ იყო, რო-
მელიც მას უკან ეულის ბიტონისაგან ეფისკო-
ზად(sic)დამჯდარიყო, დრო არ ქონოდა, თავის
საყდრის მამული, რომელიცა ჩნდა ისეუ(sic) ეშო-
ვა; ეს ყოველთაგან საცნაურ არს — მამულნი და აგა-
რაკნი, მთა თუ ბარი ყუელა საყოფი ქონებოდა.
ჩვენ რომ ბედნიერმან ყაენმან ჩენი სამკვდრო კა-
ხეთი მოგვიბოძა, ეფისკოპოზათ ეს სამებელი დაგვ-
ხვდა. შევიტყვევით და გავსინჯეთ, საყდარზე დიდი
გულსმოდგინება, შრომა და ღვაწლი თავსედვა,
საყდარი გავეკთა(sic)და გაეახლებინა; ხატითა, ჯვა-
რითა და წიგნით შეემკო, მწიგნობრით, მგალობ-
ლითა და ყოელის სამღვდელთა საეკლესიოს წე-
სით შეემკო და გაეპატიოსნებინა; გალაგნით, სასახ-
ლით მოერთო და რომლისაც შემძლებელ იყო

ჯერონად გაეკეთა და თან-და-თან მატებდა. ვითარ
ვიხილეთ შრომა და გულმოდგინება ამისი, ჩვენც
შემწე ვეყუენით, მოკითხული ვქენით და გამოვი-
ძიეთ: რომელიც ჩნდა და იცოდენ და დაჰკარგოდა,
ისეუ(sic)შეუმატეთ; სამებას სოფელს ზიარი არ ვინ
ყუანდა და სხვას კელი არ ვის ედვა, მთა და ბარი
დაჰკარგოდა, საცილობელად შექნოდა. ვინც მთას
ეცილების მისი სამართალი გვიბრძანებია, როგორც
გარიგდეს ისიც სამართლის წაგნით გადაწყდების;
რომელიც სოფელს ახლო მთა ქონდა პატარძელთ
გაუფიცავს და დაუჭერია საკნავი მამულები და მი-
წები უპატრონობით გარეჯელ(sic)წაერთვათ სამე-
ბელთათვის, ფიცი დაედეთ, აღარც დაეფიცებინათ
და აღარც დაენებებინათ. ბატონიშვილი კათალიკო-
ზი რომ ჩვენ სანახავათ მობრძანდა, მამულებზე
ლაპარაკი შეიქნა. სვეტი-ცხოვლის გუჯრები ვნა-
ხეთ, ძველსა და ახალში, ორშივე ასე ეწერა: საგა-
რეჯოსაკენ რომ სამების მამულიაო, კოტმანის დაბლა
ღელე გაჰყოფს თავით ბოლომდი; დაბლა ღელი-
დამ რომ გზა ამოვა ყელმალლისშვილი რომ და-
სახლებულა, შარა-შარა რომ გზა გადმოიელის, მწა-
რეს წყალს გადმოადგება, მალლა ბექი აქუს, დაბ-
ლა ცოტა გორა შუაში ჩაიკლის, მწარე წყლის
ღელეს ჩაჰყვების, ივრამდის ჩავა. ის ღელე ივრამდი
გამოღმა სამების საყდრისაა და გაღმა პატარძელთა.
კათალიკოზის გუჯარშიაც ასთე ეწერა და მახსო-
ვართავან ასე თქმულიყო. გამოღმა ღღესაც კელთ

ეჭირა სამებელსა და ჩვენც ვნახეთ და გავსინჯეთ, თავსა და ბოლოს უსამართლოდ ეცილებოდნენ. ....როგორც პირველ შეწირული ყოფილიყო ჩვენც ისე შეეწირეთ... ხაშში კელთ შეუვალად წმინდის სამების ყოფილიყო, ზოგი რომელიმე წართმეული ქონდა, ზოგი დაედვათ. ბეგიაშვილი ჩოლაყაშვილს მამუკას ქონდა, მის ძმისწულს სახლთ უხუცესს ედიშერს თავისავ ნებადართვით დაედვათ, საყდრისთვის მიერთვათ. გორგისშვილი ბიძინას საყდრისთვის შეწირა(sic) და მამული საყდრისა იყო, კელი ავადებინეთ. ჟამიერაშვილი ერთი კვამლი ქართლიდამ საგარეჯოს ჩამოსულიყო ჩვენს სახასოში, ბიძინა სუფრაჩს მოეყვანა და ხაშმზე საყდრის მამულზე დაესახლებინა და თავისთვის დაეჭირა. აღარც ეს სუფრაჩი გიორგი ანებებდა, კელი არა ქონდა, ისევ საყდარს მივართვით. ეს ჟამიერაშვილები ეხლა ორად არიან... ხაშმის ბოლოს ჩოლაყაშვილს სახლთ-უხუცესს რევაზს კაცები დაესახლებინა საყდრის მამულში და სოფლის აშენება მოენდომებინა. ჩოლაყაშვილს ამბა ალავერდელს ნოკოლოზს რომ სამებლობა ქონოდა კაცები გაეყარა და სახლები დაექცივა, თავისი მამული ისევ საყდრისთვის დაედვა და ჩვენც დაგვიმტკიცებია... სიგლითა ამით განუახლეთ...; ორკეცს ბათაანი და ჯორაანი, მის გარეშემო ალაგები რომელიც ქონდეს იორს გაღმა-გამოღმა.... რისაც მქონებელი ყოფილიყოს ახმეტას მეფის ლევანისგან შეწირული ზვარი ერისთვის დროს მძლავრობით მიეტაცათ,

სისვავურებს ეჭირა, ისიც და რაც ახმეტას და უტოს
ორვილს ვაღმა-ვაგამოღმა სამების ყოფილიყო...
ისეც შეგვიწირავს...ენისელში მკედლიური მის სამ-
ძღვრამდი ალიაბთას რისაც მკონებელი ყოფილი-
ყოს, თასმალურში, საკანს, ენისელში ან სხვაგან...
არ მოგეშალოს...საჩვენო არა ეთხოვბოდეს რა...
ქურდის მძებნელმან კელი ვერ დაიდვას...რომელიც
ჩვენის სახლის კელმწიფეთაგან მამული და მიწა-
წყალი გლეხს კაცს მოეშალოს და გაეყიდოს ისეუ
საყდრისთვის მიგვირთმეგია. კელმწიფეთაგან შეწი-
რული საყდრის მამული არც ეფისკოპოზისა და
არც სხვის კაცისაგან არ მოიშლების და არ გაის-
ყიდვის, საყდრის გამოწირვით სხვას არ მიეცემის.
ნათლისმცემლის უდაბნოს მაკურთხეველი ყოფილა
სამებელი და სამწყსო არის და ზემდგომი, ჩვენც
აგრეთვე დაუმტკიცეთ...დაიწერა კელითა კარისა
ჩვენისა მდივან მწიგნობრის გორჯასპისათა აგვის-
ტოს ორსა ქორონკონსა: ტყპ: ...ხვეულად მშვე-
ნიერი ხელა: „სახელითა ღეთისათა კელმწიფე მეფეს
დავითს იმამყულიხანს ღამიმტკიცებია კელითა
ჩვენითა“.—აზის ბეჭდები მეფის, დედოფლის ანნას...
ბატონიშვილი თეიმურაზის და ერთიც თათრული.
არშიაზე: „ქ: ჩვენ: მეფე: სრულად საქარ-
თველასი ირაკლი მეორე(sic)ვაშტკაცებთ მასისა: კვ:
ქორთონკონს: უფთ:“. აზის ბეჭედი (1781.)
იმამყულიხანს დაავთს მეორედან დაუმტკიცებია ხელას
მეწერიით და ბეჭდით არშიაზე.

1710. წ. № 2 ქ. შეწვევითა: და ბრძანებითა: ლეთისათა: ჩვენ... მეფეთ მეფემან დავით(... ქემან ჩვენმა ლევან მარხამ)... ჟამთა ვითარებისაგან... აღარაფერი შენობა აღარ ყოფილიყო რა საყდრის მეტი(იასნე ნათლისმცემელს უდაბნოში)და ისიც მოშლილი და დაქცეული. წმინდანი მღვდელმონაზონნი დამდგარიყვნენ, დიდი შრომა და გულსმოდგინება დაედვათ, რაც ძალედვით გაეახლათ მონასტერი და შენობა ჩაეკდოთ. ბატონს მამა ჩვენს, მეფეს ერეკლეს, ქართლი და კახეთი რომ ეპყრა თანაშემწე ჰქმნოდათ (გუჯრები და სოფლები დაკარგულყოფა და მამულებიც დაკარგოდათ, ბერებს კამოსაზრდელი აღარა იყო რათ). მოვიდა წინამძღვარი მამა ხარიტონ, მღვდელმონაზონი სეიმონ და ბესარიონ და ყოველი კრებულნი; მათ საზრდოსა და მამულს წყალობასა გუთავაჯნეს. მოკითხული ვქენით. ასეთი ნაშენი სოფელი არა იყო რა, გაცემულიყო, და ნაკარი უშენი ჩვენი საღალა იორის გაღმა ბაღბიანი შემოგწირეთ (ნათლისმცემელთ) .. (სამზღვრები) მწარე წყლის ღელე რომ ჩამოეარდების და იორს შეერთვის, მის პირდაპირ წითელი კლდე რომ არის მის გადმოსწვრივ დაბლა იორს ღელეს შუა რომ გორა არის, ავლით რომ გორებია და მის ძირს რუი გადმოივლის, რუს ატანებით გორა რომ დასწყდება და საქალაქე შარა ჩამოივლის, მის გასწვრივ იერამდი თავის სარწყავის რუის წყლის მოუშლელათ“...(წვევა)...თუ ვინმე მაცილებელი აღგიდგე-

ზოდესთ... თქვენს მაკურთხეველს სამებელ ეპისკოპოსს აცნობდეთ(sic)და ჩვენ მოგვახსენებდეს... და საკნავი მიწა ვერვისგან დაგეჭიროს იორს გაღმა და არცა ეინ ღალა გამოგართოს რაც კაცი დაგისახლდეს და რაც შენ გინდოდეს საკნავი, საცანათ არც ჩვენგან და არც სხვისგან ღალა არ გეთხოვებოდაეს. დაიწერა....კელითა სამებელ მთავარეპისკოპოსის ნიკოლაოზისათა ქორონიკონსა: ტუპ: " სვეულად " მეფე იმამყულიხან "

შენიშვნა აწმიაზე სსგა სეღათ:

ქ. ამაში რომ სამებელი არის გამოცხადებული, ახლა მეფითა, კათალიკოზით და კრებითა ნათლის, მცემლის მონასტერი ნინოწმინდელს დარჩა და იმის ეკლესიას, ამად რომე ძველადაც ნინოწმინდლის ეკლესიის ყოფილიყო

სემონ?

კათალიკოზი ანტონი	ამტკიცებს	1769 წ. დეკ. 3.
და ერეკლე და მთელი მისი ოჯახობაც	სვეტი ცხოველი;	ერეკლეს ძენი:
და ძის-ძენი: დავითა	წმიდა სიღონია.	გიორგი, ლეონ, იულან, ვახტანგ, და ძის თეიმურაზ და შირიანე.
და იოანე		

1711. წ. № 82. ახლა დროისა.

ქ. ჩვენ სამებელს იოსებს ბესტალაშვილმან აღფეს და ბერმა და იმისმა ყმამ მარქარაშვილმა გიორგიმ და დემეტრემ სამის დღის მიწა მოგვართვეს საწირავში და საკანონოში ჩახრილას დაბლა

გზას წაკვრით, თელეებს ზემოთ ორი ძეძვი არის, იმის ბოლოს სამებური ძველი რუი რომ არის, ამის წაკვრით ის მიწა ნათლისმცემელის მონასტერს შევსწირე და წმინდა ხარიტონს მივართვი“

1711 წ. № 5. „...ესე...ნასყიდობის წიგნი მოგართვით ჩვენ ჩოლაყაშვილმან საგარეჯოს მოურავმან სუფრაჩმა გიორგიმ, შვილმა ჩემმა ბაადურ, ფარემუზ და ჯამასპიმ...თქვენ დოდოს წინამძღვარს ზაქარიას და კრებულთა მონასტრისა თქვენისათა, ასე რომე ჩვენ სომხის ვალი გვემართა და ის სომხის ვალი ოცი თუმანი თქვენ გარდაგვიწყვიტეთ და იმ ოცის თუმნის ფასად ჩვენ თვალზე ნასყიდი ვენაკი გვქონდა და ის თქვენ მოგეცით ბატონის დედოფლის და ჯანიშინის ბატონიშვილის თეიმურაზის დასტურითა...იმისი (გენაკის) ნასყიდობის წიგნი თქვენთვის მოგვაცია და რაც იმაში სამძღვარი ეწეროს, იმ რიგათ ჩვენ მოგვიყიდია. ამ ფასად კი არ ღირდა ეს ვენაკი, მაგრამ თქვენის კარგკაცობით ამთენი თეთრი გარდაგვიწყვიტეთ...დაიწერა აპრილსა ცამეტსა ქორონიკონსა: ტუთ:...(რვა ბეჭედი)

ალავერდელი
ნიკოლოზ.

დედოფალი
ანნა.

1711 წ.

ქ. ნებითა და შეწევნითა ღვთისათა ესე წიგნი მოგართვით აქვენ საქართველოს ბატონიშვილს

პატრონს სვიმონს ჩვენ უდაბნოსა გარეჯისასა საფლავსაზედა წმინდისა დოდოსასა მდგომარეთა და კელაღბურობით მლოცველთა თქვენთა წინამძღვარმან ზაქარიამ, მღვდელმონაზონმან გრიგოლ და ებიფანემ და სულერთობილმან კრებულმან ჩვენმან, ასე და ამა პირსა ზედა რომე თქვენად სადღეგრძელოდ და კურთხეულის თქვენის ძმის პატონის თეიმურაზის სასულიეროდ და მოსახსენებელად თხუთმეტი თუმანი თეთრი შემოსწირეთ წმინდას დოდოსა და ჩვენ გვიბოძეთ და ჩვენ იმ თეთრით ვენაკი ვიყიდეთ და მონასტრისათვის დავედეთ და მისად სამუქედოდ ჩვენ ეს წიგნი და პირი მოგართვით, რომე სანამდის ჩვენი მონასტერი იყოს და ჩვენ ვიყვნეთ და ჩვენსა შემდგომად ვინცა ვინ იმ მონასტრის მცველნი შევიქნენ, ყოველს შობას დღეს თქვენთვის სადღეგრძელოდ ჩვენის კრებულით ჟამსა ვწირვედეთ და პარაკლისს გარდებდიდეთ და ყოველს ნიკოლოზობას დღეს კურთხეულის თქვენის ძმის, პატონიშვილის პატონის თეიმურაზისთვის ჩვენის კრებულით ჟამს ვწირვედეთ და პანაშვიდს გარდავებდიდეთ....(წუგვს)...დაიწერა წიგნი ესე იენისსა ერთსა კელითა სამთავენელ-გაბისკოპოზის კვპრიანესითა, ქორონიკონსა: ქრისტეს: აქეთათას შვიდას და თერთმეტსა და ქორონიკონსა: ტჳთ: ხვეუდად. „ზაქარია“

მღვდელმონაზონი
ეპიფანე.

არა სჩანს

მეთრე გვერდზე საკუთარი ხელით ნაწერი აწნასი: „...ახლა დასრულებული საბოლოოდ შეიღიერებით ბოლო მოღებული თავისის სიყვარულის ახალმოზარდის ვაჟისკაცის შეიღებით საუკუნო განსვენებას უწხედეთ(?) და სანამდე ცოცხალი ვიყო თქვენს უღაბნოს მამსახუროთ უბედური და სასოწარკვეთილებისა ცხედარსა ზედა მღებარი ბატონის რძალი ანა მოგახსენებთ“.

1711. წ.

ქ. ჯანდიერიშვილები, ვაჩნაძენი და ახურგლნი საკნავს მიწებზე შეცილდნენ. მოვედით ბატონის ბძანებით სასამართლოდ ჩვენ ჩოლაყაშვილი ანბა ალავერდელი ბატონი ნიკოლოზ, მოურავი რევაზ, მოურავი მერაბ, სახლთხუცესი ედიშერ, ხარქაშნელი ბატონი პართენ, მეითარი ფარსადან, მაყა ბოქაულთ უხუცესი. ალაგები ვნახეთ და გაესინჯეთ. გუჯარი იყო ძველი წმინდის დაეთისა ბოლოს სამზღვარი სწორედ გამოჩნდა. აკურის კევი რომ მღერივეს კევეს შეეყრების ჩავლით ალაზნამდის აკურელთ დარჩა. ზემოთ აკურას კევეს გაღმა სოფლის პირდაპირ ორი ახო გაეტეხათ ახურელთ ზემო—უზუნაური და ქვემო—ნარბილი, ამაზე შეცილდნენ და ბატონის ბძანებაც ასე გვექონდა. ფიცი არც ერთისა მომკდარიყო; უზუნაური ახო ახურელთ დავანებეთ და დარჩო და ნარბილის ახო ჯანდიერიანთ და ვაჩნაძეთ დარჩა. ამ ორს ახოს სა-

კუნდრის დეღე გაყოფს. ამ დეღეს ზემოთ ჯანდი-
ერიანთ და ვაჩნაძეთ კელი არა აქვსთ, და დეღეს
ქვემოთ ახურელთ არა აქვსთ კელი. ამ გარიგებაში
ბატონის ბრძანებით დამწყვეტული მდივანი (?) გორ-
ჯასპი და დამწერი ქორონიკონსა: ტყთ: (1711 წ.)

1711 წ. № 29.

ქ. ნებითა... ბატონი შვილმან პატრონმან სვი-
მონ შემოგწირეთ და მოგართვით თქვენ უდაბნო-
სა გარესჯისასა საფლავს წმინდის დავითისა თხუთ-
მეტი თუმანი თეთრი, ასე რომ ჩვენის ყმის მაქან-
დარა შვილის გიორგის ვალი სუფრაჩს გიორგის
ემართა, და იმ თეთრისაგან თხუთმეტი თუმანი
საფლავსა ზედა თქვენსა მღვთმარესა წინამძღვარს
ზაქარიას და კრებულთა მისთა მივაბარეთ და იმათ
იმ თეთრით ვენაკი იყიდეს და თქვენთვის სამამუ-
ლედ დადვენს ... ძმისა ჩემისა... თეიმურაზის მოსახ-
სენებლად... შობის დღეს ჩემთვის სწირვედეთ და
ერთს ნიკოლოზობის დღეს ჩემის ძმის თეიმურა-
ზისთვის სწირვედეთ თავისის კრებულითა... დაიწე-
რა წიგნი ესე თიბათვეს ერთსა. კელითა სამთაფრელ
ფეისკოპოზის კვიპრიანესითა ქორონიკონს: ქეს:
აქეთ 1711, ქორონიკონს: ტყთ:

მონა დვთისა ბატონი შვილი სვიმონ.
--

1711 წ. № 32.

ქ. ჩვენ ბატონიშვილმა პატრონმა სვიმონ მოგართვით თქვენ წმინდის დოდოს წინამძღვარს ზაქარიას....ჩვენის სომხის მქონდა როშელის გიორგის თეთრი, ემართა გიორგი სუფრაჩს. იმ სომეხის თეთრიდამ თხუთმეტი თუმანი თქვენ მოგართვით. იმ ჩვენ ყმას ამ თხუთმეტს თუმანს ჩვენ მიეცემთ; რახან სუფრაჩმა ეს თეთრი მოგცეს, ეს ყაბზი სუფრაჩს მიეცით. ჩვენი ყმა ანგარიშში ჩაუგდებს. ქორონიკონს: ტეთ: იანვრის: კდ:

ახლა დროის. ქ. ჯანდიერშელაძისა (ჯანდიერშვილებისა), ვაჩნაძეთ და აკურელთ მთის საქმე ასე დარჩა: შემოდგომაზედ მდივანი გორჯასპი და ბოქაულთ უხუცესი უნდა მოვიდნენ, სამართლიანის საქმით მთაც უნდა გაურიგონ, შეარიგონ

მონა ღვთისა
მოურავი
რშვასთ
(თათრულიც)

მონა ღვთისა
მოურავი
მგრებ.

მონა ღვთისა
სახლთხუცესი
ელიშერ (მერე
თათრულიც)

ალავერდელი
ნიკოლოზ.

1711 წ. № 33. ახლა დროის.

ქ. აბარია მონასტრის საქონელი ფრანგს მამაჯანას საარაყე ქვაბი ზარფუშით და მილით, საკულუხე თუნგი.—ქ. არის ქიქაშვილის სახლში ფრანგული ქვაბი მისის ზარფუშითა, ორი სურა, ერთი ფისოლი დიდი ტასტი.—ქ. ერთს ზანდუკში საკელმწიფო აბანოს პერანგი....ქ. ორი ბარტყული...ქ. ნაწილები წმინდათა პანტელეიმონისა, ისიდორესი,

ქ. მეორის ზანდუკისა დიდი ლანგარი. ქ. ბერძენ-
ლი ყოველი წიგნი — არა აკლია რა, თითო წიგნი
ყველა არის ქ. რახტიანი ლაგ(ა)მი...
(სხვა ნივთებიც ბეგრა სწერა)

ალავერდელი
ნიკოლოზ.

1711 წ. № 35.

ქ. ჩენი ბრძანება არის ბოქაულთხუცესო ბა-
ადურ მრამ(?) (გაურკვეველად). ბატონი წინაშინდელი
და თქვენ შეიყარენით და ნაცვლები და მოკვლები
თან იახელით. რაც ჩენს შვილს მეფეს იმამყული-
ხანს ამ დოდოს წინამძღერისად მისის კრებულისა-
თვის პაპიას ბეთალმანის მამულისადა საენავის წყა-
ლობა ექნას, ჩენც იმ გზით გვებოძებია და წყა-
ლობა გვიქნია. დასხელით და ამ პაპიას კერძი მამუ-
ლი გამოარჩივით და ამ წინამძღვარს მოაბარეთ.
რომ ამ პაპიას კერძს მამულთან მგალობელს კელი
არა ქონდეს და რაც მგალობლისათვის წყალობა
გვექნას, ამათ კელი ნუ აქვსთ. დაიწერა თეგსა
ივლისსა იზ. ქარონიკონსა: ტყთ:

მონა დუთისა
ბატონი შვი-
ლი თეიმუ-
რახ.

1711 წ. № 36. ახლა დრთისა.

ქ. მდივანბეგი პატა და დავით-გარეჯის წინამ-
ძღვარი ონოფრე აკურას კაცებზე ცილობენ და
რაც ამ სიაში სწეროს იმაზედაცა და რაც ამის
გარდაის სალაპარაკო რამ იყოს იმაზედაც შეიყარ-

ნენ ეფისკოპოზთაგან ბატონი ალავერდელი, სამე-
ბელი და ნინოწმინდელი, დარბაისელი კისიკის
მოურავი და ენისელთ მოურავი სახლთხუცესი.
სამართალი ქნან და ასე გაასამართლონ. ბოლო
მოუღონ, რომე ერთმანეთთან სალაპარაკო აღარა
დარჩესთ რა. რაც იმ დღეს არ მოგეახსენეს ამას
გარდაის ნურას აღაპარაკებენ. გაასამართლონ,
განაჩენი დაღვან და ჩვენ მოგვართვან. რომელიც
ჩვენ გვებძანებინოს სიაში, ისე გაარიგონ

იმამყულიზან

1711 წ. № 37. ახლო დროისა.

ქ. უნდა მივსცეთ ჩვენად სადღეკრძელოდ
ჩვენ მამუკა ჩერქეზმა და ალადალ: გაგვიჩენია ჯა-
მაგირი წელშიგ დაუკლებელად ოკი კოდი პური და
ორი საპანე ტკბილი წმინდის დავით გარეჯის წინამ-
ძღვარის პავლესათინ და უდაბნოს მყოფთაგან.

მამუკა
ჩერქეზი.

1711 წ. № 38. ახლო დროისა.

...მრავალ გვარად შეწუხებული დედოფალი
ანნა ვკადრებ ჯვარის მტეირთველო, ჩვენ მაგიერად
ჩვენსა დიდსა იმედსა ბატონს ნინოწმინდელს და
წინამძღვარს ონოფრეს მრავალი მოკითხვა და
ნათლით შემოხილს კელს მთხვევნა მოახსენეთ.

მერმე რაც პაპიას წილი მამული იყოს, დოდოელთ
დაანერეთ და ათუნა (დათუნა?) ესთიბრაშვილის
ნაქონი მამული მგალობელს დაანებეთ ზანდ ყევის(?)
კაცი ხმ (ხომ) მანდ არის, თქვენ ხომ უსამართლოს
არ უზამთ. რატომ არ დაჯერდა. ეხლა დაჯერდეს.

დედოფალი
ანა.

1711 წ. № 39. ახლა დრთასა.

ქ. ესე წიგნი მოგეცით ჩვენ დავით-გარესჯის
წინამძღვარმა მამა ონოფრემ თქვენ წმინდის დოდოს
წინამძღვარს მამა ზაქარიას და თქვენს კრებულთ,
ასე რომე ერთი ძველითგანი გუჯარი თქვენი და
ჩვენის მონასტრის საერთო ვიპოვნეთ მევის ალექ-
სანდრესაგან გაახლებული ჩვენის ეატისა და თქვე-
ნის ტაძრებისა და კიდემ სხვისა. ის გუჯარი ჩვენს
მონასტერში აირს და როდესაც სალაპარაკოდ ით-
ხოვთ მოგართმევთ... ჩვენის საყდრის გუჯრებში
არის

მონა ღვთისა
დავით გარეს-
ჯის წინამძღ-
ვარი მაქუტა
ძე ონოფრე

1711 წ. № 40. ახლა დრთასა.

ქ ესე წიგნი მოგეცი მე ლოუაშვილმა(?) გი-
ორგიმ თქვენ ბატონს წინამძღვარს ონოფრეს:
ოთიას მეტრეველს ჩემი ორი მილათული (2 მ.)
ემართა. ოთია ბაღში მომკვდარიყო; ობოლი დარ-

ჩომოდა; თქვენ დაიხსენით; სამი მინალთული მიზო-
ძეთ. მაგასთან მე ხელი არა მაქვს, არც იასაულს.
მე უნდა გაეისტუმრო.. მოწამენი. ..ალია იასაულიც
მოწამე არის ამისი †.

1711 წ. № 41. ახლა დრასა.

ქ. ჩვენ მაგიერად კარის ჩვენის მოკელებს
სახლთხუცეს-მდივნებს საგარეჯოს მოურავს ნაც-
ვალს ასე უამბეთ, რომე წინამძღვარმა ონოფრემ
წმიდის დაეთის გუჯარი მოგვართვა, გავშინჯეთ
და მისი ყმა ჩვენის კელით დიად ყოვლისფრით
გათაფისუფლებული და აზადნიც (აზატნიც) ყოფი-
ლან და ახლა რაგინდრასფერში სარჯელი დაგიწ-
ყიათ და ღღეის იქით ნურასფერში ამათზე კელი
ნუ გაქვსთ, ნურც ამ გუჯარს უტებთ.. თუარა...დიად
ვიწყებთ. სვეულად. „მეფე კონსტანტინე“

1712 წ. გძელა გრანაღი გაღესილ სქელს თუარს
ქადაღდზე. საგრძით შვიდი აწმინა და ორი ვერშოკი
საკანით 6^{1/2} ვერშოკი; ერთმეორეზე გადაწებებულია 13
თახახი; დანაწებებზე დასხმულია ბეჭედი ონოფრე მაჭუტა-
ძისა; ერთი მხარე დაწერილია, მეორე კი დაუწერავი.

ქ:ეჭა. დიდება, პატივი და თაყვანის ცემა დასა-
ბაძთა საფუძველისა დამდებელსა, დამქსველსა ცათა
და ქვეყანისასა ღმერთსა საუკუნოსა, მიუწოდომელსა,
უხილაგსა, დაუსაბამოსა, აუგებელსა, უკორცოსა,
დაუსრულებელსა, მარტიესა, უცვალეებელსა, უფსკრუ-

ლსა უსაზღვროსა, უნიკტოსა, ურბაზმოსა, გარე-შე-
მოუწერელსა, უვნებელსა წყაროსა სახიერებისა და
სიმარ-ლისასა, ნათელსა მიუაჩრდილებელსა, ძლიერ-
რება თვალთ შეუდგამსა, უზემთაფსსა ყოვლისა სა-
ზომისა და მისთომისა, ჭეშმარიტსა, ყოვლად ძლიერ-
სა, ყოველთა შემოქმედსა, ყოველთა მხედველსა
ყოვლისა მპყრობელსა, ყოველთა გამგებელსა შეუ-
ფესა და კელმწიფე ერთსა ღმერთსა, სამ-გუამოვნე-
ბით ცნობილსა, მამასა და ძესა, და სულსა წმიდასა
ყოვლად განუყოფელსა თვინიერ გუამოვნებისა და
თვითებისა, მამასა უშობელსა, ძესა შობილსა და
სულსა წმიდასა გამოსულსა, მამასა მიზეზსა ძისა შო-
ბისა და სულისა გამოვლინებისა, ცნობილსა მამასა
ღმერთად და მამად და ცნობილსა ძესა ძედ და
ღმერთად და ცნობილსა სულსა წმიდასა მამისაგან
გამოძავალსა სულად და ღმერთად. და აღვიარებთ
წმიდასა სამებასა ერთ არსებად ერთ ბუნებად, ერთ
ძალად, ერთ ნებად, ერთ მთავრობად, ერთველმწი-
ფობად, ერთ უფლებად და ერთ მეუფებად სამითა
გუამითა საღვთოთა რამეთუ შეურევენელად შეიერ-
თების წმიდა იგი სამ, გუამოვნება და განუყოფლად-
განიყოფვის საკვირველად მამა უშობელი და დაუ-
საბამო, ყოველთა მიზეზი, რამეთუ იგი მხოლო არს
უმიზეზო და უშობელი, ყოველთა შემოქმედი რა-
მეთუ ოდეს იყო მამა იყოძეცა და სული წმიდაცა,
ვითარმედ თვინიერ ძისა არა იყო მამა, არამედ იყო
ძე მამისა თანა თანა ; არსი და თანა — მოსაყდრე

უწინარეს ყოველთა სუკუნეთა; რამეთუ „ყოველივე მის მიერ შეიქმნა“ ბუნება დაბადებულთა, „და თვინიერ მისსა არცა ერთი რა იქმნა, რაოდენი რა იქმნა“. ეგრეცა სული წმიდა თანა-გამგებელი, უფალი მყოფელი, რომელი მამისაგან გამოვალს, მამისა ცხოველს და ძისა-თანა თაყვანის იცემების და იდიდების, ვითარცა თანა-არსი და თანა-დაუსაბამო სული წმიდა, სული ღვთისა, სული წრფელი, სული მთავარი, წყარო ცხოვრებისა და სიწმიდისა, ღმერთი თანა-მამით და ძითურთ დედებული, დაუბადებელი, ყოველთა დამბადებელი, ყოვლისა მპყრობელი, ვითარცა მამა და ძე, რამეთუ არა შეიცვალების მამა ძედ და სულად წმიდად და არცა ძე მამად გინა სულად წმიდად, და არცა სული წმიდა იჩემებს მამობასა, გინა ძეობასა, არამედ ერთ არიან სამნივე ღვთაებითა და ბუნებითა თვინიერ უშობელობისა, შობისა და გამოსვლისა, და რა არს უშობელობა გინა შობა და გამოსვლა წმიდისა სამებისა—მან მხოლომან უწყის და ჩუენდა გამოუძიებელ არს, რამეთუ ესრეთ იყავნ ცნობა და გულის-ხმის-ყოფა მამისათვს და ძისათვს და სული-სა წმიდისათვს: არა განიყოფებიან ძალითა და კელმწიფობითა, რომლისაგან შეიქმნნეს ყოველნივე ხილულნი და უხილავნი, რაოდენნი იხილევების და რაოდენ უხილავ არს ცასა და ქვეყანასა შინა, წყალთა, მთათა და ბორცვთა შინა.—და კვალად აღიარების ერთი წმიდა სამებისაგანი, მეორე გუამი—

ძე ღეთისა და ძე კაცისა, პირველ საუკუნესა მამისაგან შობილი უჟამოდ და შემდგომად აღსა-(ს)რულთაჟამთასა ქალწულისაგან განკორციელებულ ქმნილი ქრისტე სრულად ღმერთად და სრულად კაცად, ორითა ბუნებითა და ერთითა გუამითა საღვთო(ა)თა, ვითარცა ბძანებს წმიდა სახარება: „მე და მამა ერთ ვართო“, და კვალად იგივე ბძანებს: „მამა ჩემი ჩემსა უფროს არსო“, რამეთუ მამისა სწორობით კსენება ღეთაების ბუნების მომასწავებელ არს და მამისა უფროსად კსენება კაცობრივსა ბუნებასა მოასწავებს. ხოლო სიბრძნით გამგებელისა წმიდისა სამებისა, რომლისა მარჯვენით მდგომარე არს წმიდა მარიამ, საუკუნო(ა)ს მამის ასული და დედა ძისა და დედოფალი სულის წმიდისა, და კვალად არიან მადიდებელად წმიდისა, სამებისა: საყდარნი, სერაბინნი, ქერაბინნი, უფლებანი, მთაერობანი, ძლიერებანი, კელმწიფებანი, მთავარანგელოზნი და ანგელოზნი და კვალად მოციქულნი, წინასწარმეტყველნი, მღვდელთ-მოძღვარნი, მოწამენი მამანი, მამათ-მთაყარნი, ქალწულნი, მარტილნი და ყოველნი წმიდანი მისნი და დაუღუმებელითა კმითა სამგზის წმიდასა გალობასა იტყვან: „წმიდა არს, წმიდა არს, წმიდა არს უფალი საბაოთ“: საესე არიან და ყოველთავე ცათა აღავსებენ საშინელისა ღალადებისა მათისაგან და სხვანი სხვასა საშინელსა გალობასა იტყვან და სხვანი სხვასა; და სხვანი იტყვიან: „წმიდაო ღმერ-

თო, წმიდაო ძლიერო, წმიდაო უკუდაო — შეგვიწყალებ ჩვენ“, უგალობენ და აღიდებენ წმიდასა სამებასა ერთ-არსებასა, რომელმან შექმნა აღამ პირველი კაცი, ვითარცა თქუა: „ვექმნათ კაცი ხატად და მგზავსად ჩუენდა“, რომელსა უბძანა აღორძინება და განმრავლება, და აღორძინდენ და განმრავლდენ ესრეთ ვითარცა უწყით.

ხოლო ჩუენ მსასოებელმა შენმან, ცოდვილმან და ყოველთა მონაზონთა უნარჩევესმან, მტკიცესა ამას სარწმუნოებასა ზედა მყოფმან მაჭუტაძე ონოფრე ყოფილმან ონისიფორემ, წინამძღვარმა ამა შენისა უდაბნოსამან, ზოი წმიდაო დავით-გარესჯელო, ვიღვაწე და ვიმუშაკე კნინი ესენი და შევსძინე წმიდასა სამარხოსა შენსა, რათა მეოხ მექნა წინაშე ღვთისა დღესა მას დიდსა განკითხვისასა. რამეთუ ქორონიკონი იყო ქრისტეს აქეთათას შვიდას ათორმეტი, ქართველთ მეფეთ-მეფისა ყოვლად უძლეველისა, მკნისა და ახოვანისა, დიდისა და დიდად სახელ-განთქმულის თეიმურაზ კახთ მეფეთ-მეფის ძის-ძისა, პირველის ერეკლესა და დედოფალთ-დედოფალისა ანნასი და ძისა მათისა იმამყული კახთ მეფისა და ძმისა მათისა თეიმურაზისა მრავალიმც არიან წელნი ცხოვრებისა მათისანი, — ხოლო მათის შეწევნითა და კელის მომართვითა აღვაშენე უდაბნოსა შინა საყდარი იოვანე მახარებლისა და კვალად პალატები და სხვანი კვეთილნი კლდის სახლები, გალავანი და კოშკები

და საყდრის კანკელი, ბევრის ხარჯ-გაწევით მურასად დახატული და შვეამკვევ პატიოსნის ხატითა, ჯვართა, სიწმიდის იარაღითა, შესამოსლითა და წიგნებითა — რამეთუ ასვენია წმადას დაჯათას საფულავსუ ხატი მოქედელი მაცხოვრისა ერთა, არსებღს ხატი მოქედელი ერთა, ხატი ყოვლად წმიდისა მოქედელი ორი, ხატი ყოვლად წმიდისა კარიანი ერთი, ხატი ყოვლად წმიდისა გარდამოკსნისა ერთი, ხატი მოქედელი სამებისა ერთი, ხატი წმიდის ნიკოლოზისა ერთი. — წმადის ნიკოლოზის საყდაწმა ასვენია: ხატი მოქედელი წმიდის ნიკოლოზისა ერთი, ხატი მოქედელი ყოვლად წმიდისა ერთი, ხატი მაცხოვრისა ერთი. — იფავსუ მახარობლის საყდაწს ასვენია: ხატი ივანე მახარობელისა კარებიანი რუსულად მოჭედილი თვალებითა და რუსულას მანგაღიტუბითა ერთი, ჯვარი ოქროსი მინაქრით მურასა თვალითა და მარგალიტითა ერთი, ხატი აღდგომისა ერთი, ხატი თორმეტ საუფლო კარიანი ერთი, ხატი წმიდის ნიკოლოზისა ერთი, ხატი წმიდის ელიასი ერთი, ხატი იოვანე ნათლიმცემლისა ერთი, ხატი ყოვლად წმიდისა და პეტრე-პავლესი ერთი, ხატი ფერის-ცვალებისა ერთი. — ამით გარდა სასუნავთ მღვამას წანამღვანს უსვენია: წმიდის ნიკოლოზის ხატი ერთი და ყოვლად წმიდისა ერთი, ბარნაბეს ხატი ყოვლად წმიდისა ერთი, ბზობისა ერთი, შიოს ხატი მოქედელი მაცხოვრისა ერთი და ყოვლად წმიდისა ერთი; — იმქრულს გრამ-

გოდს ხატი სამებისა ერთი, მეორე გრიგოლს ხატი ყოვლად წმიდისა ერთი; გუბრიულ ნაკოდოვს ხატი სამებისა ერთი, დემეტრეს ხატი მაცხოვრისა ერთი; პავლეს და სილოვანეს ხატი მაცხოვრისა მოქედელი ერთი, გერმანეს ხატი წმიდის ნიკოლოზისა ერთი; ბართლომეს ხატი კოზმან-დამიანესი ერთი. — ბოგნელის საფლავზე ასვენია ხატი მოქედელი ყოვლად წმიდისა ერთი და სამებისა ერთი. — ანას შესამოსლის ანანია იეზდის ისფერის ფარჩის თავის შეფერებულის აშიითა ბისონი ერთი, ფილონი თეთრის ხარისა, სირმით ნაკერის სამკრითა ერთი, ფილონი თეთრის დიბისა მძიმედ სირმით ნაკერის სამკრითა ერთი, ფილონი ჩაქსული ყვითლის დიდის დიბისა, კაის მძიმეს აშიითა ერთი, ფილონი შავის იეზდის ფარჩისა, წითლის იეზდის ფარჩის სამკრითა და კაის მძიმეს აშიითა ერთი, ფილონი თეთრის იეზდის მძიმე ზარბაბისა თავის შეფერებულის აშიითა ერთი; ფილონი ჩაქსული იეზდის შალ ზარბაბისა თავის შეფერებულის აშიითა ერთი; ფილონი თეთრი იეზდის მძიმე ზარბაბისა თავის შეფერებულის აშიითა ერთი; ფილონი წითელი მძიმე ზარბაბისა თავის შეფერებულის აშიითა ერთი; ფილონი ყვითლის საის ხარისა თავის შეფერებულის აშიითა ერთი; ფილონი წითელი ატლას ბაბთისა თავის შეფერებულის აშიითა ერთი; ფილონი ისფერი იეზდის ფარჩისა წითლის ყაბავარის აშიითა ერთი; ფილონი ყვითელი ატლას-ბაბთისა

ცის ფერის იშვიათა ერთი; ფილონი წითელი ატლას-
ბაბთისა თეთრის იეზდის ხეწარიანის აშვიათა ერთი,
ფილონი ნახმარი თეთრის დიბისა თავის შეფერებუ-
ლის აშვიათა ერთი; ფილონი წითელი ატლას-ბაბთი-
სა იეზდის ფარჩის აშვიათა ერთი, ფილონი ყირმი-
ზის ხარისა თავის შეფერებულის სამკრითა და აშვიათა
ერთი; ფილონი ხათისა ზარიანის ლობდნის სამკრითა
და თავის შეფერებულის აშვიათა ერთი, ფილონი
თეთრის ქაშხისა, წითლის ობიერის სამკრითა და
თავის შეფერებულის აშვიათა ერთი, ფილონი მავის
ლობდნისა თავის კაის მძიმეს სამკრითა და თავის
შეფერებულის აშვიათა ერთი; ფილონი ყვითელი
ღარაი-ბაბთისა თავის შეფერებულის სამკრითა და
აშვიათა ერთი; —

აწას სტიხანა იეზდის ატლას-ბაბთისა თავის
დიბის აშვიათა ერთი; სტიხარი ყირმიზი ზარბაბის
ხარისა ჩაქსული თავის შეფერებულის აშვიათა ერთი,
სტიხარი თეთრის ხითაისა მწვანის აშვიათა ერთი,
სტიხარი ისფერი ხათაისა მწვანის ხარის აშვიათა
ერთი, სტიხარი წითელი ხათაისა თავისი ჩაქსული
მძიმის ფარჩის აშვიათა ერთი; სტიხარი წითელი
იეზდის ღარაი-ბაბთისა თავის იეზდის სამკრითა და
კაის ფარჩის აშვიათა ერთი, სტიხარი ფერად-ფერა-
დის ფარჩისა თავიანთ აშვიათა შვადი. — ამ სხვა სტი-
ხართ გარდა სტიხარი ყვითელი საიის ხარისა თავის
შეფერებულის აშვიათა ერთი, სტიხარი წითელი
ხათაისა თავის საფერის აშვიათა ერთი; კიდევ სტი-

ხარი ერთი, სტიხარი ჩაქსული ხათაისა თავის
შეფერებულის აშიითა ერთი, სტიხარი მწვანე
ატლასისა თავის შეფერებულის აშიითა ერთი. —

ანას ოღანა მძიმედ ოქრომკედით ნაკერი
ოთხის მურასას ოქროს ღილითა (ეს ოღანი დღეს
დაცულია სააკაქლესიო მუზეუმში, თბილისს); და სამი
საია ოქროს ღილითა და ერთი გილანურის მინაქ-
რის ღილითა ერთი; ოლარი წითელი ფრანგული
ხარისა, ექვსის დაფერულის ღილითა ერთი; ოლარი
ისფერი ხარისა აშიიანი, ჯვარებით ნაკერი, ოთხის
დაფერულის ღილითა ერთი; ოლარი დიბისა ერთი,
კიდევ ყვითლის დიბის ოლარი ერთი, ოლარი
თეთრის იეზდის ზარბაბის და აი-ბაბთისა ერთი; ოლარი
თეთრი იეზდის ზარბაბი ატლას-ბაბთისა ერთი,
ოლარი კაის მძიმეს ფარჩის ჩაქსული იეზდის ზარ-
ბაბისა ერთი, ოლარი წითლას ლობდნისა ოქრო-
მკედის აშიითა ერთი, კიდევ ამათ გარდა ოლარი
ფერად-ფერადის ფარჩისა ხუთი; ერთს ექვსი
ვეცხლის ღილი აკერია. —

ანის სარტყელი: მძიმედ ნაკერი ოქრო-
მკედითა, მუშაბალათ მოჭრილის ვეცხლის თავითა
ერთი; სარტყელი ოქრომკედით ნაკერი, ოქროთ
დაფერულის თავითა, ზედ მთავარ-ანგელოზნი გამო-
ყუანილნია ერთი; სარტყელი აბრეშუმით მოქსოვილი
ოქროთ დაფერულის ვეცხლის თავიანი ერთი; კიდევ
სარტყელი ვეცხლის თავიანი ერთი. — **ანას ენქანა**
მძიმედ ნაკერი მსხვილისა და წერილის მარგალიტითა

და თვლებით შემკული ერთი (საკლასოო შუბკეშია დატული); ენქერი ნაკერი სირმითა და ოქროს ღილითა ერთი, ენქერი ნაკერი სირმითა და ოქრო-მკედლითა ოთხი, — ენქერი მუყაიაშის ფარჩისა ერთი ერთის ვეცხლის ღილიანი, — კიდევ ენქერი ერთი. — ანას საბუკარა სირმით ნაკერი თორმეტის წყვილის ვეცხლის ჯაჭვითა და თავის სახლათებითა წყვილი ერთი, — საბუკარი ნაკერი სირმითა თორმეტი ვეცხლის ჯაჭვითა და ორის სახლათითა წყვილი ერთი, — საბუკარი ნაკერი, ხარებაა გამოყვანილი, წყვილი ერთი, — საბუკარი თეთრის დებისა წყვილი ორი, — საბუკარი კაის ფარჩის წვრილის ვეცხლის ღილებითა წყვილი ერთი, — საბუკარი ზარბაზისა და ხათაისა ფერადები წყვილი ოთხი, — კიდევ საბუკარი წყვილი ერთი. — ანას საწმიდის ანადა: ბარძიმი დიდი ვეცხლისა ოქროთ დაფერული ერთი; ფეშუმში დიდი ვეცხლისა ოქროთ დაფერული სამი, — კამარა ვეცხლისა ოქროთ დაფერული ერთი, — კოვზი ვეცხლისა ოქროთ დაფერული ერთი, — მინაქრის ტარიანი ლახვარი ერთი; კიდევ ბარძიმი ვეცხლისა ერთი, — ფეშუმში ვეცხლისა ორი, — კამარა ვეცხლისა ერთი, — კოვზი ვეცხლისა ერთი, — თევზის კბილის ტარიანი ლახვარი ერთი, — სპილენძის სასეფისკვრე თევში ერთი, — კიდევ ვეცხლის კოვზი ერთი, — კიდევ ლახვარი ორი, — პურის საკურთხის კალის დიდი ნალბაქი ერთი. — ანას დაფანა: დიდი მძიმედ სირმით ნაკერი გარდამკსნისა ერთი, დაფარა მძიმედ ნაკერი ოქრო-

მკედითა ერთი, — კიდევ დაფარნა ნაკერი ერთი, კიდევ დაფარნა ნაკერი ოქრომკედითა გარდამოქსნისა ერთი, — კიდევ ოქრო-მკედით ნაკერი დაფარნა ერთი, — დაფარნა მძიმის ფარჩისა ერთი. — ანას ჰერექელი მძიმედ ნაკერი ერთი; კიდევ მძიმედ ნაკერი წითელს ხავედზე ჰერექელი ერთი, — ჰერექელი ნაკერი ორი - ერთი მაცხოვრისა და ყოვლად წმიდისა, — ჰერექელი ფარჩისა ფერად-ფერადი ექვსი. — ანას კონდაკი კელით დაწერილი შვიდი, სტამბისა ხუთი, კიდევ რუსულზე გარდმოწერილი კონდაკი კაის მარგალიტის სანიშნითა და კაის ფარჩის ბოხჩითა ერთი; ისფერი ატლას-ბაბთის იეზდის ფარჩისა, წითლის იეზდის ფარჩის აშიითა და თორმეტის ვეცხლის ალყითა კანას ფანდა ერთი, — და იმისთანავე ფარჩისა აშიითა ტანაშისა განდასაფარებელი ერთი. — ერთი საცეცხლურა ვეცხლისა ერთი და ბრინჯაოსი ერთი; — საააწმე სპილენძის ჯამი თავის თაწმიდურის კაის მოქრილის საიის ჯვართა ერთი.

ანას წაგნება: წმიდა სახარება პატროსანი, ვეცხლით მოქედლილი და ოქროთ დაფერული ერთი, — სახარება მკვლეფანი (ესე-იგი ასომთავრულად ტყავზე ნაწეა) ორი; — სახარება კელით დაწერილი ორი და სტამბისა ერთი, სამოციქულო კელით დაწერილი ერთი და სტამბისა ერთი, — გულანა სრული და პატროსანი (ასლა დაცული სეკელესია მუხეკუშში) ერთი; — მათეს თავის თარგმანი ერთი, — მეტაფრას წლისა

ბედნიერის დღეებისა ერთი; სეკდენბერ-ოკდონბერისა
ორისავე თვის მეტათრასი ერთი, — კლემექსი ერთი, —
ფერემი ერთი, — მამათ-ცხოვრება ერთი, — სვიმეონ
საკვირველთ-მოქმედის საკითხაფი ერთი, — ბარა-
კლიტონი კარგი ორი, და ეტრატის (ესეივი ტუვსუე
ნუწერი) ძველი ერთი, — კურთხევანი კარგი ერთა, —
დიდი სჯულის კანონი ერთი, — დავითნი კელით-
დაწერილი ერთი, მღვდლისა და ერის კაცის დიმა-
რხვის წესები თან უწეა, — კიდევ დავითნი კელით
დაწერილი ერთი, — ტვიბიკონი კარგი და პატიოსა-
ნი ერთი, — ჟამნი ერთი, — ლოცვის წიგნი ერთი, —
სტოლიერი ერთი, — ბაღაგრძისა ერთი, — სეკტის
ცხოვლის, ცხოვრება წმიდის ნინოსა, აოვანე
წიგნა-წადენელისა, წმიდის დავითისა და წმიდის
შაოსა ეუკლა თავიანთ საგალობელ-სასწავლებ-
სამოციქულოთი (დაცული საეკლესიო მუხეუმში); — წი-
გნი სწავლისა: თავს წმიდის დავითის ცხოვრება და
საგალობელი უწერია, — ძველი სვინაქსარი ერთი, —
სწავლის ძველი ეტრატის წიგნი ერთი, — კიდევ ძვე-
ლის ეტრატის სწავლის წიგნი ერთი, — ზადიკი და
სადღესასწაულო ერთად შეკრებული ერთი, — მარ-
ხვანი ერთი, — ლოცვის წიგნი მიცვალებულის
წესითა ერთი.

მისწავლე და

ახის სწავლების ანაღა: ქვაბი დიდი ორყუ-
რიანი ერთი, უყურო ქვაბი იმის მომტანო ერთი, —
ქვაბი იმისგან უმცროსი უყურო ერთი, — ქვაბი
იმისაგან უმცროსი უყურო ერთი, — ქვაბი ორყური-

რილი და სხვაც ბევრი რამ ჩამატებული თავის მარგალიტის სანიშნითა; სტამბის დავითანი ერთი, რუხმა, ბარაკლიტონი და ერთი მგზეფსი ერთად შეკრული, სტამბის სახარება ერთი, სამოციქულო ერთი, ხატი ვეცხლისა ყელსაკიდი სამებისა—საზიარებელი ნაწილი ჩაიდების;—კიდევ ქალაქს სადგომს ხატი მაცხოვრისა და ყოვლად წმიდისა ვეცხლით მოქედლილი და ოქროთ დაფერული ერთ კუბოთ გაკეთებულია;—თვალზე ხატი ხარებისა ერთი ვეცხლის აარადი: თასი მომცრო სამი, ფიალა ვეცხლისა მოდიდო ერთი; -ქვეშაფენა: ორხუა ქირმანისა ერთი, მოძველო ორხუა დიდი ერთი, ქეჩა ორი; -სწიღენძის აარადი: კელიანი ქვაბი ერთი, უყურო ქვაბი ერთი, წვრილი ქვაბი ორი, ტაფა ერთი, თევში, ჯამი, მალთაფა ათხუთმეტი, ტაშტი ერთი, ალთაფა ერთი, სათბობი თუნგი ერთი, საღვინე სურა ერთი, სანაჟურე ორი, კალის საყინულე ბადია ერთი, ავანგ-დასტა ერთი, კიდევ ავანგ-დასტა ერთი; -თვალზე საარაყე დიდი ქვაბი თავის ზარფუშითა და გაწყობილობითა ერთი; კიდევ ქვაბი საარაყე თავის ზარფუშითა და გაწყობილობითა ერთი; ჩაფი საწყაო სპილენძისა ერთი.

აღვასქენე თვალზე საყდანი ზეტრე-ზავლესა და შევამკე პატროსნის ხატითა, ჯვართა, სიწმიდის იარალითა, შესამოსლებითა და წიგნებითა. —ასკენა...
ქ ქქსას სტრიქონის აღავი დატავებულია ცარიელი:

რედაქციის დასრულებულია

ერთი, სამოციქულო სტამბისათვის ბოხჩითა ერთი, სტამბის დაფითონი ორი და კელით დაწერილი ჟამნი კაის ლოცვებით გარეგებული ორი, მარხვანი ორი, დიდი კურთხევანი ერთი და ზეთის კურთხევის კურთხევანი ერთი; სანათბაგაურმა კარგი სვინაქსარი ერთი, ბარაკლიტონი ორი, ტვიბიკონი ერთი, ზატყი ორი, გამოკრებული ძველისა და ახლის სჯულის ამბავი და ბოლოს საბასი და სვიმეონის ცხოვრება უწერია, — ჟამნი დიდი ლოცვებით გარიგებული და ბოლოს გამოჩენილი სადღესასწაულოები უწერია ერთი, — რვა-ხმა, ბარაკლიტონი, სადღესასწაულო უწერია და ერთი მგზეფსი ერთად შეკრებული სამივა, — ეს ამდონი წიგნები ამისთვის დავაწყევ აქა, რომ ან წინამძღვარი და ან მისის კრებულისაგან ეინმე რომ სოფლად წავიდენ სადმე მონასტრის სამსახურზე, თვითო კელი წიგნები თან-იღვენონ: მონასტერში ხომ წიგნები არა აკლიარა

დაც ზატარძელსა და თვალზე წმადის დაფითის ემა და მამული მომებარა იმას გარდა ჩემგან ნასყადა (აქ მასკუტასის სელით ჩამატებულია: „ბუზარაშვილი კვამლი ერთი“ და შემატებული მამულები: ზატარძელს: კვეთელა კვამლი ერთი, თვალზე ნასხიდა და ირემა კვამლი ერთი, ხებრიელაშვილი კვამლი ერთი, მეძმაშვილი თევდორე კვამლი ერთი, მეძმაშვილი ებალა კვამლი ერთი, მახარაშვილები კვამლი ერთი, ლასურაული თევდორე კვამლი ერთი; ლასურაშვილი იესე კვამლი ერ-

სამღერავი იყო და ის ჩემი სამარხი თეთრი ავიღე
 და იმ მამულებში მივე და ჩემს ზეარზე დავადვე
 ამისთვის რომ ჩუენსა და ბატონს ნინოწმიდელსა
 და იმის ყმებს შუა მშვიდ აბის ჩამოგდებისათვის;
 ახლა იმ ნასყიდის მამულისაგან რვას საპალნეს
 ზედაშედ ჩაასხემდენ წმიდის პეტრე-პავლეს საყდრის
 დღეობის სახელზე; წინამძღვარი და კრებულნი
 იმ დღეობას ჟამსა სწირვედენ და ან ვინც გარეშე
 შემწენი მიბძანდენ იმ დღეს და ჩვენს ჭირნახულს
 მოიგონებდენ და ჩვენს სულს მოიხსენებდენ. — და ამ
 ზედაშისაგან ერთი საპალნე ხარჯად და სათხლედ
 გამოვიდნენ, და შვიდის საპალნისაგან სამი საპალნე
 და ერთი საპალნე კვირიკაულის ალაპისა — ეს ოთხი
 საპალნე — იმ დღეს ალაპში დაილიოს და ერთი საპა-
 ლნე უდაბნოში გაიგზავნოს; — და ვინც კრებულნი
 დარჩებოდეს იმ დღეს, ნურც ისინი იკადრებენ რომ
 ზედაშე ჩაუვიდესთ და ჟამი არ გვიწირონ და ჩვენი
 მოკსენება არა ჰყონ, იმათაც ჩუენი შენდობა ჰყონ
 და ჩუენგანც ღმერთმან იმათაც შენდობა მისცეს. —
 და სამი საპალნე გაიყიდოს და იმისი თეთრით
 ქალაქიდამ საბერო საქმელი იყიდონ და იმ
 დღეს მოიხმარონ; და რაც იმ ღვინის ფასი საქმელს
 მორჩეს იმ დღეს ვინც გარეშე მწირველნი იყუნენ
 იმათ ცოცოტას (sic) საწირავს მისცემდეთ იმ ღვინის
 ფასისაგან, ეს ზედაშე და კვირიკაულის ალაპა ორივე
 იმ დღეს დაიხარჯებოდეს; — თვითან ამავე კვირიკაულს
 დააყენებდენ იმ ზედაშეზე და იმასვე დაახარჯენენ-

ერეკლეს შვილი, მეფე იმანყულიხან, კახეთს ბატონად მოხდა; მოვახსენე და ძველი გუჯრები ვაჩვენე და წყალობა გვიყო, აკურაცა და ვანთას საკვამლოები და ნაზკრევი და სამეზერეო მამული და კიდევ ერთი დიდი ზვარი მე ჩავყარე აკურას; გვიბოძა კახმა ბატონმა, მაგრამ ოხია ყორჩიანი დიად ძალიანი კაცი იყუნენ და მრავლის სახლის კაციანი და ძალიანის მოყურების პატრონი, და დიდი სარჯელი და ხარჯი გამაწევიანეს: ორმეტი აქლემი, მრავალი ცხენი და ჯორი, ფლური და თეთრი — ორას თუმანდის ხარჯი გამაწევიანეს. და ესოდენ სარჯელით ესე ჩუენგან ნალვაწ-ნამუშავევი დამიგდია — და შემდგომად ჩუენსა ვინცა წმიდასა ამას მონასტერსა შინა პატიოსანნი და ღეთისა შემოსილნი წინამძღვარნი და კრებულნი ბძანდებოდეთ, ამას მოგახსენებთ: მოსვენებული, გარიგებული და რიგიანი საქმე მოგებარებათ, სხვაც რომ არა ვაისარჯნეთ და ამას მოუაროთ, ესეც გეყოფათ. მე ამ ნუსხასა და წიგნსარ დავადებდი, არც ამ ამბებს მოგახსენებდით, მაგრამ ზაფხულის სიცხემა და ზამთრის სიცივემა, ღღეთა და ღამეთა სიგძე-სიმოკლემა და ქამებმა, სოფლისა ამის საცთურმა მრავალი სარჯელი გაგვაწეინა და ჩემდა უნებურად წარმომათქმეინა ესე ამბები. ახლა მოაჯე ვარ მე თქვენთანა და მოქენე, რადგან თვალზე ორი ზვარი და ორი მარანი ღადის გარჯით ნაშოენი და აშენებული დამიგდია და ქართველი-ბატონისა და კახი-

ბატონის ჯამაგირის წიგნები და ნადარბაზევსე სა-
ეღარა აღმაშენებელ წმიდის პეტრესი და პავლეს
სახელებზე, ხატითა, ჯვართა, წიგნებითა და შესამო-
სლევით გამირიგებია და ამავს გარეთ ჩვენთვის
საზედაზე გამირიგებია რომ ზედაზე ჩაისხმოდეს; -- და
იმ დღეობას თუ არ დიდის გაჭირვების საქმისათვის
იმის დღეობას წინამძღვარი და კრებული ნუ და-
კლდებით. ამდონს ჩუენს კირნახულსა და გარჯას
მოიგონებდეთ და ნუ ჩაარონებთ ცუდათ. და ვინც
უდაბნოს კრებულისაგან და ან სოფლიდამ სამღვდე-
ლო დასი თავიანთ ნება-წადილით მობძანდენ,
იმათაც თქვენთან თანა-ზიარად შეიქმოდეთ და
შემწედ მოიხმარებდეთ, და იმ დღეს ჩუენთვის და
ჩვენის ძმის ბოგნელის მატსამქსათვის და ვინცა ვინ
სულიერნი ძმანი მწირველნი და მწირნი ამა სარჯე-
ლსა შინა ჩუენთან თანა-შემწედ ყოფილიყუნენ,
ყველას შენდობით გვახსენებდეთ, რათა უფალმან
ღმერთმან ჩუენმან და მამამან წმიდამან დავით
თქუენცა თქუენის კირნახულისაგან უიმედოთ არ
დაგანარჩუნოსთ, ჩუენის ხსენების სანუქყო პასუხი
დღესა მას სასჯელისასა კეთილად მოგაგოსთ ამინ. —
ჩუენგან ნადვაწი და შემომატებული ესენი არიან,
რომელიც ამა გუჯარში აღგვიწერია დღეს აქამომდე
და დღეის წალმართ თუ კიდე ღმერთი დაგვაცლის
ეგების კიდევ რამ შევიძლოთ ღ-თისა და მონას-
ტრის სამსახური.

ამას წინანდელი უდაბნონი და მონასტერი ქამთა

ვითარებისა და ქუეყნის შლილობისაგან აოკრებულ
 იყო. როსცა რომ კახეთს მშვიდობა და შენობა
 ჩავარდნილიყო მეუის ანჩალის დროს ორნი
 კარგნი მღვდელ-მოლოზონნი დამდგარიყუნენ —
 პავლე და ნიკოლოზ, კარგნი და პატიოსანნი,
 აღარცარა არჩილ მეფეს დასცალეობოდა და ის მღ-
 ვდელ მონაზონნიც მიცვალეზულ იყვნენ, მაგდენი
 მონასტრის შემატების საქმე არა დასცალეობოდათ-რა.
 იმათ მიცვალეზას უკან ჩუენც ზედ მოვესწრენით
 მონასტერსა; იმათი ნაღვაწიცა და ამ გუჯრის უწი-
 ნდელი ჩუენი ნაღვაწიცა უსჯულონი ლეკნი
 დაგვეხხენ თავსა და მონასტრის კრებულნიც და-
 ხოცეს და მონასტრის საკმარნი ქურჭელნი და
 და საეკლესიო იარაღი ყუელა წარსტყუენეს, იავა-
 რყუეს და მოაოხრეს. ამა ზემოთი წერილი რომე-
 ლსაც მოკითხრობს და მოგახსენებსთ მასუკანდელი
 ნამუშავევი და ნაღვაწი არის. ამას გარეთ უწინდელი
 კელმწიფეთაგან შემოწარული და ან წინამძღვრებია-
 საგან დასახლებული თვალსე და ზატარმეუღს: ანას
 ზატარმეუღს: ლაფერიშვილი კვამლი :ა: ესტატა-
 შვილი კვამლი :ა: უსუფაშვილი კვამლი :ა:, ტური-
 კაშვილი კვამლი :ა: ქატელი კვამლი :ა:, კაწარალიას
 სახლის კაცი კვამლი :ა: ტაბარუკს გარდა მამულიანნი.
 ანას თვალსე: მოძმანაშვილი კვამლი :ა: მისი განა-
 ყოფი კვამლი :ა:, კურდღელაშვილი კვამლი :ა: კიდევ
 თვალზე ქატელი კვამლი :ა: მკედლიშვილი რამაზა
 კვამლი :ა: მკედლიშვილი გიორგი კვამლი ა:

მკედლიშვილი შიო კვაძლი :ა: მკედლიშვილი
ბასილი კვამლი :ა:, მკედლიშვილი ქიტიაშვილები
კვამლი :ა:, მკედლიშვილი მახარობელი კვამლი :ა:,
ყაზარაშვილი ბაისოლულა კვამლი :ა:, ყაზარაშვილი
ნურალა კვამლი :ა:, მთიულიშვილი ზურაბა მოხე-
ლე კვამლი :ა:, იმისი განაყოფი ბასილა და ჯაფარიძე
კვამლი :ა:, მელვრეკელი კვამლი :ა:, იო-
რდანაშვილები კვამლი :ა:, ვედრიაშვილი კვამლი
:ა:, ფერინოზიშვილი კვამლი :ა:

მონა ღვთისა
დავით გარე-
ჯის წინამ-
ძღვარი მაკუ-
ტაჲ ონოფრე

და მერე ხვეულად: „წინამძღვარი ონისიფორე“ †
„ბოვენელი მაქსიმე“ †

1713 წ. № 59 ნონიაშვილი გოგია აძლევს
„გარესჯის ნათლისმცემლის მამას ხარიტონს სვი-
მონს, ბესარიონს, საბას...ასე რომე თელავიდამ
აეიყარე და მოველ ქალაქს და ჩემის ნება-წადი-
ლით...უდაბნოს თავი შემოვსწირე... (ბუგარა) უნდა
მოვართვა წელიწადში ზეთი ლიტრა სამი, სანთელი
ლიტრა ერთი, საკმელი ჩარეკი ერთი“...ქ-კს უა

1713 წ. № 253 ხარიტონ და კრებულნი: (სამონ),
ბესარიონ, მანაზონი საბა აძლევენ ხუტა ლაშვილს:
„რადგან მოხვედი და მონასტერს თავი შემოვსწირე
„გიბოძეთ ქალაქს ჩვენნი ნასყადი შაქარაშვილის

სახლი დარბაზი მისის დერეფნით და დერეფანზე
ოთახითა, შიგნით სარდავითა, ქვევრითა და მარნითა
და ოთახითა...არ მოგეშალოს...და თქვენც რაგვა-
რადაც სხვანი მოქალაქე ჩვენი ყმანი ჩვენს მონა-
სტერს ემსახურებოდეს ისე ემსახურენით. ქ-კნს უა„

ხარიტონ

მეორე მხარეზე ხეუფად: „ბესარიონ“
და „სულხან საბა“ (ცნობილი მწერალი).

1714 წ...ჩვენ...პანკრატიანთ ტომიან და რტო-
მან ყოველთა დიდთა კელმწიფეთა...ღვთისა გან-
გებით ქუეყანასა-ზედა მოსამართლედ დადგინებულისა
....დიდისა ერანის ტახტ-სახელმწიფოს მპყრობელ
განთვის-უფლებით მქონებელისა ბედნიერის კელ-
მწიფის (აქ ერთის სიტყვის ადგილი დატოვებულია)
მიერ შვილურად აღზრდილმან და მათ მიერ
წყალობა-მონიჭებით გამეფებულმან....რანთა და
კახთა მპყრობელ-გამგებელ-მქონებელმან კელმწი-
ფემ მეფეთ-მეფემ დავით-იმყულისან და დედამან
ჩვენმან დედოფალთ დედოფალმან პატრონმან ანნამ,
დიდის წყალობით ერთად აღზრდილმან სასურველ-
მან ძმამან ჩვენმან ერევნის ბეგლარ-ბეგმან პატრო-
ნმან მამად ყულისან კოსტანტინე და კახეთის გამ-
გემ ძმამან ჩვენმან ბატონიშვილმა პატრო-
ნმა თეიმურაზ და ძმათა ჩვენთა რიზა-ყული-მი-
რზამ და მუსტაფა-მირზამ, პირშომან და სასურვე-
ლმან ძემან ჩვენმან პატრონმან მამამად-მირზამ და
ალი-მირზამ ვიგულეთ და ვიგულსმოდგინეთ და
ეს წიგნი და სიგელი მოგართვით უდაბნოსა დავით-

გარესჯის ნათლისმცემლის მონასტერს ამა პირსა ზედა, რამეთუ თქვენი უდაბნო მოოკრებული იყო ჟამთა ვითარებისაგან და სხვით სხვად ცვალებადის დროსაგან, არღარაფერი შენობა აღლარა ყოფილიყო რა საყდრის მეტი და ისიც მოშლილი და დაქცეული. წმინდანი მღვდელმონაზონნი დამდგარ იყვნენ, დიდი შრომა და გულსმოდგინება დაედვათ, რაც ძალედვით გაეახლათ მონასტერი და შენობა ჩაგდოთ და მეფეს ბატონს მამა ჩვენს ერეკლეს ქართლი და კახეთი რომ ეპყრა, თანაშემწე ჰქმნოდათ; და საცნაურ იყო პირველდგანვე ჩვენის სახლის კელმწიფეთაგან სოფლები და აგარაკები შეწირული ყოფილიყო, და პირველ მონასტრის მოშლით გუჯარი დაკარგულიყო და აღარა ჩნდა რა: თუ ზეპირ ვისგანმე მოკვებხენა, რომელიც მამულები იყო შეეკრიბეთ, მაგრამ უგუჯროთ ვერავის რა შეტყო (sic), ბერების გამოსაზრდელი აღარა იყო რა.-მოვიდა წინაშე ჩვენსა წინამძღვარი მამა ხარიტონ, მღვდელმონაზონი სვიმონ და ბესარიონ და მონაზონი საბა და ყოველი კრებული მათი—საზრდოსა და მამულისა წყალობასა გვიაჯნეს. მოკითხული ვქენით, და ისეთი ნაშენი სოფელი არა იყო-რა—გაცემულ იყო, და ნაოკარი უშენი ჩვენი საღალო იორს გაღმა ბაღბიანი შემოგწირეთ...წმიდასა იოანე ნათლისმცემელსა, გკადრეთ, მოგართვით და შეუწირეთ უდაბნოსა ტაძარსა თქუენსა (sic) მრავალმთასა ყოველს კაცის უცილებელად...ესეც გაგვისამზღვრავს: პატარძე-

ულიდამ რომ სამინდრე შარა გამოვა და წყაროს ქვეით ჩაღანს თავში გამოივლის და მინდორში გავა იმას ქვეით ბერებს დაეკელით და პატარძელთ დაენებეთ... (შერე სხვა საზღვრებიც)... თუ აშენოთ, როგორადაც სხვა ნათლისმცემლის ყმა—ყოვლის საჩვენოს საქმისაგან გათავისუფლებულია (sic)... ნაქურდული თავი და ერთი საზღაური პატრონისა, სხვა—თქვენის მონასტრისა არის და იყოს ვიდრე უკუნისამდე... დაიწერა... მთიბათვის: იზ: გასულს. ქ-კს :უბ: კელითა კარისა ჩვენისა მდივან მწიგნობრის თუმანიშვილის შიომისითა. შერე სვეულად: „მეფე დავით იმამყულიხანი“ და მასივე შეფის ბეჭედი.—მეფე თეიმურაზსაც დაუმტკიცებია 1779 წ. დეკემბრისს :ა: დაუმტკიცებიათ ერეკლე მეფეს დარეჯანს, ბატონიშვილთ გ-ის, ლეონს, იულონს, ვახტანგს, თეიმურაზს. მირიანს ლ „ძისძეთა ჩვენთა“ დავითს და იოანეს კათალიკოზს ანტონისაც დაუმტკიცებია ვ დეკ. 1869 წ. ლ დაურთავს: „ჩენი წილიც ნათლისმცემლის მონასტრისათვის მიგვირთმევია“ კ-ზის ბეჭედი და სვეულად: „ანტონ კ-ზი“

1717 წ. № 88: შეწირულობა ხაშმ-ში მამულების უჯარმოს სამებას ვამურაშვალემა შემოგწირეთ „ჩვენ ჩოლაყაშვილმა საგარეჯოს მოურავმან ბაადურ, ბიძინამ, ჯამასპიმ, ომან“.. ქ-კნს :უფ:..ეშმათა... დავით იმამყულიხანისათა.

1719 № 42 წ. „ქ. ნებითა...ესე ნასყიდობის

წიგნი დაგიწერე და მოგეც მე მქედლისშვილმა
ესიამა და მამა ჩემმა რამაზამა თქვენ... წინამძღვარს
ონოფრეს და სულ ერთობით კრებულთა ასე რომე
საქმე გამიჭირდა და სხვა ილაჯი და ღონე ვერა
ვქენ... და წისქვილი მოგყადე იორზე ჩემი ნასყიდი
და აშენებული და კირნახული ორთვალი დოლაბი
... და შიგავ იმ ჩემგან გასყიდულს რუში ერთი
წისქვილის წყალი რომ წამოვიყვანო თქვენგან
საყვედური არ იყოს... ეინც მოცილე და მოლა-
პარიკე გაგიჩნდეს პასუხის მგებელი მე ვიყო... მო-
წამენი... წმინდის ნინოს სახლბუცესი ბერი ელიო-
ზის შვილი, ოთარი ამბრუა შვილი, ბერი ახარია შვილი,
ქიტესა მოძჰანა შვილი... ჩემი განაყოფები გიორგი,
იმისი შვილი... და მე მაგლობელს იაკობს დამიწერიო
... მკათათვეს დამდეგს ქორანიკონს :უზ: † † †

1722 წ. № 43 ქ. ესე წიგნი მოგეცი მე კახიას
შვილმა გიორგიმ შენ ხატოას შვილს პაპასა ასე
მომე მე იორზედა ლეკებმა დამიჭირეს და ყორელში
მომიყვანეს და მოველ და შემოგვხვეწე და სიკეთე
მიყავ და დამისახენ შევდობით (?) ქალაქს ჩავიდეთ
გაურჯელად ოთხი თუმანი მოგაბარო. არ გაგაჯავრო
და თუ გაგაჯავრო სამდივანბეგო და საიასაულო
გამომღები ვიყო და ექვსის თუმნის მამცემი ვიყო.
არის ამისი მოწამე... კაცთაგან ბეგინას შვილი მერაბა
და მიქელ, ევზა და მათიკას შვილი პატა და აღას-
ტეფენეს შვილი გიორგი და სარქისა და ახალქალა-

ქელი გიორგი და მე ოქლათგასპარსშეილს პაპუნას
დამიწერია...მაისის გასულს ქორანიკონს :უიბ: †

1722 წ. ახლადრ. № **44** ქ. ჩენი ბძანება არის: მერმე
კერჩხაძის ჩენის მოლარის ზურაბას სახლკარი მის-
ის ქვრივისა და ობლებისათვის დაგვინებებია რად-
გან ღარიბნი და საბრალონი არიან, როგორათაც
თითონ უნდოდესთ ასრე მოიკმარონ მკედარიც ისრე
დამარბონ და ცოცხალიც დარჩენ: თავისი ქირნახული
და აშენებული იყო ამისთვის დავანებეთ მეფე ბაქარ

1722 წ. № **45** ქ. ესე თავდებობის წიგნი მოკეცი
მე ავლაბრელი კურდღელანთ მახარებლიშვილმან
კაკამა თქვენ ონოფრეს წინამძღვარსა, ასე რომე ეს
მახარას-შვილები დემეტრე და მისი ძმა თვედორე თუ
წაგივიდნენ სადმე და აქ არ დადგნენ მე მოვასხა
და ხელში მოგცე; თუ ვერ მოვასხა პასუხის გამცემი
მე კაკა ვიყო. არის ამისი მოწამე ყააიფმახას შვილი
ნასყიდა...დაიწერა გიორგობისთვის დამდგესა ქო-
რანიკონს: უი: †

1722 წ. ახლადრ. № **46** ქ. რაც ჩემა ქეშიშებს
ებარა სულ უკლებელად მე ნოყრის ბეგის შვილს
ამადას ხელ უკლებლად მომებარა. თქვენთან ხელი
არვის აქეს. არის ამისი მოწამე თვითან უსბაში
ველიაღა და იმისი სიძე ხალითა. ქ. მე ორუზას შვი-
ლს აბას რაც ჩემა ქეშიშებს ებარა სულ მე ხელ

უკლებლად მომბარებია... მოწამე... უზბაში ველი
 ალა — ქ. მე ჯირალაშვილს სულეიმანს წამიღია რაც
 ჩემი ქეშიშებს ებარა... ქ... მე უზბაშის ვეჯილს ნაბას
 ხელუკლებლად მომბარებია... ქ... აღამამადს შვილს
 აღას ხელუკლებლად მომებარა... მე უზბაშის სიძეს
 სალდაშვილს სულეიმან წამიღია... *)

1722 წ. ახლოდ № 47 ქ. ჩენი... ბძანება არის ბო-
 ქაულთ ხუცესო მაყავ! მერმე შენთვან გვიბძანებია და
 მიდი და გარეჯის წინამძღვარი ონოფრე რომ ვან-
 თის საკომლოზე ლაპარაკობს სახლხუცეს მღიშე-
 რისა და სამებლის განაჩენში რომ სწერია ის ალაგები
 გაარჩიე: რაც გოგია ნაცვალმა ფიცით გაიტანოს, რომ
 იმ საკომლოსი ყოფილიყოს, ის დაანებე დაფით-
 გარეჯას და თუ გოგია ნაცვალმა ვერ დაიფიცოს,
 გარეჯის ყმანი უმფროს-უნცროსი კაცნი იქაურნი
 წადგნენ და იმათ ფიცით გაიტანონ, რომ სახლხუ-
 ცისა და სამებლის განაჩენში რომ სწერია ეს მამუ-

*) შენიშვნა: აქ მოხსენებულნი ზარნი უეჭველად არიან
 სამცხე-საათაბაგო გამაჰმადიანებულნი კაცნი, რომელნიც
 თურქებს გადმოყვნენ მასინ, როდესაც ათაბაგოელმა ისე-
 ფაშამ თურქთა დაშქრით 1724—1725 წელს დაიჭირა
 ქართლი თფილისითურთ; ოსმალთა დაშქრობის უფროსებს
 გარეჯის უდაბნოს ბერებისთვის შესანახავად მიუბარებიათ,
 როგორც ამ საბუთიდან სჩანს, ნადავლ-ნაშოფნი ნაცარცვი-
 და შელნიც ამ წერილით გამოუბარებიათ ქეშიკებისაგან,
 ნივთები, ესეიგი ბერებისაგან შეადარე № 48

ლები იმ საკომლოსი არისო. .დაანებე იმამ ყუ-
ლიხან

1722 წ. სსლადრ. № 48 ქ. :ბ:..(ე. ი. რი) ბალიში
..:ბ:საბანი :გ:ხალიჩა :გ:ჯეჯიში...:ა:...ყორანი (Ko-
рань) ამის მეტი მუსა აღას შვილის ისმაილას აღარ
დარჩომილა რა ჩვენთან. სხვა რაც ჩემი თქვენ მონას-
ტერში იყოს ყოველი მე ისმაილას წამილია; კელი
აღარ გვაქვს. მოწამე ამისი მოლა აბდულა ოჯახ-
ვერდი მიქელალა-ქუსა-აღას შვილისა ისმეილასი დარჩა
აქ ერთი გოდორი... (შეადარე ზემოთ № 46; გვერდი 76)

1722 წ. სსლადრ. № 49 ქ. იბრემ აღას დარჩა: :ო:
(ცხრა) ნაქერი სპილენძი...:ა: შუბი, :ა: ქიღმი... :ა: ქო-
შის ტომრა...:ა: ყორანი... ქ. ქორამ მამაღას შვილსა
:ით: ნაქერი სპილენძი...:ბ: მაფრაშა: :ა: ორთუქი
:ა: ქოშის ქურქელი... ქ. ორ მამაღას შვილს ამის
მეტი არ დამრჩომილა... სულა მე მუსაღას შვილს
ისმაილს წამილია... ქ. იბრემ აღასი :ა: ქათიბი, :ა:
ლანდრის საწვიმარი :ა: მდორის პირი :ბ: დარქაშთის
კაბა...:ა: ჩითის საბნის პირი :ა: ნაქერი მარამაში
ქს გუჯარაც თურქთ საქანღასა, გარესჯის მონასტერში
რომ შესანასად მიუბარებათ ბერებისთვის 1724 წ.
როგორც ქვემო სახუთადც № 51 მაწმბეს.

1722 წ. სსლადრის № 51 ქ. რაც ჩვენს მონასტერში
თათრის ბარგი იყო სულთანის მოღვაწე აწერა. ქ. ოთ-

ხი ჯეჯიმი...ერთი დოშქი...ოცი სპილენძი. ორი ქილპი...ცამეტი სპილენძი...ერთი ფისოსი...ექვსი სპილენძი...ორი ლეჩაქი...ორი ბადე...ერთი სევა... ორი სამარხილე...ერთი ხმალი.

1722 წ. ახლადრთის № 53 ქ. ჩვენი ბძანება არის თარხანო ასლან და ბოქაულთ ხუცესო გოგნიავე მაყავ! მერმე ვანთას მიდი და რაც სახლხუცის ედიშერის და სამებლას განაჩენში ეწეროს ის მამულეები გაარჩიე, ყველა დავით გარესჯის წინამძღვარს დაანებეთ. რაც განაჩენში ეწეროს ასწერეთ და კიდევ მოგვახსენეთ.

მონა ღვთისა
დავით მეფე

(შეფე იმამყულიხან)

1722 წ. ახლადრ. № 54 ქ. ჩვენ მაგიერად დავითგარეჯის წინამძღვარს ონოფრეს ასე უამბეთ. მერმე ამ ქერემელის დომენტისთვის ყორჩიბაშის შვილის ყმას ყულიაშვილებს მამული რომ მიუყიდნია ეგ მამული შენთენ მოგვიბარებია: სანამდი იმის ფასს მისცემდეს სანამდი იმისი თეთრი არ მოუტანოს, მაშინ მიეცი; რადგან ესეც მანდ შენს უდაბნოშია, ეს მამულიც შენ გებარებოდეს; თვალ-ყური მიუგდე.

მონა ღვთისა
დავით მეფე
იმამყულიხან

1722 წ. ახლადრ. № 55 (1724-1726წ.?) ქ. ბედნიერის ვეჯირის ეპ უსუფა ბეგ გიბძანებ მერმე წლეულობით ხატის სოჯლის მოსავალი პური, ქერი

და ღვინო მღვიანბეგს ერასტის უყიდნია; კელი ნურ-ვის აქვს და სამერმისოთ როგორც სჯობს მასუკან ჩვენ ისე ვიქთ. თუ იქ შესცოდა ვინმე რამეან პური ან ქერი, ან ღვინო წამოიღო ვინმე მასვე ავად

მოვეპყრობით.

თათრული
ბეჭედი

1722 წ. ახლადრ. № 56 ქ ესე ნასყიდობის წიგნი მოგეცით შენ კედარაშვილებსა ფოცხვერას, რამაზას და კელრიასა ჩვენ გილაშვილმა დავითმა და შვილთა ჩვენთა იასემ, ბერმა და ესტატემ: მოგუიღეთ წისქვილს ზემოთ ლობეს გარეთ რომ დიდი წნორი დგა იმას ზემოთ შენს მიჯნამდი...

ავიღევით ფასი სრული... წისქვილის რუკი არ მომიყიდნია. არის ამის მოწამენი პანკელიშვილი შაო, ... მე ბასილს მღვდელს დამიწერია.. იანვრისა 16-სა ზედ ნადებსა რვასა † † † † † და სუკა ზირსე წარწერა:

„ქ. ეს ნასყიდობის წიგნი ფეტკია რომ სახლობს იმისა კედარაშვილმა იყიდა, ჩვენ აღარ გავასყიდინეთ, ფასი ჩვენ მივეცით და წიგნი გამოვართვით.“

1722 წ. ახლადრ. № 57 ქ. ნებითა: ღვთისათ... ესე მცირე ძღვენი მოგახსენეთ ჩვენ ბატონიშვილმა ელენემ (დედა ანტონ კატოლაკოზისა) თქვენ მონასტერსა წმინდისა მამისა ჩვენისასა დოდოსათა და მას შინა მყოფთა კრებულთა, რათა ჩვენის შემოსავლის თეთრის ათის თავს ნიადაგ წელსა

თქვენ მოგართმევდენ ხოლმე. შეიწირე...(და სხ.

მონა ღვთისა
ბატონის შვი-
ლი ელენე

1722 წ. ახლოდრ. № 58 ქ. ნებითა ზე შეწვევითა მხთისათა ესენასყიდობის წიგნი მოგეცე ქანისშვილმა ბერმა და შვილმა ჩემმა ბეციაჲა ზე თანიაჲა ზე შიომ შენ კვირიკასშვილს ბერსა და შვილსა შენსა მხთისიასა და გიორგისა, ასე რომე ვალი დამატყდა სისურის ფეიქრისა და ყორჩის ბაშის ზალისა; დონე და ილაჯი არსით მქონდა; მოველ და შემოგეხვეწე და შენ დამიხსენ და ჩემი თავი მოგყიდე და ჩემი შვილები: გაილე ჩემში ორმოცი მარჩილი და ორი აბაზი.— თუ შენი გული შევაჯერე და გემსახურე და გაამე რაჲმე, ის არის; თუ არა-და შენი თეთრი სარგებელით მოგცე; ორმოც მარჩილზე ათი მარჩილი სარგებელი მოგცე წელიწადში...არც ჩემი სარჯელი იმ თეთრის ანგარიშში ჩაიგდო. არის ამისი მოწამე გულბათის-შვილი გრიგოლ, ზურაბა; მთულისშვილი ზურაბა, ხუცია-როსტიასშვილი, დარიზანას-შვილი ბერი...მე ნინო-წმინდელის სახლთხუცესს დამიწერია და მოწამეც ვარ ამისი † † † †

1722 წ. ახლოდრ. № 59 ქ. ჩვენ მღაბალნი...და უკმარნი... მონანი ქრისტესნი მამა ონოფრე; და დავითგარესჯისა და (sic) მამა ონოფრე(?) დავით გარესჯი-

რული და სიტკბოება. ეინათგან მცირე რამე გულისკლებ-
ბა მოვიდა შორის ჩვენსა და დოდორქელთა ძმათა ვიე-
თვანმე. ამიერითგან ამათის თავს მღებობითა ერთ-
მანერთის მონასტრის ბერი აღარ შევიწყნაროთ; და
თუ ეინმე გულისკლებით მოვიდეს ისევ იმავე თავს
კრებულს შევარიგოთ, და თუ სასინანულოთ მოვიდეს
ცოტას ხანს სინანულიც იქადასრულოს. — რომელიც
დღეის იქით ამ მცნებას გარდახდეს და თავხედობითა
და ურჩებით ერთმანერთის ბერი შევიწყნაროს დიდად
იბრალოს ძმათაგან და კანონს ქვეშ იყოს

<p>ოხოფრე მო- ნაზონი</p>	<p>ხვეუ- ლად. „ნონ- ფრე“</p>	<p>მარკოზ</p>	<p>ხვეუ- ლად: „ქეთი- შე“</p>	<p>დომენტი</p>
------------------------------	--	---------------	--	----------------

1722 წ. ახლადრთისა **№ 60**. ქ. ბედნიერის ვე-
ზირის ქეჭ იუსუფ ბეგ გიბძანებ ხატის სოფლის მა-
მასახლისო ბარამავ და ერთობილნო ხატის სოფლე-
ბო! მერმე რაც მანდ მდივანს სოლომონს შარშა-
ნდელი თავისი ნახნავი და ნათესი ყანა ქონოდეს
იმის გამოსავალს ნურვინ დაუჭერთ ამასვე მოეციოთ
და თავისი ნახელი (ნაყიდი) ვენაკი რომ ქონდა

*) უნდა იყოს „ეინწყისი“. ქარელსახლას შესანი-
შნავი მისი ტაძარი ახლაც დგას. ეინწყისის წმინდის
ნაკლფხის დადებული ხატი, ქვაზე დიდის ხელგ-
ნებით დახატული, ახლა დაცულია ქარელის ციციანთ
საკუარეულო ეკლესიაში.

რაც იმას გამოსავალი იყოს ისიც იმისია და ამას
დაანებეთ. ამის გამოსალთ (?) ნურვინ კელი აქეს
ამისი ყოფილა (ისევე ხელით, რა-
გორც № 55)

თათრული
ბეჭედი

1722 წ. ახლადრჩისა № 61. ქ. ესე წიგნი
მოგართვით ჩუენ თარხანმა ასლან და შვილმან
ჩუენმან დავით თქუენ წინამძღვარს ბატონ ონოფრეს
ასე რომე ვაიწა (?) და იოსებ მღვდელი მეფე იმან-
კულიხან რომ აკურა თქუენ მოგცათ, მაშინ ისი-
ნი იქ ესახლენ და მე მომცა სამართალში ბატონ-
მან ასაყრელად, ახლა თქვენც დამანებეთ და აყუ-
რე და წავასხი. თუ იმათ ჩემგან ან ავად მოპყრობითა,
ან წართმევითა უშავდესთ რამე ჯერ ვიყო ღთის
შემცოდე და შენის საყდრის დამქცევი და ბატო-
ნიშვილის თემიურაზის მესისხლე და ბატონის ანნა

დედოფლის შემცოდე.

მონა ღთისა
კახი თაღზანი
(ასლან)

1722 წ. ახლადრჩისა № 62 ქ. ჩენი ბძანება
არის საგარეჯოს ნაცვალო და უფროსნო კაცნო!
მერმე ბატონი ნინო-წმინდელი და ონოფრე წინა-
მძღვარი დოდოველთა და მგალობლის გასარიგებლად
გამოვგზავნეთ და თქვენც შეეყარენ-თ; პაპიას (?)
კერძი დოდოველთ გურჩივეთ და რაც რომ იყოს
და ჩენის შვილის ბძანებაში ეწეროსთ და მოაბა-
რეთ და დათუნას ერთი ბერასშვილის ბეთალ-

მანი მგალობელს მიაბარეთ; სწორად და კარგად
გაშინჯეთ და გაარიგეთ, რომ კიდევ თავი აღარ

შეგვაწყინონ.

დელოფალი
ანა

1730—1739 წ. № 63 წერილი თავისხელის
ანასა, დედა თემურაზისა ქ. „მესტუმრეო! ჩვენ
...მაგიერათ ჩვენს დიდსა იმედსა და დი-
დათ იმედათ მისაჩენელს მისხვდავსა (მისახედავსა)
და აროდეს არ დასავიწყარს დარბაზის პატრონს
საგარეჯოს მოურავს; დემეტრეს მრავალ მოკითხვა
მოახსენეთ. აწე რადგან ბატონმა საგარეჯოები
უღაბნოებს შესწირა რაც რამ მანდაური გამოსა-
ვალი იყოს თუ ამ წინამძღვრებს ბარათი არ მო-
გივიდესთ ნურავის მისცემთ“ (არ არის არც ბეჭედი
და არც ხელთმწერა)

1730—1739 წ. ახლადრთისა № 64 ქ. ესე
წიგნი მოგართვით და დაგიდევით ჩვენ ერთპირად
წმინდის დავითის ყმებმა თვალელთა და პატარ-
ძეულთა: ასე რომ თქვენ ბატონმა წინამძღვარმა
ხენა (ხენა?) მოინდომეთ; ველარ შევიღებდით
ხენასა (ხენასა), ზეასა (?) და ლეწვასა: შემოგე-
ხვეწეთ ორასორმოცი თქვენის კოდითა პური მო-
გცე (მოგცეთ), გალწვილს მოგართმევთ ყოველს
წელიწადსა, კინემ (?) მისთანა მსახური არის შეეძ-
ლოს იმათაც (გაურკვეველად) ნახიკარი (?) უნდა

გამოიღოს ნევიროზის შვილსა (?) და ქკლიქაულს
 (გაურხეველად) † † † † † † †

1725 წ. № 65 ქ. ესე წიგნი მოგეც მე შენმა
 დისწულმა მაჰმად-ბეგმა თქვენ ბიძაჩემს წინამძღ-
 ვარს ონოფრესა, ასე რომე მამის ჩემის ორას ათს
 ყურუს (ყურუშს) გაღებდი ძველს თეთრსა დივანბეგი
 ერასტი, (თრბუღიანი საბასუღსანის ძმა) ბაგრაშენისბეგი
 მაჰმად ესენი შუა შემოვიდნენ. ამათის-
 პირით გარდასწყდა და მოგვებარა. შენზე აღარა
 დარჩომილა რა... მოწამენი ბატონი დივანბეგი ერ-
 ასტი, ბაგრაშენის ბატონი მამადბეგ, წოხტების ბატონი
 აჰმადბეგ, აჯი მამულ, დივანბეგის ძმისწული ბატონი,
 ვახტანგ და მე აჩისხატის დეკანოზს პეტრეს დამი-
 წერია ქრისტეშობისთვის ოცდაშვიდს გასულს ქო-
 რანიკონს : უიგ: ამ ეს წიგნი იბრეიმ ბეგიშვილმა
 მაჰმადბეგ მოგეც თქვენ წინამძღვარს ონოფრეს.

1725 წ. ახლადრთის № 66 ქ. ესე წიგნი მო-
 გეც მე ფერინოზიშვილმა თქვენმა ნასყიდმა გიორ-
 გიმა თქვენ პაპუნას და შვილსა თქვენსა ელენესა,
 ასე რომე ოცდა ათი ყურუში ურუმისა დამატყდა
 და ის თეთრიც თქვენ გარდამიმწყვიტეთ. არის ამისი
 მოწამე ბატონი წინამძღვარი ონოფრე (ხეუველად),
 გიორგი მთისიას ძმა †, და მე აჩისხატის დეკანო-
 ზის შვილს პეტრეს დამიწერია და მოწამეცა ვარ
 ამ † † † † †

1725 წ. № 67 ქ. ნებითა და შეწევნითა ღთ-
 სათა ესე ნასყიდობის წიგნი მოგართვით ჩვენ სამთა
 ძმათა, ბეჟიამ, თანიამ და შიომ თქვენ ბატონს
 წინამძღვარს ონოფრეს, ესე რომე ვალი გვემართა
 და ალაჯი არსაით ქონდა(?); ახლა მოვედით და
 შემოგვხვეწენით და თქვენ დაგვიხსენით, და მოგყი-
 დეთ ჩვენი თავი: ოთხი თუმანი და ექვსი მინალთუნი
 გარდმიწყვიტეთ. ჩვენი ძმა თანია მოსახურათ მიახ-
 ლებია მე ბეჟიას. და რაც შემედლოს და ან ჩემს
 ცოლს-შვილს მოუარო და ჩაეაცვა და ვასო და
 ვაჟამო, ისე ძმის ცოლშვილს მოუარო ჩაცმითა,
 სმითა და ჭამათა. რაც მოგვიხსენებია თუ ამაში გა-
 ვმტყუნდეთ თქვენი თეთრი სარგებლით მოგართვა;
 თვეში თუმნის თავს აბაზი მოგართვა. არიან ამისნი
 მოწამენი სამ მაღალაშვილი, დათუნა მგალობელი,
 კანდელაკი დავით, პეტრე დეკანოზი, კანდელაკის
 შვილი იოანე. მე პახუმის მდივანთ მწიგნობართ
 უხუცესის შვილს დამიწერია და მოწამეცა ვარ ქო-
 რანიკონს უიგ † † †

1725 წ. ანდოღრთის № 68 ქ. მომებარა მე
 უსბაშს ველიაღას რაც უწინ მე მიებაარე ნინოწმი-
 დელს ან რაც ჩემს შვილს ისაბეგს მასუკან მიება-
 რეჟინა სულა ყველა თამომთ (?) მე მომბარებია ჩემი
 და ჩემის შვილისა მიბარებული; აღარა დამრჩომია-
 რა: რაც ან რახტი, ან ქამარი, ან მათრაშა, ან
 ხურიჯინი, ან თოფი ან სხვა რაც იყო სულა მე

ჩემის ხელით წამილია. ამას გარდა ჩემის სიძის ხალილაშვილის სულეიმანისი რაცუნ მათრაშა ან ვერცხლი ან სპილენძი იყო სულა მე წამილია. ვდემ ინიციზოლლის ბარგიდამ ერთი ალაჩუხი (ე. ი. ქუჩის კარავი) სამის კალთით მე წამილია. არის ამისი მოწამე: სომხ. მელიქ. შეილი, ბადყრ, თაქლა, ჯილა, ბდარი, ქალბი, (თათრული ბეჭედი) ბოლოს სავა ამ სიგლით ქართლის მამინდელ მებატონე სამცხე-საათაბაგელთ და ოსმალთა გამოუბარებიან ნინოწმიდლისაგან ის ხატარც-ხატავული ნივთები, რამელიც მათ ნინოწმიდლისთვის მიუბარებიან თუ შესახსნათ გარეჯის ქვაბებში. შემდეგ კიდე მიწერილია: „ანაყიზ ოლლის ბარგიდამ წავიდე კიდემ ერთი ჯეჯიმი ნაბღვედ გადაკრული, ერთი ხალიჩა, ერთი ქილიმი, ოთხი ნაქერი სპილენძი, ერთი ცარიელი მათრაშა, ორი ბალიში, ერთი ტომარი ცარიელი“

1725 № 69 ქ. ნებითა და შეწვევითა ღთისათა ჩვენ პაპუნამა (ორბედაანი ?) და ჩვენმა ქალმა ელენემა ეს წიგნი მოგვირთმევია, ასე რომე ფერინოზის შვილი ჩვენ ეიყიდეთ თავისის შვილებითა და მერმე თქვენ წინამძღვარს ონოფრეს გიორგის-შვილი დიაკონი დაეთ თქვენი გაზდილი და თქვენგან გასწავლებული იყო. ახლა ისევ თქვენთვის მოგვიცია და დაგვიხსნეინებია. არასკაცს კელი არა აქეს... და არცა ვინ გეცილებით და არცა თავის მამასა. ჩვენი ნასყიდი იყო, თქვენთვის დაგვიხსნეინებია და მოგვირთმევია. რაც ამ დიაკონში ფასი გაგართვით ისევ ამავე დიაკვნის მამის ვალში მი-

გვიცია არის მისი მოწამე: ისე მეფის სახლუხუცესი

ნახუცრისშვილი დავით

მონა ლთისა

.....

;არაგვისკრის-

თვის შვილი აბელ

მონა ლთისა

აბელ

;ბინდურასშვილი

მუშრიბი ავთანდილა

მონა ლთისა
ავთანდილ ქ-ს
უგ. 1715წ.?

შერგილასშვი-

ლი მუშრიბი იოსება; ანჩის ხატის კანდელაკი მღე-
დელი დავით და სარაჯი გაბრიელა და მე ანჩის-
ხატის დეკანოზიშვილს მღედელს პეტრეს დამიწე-
რია გიორგობისთვის დამდეგს, ქორანიკონს :უიგ:
† †

1752 წ. ახლადრთის № **70** ქ. ესე წიგნი მო-
გართვით ჩვენ ჟატელმა პეტრიამა თქვენ ბატონს
წინამძღვარს ონოფრეს; ასერა პატარა ობოლი და-
ვრჩი მამა და დედა რომ დამეკოცა; წაველ, გა(ვ)ვარ-
დი, სახლკარი მამული სულა გამიოხრდა, დამექცა,
აღარაფერი აღარა დამრჩა რა—ჩემი კერძი სულა-
გაოხრდა. მერმე თქვენ მომძებნეთ, მომიყვანეთ, გა-
მზარდეთ, მამულსა-დედულს მომიკიდეთ, ცოლი შე-
მრთეთ, დამასახლეთ. თოფთხმალი იარაღი გვიბო-
ძეთ; ცოლსა და ქმარს ორსავ თქვენ გვაცმევდით
და გვინახევდით; შვიდი ფლური ჩემის ცოლის საქ-

მეზედ სუფრაჩასაც მიეცით, ამთენი წყალობა მქირდა
თქვენგანა; ეშმაკი მომერია; თქვენ წაგიველ; თქვენს
მამულშიდ აღარ დავდეგ. რა თქვენ გაგეყარე წა-
ეხაე (წავხთი), გავლარიბდი, ვალი ბვერი დამეკიდა.
მასუკან შენ შემოგეხვეწე, გული აღარ მოიბრუნეთ;
აღარ მინდომეთ. მამული გასასყიდლად მოვიდნომე;
საყდრისა იყო—არ დამანებეთ, დასტური და აზატი
და აზატის წიგნი გთხოვე და მიბოძეთ. რადგან და-
სტური და აზატი მიბოძეთ, მე იმ ჩემს ნაქონს და
საყდრის მამულთან კელი აღარა მაქვს; ვისაც გე-
პრიანებოდეს იმას უბოძეთ. გულის გაწმენდით კელი
ამილია: თქვენ ჩემთან აღარა გაქვს კელი და იმ მა-
მულთანა მე. თუ ამაშიდ გავმტყუნდე ჯერ ვიყო
მლთის შამკოდე და მერმე წმინდის დავითისა და
კახის კელმწიფისა, თუ მე ან მამულიდა მინდოდეს
საყდრისა... (ჩამთავლილია მოწმები) †

1725 წ. ახლადრთის № 71 ქ. ვეზირი რეჯებ
ფაშა გიბძანებთ წინამძღვარო ონოფრევე! მერმე
ხატის სოფელი როგორათაც უწინ გქერვია და
გქონებოდეს ჩვენც ისევე წყალობა გვიქნია და გვი-
ბოძებია.—იმ სოფლის საუბაშო დამოხელევე ბაირამ!
კარგად ერდგულად ემსახურე და ნურც მაგსოფ-
ლის გამოსაღებს სხვას კაცს დაანებებთ და ამ

წინამძღვარს მოაბარეთ

დიდი თათ-
რული ბეჭე-
დი

.ქოარეგვერდზე:

„რაჯა ფაშის მოცემულია“ ხატის სოფლის მო-
 ურაობისა. (რეჯიბ ფაშა ჰმართვიდა ქართლს 1725— 8 წ.)

1725 წ. ახლადრთის № 72. თეიმურაზის საკუთ-
 რის ხელით ნაწერია ქ. ჩვენ მაგიერად საგარეჯოს მო-
 ურავს ირზას ასე უანბევით: ამ წმინდის დავითის
 ყმასთენ ნოქარი არც ჩვენ შაგვიწერია, ნურც
 თქვენ გაურევთ ნოქარში. ნოქარი მალე მოამზა-

დეთ ასლი (ასალი).

დმერთო სას-
 ჯელი . . . . .
 თეიმურაზ

(მეორე გვერდზე სხვა-
 სის ხელით);

ქ. სამი ცალი ღვინო გაეყიდე; იმისი ფასი თერთ-
 მეტი მარჩილი იყო. ქ. ოთხის მინალთუნის თევზი
 დაერბო ვიყიდე: ქ. ორი აბაზი წისქვილის რკინა-
 სთენ მივეც. ქ. ექვსი შაური საყაღარის (?) ქა-
 ლალდი ვიყიდე.

1733 წ. № 73 ქ. სელიკაშილმან პეტრემ
 უჩივლა ლაზარე უსიკაშილს, ორნივე ერთად ვალა-
 პარაკეთ და ძველი საქმე ყოფილიყო. ბევრი ამი-
 სთანასაჩივარი იყო—კელი ავადებინეთ; საქმე აღარ
 აქვს ერთმანეთზე და კელი ვადებინეთ; ამ რიგად
 გავაშვებინეთ; დიად ძველი საჩივარი ყოფილიყო

ქორანიკ. უკა (ავტოგრაფია მუფისა ?)

დმერთ.სასჯე-
 ლი შენი მე-
 ფესა მივეც...
 თეიმურაზ

1733 წ. ახლადრთის № 74 ქ. ჩვენ მაგიერად ნაზირს ქაიხოსროს ასრე მოახსენეთ; დადოვლთა და მგალობლის სასამართლოდ ბატონი ნინოწმინდელი და ონოფრე წინამძღვარი გავგზავნეთ და სამართალი ექნათ, და პაპის ეთიბერას შვილის მამული სახნავი, სათესი, მთაბარი და ქვევრი დოდოველთათვის სამართლიანის საქმით დაენებებინათ, რომ მგალობელსა და არცა ვის სხვას კელი არა ქონდეს დოდოველთ მეტსა. თქვენთვის გვებძანებია, წადით და თაეთავისი კერძი გაუყავ, რომ ერთმანერთან საცილობელი არა ქონდესთრა—მიწა, მთა, ქვევრი და რაც რამ თაეთავისი წილი იყოს მიაბარეთ. ჩვენის ძმის მეფის იმამყულიხანის ბძანებაც

ასე იყო და ჩვენც ასე გვებძანებია.

მე მონა ღთისა
დავით მეფის
ტომისაგანგა
მგე მჯ. ვარ კახეთ, თეიმურაზ

1733 წ. ახლადრთის № 74 ქ. ნებითა... ესე ნასყიდობის წიგნი მოგეცით ჩვენ ქურხულმან დემეტრემ, შვილმა ჩემმა შიოშ თქვენ მონაზონს ანასტასიას ასტანდარ ყოფილს, ასე რომე მოგყიდეთ ჩვენი სამკვიდრო მამული მამისა და პაპისა ნაქონი სადგომზე ბაგა თავს გილიაშვილის საზღვრამდე, აქათ ვგვერდით ლიგლიგის მიჯნამდი . . . არიან ამისი დამფასებელი და მოწამენი კუჭუაშვილი ბაინდურა და სულა გარეჯელნი † † † †

1733 წ. ახლად, № 76 ქ; ონოფრე წინამძღვარს
ეს მიზარებია მემკვიდრე თვალზე და პატარძელს

პატარძელში არის ემა ექვსა:

- ქ. ლაფერიშე, კომ. ერთი ქ. ესტატაშვილი კომ :ა:
- ქ. უსუფაშვილი — :ა: ქ. ტურიკაშვილი — :ა:
- ქ. ჟატელი — :ა: ქ. კაწარ. სახ -კაცი — :ა:

თვალზედ ტახარუკს გარდა:

- ქ. მოძმანაშვილი კვამ. :ა: ქ. მისი განაყოფი კვამ. :ა:
- ქ. ყურდგელაშე. — :ა: ქ. ჟატელი — :ა:
- ქ. მქედლიშე. რამაზ — :ა: ქ. მქედლიშე. გიორ. — :ა:
- ქ. მქედლიშე. შიო — :ა: ქ. მქედლიშე. ბასილ — :ა:
- ქ. მქედლიშე. ქიტშე. — :ა: ქ. მქედლიშე. მახარ. — :ა:
- ქ. ყაზარაშ. ბაისოლ. — :ა: ქ. ყაზარაშე. ნურალი — :ა:
- ქ. მთიულიშე. ზურ. — :ა: ქ. იმისი განაყ. ბასილა ჯა
- ქ. მელვრეკელი — :ა: ფარიძე კვამ. :ა:
- ქ. იორდან. შვილები — :ა: ქ. ვედრიაშვილები — :ა:
- ქ. ფერინოზისშვილი — :ა:

შემატებული და დასახლებული ეს არის ონოფრე
წინამძღვრისა პატარძელს:

- ქ. კავთელა კვამლი :ა: ქ. ხებრიელაშვილი კვამ:ა:

თვალზე.

- ქ. ნასყიდადირემა კვამ:ა: ქ. მემმაშე. თეოდ. — :ა:
- ქ. ბუზარიაშვილი — :ა: ქ. მარესაშვილი — :ა:
- ქ. მემშვილა აბალა — :ა: ქ. ლასურაული ისე — :ა:
- ქ. ლასურაუ, თეოდ, — :ა: ქ. ბერიკაშვილი — :ა:

- ქ. მიქელაშვი მანუჩი. — :ა: ქ. ქალელიშვი. ლაზ. — :ა:
ქ. ფეიქარი ზურაბა — :ა: იაკოფაშვი. გრიგორ. — :ა:
ქ. იაკოფაშვი. ელიზბ. — :ა: გუძლიაშვილი — :ა:
ქ. ფეტვიაშვილი — :ა: კუდამახარა :ა:
ქ. ნაღებაშვილი — :ა:

ქ. ლუდაურბს დებია რვა საბალნე ლეინო, ოცი ლიტრა ლეზანი, ორი ლიტრა სანთელი.

1733 წ. ახლადრთის № 77 ქ. ნებიოთა და შეწვევით მზთისათა ესე თავდახსნილობის წიგნი მოგეც მე ზარდიასშვილმა შენ გონგაძეს პაპუნასა და შვილსა შენსა მახარებელსა, ასე რომე ძველადგანად ჩერქეზის პაპუნასაგანაც გასყიდული იყავ. ახა (?) შენ ის წიგნი წამოაყენე. ახა ფიცი შამომვარდა: არ მეფიცოდი და ვერ დავიფიცე. ძველათგან წამოსული იყავ და არ მეფიცოდი — დარჩი მანდავ კახეთსა. შენთან არც მე და არას კაცს კელი არავისა ქონდეს... სადაც გინდოდეს იქ დარჩი — მზთის მეტს შენთან კელი არავისა აქუს... მოწამენი ყორღანაშვილი ბერ, გრატიაშვილი ხუცია... მე ბასილს მჭედლიშვილს დამიწერია....

1733 წ. ახლადრთის № 78 ქ. სალთხუცესი მოგახსენებ ჩვენს: ორისავე სოფლის მეოხსა ბატონს ჩვენო სასაებაო ნინოწმიდელი! ვიცი შაწუხებული იქნებით: ჩვენთან ცოდვამ ამისთანას განსაცდელში ჩაგყვარა! ბოლოს რა დაგვემართება ღმერთმან იცის. მონასტერში უბძანეთ ბატონისათვის და ვინც აქ

არიან და ქვეყნისათვის ილოცონ—და ეგების იმათ-
მა მადლმა ამ განსაცდელებისაგან დაიხსნას. რომ
მოვედით მაშინავე წიგნი უნდა მებაღებინა და
მაშინვე მძიმეთ ავით გავხდი...წმინდის დაფითის
ყმა ნათლის ცემის ყმა პურში არ ჩამიგდია, იორა-
მისათვისა და ნაცვლისათვისაც მითქვამს; მაგათაც
პირობა გამოართვი. მაგათ კი ნუ გარევე და სხვა
თქვენი ყმა რომ ვერ გამოვა საბატონოს სათხოვა-
რში და ლაშქრის საქმეში რაც სხვამ ქვეყანამ ქნას
თქვენმა ყმამაც ის უნდა ქნას.

მონა

1733 წ. ახლადრთის № 79 ქ. ჩვენო ბოქაულთ
უხუცესო მაცო! ბატონის ბძანებით რაც წმინდის
დაფითის მამულები იყო იმის სასამართლოთ მივედი
ვანთას; სახლთხუცის ედიშერისა და სამებელის
ნიკოლოზის განაჩენის სამართლის წიგნიც იყო, რომ
დაფით-გარეჯის წინამძღვრისთვის დაენებებინათ
ის მამულები. ასლან მდივანბეგის სახლისკაცებმა
ლაპარაკი შექნეს..გოგია ნაცვალს ბატონის ბძანებით
ფიცი მოუღვით და ვერ შაიძლო და მერმე (აკუ-
რელ წმინდის დაფითის ყმებს)...სულ აკურელნი მი-
ვიღნენ და ისე დააფიცა რაც იმ საკვამლოების გარ-
შემო და იმისი გასადევარი იყო მთაბარით თან
გაიტანეს...და სახლის ადგილი ისევ საბატონოთ
მივარდა და სალაპარაკოთ დარჩა დასასამართლოდ.

1733 წ. ახლადრთის № 79 ქ. ჩვენი ბძანება
არის საგარეჯოს მოურავო იორამ! მერმე წმინდის

დავითის ყმა არც უწინ ყოფილან ლაშქარს და
ახლაც კელი ნუ გაქვს—ლაშქარს ნუ გამოიყვან;
დაეხსენით. ზეგუჲად: თეიმურაზ“

1739 წ. № 87 ქ... ჩვენ ენდრონიკაშვილმა
ზურაბიშვილის იასონის შვილმან დავით, ძმისწუ-
ლმან ჩვენმან გიორგი, ზაალ, ზაზამ და შვილმან
ჩემმან თამაზ... ასე რომ შენ წმინდას სამებას კაწა-
რეთის ყმა ლეკისაგან ამოგიწყდა. მოვიდა თქვენი
საქეთმპყრობელი სამებელ ებისკობოზი იოანე და
ერთს კვამლს კაცს გვეჭაჯა. ახლა... შემოგწირეთ
...ერთი კვამლი კოჭობაშვილი თევდორე უცოლ-
შვილო, ლეკისაგან სამებლისავ ყმასთან დაეკარგა.
თუ თავისი ტყვე ან ძმისწული მოუვიდეს კელშე-
უკრელათ შემოგვიწირავს რომ არას ჩემს სახლის
კაცს კელი არა ჰქონდეს... აგვისტოსა :კდ: ქორა-
ნიკონს: უკზ: † † † † †

1742 წ. ახლადროის № 81 ქ. ნებითა... მე ბე-
რაშვილს დემეტრეს შემეწირავს ჩემი თავი წმინდის
დავითისათვის ყოვლის კაცის მოუღვერად და უცი-
ლობლად, რომ არას ადამიანის მონათესავეს კაცს
ჩემთან ზელი არა ქონდეს, ან მანამდის მე ვიყო
ან ჩემი შვილი ან შვილიშვილი წმინდის დავითის
საფლავის იქით არა ვიცოდეთ რა, ამისთვის რომ
ერთი პატარა ობოლი მოველ თქვენს ხელში, ან
თუ რამ მოვიგე და მაქვს სულ თქვენის მონასტრის
ყმობაში მოვიგე და სულ თქვენთვის შემომიწირავს
ჩემითაეცა და ჩემი მონაგებიცა და ღთის გარდა

თქვენს მეტა არა ვიცოდე რა, — მას ჟამსა ოდეს
ბძანდებოდა წინამძღვრვად ენისელთ მოურავისძე
ატიოსანი იოვანე... მოწამე... წმინდის დოდოს მო-
ურავი დალდაშვილი პეტრე და სულ წმინდის
დავითის ყმანი და მე დავით ბერს დამიწერია და
მოწამეცა ვარ ქორანიკონსა : ულ: „ქ. ეს წიგნი დე-
მეტრა ბიჭის არის“ — ეტეობა დემეტრა კლეხი ეო-
ფილა მონასტრისა და ახლა უმაღ სწიწავს თავს (pаrнь).

1742 წ. № 81 ქ. ნებითა... ღთისათა... ესე გარდა-
წყვეტილობის წიგნი მოგეცით ჩვენ დიდმეღებმა
გიუტაშვილმა ზურაბამ და ივანამ და ჯამნარაშვი-
ლმან რამაზამ, კაკიაშვილმა პეტრიამ და ჯამნარაშვი-
ლმა ლაზარემ, შენ პატარძეველს უსუფაშვილს გი-
ორგის, ასე რომე ჩვენი ნათესავი კაცი ფოთოლა-
შვილი ივანე შემოგაკვდა და სისხლი დაგედვა. მას
უკან ჩვენ ლაბარაკი დაგიწყევით და შენ ამასი
პასუხი გაგვეც და სისხლი გარდაგიწყვიტე. დღეს
იქით... სადაო არ გქონდეს რა მოყვრობის მეტი
.. მოწამე კალატოზი სარქისა... მე ანდრიასა დამი-
წერია და მოწამეცა ვარ... თიბათვის : ზ: ქორანიკონს
: ულ: † † † ამისი მოწამე სიონის მღვდელი ლაზარე

1742 წ. № 82 ქ. იყავნ ნება უფლისა და....
მართლისა სარწმუნოებისა მიერ ძლევაშემოსილმან
იესიან დავითიან სოლომონიან ბაგრატოვან ძემან
კახთა მეფის თეიმურაზისამან ბატონიშვილმან ბა-
ტონმან ჰერაკე ჟამსა მას, ოდეს მოკეღლ ჰინდოეფით
თანახლებული ერანის კელმწიფის ნადირშასი და

კახეთად მოსრული აღვიძარ სურვილითა და სურ-
ვიელ ვიქმენ მოხილვად წმიდათა ამათ აღგილთა
უდაბნოსათა და მოვედ წმიდასა დოდოს და ვიხილე
წმიდა და ღვაწლ-მრაველი გემისა მისისა ლარნაკი:
მ(ას) ჟამსა გვევედრა წმინდა არქიმანდრიტი ნიკო-
ლოზ შალიკაშვილი ეს(ე), ვითარმედ კერძო წის-
ქვილისა, რომელი იგი უჭირავს საგარეჯ(ოს) ნა-
ცვალსა პაპუას, მიცემად წმიდის დოდოს მონასტრისა
და ჩვენ გავსინჯეთ და რაც პაპუა ნაცვალს მაგ
წისქვილში წილი სდებოდა შევიტყვეით, ნახევარი
წისქვილი დოდოს მონასტრისა იყო და ნახევარი
პაპუა ნაცვლის. ახლა ჩვენ პაპუა ნაცვალს ნახევარს
წისქვილში ფასი მიეცით, ამისთვის რომ უმსჯაეროდ
მოტაცებული არა სათნო იქნებოდა შეწირვად
შენდა...და ის წისქვილი ისე გაგისაკუთრეთ შენ
..წმიდასა დოდოს: ამას იქით სავარეჯოს ნაც-
ვალს იმ წისქვილში კელი არა ქონდეს, ისე კელ-
შეუვალად შემოგვიწირავს....დაიწერა..თვესა იენისსა
:ე: ქორანიკონსა: ულ: (1742 წ.) კელითა ბო-
ღბელ მიტრაპოლიტის იოანნესითა.... (გაურჩევლად)

ერეკლე

1742 წ. ახლადროის № 83 ქ. ჩემის ცოდვის
სიმრავლით მრავლის ჩემგან ძნელად მოსათმენის
განსაცდელების მხილველი ცეცხლებ მგზებარეთა
მწუხარებათაგან გონება-მოღებული ყოველი ჩემ სო-
ფლის განსაცდელ-მხილველობით მწუხარებათაგან

გარემოცვა აწინდელის განსაცდელის შესწრებით
 დავიწყებული დედოფალი თამარ მოვახსენებ, ჩვენო
 მარადის თქვენის სიკეთისა შესატყვისად სახსენებლო
 და ჩვენის შეწუხებულის თავის ნუგეშის მცემლად
 მოსალოდნელო ძმაო ბატონო ნიკრესელო იოანე!
 მრავალი თქვენის სიკეთე-მიუწდომელის თავის შე-
 საფერი მოკითხვა და კელს მთხვევნა მოგვიხსენებია!
 აკურის საქმეზე წიგნი მოგეწერათ და თქვენმა მზემ
 რამწამს ეგ ითქვა და მაგისი წიგნი მოვიდა ბატონმა
 მაშინვე ასე უბძანა: ჩემი საქმე არ არისო, ნინო-
 წმინდელისა და ნეკრესლის საქმეაო. გვბრინებო-
 დესთ უბოძეთ და როგორც ვინდოდესთ ისე ქენით
 .. ჩვენის შეწუხებულის ცხოვრების შესავედრებელს
 ბატონს ნინოწმიდელს თაყვანისცემით წმინდას

მარჯვენეს ავბორებას მოვახსენებ

ასულო ჩემო
 დავითო რქვა:
 შენ იყავ ჩემი
 ამარივანტანგ
 მეფისა ასული
 და დედოფა-
 ლი თამარი

1746 წ. № 84 ქ. ესე ნასყიდობის წიგნი მო-
 გეც მე ცხვარიას შვილმა რამაზამ და გიგოლამ, ასე
 რომე კალოს გეცილებოდი და შენი კალო არ
 იმართებოდა; ავდექ და ნახევარი კალო მოგყიდე
 ზემოიგზის პირამდი ქვემოთ კიდე ჩემს კალოს პი-
 რამდი შენ ლაფერიშვილსა ბერუას. ავიღე თასი
 სრული... (მოწამენი)... დაიწერ თიბათის დამდეგსა
 ქორანიკონს :ულდ; † † † †

1746 წ. № 86 ქ. ესე წიგნი მოგართვით თქვენ ნეკრესელ მიტრაპოლიტს და დავით-გარეჯის მამას იოვანეს ჩვენ ლამიაშვილებმა ოქროამ, შერმაზან და ზაქარიამ და ბიძაშვილებმა ოქროამ შერმაზან და ზაქარიამ და ბიძაშვილებმა ჩვენმა დათუნამ ... ასე რომე უწინ ჩვენი მამანი ჩვენს წინამძღვარს ონოფრეს დაეხსნა, წმინდის დავითისათვის შეეწრა, ახლა ჩვენ იმათ შვილებსა კელმწიფის დროს საქმე გაგვიჭირდა ვალისაგან და გამოღებისაგან სახელმწიფოს ხარჯისაგან. ახლა თქვენ დაგვიხსენით და ჩვენი ვალი თქვენ გარდასწყვიტეთ. მეორეთ ეს წიგნი მოგვირთმევია. არის ამისი მოწამე თავად ღმერთი, კაცთაგან—ბატონი ალავერდელი ნიკოლოზ (ქ ბეჭედაი მისი),

ქისიყის მოურავი თამაზ, ენისელთ მოურავი დავით, სახლთხუცესი გრიგოლ, ნინოწმიდელი საბა, სამებულია იოვანე ფირყულაშვილი ბერი. მე დემეტრე მღვდელს დამიწერია... აპრილს :იგ: ქორანიკონს :ულდ:

1748 წ. № 958 ჩვენ კახთა მპყრობელმან და განმგებელმან ქართლისამან მეფემ ერეკლემ შეესწირეთ წმინდის ნათლისმცემლის ზონასტერს უღაბნოსა გარესჯისასა ერთის ოთახის ადგილი ოთახითვე ქალაქს, რომ პაპასა ჩვენსა ვახტანგ მეფეს შეეწირა იმ სასახლის გვერდით იყო ის ადგილი, სტამბის სახლებისა ყოფილიყო. ნახუცრიშვილს ზურაბს

თავისთვის სახლები აეშენებინა და ის ერთის ოთახის ადგილი რომ ნათლისმცემლის სახლების სიგრძე და სიგანე გაიჭანდა იმ ადგილზე თავისი სათორნე დაედგა, ის ერთის ოთახის ადგილი და ის სახლი რომ იმა ადგილზედ აშენებულა შეესწირეთ მას ეამსა, ოდეს მამა ჩვენი მეფე ქართლისა თეიმურაზ ერანის კემწიფეს ახლდა და ჩვენ განვაგებდით საქართველოსა და გვაქენდა ფლობა ყოველსა ზედა, შეიწირე...დაიწერა თვესა ფებერვალისა: იზ: ქორანიკონს :ულე:

ერეკლე

1749 წ., № 9 ქ. ბრძანება მდივანს სვიმონს: „ეს მქედელი ქსნის ერისთვისა არ გამოდგა...ისევ დოდოს წინამძღვარს სვიმონს დარჩა. ამასთან კელი ნულარ გაქვთ და რაც გამოვერთმევინოსთ სულ ისევ უკანვე მოეცათ, თორემ დიახ გიწყენთ.—იანერის
:იდ: ქორანიკონს :ულე:

ერეკლე

1750 წ. № 88 ქ. წყალობითა ღეთისათა ჩვენ ქართლისა და ყაზახ-ბორჩალოს ფლობით მპყრობელ-მქონებელმან პატრონმან თეიპურაზ ესე სასახლის შეწირულობის წიგნი და სიგელი მოგართვით თქვენ:...საქართველოს მრავალმთის გარეჯის დოდოს მონასტრის ეკლესიასა მათ შორის მყოფთა ღირსთა მამათა წინამძღვარს სვიმონს და იქ შეკრე-

ბულთა ყოველთა ღირსთა მამათა და ძმათა მას
ჟამსა, ოდეს ორისავე ტახტისა და სამეფოსა ნებითა
ლთისათა მპყრობელ ვიქმენით და ნეტარ-ხსენებული
მეფის ასულის (sic) დედოფალი თამარი მიიცვალა.
ჩვენ მისმან თანამეცხედრემან საქართველოს მეფე
პატრონმან თეიმურაზ და ძემან ჩვენმან კახეთის
მეფემ პატრონმან ერეკლემ ვიგულეთ და ვიგულს-
მოდგინეთ და შემოგწირეთ სასახლის ადგილი საონს
ასათ ნათლისმცემლიან დავით-გარესჯელთ სასახლე-
მდის და აქათ წყლის ჩასავალ გზამდის, ზემო შარის
ქუჩის მიდგამდის და ქვემო ბოლო წყლამდისინ.
დავით გარესჯელთ გზა ამ თქვენს სახლში გაიღოს.
ამ გზას ვერ დაუჭერთ და გზას ზვით და ქვეით
დოდოს წინამძღვარმა როგორც უნდა სასახლე
აიშენოს, რომ როცა ქალაქს ჩამოვიდოდენ სადგომი
საძებრათ არ ექნებოდესთ. დავადევით დოდოელთ
კრებულობით წირვა...ყოველს ბრწყინვალეს კვი-
რიაკეს-შაფათს დედოფლის თამარისთვის...და ჩვენ-
თვის ხსენებასა ყოჟდენ...დაიწერა ინდიკტიონსა
მეფობისა ჩვენისასა იანერის :ივ: გასულს ქორანიკო-

ნს :ულპ: კელითაკარისა ჩენისა მდივან — მწიგნობრისა თუმანიშვილის გოჯახპისათა

მეფე თეიმურაზ

მეფე მრეკლე

კათალიკოზი ანტონ ამტკიცებს იანვარს

:იზ: ჩლნ

კათალიკოზი
ანტონ

სათაური: „ქალაქს რომ სასახლეებია დავითისა შეწირული იმისი წიგნია ეს“

1750 წ. № 87 ქ. ნებითა. ღთისათა. ესე ამიერითგან უკუნისამდე მტკიცე და უცულობელი...წიგნი და სიგელი დაგიწერეთ და მოგართვით ჩვენ მკედლიძემ ნასყიდამა და ძმამან ჩვენმან თამაზამან შვილთა და შვილის შვილთა სახლისა ჩვენისათა, ასე რომე დიასამიძე ვარამის ყმანი ვიყავით, ქალაქს ჩამოვედით, ავის ღროისათვის დიდს ხანს ქალაქს დავყავით. ჩამოვედავა ჩვენი ბატონი და აყრა მოინდომა ჩვენი და ჩვენ არ გავყევით, ქალაქი არ გაუშვით; აღგა და ჩვენის თავის სახსარი გამოგვართო და თავი დავგახსნეინა თავითა, ცოლით და შვილით, ჩვენთანა იმას საბატონ-ყმოდ კელი აღარა აქეს. რადგან იმას მოერჩით ახლა ჩვენის ნება-წადილითა ეს თავ შეწირულობის წიგნი მოგეცით თქვენ წმი-

ნდის დოდოს წინამძღვარს სვიმონს და კრებულთა თქვენთა, ასე რომე თავი შევსწირეთ თქვენს მონასტერს, წმინდას დოდოსა, ცოლითა და შვილითა შევეწირენით; უკეთუ ჩვენს თავს იმ მონასტერს არავინ ეცილებოდეს სახლის ალაგი თქვენ მოგვეცით, ბატონს რომ მონასტრასათვის სახლის ალაგი შეეწირა მტკრის პირსა დავით-გარეჯიანთ სასახლესთანა. ვინც და რაც კაცი ჩვენს თავს შემოგვეცილოსთ და ჩვენი თავი იმ წმინდას მონასტერს გამოსწიროს და გამოახვას და ან ჩვენა და შვილთა ჩვენთა გამოწირვა თავისა და ცრუვება ღთისა და მონასტრისა ვინებოთ, მასამც რისხავს ღთისა... მოწამენი: სიონის დეკანოზის შვილი მღვდელი ოსე, ანჩის კანდელაკი დოლენჯი, იოთამის შვილი ერასტი, მღვდელი დავით; ოთია შვილი ოქრო-მქედელი დავით. დავიდევით მონასტრის ბეგარად სამსახური წელიწადში ერთი ლიტრა სანთელი, ერთი ჩარეკი საკმეველი და ერთი თუნგი ზეთი, ამას ყოველს წელიწადს მონასტერსა მივართმევდეთ. დაიწერა მკათათვის დამდევს ქორანიკონს :ულს: მეანჩისხატის დეკანოზს პეტრეს დამიწერია... პატრიარქობასა... ანტონისასა (ხელმოუწერელია და დაუმტკიცებელი)

თათრული
ბეჭედი

1750 წ. ახლადრთის № 88 ქ. ჩვენ კელმწიფედ დადგინებულმან დიდისა ოღიშისა სვანთა-კვერისა მყრობელ-მქონებელმან დადიანმან პატრონმა ოტი.

ამწი; დედოფალმან რაქის ერისთვის ასულმან პატრონმან გულქან შემოკწირეთ დავით გარესჯას მცირე რამე შესაწირავი წლითი-წლად სამარადისოდ ათი ლიტრა სანთელი ვიდრემდის მადლითა შენითა

ვსტოვრებდეთ

1751 წ. № 91 ქ. ესე წიგნი მოგეც მე ნახუ-
ცრიშვალმა... ზურაბ თქვენ ნეკრესელ ეპისკოპოზ
იოანეს, ასე რომე დავით გარესჯის სასახლე იყო
ქალაქში და იმაში ისახბევ ბატონისშვილი ნაიბი
(ააბაგასშვალა) იღვა; ის ველარ გამოიყვანეს სასა-
ხლადამ და იმის სამუქფოდ ბატონმა სხვაგან სტა-
მბაში სასახლე გიბოძა. იქ მე სახლი ამეშენებინა
და ხარჯი მექნა. იმ სახლების ხარჯზე გელაპარაკე-
რაც მართებული სამართლიანის საქმით რიგი იყო
გავრიგდით: თქვენსა და ჩემში სალაპარაკო არა და-
რჩა რა; ჩემი მე მომეზარა. არის ამისი მოწამე თფ-
ლელი ათანასე ათანასე და გამრიგებელიცა და მე
იოანე მღვდელს დამიწერია
და მოწამეცა ვარ. დაიწერა თებერვალს :კზ:

1751 წ. № 90 ქ. ეს მამულის ნასყიდობის
ბწიგნი მოგართვი მე ნაკლულაშვილმა პეტრემ თქვენ
ატონს ბოდბულ მოტროპოლიტს და წმანდას და-
ვითის მანასტრის მამას იოანეს და... კრებულთ

ასე რომ ჩემი ძმა ვასილი ლეკისაგან დამიტყვევდა. მე იმისი საკრის ღონე არა მქონდა და არც დახსნა შემეძლო. მე სხვა ღონე არა მქონდა მამულის მეტი და მამულს ვყიდდი და მაშინ ჩვენს ქვეყანას შემშლილთ საქმე უჭირდა და ვერვინ შეიძლო სყიდვა. მოველ და თქვენ შემოგვხვებოდა და ჩემი მამული თქვენ მოგყიდე, ვენაკი, სასახლე თავისის ქვევრ მარანითა, შესავლითა და გასავლითა თავისის სამართლიანის სამზღვრითა და თქვენ მიბოძეთ ათი თუმანი თეთრი, ცხრა ჩემის ძმის საკესარი იყო და ერთი ფეკის ქირა... მოწამენი წმინდის ნინოს დეკანოზი გიორგი, სახლთხუცესი რევაზ, ნაცვალი ზალ, ნაცვლის შეილი ნიკოლოზ და ყანდარელი კაკა. — აღიწერა წიგნი ესე ბოდბის წმინდის ნინოს მონასტერში, ნოემბერს II-სა ქორანიკონს : ულთ: კელითა მღვდელ მონაზონისა თომასითა † † †

1752 წ. № 92 ქ. ჩვენ მაკიარად თამაზა მოურავს ასე მოეხსენოს: მერმე ძველათგან წოქე მაშრანი სოფელი პატრონ ქალის შეწირული არის. ახლა ამ დოდოს წინამძღვრის სვიმონისათვის მიგვიბარებია მაშრანი; რაც გამოვიდოდეს იმ სოფლიდამ ამას მოგვბარებოდეს. რაც პატრონ ქალისა ძველიდგან მაშრანის წინამძღვარს დებოდეს — ვინც იქი დამ ბერა მოვიდოდეს იმას ეს წინამძღვარი მიბარებდეს ყოველს წელს; როგორც სხვას წინამძღვართა თინ ემსახუროსთ ისე ამას მოუდგენ მაშრანელნი

და მოსახურონ ქისტეშობის თვის :ვ: ქორანიკონს
:უმ: ამოფელში რომ საყდარი არის კარგათ უნდა
მოუარონ, წირვა და ლოცვაც არ გაწყვიტონ.

ქნარს მიცემს(?)
დავით...ერეკ-
ლე ..კახეთის

1753 წ. № 93 ქ. ჩვენი ბძანება არის იხსაულო.
იოთამის შვილო რევაზ! წადი და ქარახპურს რაც
წმინდის დავით-გარეჯის უდაბნოს შეწირულის გლე-
ხების მამული იყოს და სკეროდეთ იმრიგათ გაუ-
სამზღვრე და გაურჩიე, აპრილის (კდ) ქორანი-

კონს :უმა:

უიმვდა ხბ-
ლი თემურაზს
დამტკებლ.

1754 წ. № 94 ქ. ნეფის ერეკლეს ბძანებით
და განაჩენითა ჩვენ თუშთ მოურავი ზურაბი
საგარეჯოს მოვედით წმინდის დავითის ყმასა
ელისზბარს წივა თუში აუაშვილი ანთა დაეჭა. რ:ცა
ამისი მართებული იყო და ბატონისაგან სისხლი
გაჩენით იყო ის სისხლი გამოვართვით და აუაშვი-
ლს ანთას და იმის ძმას ჩემას მივეციოთ. ერმანეთთა-
ნა ძმობის მეტი არა ფერ ხელ არ აქო...სამდიენ-
ბეგო არ აქო რა. ამისგარიგებაში გავხლდა (გახლდა)

ბატონის მებალახე პეტრიაშვილი · ალექსი, კობია-
შვილი ზაზა, ჩვენი მსახურ სასნაშვილი გიორგი,
წლოვა თუში, შველაშვილა უთი, მუშორყალიშვი-
ლი სანდაურ... შანწოველი ხელძე დავით. ამას გა-
რკებაშივა ბატონი საგარეჯოს მოვარავი (მოურავი)
იორამა (ილრამა), ბატონი მღვდელმთნოზონი ხარი-
ტონ. მე თუშ მოვართვი ვახლდი, ასე გავართეთ
არა ფერ სამდივანბეგო არ დარჩენილა რა, დაიწერა

თებერვალ ცხრასა გასულსა ქორანიკონს

მონა ღთისა
ყმა მეფისა
. ზურაბ .

(ზურაბ. დანარჩენი განურკვევლად) † † † † †

1759 წ. № ქ... ჩონენდრონიკოსქენი ნაზირი რამაზ
და ძმა ჩემი ვასილი შემოგწირეთ დოდოს... ზიარს
საკომლო ერთი საფიაშვილის ნაქონა მამული თავი-
სის მამულით, ვენაკით, სახლით, ქვევრ-მარანით...
ჩვენად წილად ხლომილი... აღიწერა სეკდემბრის :ით:

ქორანიკონს აქათით : ჩნთ:

რამაზ

1760 წ. ... „ატენტს კარიკაშვილს ნასყიდას
(დათუნა და იორდანეს) ძმისწულსა შენსა ბერიძესა, ასე
რომე ძველად ხელმწიფეებისაგან ნათლისმცემლის
შეწირული და თარხანი ყოვილხარ და სიონის
მოსაფლავენი, და არაფერი სათხოვარი და ხარჯი არა

გეთხოვებთ რა—(უახლებს) ქორანიკონს :უმპ: (1760)

1760 წ. № ბატონიშვილი ნაიბის ძის ნასყიდათ ალექსანდრეს ძე ივანე აძლევს „ატენს კარიკაშვილს ნასყიდას, ძესა მისს დათუნა და იორდანე ძმის წულსა შენსა ბერიძესა, ასე რომე ძველად ხემწიფეებისაკან ნათლისმცემლის შეწირული და თარხანი ყოფილხართ და სიონის მოსაფლავენი და არაფერი სათხოვარი და ხარჯი არა გეთხოვებთ რა“ (უახლებს) ქკს :უმპ: (1760).

1761 წ. № 96 ქ. ყოვლითურთ...უფალს ბოდბელ მიტრაპოლიტს ქმიდის უდაბნოს მამას ბატონს სიწმინდისა მათისა მსასოებელი დადიანი კაცია საუფლოს მარჯვენეს ვეამბორები და მათის სიწმინდით ცხოვრებას ვისურვი. წიგნი გებოძათ და ბერის გამოუგზავნელობისთვის ბოდიში მოგეთხოვათ. ჩვენთვის დიდი სანუკუშო იქნებოდა, რომ თქვენმიერ წარმოვლენილი ვინმე ჩვენს ქვეყანაშიდ მოსრულ იყო და დამდგარ იყო და ჩვენც შეძლებისაგებ სიყვარულსა და ხელის მომართვას დიად ვეცდებოდით...მამის ჩემისაგან რაც სამსახური მოგხსენებიათ იმ სამსახურსაც არასოდეს არ დავაკლებთ, სანამდი ცოცხალი არის თქვენის მადლით დედაჩემი, მოგართმევსთ ყოველთვის და მერმეთ თუ ჩვენ ვიცოცხლეთ სანამდის ან მე ვცოცხალვარ და ან ჩვენი ოჯახი არ მოიშალა, არასდროს ამ სა-

მსახურს არვინ დაგაკლვხსთ და თქვენს სიწმინდეს
ამას ვევედრებით მიცვალებულისა და ცოცხლისა
თვისაც თქვენს ყოვლადღირს ყოფაშიდ მოსხენებასა
ყოფდეთ. აღიწერა ივნისს :ე: რისტეს აქეთ :ჩღა:

ღეჩხუმ სვა-
ნეთ ...კაცი

1761 წ. ანდორის № 97 ქ. მამისა...ძისათა
..და სულისა...მე ქალიაშილმა დემეტრემან
და შვილმა ჩემმა ბერმა და ჩვენ დიად საქმე გავგი-
ქირდა ქურდობაზე და რომ ქურდობა შეგვაჩნდა
არა გვებადა რა, რომ ის ანაეკაცარი გარდაგვე-
წყვიტა და სხვა ღონე არ სადა ქონოდა (?) მივე-
ლით, შემოგვხეწენით და შვილი მოგართვით ნას-
ყიტად ეს ივანე თქვენ ეპიფანეს ჯანდიერასშვილს
და თქვენის მადლისათვის დაგვიხსენით ამ ქურდო-
ბისაგან და ჩვენცა წმინდის დოდოს ყმად მოვედით.
თუ წყალობა გვივოთ დაგვარჩინოთ თქვენ მეტი
ბატონი არა გვინდოდეს, თუ არადა ჩემს შვილთან
ხელი არც მე მქონდეს და არც სხვა კაცი ღვთისა
მეტი. არის ამისი მოწამე თავად ღმერთი და კაცი
კელმწიფის ნაცვალი თევდორე თვლ... ნეელი და ქა-
თალიკოზის ნაცვალი პაატა, მოურავის ნაცვალი
ყორღანასშვილი ბერი, ნაცულის ნაცვალი ყორღანა

დაიწერა ეს წიგნი ქრისტიშობი—(მოწყვეტილია ქალაქი).

1761 წ. ახლადრთის № 103 ქ. ჩემო მღთულად მოწყალენო ერთობილნო კრებულო და ბატონო ჩემო მოწყალე ებიფანე! ღმერთმან თქვენი ჭირი მოსცეს თქვენს გაბრიელსო. მერმე...ამდენი ჭინახული ჭენით და ერთი მტკაველი ბერა გაზარდეთ და ახლა ლამის ეშმაკებმა წამართვას. თქვენს გარჯილობას და მაგ მონასტერს რატომ უზამ, ჩემო მოწყალეო ბატონო ებიფანე! ღმერთმან იცის, ოღონდ მაგ უდაბნოდამ არ გამოგარდეს და სოფლელი არ შეიქნას, თორემ გუშინასწინ იმერელი ბიჭები მოგყვანდათ ისე აღნათშენია. თუ მოკვდება დიად ცოტა საფლავი მოუნდება, თუ ცოცხალია რა ქა გეშოვება და ბორკილი, საბელი—ამას როგორ ვერ დაიჭერს...შენი ჭირი შემეყაროს...რა მანდედამ წამოსულა ქვათახევსთ გდია, შინ როდის მიუშვი; აქ მცხეთას მოგელოდი და კიდევ ვერ გნახე.

1761 სვამთხ № 102

№ 113 ქ. ჩვენი ბძანება არის უზნარიანნო: მერმე ნათლისმცემლის მონასტრისათვის შეგვიწირავენ ხართ და წინამძღვარის ხარიტონისთვის გვიბოძებინხართ; ამათ მოუდევით და ემსახურეთ; სხვას

არას მოხელეს და არას მოსაქმეს და არას კაცს

თქვენთან კელი არა აქვს

1761წ. № 140ქ. ჩვენი ბრძანება არის ეშიკალასბაშო რევაზ: საბუის წინამძღვრის შემოსაველი და თუ რამ სარგო არის ნათლის მცემლის უდაბნოს წინამძღვრის სეიმონის:თვის გვიბოძებია. ამას მოაბარე სადამდის ან იმ ეკლესიაში წესი აღესრულებოდეს, ან ჩვენ და ბატონი კათალიკოზი და წმინდა კრება იქ სხვის წინამძღვრის დაჯდოქას ჯერ გვიჩინებდენ ...ენკენისთვის :კვ: ქორანიკონს :უმთ: ერკლე

1761წ. № 104... „მრავალმთისა გარესჯისა უდაბნოსა მონასტერსა შინა შენსა შეყენებულნი მამანი შენიკრებულ (აქმნეს) ჟამთა ამათ, ეინათგან მტერნი ქრისტესნი უღმრთონი ლეკნი ჰბრძენან ერთქრისტეთა და აღაოკრეს ყოველი ესე საქართველო და უმეტესად (ნათლისმცემლის მამულნი)...ვიწყლოდი... რამეთუ..არღარა სადათაქენდა დღითი-დღედ მათდა საზრდელი საკმაებელი, მოვიძიეთ და ეიპოვეთ თვალსაკარგვოს მოქალაქე მუშრიბი; ჰაპას მამა-ჰაპათ ჰქონებოდა გლეხის კაცისაგან მისყიდული მამული ვთბერა შვილისაგან ვენაკი მიწით, ქვეყრ-მარნით

...და ეს ნასყიდობის წიგნი ძველთ მეფეთაგანც
ნაბოძები...ეხლა ჩვენ მოვისყიდეთ მუშრების პაპასა,
მისის მამის და ძმისაგან ფასით და შემოგწირეთ...
კიდე თვალზე... გოგიტაშვილი ბასილ თავისის
მამულითა; კიდევ გიორგი-წმინდის ქვრივის შვილი
ნასყიდა მამულითა...მივაბარეთ...წინამძღვარს სვი-
მონს . ქორანიკონს ჩლაა. იენისის: ზ:

1762 წ. № 98. ქ. ჩვენი ბძანება არის: თუ
ნაკლულასშვილს ბასილი-მღვდელს თავისი მამული
უნდოდეს მამულს მოუაროს და ზონატრის ხარ-
ჯშიაც გაერიოს და თუ არ უნდოდეს—მამულზედაც
ველი აიღოს და ნულარც ხარჯში გაერევა. ნოემ-
ბრის ე. ქორონიკონს. უნ:

ერეკლე

1763 წ. № 99. ქ... ესე უკუნისამდე...წიგნი
მოგართვი მე მარკაზ მღვდელმა თქვენ უფალს
ბოდბელს იოანეს, ასე რომე უწინაც თქვენი დახ-
სნილი ვიყავ და სხვა პატრონი არაფინა მყვანდა:
ეხლა ისევ თქვენი და უდაბნოს ყმობა მოეინდომე:
ზიარს წმინდის დოდოს მამული მიბოძეთ და და-
მასახლეთ და წმინდას დოდოს მაყმევით ჩემის ნება-
ყოფლობით, და დღეისუკან უკუნისამდე შეილის
შვილამდე ჩემს თავს იმ მონასტერს არაფინ ეცილე-
ბოდბეს, არის ამისი მოწამე და დამწერი ნათლის-
მცემლის წინამძღვარი სვიმონ, ..ჯვარის მტვირთველი

იოანე მღვდელი...თებერვალს :ე: ქორონი-
კონს :უნა: †

1764 წ. № 100. ქ...განვაწესეთ მცირე რაჲმე
შესაწირავი—ათი ლიტრა სანთელი...ყოველსა
მოქცევსა წელიწადისასა დეკემბერსა...დეკემბერს :ი:
ქორონიკონს ჩღად

კაცია და- ლიანი.

 (კაცია დალიანი)
ძისა ჩემისა ლეონ და-

კაცია და- ლიანი.

 დიანისა და
შემდგომთაგანცა მიედ-

კაცია და- ლიანი.

 ღვნას წლითი
წლად. — სრულიად ოდიშ-ლენჩხუბთა, აფხაზთა და სვან-
თა მმართველი მთავინა დედუფალი ნინა მეფის
ასული წელს 1809, მარტის 23.

დედოფალი ნინა.

1764. წ. № 101. ქორონიკონს აქეთ ჩღად.
აპრილს კ. დაფით გარეჯისა არის სიწმიდისა იარალი
და შესამოსელი: ქ. სახარება რუსული მოქედელი
დიდი :ა: ქ. კიდევ სახარება ქართული მოქედელი:ა:
ქ. ჯვარი ბერძნული მოქედელი:ბ: ქ. ბარძიმი
ვეცხლისა :დ: ქ. ბარძიმი ვეცხლისა რუსული:ა:
ქ. ფეშხუმი ვერცხლისა:ბ:(სწვა აარადიგ ორ-ორი).კოვზი
ვეც. ოთხი, ოთხი თასი, ერთი ვერცხლის საცეც-
ხლური. ქ. დაფანს ნაკერი ორი. ქ. ორი პერექელი
ნაკერი. ქ. სამი წყვილი დაფარნა და პერექლები
სხვა. ქ. ფილონები ნაკერები (სტოფისა) † † †
ქ. ურუმულის დაბის ფილონი; ქიესდის შავი ფილო-
ნი:ა: ქ. შავი გრიზეთის ფილონი:ა: ქ. იისფიერის

სტოფის ფილონი:ა: ქ შავი ხარის ფილონი :ა:
 კიდევ სტოფისა იეზდისა მწვანე:ა:, თეთრი დიბისა:ა:
 სტიხრები: ღარაბათისა:ა:, მწვანე გრიზეთისა ყვი-
 თელი :ა: ლობდნისა ჯიგარი სტიხარი:ა:
 კიდევ ლობდნისა:ა: ხავერდისა:ა: ერთი თეთრი
 ღარაბათისა:ბ:, ისფერი ღარაბათა:ა: ერთი შავი
 ყუთნისა ოლარი: მძიმეთ ნაკერი:ა: თეთრი დიბისა:ა:,
 სტოფისა:ბ: შავი არშით:ა: ღარაბათისა მწვანე:ა:,
 ყვითელი დიბისა:ა: წითელი ღარაბათისა:ა: სარტყე-
 ლი ნაკერი ვერცხლას თავები აქვს რუსული:ა:, კიდევ
 რუსული რკინის თავებიანი :ა: სხვა:ბ: საბუხრები რვა
 წყვილი ნაკერები:ს:, ფარჩისა:გ: მდინარე ხარისა
 ერთი; ბასონი თეთრის დიბისა:ა:, ერთი რუსული
 ფარჩისა:ა: კიდევ იეზდისა შავი:ა: ომოფორი ორი
 რუსული ფარჩისა:ბ: ოდიკი თეთრი ლობდნისა:ა:
 რუსული სახურებელი ორი. წიგნები დავითნი:ა: სამი
 თვე:ა: დამასკელი:ბ: კურთხევანი:ბ: პარაკლიტ:ბ:
 სახარება:ბ: სტამბის მარხვანი:ბ: ზადიკი:ბ:, საწინა-
 სწარმეტყველო დაბეჭდილი თფილისს:ა: კონდაკი:ბ:,
 ე:მნი:ა: სახარება:ა: მეტაფრასი წლისა:ა:... დაბადება:ა:
 თარგმანი მათეს თავი:ა: მეტაფრასი:ა: ხელთნაწერი მა-
 რხვანი:გ:, ეფრემი:ბ:, კლემეჩი:ე:, დიოლოლი:ა:, მა-
 მათცხოვრება:ბ: ქალწულთ მეტაფრასი:ა (ახლა მუხეუ-
 მის №95); — იოანე ოქროპირის სწავლა და ლავსაიკო-
 ნიც შიგ არის:ა: რჯულის კანონი:ა: მცირეკამო-
 კრებული დავითის თარგმანი:ა: კურთხევა:ბ: ექვსთა
 დღე და ხონოგრაფიც შიგ არის:ა: დოროთეს

წიგნი:ა: პატარა მეტაფრასი:ა:, გრივოლის ცხოვ-
 რება :ა:, ვრდემლი :ბ: (ერთი ხუცური და ერთი
 მკეჯრული), საბას ცხოვრება და სწავლა:ა: ადამის
 ექსორიობის წიგნი:ა: ქართველთა მამათ ცხოვრება:ა:
 ტიბიკონი ძველი:გ: ერთი ახალი ტიბიკონი:ა:, იოანე
 მახარებელის ცხოვრება და გამოცხადების თარგმა-
 ნი:ა: დამასკელი:ა:, მეტაფრასი რუსეთიდან მოტა-
 ნილი:ა:, დემეტრის ცხოვრება: ასტოდიერი:, ძვე-
 ლი:ა:, ლავსაიკონი:ა:, რომანოზის ნათქვამი
 წიგნი („წინწილდაღადებისა“?) :ა:, ქ. ერთი გამოკ-
 რებული სწავლა :ა: დავითნი :ბ: სამოციქულო :ბ:
 სახარება :ა:, ერთი რუსული სახარება :ა: საწინას-
 წარმეტყველო :ბ:, გულანი :ა:, ჟამნი :ა: რუსუ-
 ლი მცირე ჟამნი :ა: ლოცვანი :ბ:, დიონისის წიგ-
 ნი :ა:, სადღესასწაულო დიდი და პატარა :ბ:,
 სადღესასწაულო და პარაკლიტონი :ა: (იოანე
 მღვდელს აქვს). სახარება და სამოციქულო-კონ-
 დაკი (პეტრე-პავლეს საყდარში არის); — ერთი სადღე-
 სასწაულო პარაკლიტონით (არონს აქვს); — ბარძიმი
 ფეშხუმი და სხვა კალისა :ა:; გარდამოხსნა :ა:;
 თორმეტი მამათ სურათები (?) :ა:, სვინაქსარი :ა:
 აღიწერა აპრილს კ, ჩღად, წინამძღვრობასა ქარუ-
 მის ძის ქრისტეფორესა, იკონომოსობასა გარსე-
 ვანისძისა თეოდოსისა.

№ 102 ახლადრთისა მეორე ნუსხაშიც ასე სწე-
 რია:... ქ. კურთხევანი დიდი რუსული ერთი. ქ.

სტოდირი ერთი; ქ. მგრგლოვანი სახარება ერთი
...ქ. საულოს ათორმეტები ერთი; ქ. სტამბის
კვერექსი ერთი; ქ. სამგეფსო სამოციქულო და თვე
ერთი ..ქ. ხის ბარძიმ-ფეშხუჰი და კამარა ერთი....

№ 103 ახლადრთასა ქ. ჩემნო მღთულად:
მოწყალენო: ერთობილნო: კრებულო: და ბატონო:
ჩემო მოწყალევე ებიფანე: ღმერთმან თქვენს
ქირი მისცეს თქვენს გაბრიელს. მერმე,.. ამდენი
ქინახული ქენით და ერთი მტკაველი ბერი გაზარ-
დეთ და ახლა ლამის ეშმაკებმა წამართვას. თქვენს
გარჯილობას და მაგ მონასტერს რატომ უზამ ჩემო
მოწყალეო ბატონო ებიფანე. ღმერთმან იცის,
ოღონდ მაგ უდაბნოლამ არ გამოვარდეს და სოფ-
ლელი არ შეიქნას თორემ გუშინას წინ იმერელი
ბიჭები მოგყვანდათ ისე აღნათშენია. თუ
მოკვდება დიად ცოტა საფლავი მოუწდება, თუ
ცოცხალია და ქა გეშოვება და ბორკილი, საბელი,
ამას როგორ ვერ დაიჭერ. შენი ქირი შემეყაროს
...რა მანდედამ წამოსულა ქვათახევს გდია, შინ
როდის მიუშვი, აქ მცხეთას მოგელოდი და კიდევ
ვერ გნახე...

1768 № 104 ქ. ეს ღთისია მონასტრის ყმა-
თა მოსულიყო, ქრისტეფორეს წინამძღვარის იყო;
ზაზას (ზაზაქს) ვალი დადებოდა; რაოდენისც ზაზას
ვალი გადაწყვიტოს.— ისევე მონასტრის კელთა იყოს.

სხვისუმა ვერ იყიდის იმიტომ რომა მონასტრის კელდე-
ბული ყოფილა (მანამა) მიქონიოს(?) ემსახუროს რომა
ვალი გადუწყვიტოს ისევა მონასტრის
ყმათა იყოს. მე მოურვას (?) რმაზს (მოურავს
რამაზას) ეს სმილ (სამართალი?) მიქნია. თუ ახლავა
თეთრი მიცა - სარგებლითა უნდა მიცეს. გიორგობის
:ი: ქორონიკონს :უნვ:

მონა ღეთი-
სა სავარჯლოს
მოურავი
რამაზ

1768 № 105. წ. ჩვენ ქართლისა და კახეთი-
სა მეფემან....ირაკლიმ ეს ჯამაგირის განაჩენი გი-
ბოძეთ თქვენ წინასწარმეტყველს დაეითის უდაბ-
ნოს კრებულთ ღირსსა მამასა წინამძღვარს ქრისტე-
ფორეს და განკრძალულთ მღვდელმონაზონ-ძმათა, —
გაგიჩინეთ წელიწადში ჩვენის სარქვიდამ ამას ქვე-
ვით თვითვეულად რაც დაგვეწეროს

ქ. თეთრი თუმანი თორმეტი

რ. ქ. სამარხი ლიტრა ასი ზ. ქნიგოზი ლიტრა-
შვიდი რ. ქ. დოში და ზურგიელი წყვილი ასი
მ. ქ. ხიზალალა ლიტრა ორმოცი მ. ქ. ყველა
ლიტრა ორმოცი რ. ქ. ბრინჯი ლიტრა ასი ე. ქ.
ზეთი თუნგი ხუთი.

ერეკლე

ეს რვა კალამი რაცა სწერია დათვათით
მოგბარდებოდესთ წელიწადში. აღიწერა იანერის :კ:
ქორონიკონს აქეთ :ჩღაძე:

მეფე.. განბრ- ძნილთა მიერ
ეკლესია
ვადიდე

(ერეკლე-
მეფე. დუთი-
სა განბრ-
ძნილთა-მა-
ერ ეკლესია
ვადიდე).

1769 წ. № 106 ამოხეულაა ნაწერებისგან (მისაბა-
რებელის სიისაგან?)....ქ. ძველი თეთრი 150 მარ-
ჩილი ქ. დავითნი 8, პარაკლისი 10, ატლასის
ოდიკი 12, ტილოს ოდიკი 28, ვნების სახარება 28,
ფხვიძის დარაია 27, ლეკური ნაბადი 1, თოჯი
ხათშინიანი გაწყობილი; ხმალი იარაღით გაწყო-
ბილი, წესარტყელი იარაღი, სატევარი, საპირის-
წამლე მოქედელი, სასწრაფო (?), ორი წვრილი
დურბინდი, წვრილმანი მანათი, ერთის თუმნის
ქონდა თარსანისი, ამბა ხურიჯინი, ტიკქო-
რა ორი. ბოხჩა ფარდაგი, ბალიში, სპილენძის თა-

სი. ამას გარდა სხვა არა არის რა მონა-
სტრისა, რაც ამ ნუსხაში არა სწერია:

სოლო- მონ

მაისის კთ: ქორონიკონს ჩღათ [?] წინამძღვარი—

...მონა სვიმონ	(სვიმონ). „გერმანე“ (სეკულად)
-------------------	-------------------------------

1770 წ. № 107 ქ. ჯვარის მტვირთველს. — ჩვენ მაგიერად მისს ყოვლად სამღვდლოებას ნინო-წმინდელს უფალს საბას და განკრძალულ უდაბნოს მამას და არქიმანდრიტს გერმანეს ესრეთ ეუწყოს: მერმე საბა-მღვდლისა რძლის მამულში რომ გალაფანი აშენდა იმ ადგილში ვენახი იყო, ჩვენც მრავალჯერ გვინახავს და ჩვენის გასინჯულობით თორმეტ თუმნად ღირდა ის ადგილი, რაც ადგილი გალაფანს შემოუცევს. ამისი ფასი ექვსი თუმანი ჩვენ სახასოს თვალისა და გიორგი-წმინდისათვის გვიბანებია, ისინი მისცემენ და ექვსი თუმანი თქვენის ყმილამ (?) თქვენ უნდა გაურიგოთ და მიაცემინოთ ამ დედაკაცისთვის და აღარ აჩიელოთ. აღიწერა იანერის კბ. ქარონიკონს უნც:

ერეკლე

№ 108 გერმანეს. ქ...მამას. არქიმანდრიტს. დადიანი კაცია წმინდას მარჯვენას ამბორს მოვახსენებთ... თქვენი ბერი გებოძათ და წიგნი მოგეწერათ... ლოცვასა თქვენსა არ სავიწყ მყოთ, და რომელიც ჩვენ მიერ რიგი არის მოსა(რ)თმევისა

დიად აღმსრულებელ ვართ და ამა თქვენმა ბერმაც
 ასე ინება: სანთელი ვერ წამოიღო და ოცი მარ-

ჩილი თეთრი გვიახლებია. აპრილს ბ.

დადიანი

კაცია

1773 № 109 წერილ საკუთარ ხელთ ნაწერი
 ირაკლისა. ე. ჩვენ მაგიერად მის ღირსებას და ვით
 გარეჯის არქიმანდრიტს გერმანეს ხელს მთხვევნა
 მოხსენდეს. მერმე შენი წიგნი მოგვივიდა და მანდა-
 ური ამბავი რაც ყოფილიყო ყველა გარჩევით მო-
 გეწერათ და შევიტყვევით. მაგ მონასტრის საქმეზე
 ნინოწმინდელიც აქ გახლავს და საგარეჯოს მოუ-
 რავიც დავიბარეთ. ღვთით რაც ამზამთრობით
 გაეწყობა და ან გაკეთდება იმის ბინასი დავდებთ,
 შუშას გამოვგზავნით და გავაკეთებინებთ. თოფები
 და ტყვი:—წამალი გამოგვიგზავნია. ესენი ახლა
 მოგივით. მანდ მყოფნი ვინცა ხართ ნურვინ
 შეორკულდებიან და ნურვინ შეშინდებით და ამაზე
 სარწმუნო იყავით: ერთი ბერი რომ არ დადგეს
 მე მაგ მონასტერს არ დავსცლი და არც უკაცოთ
 გაუშევთ. ბერი რომ არ ვინ დადგეთ ერის კაცს
 და ხუცეს ხომ ბევრს ვიშოვნი რომ დავაყენო.
 ღვთის შეწევნით მაგ მონასტრის საქმეს ყოველს
 კარგათ გავაჩვენებთ. დეკემბერს კდ. ქორონიკონს

უაა.—შენმა მადლმა მხილება კი არ ვარგა—ან უწინ წინამძღვრები იყვნენ და. ან ახლა შენა ხარ: თუ მაგ ყარაული და მაგ კაცი თუ ყოფილ-ხართ—დიდი ნაკლებობა ყოფილა; ან ღმერთთან დიდი დანაშაული გაქვთ, თორემ ამაში მე სულ ბრალი არა მაქვს რა: რომ არა-იყოს-რა —ოჯრმოცი ოჯრმოც-და-ათი კომლი კაცი ხომ გყავსთ. რატომ უნდა კაცი არ შეინახოთ. ქართლი და კახეთი რომ სულ ლაშქრობს და იხოცებიან მაგისი ყმანი რატომ უნდა განებივრებულნი იყვნენ?. აბა რა გზა აქვს რომ ხუთი კაცი და ექვსი კაცი მანდ გამოუ-წყვეტლნი არ იყვნენ და არ იმსახურებოდნენ?.

1773 წ. № 110 ქ. ამ წესით უნდა დაიფი-ცოს მდივანმა-ოთარმა, მდივანმა სვიმონმა და პართენმა. მდივანს უნდა მიყვეს მეცხრისფილი; სვიმონს უნდა მიყვეს ალადაშვილი და პართენს —მეორე მეცხრისფილი. ასე უნდა შეფიცონ უდაბ-ნოს მამასა; რომ ზემო სათელაოს შარილამ მოკი-დებული ქვემოთ სადამღის მდივანი ფებს დაადგემ-დეს თავის მამულობით რო არც იყოს ჩობახური და არც მეფეებისგან შეწირული უდაბნოსი და ის მამული თავის მამულობით უნდა დაიფიცოს, ხატი უნდა ჩაისვენოს და შემოუაროს. მას უკან თუ ამ ფიცს უკან, გუჯარი გამოჩნდეს—გუჯარმა გაარ-ჩიოს და თუ არა და ეს საზღვარი ასე გარდაწყდა.

ბატონო ბეჟან ყარჩიბაშისშვილო და როსებ
მაყაშვილო ესენი ასე უნდა დაიფიცონ და მიჯნე-
ბი ჩაყაროთ. ღვინობისთვის :თ: ქორონიკონს უჟა.

რამაზ

(რამაზ)

1773 ქ. № 111 ქ. ესე პირობის წიგნი მო-
გართვი მე ქაიხოსრო სუჟრაჯმა თქვენ წინამ-
ძღვარს დაეთ-გარეჯისა გერმანეს: მერმე რადგან
თქვენ კონდოლს მამულებს დაობლით ჩობახურს,
ზოგს რასმე მე მედავებოლით და ზოგს მდივანს და
სხვას კონდოლსა და კისისხეველთში ეფებლით. მე
ეს პირობა მომირთმევია წინაშე ღეთისა, რომ
რაც თქვენი მამული გამოჩნდეს ჩემში, თუ მდი-
ვანიანთში...თუ სხვაგან არც ჩემში დავმალო
და სხვაგანაც გამოჩენას ვეცადო...რიგიანისა და
სამართლიანის გზით; ეკკლესიის სამსახურიც ვეცა-
დო იმ მამულებით და თქვენის ნებით რომ ისე
ვამსახურო (?) როდესაც თქვენი მამულები გაარ-
ჩიოთ. აღიწერა ივლისსა :ზ: ქორონიკონს უჟა

1773 წ. № 112 ქ. გოგიაშვილის ნაფე(ნახ)ობი
ერთი საკვამლო ქ. დედარისშვილის საკვამლო

ქ. იმერლისშალის საკვამლო ქ. მოკლესშილის საკვამლო ქ. კიდევ მოკლესშილის საკვამლო ქ. კიდევ მოკლესშილის საკვამლო ქ. ცხუბინაშილის საკვამლო ქ. კიდევ ცხუბინაშილის საკვამლო ქ. გორცის საკვამლო ქ. ლოდელიშილის საკვამლო ერთი ქ. ვეველაშილის საკვამლო ქ. ბუტულაშილის საკვამლო ქ. გოგიაშილის ნაცვალი საკვამლო ქ. აბეჩხრიშილის ნახევარი მამული — ესენი ბეითემანი არის, პატრონი არა ჰყავსთ. სექტემბრის ი. ქორონიკონს უჟა.

1778 წ. № 113 ჩვენ ყოვლად სამღვდლომან ნინოწმინდელ მიტროპოლიტმან საბა ესე სარწმუნო, და ყოვლისა შეწყნარებისა ღირსი წიგნი მოგეცით თქვენ ყოვლად ღირსსა მამასა არხიმანდრიტსა ჩუპნსა დავით-გარესჯის მონასტრის წინამძღვარს მამას გერმანეს, და კრებულთა თქუპნთა: ესრეთ რომელ დოდოს მონასტერი, ცოდუათა და ბრალთა ჩუპნთათჳს, აღოკრდა და უმკვიდრო იქმნა, და წინამძღუარი მისი სვიმეონ, და კრებულნიცა მისნი მისითა სამკაულითა და მამულითა და ყმითა დავით-გარესჯის მონასტერში შეხტუპდით. ზენონის შემდგომად ნათლის მცემლის მონასტრისა წინამძღურობა სვამეონს მიეცა, და მოინდომა იმან, რათა დოდოს მონასტრის სამკაული, მამული და ყმა თან შეეტანა

ნათლის მცემლის მონასტერში. ესე ჩუენ წინა-
 აღმდგომად აღგვიჩნდა, და არ შევატანიეთ მოკე-
 ნებითა მისისა უმაღლესობისათა, ვინაჲთვან მწყემ-
 სად ვარ დადგინებულ წინო-წმინდისა ეკკლესიასა-
 ზედა, და ათორმეტთა მათ უდაბნოთა მონასტერ-
 თა ზედა, — და ძუტლთთ, და ახალთა მეფეთა მიერ
 ბოძებულთა გუჯრებთა შინა ჩუენთა გამოცხადე-
 ბულიარს, რომელ თუ რომელიმე მათ მონასტერ-
 თაგანი უმკვდრ იქმნას, მისი სამკაული, მამული და
 ყმა წინო წმინდელს უნდა მიებაროსო აღშენებად-
 მდე უმკვიდრო ქმნილისა მის მონასტრისა, და
 მიზეზითა ამით და კანონითა სამოციქულოთა
 ჩუენ დავიჭირეთ დოდოს მონასტრის დაშთომი-
 ლი სამკაული, ყმა და მამული, და მაშინვე დავით
 გარესჯის მონასტრის წინამძღუარს მიებარეთ ის
 სამკაულნიცა, მამულნი და ყმანი და გუჯარნიცა
 მათნი ნუსხით, და ნათლის მცემლის მონასტერს
 ამის მაგიერ ჩუენის ეკკლესიის საკუთარი ყმა და
 მამული მივართვით მისის უმაღლესობის მეფისა,
 და კრების ბრძანებით: შემდგომად, მონასტრისა
 მის დოდოსსა აღშენებად ნებებად ფიქრით მცი-
 რედს ხანს ისევ ჩამოგართვით, და მონასტრისა
 მის აღშენება ავის დროსაგან და მისის უმაღლე-
 სობის მეფის მოუცლელობისაგან არ იქმნა, და
 ჩვენც მივჰხედეთ, რომ შეუძლებელად ჰსჩნდა აღშე-
 ბა მისი იმ დროს: აწ ვინაჲთვან ღირსება შენი
 თვთ მას მონასტერსა შინა დოდოსსა არს აღზრ-

დილ და ძალისამებრი ჭირდებულება მოგაქტუნდა
მონასტერსა მას ზედა და დროსა ამას მისრულ
იყავ წინაშე მისისა უწყადესობისა ყოვლისა სა-
ქართუტლოაჲსა პატრიარხისა მეფის ძის ანტონი
ნეტარისა, და შუამდგომელად აღგეძრათ წინაშე
ძმისა მისისა ყოვლისა საქართუტლოაჲსა მეფისა
ირაკლი მეორისად, რათა თქუტსნვე მოგბარებო-
დათ დოდოს მონასტრის სამკაული, ყმა, და მა-
მული, და მათ ბრძანეს ჩემდა მომართ ამისი აღ-
სრულება—მეცა მხიარულ ვიქმენ, ვინაჲთგან სა-
სოება მაქტუნდა დავით-გარესჯის მონასტერსა ზედა
და შენცა ფრიად საყუარელ ჩემდა იყავ, და მათ-
გან სრულიადის ნება დართოით ჯერ ჩინებით და
ბრძანებით მონასტრისა მის სამკაული და მამუ-
ლი და ყმა და ყოველი რაჲცა რა არს სახელსა
მისსა ზედა დაშთომილი, ყოველ-ვე შენდა მოგვი-
დვია, და მოგვიბარებია წიგნითა ამით, და ყოვე-
ლისავე მობარებულისა თვთოჲეულად ნუხსა მოგვი-
ცია. გაქტუნდეს ვიდრე აღშენებდმდე და განახლე-
ბაჲ მონასტრისა მის. და უკეთუ ნებითა ღთისათა
და შეწევნითა მეფისათა გინა სხვითა რომლითამე
მიზეზითა მონასტერი იგი თჳსსა პირველსა მდგო-
მარუობასავე ზედა ევოს და აღშენდეს—ესე ყოვე-
ლივე მონდობილი და მობარებული ყოვლის
უქველისა და ულაპარაკოს საქმით და გზით
ისევე გამოგებაროს და მიეთვალოს მის ჟამისა
წინაწმინდლისაგან და თქვენ მიერ და კრებულ-

თა თქუტნთა მიერ მონასტერსა მას. და თუ ვერ აღშენდეს—გქონდეს თქუტნვე, და არავინ იქმნას მძლავრებით მიმხვეჭელ მისის უმაღლესობის მეფისა და მისის უწმიდესობის პატრიარხისა ბრძანებულისა და ჩვენგან რწმუნებულისა; და სამართლიანის გზით თქვენს მონასტერს აკმარეთ შემოსავალი მისი:—დაიწერა კელითა სიონსა შინა ხუცისა ოსეს ძის იოანესითა: თთუტსა იანვარსა. რიცხესა კვ. წელსა ჩლოპ. ქართულს ქორონიკონს უჟგ:

ქ. ჩვენ მეფე ქართლისა და კახეთისა მეორე ირაკლი ამ წიგნს ვამტკიცებთ ფებერვალს :ია: ქორონიკონს უჟგ.

მეფე ქართლისა და კახეთისა მეორე ირაკლი

1779 წ. № 114 ქ. ეს განაჩენი დავწერეთ ჩვენ დავით-გარესჯის წინამძღვარმან გერმანემ, მეფის ნაცვალმან იესემ, პატრიარქის ნაცვალმან ზურაბ, დავით-გარესჯის მოხელემ ზაზამ და ჩვენის მონასტრის უფროს კაცთ, ასრე რომ ნაკლულაშვილი ბასილ მღვდელი იმისი ძმის წული გოგია მელაშვილებს გოგიას, დავითას და სესიას რაოდენსამე მამულს შეეცილა და ჩვენთან ილაპარაკეს. ჩვენ გავსინჯეთ და ნაკლულაშვილებს მოწამე მოვსთხოვეთ. ნაკლულაშვილმა ზურაბ მავანტალა-

შვილი მოწმათ მოიყვანა, იმას ვაფიცეთ და ასე იმოწმა: ნაკლულაშვილმა ვასილ მღვდლის ბიძამ პაელე მღვდელმა მელაშვილებს ეს მამული გზას-წიგნითი მიჰყიდაო, ფასი ჩემის კელით მისცაო და ნაგზაურს აქეთი არც მიუყიდნია და არც უხსენებიათო. ახლა ამ გზას აქეთ შეეცილა ნაკლულაშვილი. მელაშვილებს ამ ადგილში შენობა ექნათ და ქირნახლოზა კონდათ. ჩვენ ასე უსაჯეთ: ამისი შესაფარდი მელაშვილს აშენებული ვენაკი მოუქერით, გაუმიჯნეთ და ნაკლულაშვილებს ბასილს და იმის ძმისწულს გოგიას დაეანებეთ და ეს ადგილი ისევ მელაშვილებს დაეანებეთ. ორთავ ყაბული ქნეს და კარგათ შესჯერდენ... ქორონიკონს უჯხ. ფებერვალს :ი:

გერმანე

1780 წ. № 115 ქ. ეს პირობის წიგნი მოგართვი თქვენ ბატონს ჩემს, დავით-გარესჯის არქიმანდრიტს გერმანეს ნაკრულაშვილის ქურციმა ელენემ, ასე რომ შვილი მომიკუდა და ჩემი მამული ბეითალმანი შეიქნა, მაგრამ თქვენგან ამ მამულზე რჩოპის წყალობა ვითხოვე და მოწყალება მოიღვეით: არც მონასტერს დავაკლო სამსახური მამულის შეძლებისაებრ და არც თქვენ, და თქვენს უნებურად არცა ვინ მოვინდომო მამულზე დასასახლებლად და არც მაზლის სახლის კაცობა მო-

ვინდომო. ამისა დამსწრენი და თავსმდებნი ვართ პატრიარქის ნაცვალი ქურბული ზურაბ, ნინო-წმიდის სახლ-უხუცესი ბედიშვილი ივანე, მოკვლე ყანდარული ზაზა და მუ მქედლიშვილს პეტრე დიაკვანს დამიწერია და მოწამეცა ვარ. დაიწერა სექტემბრის კთ. ქორონიკონს უფს. † † †.

№ 116 ახლა დროისა ქ. მე იესმ: და: ძმამა ჩემან. ბერმან: ეს: ჩვენთვის: თავის: შემოწირულობ: ს: წიგნი: მოგართვით თქვენ წმიდის დავით გარესჯის მონასტრის არხიმანდრიტს გერმანეს და კრებულთა მისთა: ასე რომ მამა-პაპა ჩვენი კახეთში წასულიყვნენ, აქა-იქ ცხოვრებდენ და ჩვენ ობლები დავრჩით და წმიდის დავითის საფარველს ქვეშ მოვეღვით, ჩვენი თავი შევსწირეთ, რომ პატრონი არავინ გიყავს და არცა ვინ არის მოცილე ღვთის მეტი. აქ აკურის მამულის წყალობა მიყავით და ჩვენც რომელიც სამსახური იყოს ისე ვემსახურნეთ. არის ამისი მოწამე შევერდი ქემხა, ქემხის შეილები მერაბა, ბერი და მქედელი ბეცია, სტეფანე ლამაზი და მქედლის შვილი იობ, გუგუტაშვილი პაპუა... მე არსენ ბერს დამიწერია.. † (სათაურა: „ახუნჯელი იესესი შეწირულობას წერილი არის)“

1780 წ. № 116 ქ. მის მაღალს ღირსებას წმინდის დავითის არქიმანდრიტს უფალო ბატონო ... ცოდვილი ბერა გრიგოლ წმინდა მარჯვენას ამბორებას მოვახსენებ. — ამას მოვახსენებთ მათს სინმინდეს; ეს ჩვენი წმინდის გიორგის ეკკლესიის ყმა საგიშვილი იოხებ მანდ თვალზე თქვენის ყმის სახლში სადმე გახლავთ თქვენს თაბუნათ (?) და ამას გვედრებით, მანამ ამას ადგილს და ბინას სადმე გა:ვ:ჩენდეთ, რომ თქვენ გებარებოდეთ და თვალყური გეჭიროსთ, რომ უბრალოთ არავინ გაგლიჯოს და გააცოდვილოს — ან ბეგარში ან სხვას საქმეშია და რაგვართაც ერთი თქვენი სხვა ხიზანი გე:სახურებოდენ, ესეც ისე იმსახუროთ და გააძლებინოთ და მაგიერს სამსახურს ჩვენც გვიბრძანებდეთ. ასე ბძანეთ, რომ ეს ერთი კომლი კაცი თქვენ შესწიროთ იმ ეკკლესიას ისე იქნება. -- ივნი-სის :კა: ქორანიკონს უფთ.

1781 წ. № 117 ქ. იოანეს მათს ბრწყინვალეებას აბაშიძეს ბატონს.. დავით-გარეჯის წინამძღვარი უფლისა მიერსა მშვიდობასა.. მოვახსენებ: მერე რომელიც თქვენი წყალობა პური გვაქვს გაჩენილი თქვენ გებძანათ წაიღვეითო; ბერი გავგზავნე და უბართოთ არ მიეცა. ერთი ბართი მიმბოძოთ: როს კაცი გამოვგზავნო — ტყუილად კაცი

არ გამოაბრუნონ ცარიელი, სექტემბერს: კა: ქორანიკონს უფთ. ქ. იასე სეფაშვილო! დავით-გარესჯის პური რამ არის ქოდალს ათი კოდი ის მოართვი. ენკენისთვის: კვ: ქორონიკონს: უფთ:

იოანე
აბაში-
ძე.

1773 წ. № 118. — ქ. ესე წიგნიმოგართვით ჩვენ ღვთისა მკერვალი ჯალაღმა მარიამ და ჩემა შვილმა გოგიმ თქვენ...ნათლისმცემლის მამას და არქიმანდრიტს ნიკოლოზს ასე რომა ჩემა ქმარმა ღვთისიამ თავის მონდომებით თქვენს მონასტერს...თავი შესწირა და წინამძღვარს სიმონთან პირობა ჰქონდა. რადგან ჩემი ქმარიც ქვეითკენ წავიდა და წინამძღვარიც გარდაიცვალა ჩვენი ქვრივი და ობოლი ოხრათ ვიყავით და არცა სარჩო გვქონდა. ჩვენც მოვედით შეჰოგეხვეწებით და თქვენს მონასტერს და თქვენ გყუმენით ასე რომე თქვენც ჩვენზე მწყალობელი ბძანდებოდეთ...და გამოგუზრდიდეთ. ჩვენც თქვენი ყმა და მომსახურე ვიყოთ ჩვენის შეძლებითა და თქვენს მონასტერს და თქვენ გმსახურებდეთ და ჩვენს თავს ვერვინ გედაოს... აპრილი :კლ: ქორონიკონს უფა.

1774 წ. № 119 მეტად ღამაზად ნაწერი იოანეს ნათლ. ქ...ესე სიგელი გიბოდეთ...მრავალმთისა გარესჯისა ნათლისმცემლის მონასტრის მამამან არქიმანდრიტმან

ნიკოლოზ და (კრებულთა)...ამათ კრებულთთანა
სათნო ყოფითა შენ მემკვდრესა ჩვენსა ხიზანა-
შვლს გოკიას... მეფისა ირაკლისაგან შეწირული
მამული თვალ-საგარეჯოს მოქალაქე ჰაპა მუშრები-
საგან მამა-ჰაპით ეთბესაშვილისაგან მონაყიდი
მამული ვენაკით, მიწით, წყლით, ქუტვრით, მარნით,
სასახლით... და ამათ მაგიერათ წმიდას მონასტერს
უნდა ემსახურო შენის მამულის გამოსავალიდამ
რასაც შემძლებელი იყო. ღმერთმან ზოგცეს და
გიბედნიეროს.. მოწამენი... მგალობელთაგან მღვდელ-
მონაზონი მამა გაბრიელ... მთავარდიაკონთაგან
მაყაშვილი იოანე... აღიწერა... აპრილის 25 (sic): კე;
ქორონიკონს 1774 (sic) ჩლოდ: ქართულსა უდაბ:
ქორონიკონს: (sic). — ამტკიცებს მონასტრის მეურნე
წინამძღვარი... ევთიმე. . ოკტომბერს :ა: ქორონი-
კონს 1777 (sic).

1774 წ. № 120 ...ესე... თავ-შეწირულობის
წიგნი და სიგელი შემოკწირე... ასე რომე ობოლი
ქალაქს გავიზარდე, მას უკან კახეთში დავიკარგე
ერთხელ და მეორედ კიდე დავტყვევდი და მათ
უსჯულოთა და უღვთოთა მათი წერილიცა აღმო-
მაკითხეს ... ვინაიდგან ყოველგან განითქვა მართა-
ლი ღვთის მსახურება მეფისა ირაკლისი და ყო-
ველთა ჩვენ ტყვე ქმნილთა თავისუფლად გება,
ამისთვის მეცა მუნ ყოფასა შინა შევწირე თავი
ჩემი (ნათლისმცემელს)... ვმსახურო ერთგულებით

და ერთმონებით... იენისის :თ: ქორონიკონს უჲდ.
 (1774)...არხიმანდრიტობისა...ევთიმისა...

1776 წ. № 121 ფხალაშვილი სწერს: „...წარ-
 მართთა მიერ ბარბაროზთა მკსინვარეთა დლითი დღე-
 დი ტყვენვა, სრვა, კლვა და ოხრება, რომელ
 ერთი ვითარცა საქართველოსაგანი მეცა ტყვეო-
 ბად მივეცი (ათ წელს ვიყავიო ტყვედ)...გამოველ
 ტყვეობისაგან... (თავი შეუწირავს მონასტრისათ-
 ვის) ქორონიკონს უჲდ, აპრ :ბ:

1776 წ. № 122. — ჩვენ სანოაშვილებმა კაცთა
 და ოთარამ (ოჯახობით)...ასე რომე ჩვენ ბატონი
 ამოგვიწყდა და ჩვენის ბატონის ჩვენად მეპატრო-
 ნედ აღარავინ დარჩა და ამით ყოვლად მოწყალის
 კელმწიფის ბეითალმანი შევიქენით...მეფემან ირაკ-
 ლიმ ეს მოწყალება და დასტურა გვიბოძა თვისად
 აღსამადღებლად და განსაძლიერებელად და ჩვენც
 ესე ვიგულისმოდგინეთ და ჩვენის ნებით და ნდო-
 მით წმინდის ნათლიმცემლის მონასტერს შევეწი-
 რენით...მეფის ირაკლის სადღეგრძელოდ... წმი-
 დას მონასტერს ვემსახუროთ...დაიწერა...კელითა
 სიონის დეკანოზის შვილის ზაქარია მღდლისათა
 თვისა მაისსა :კდ: ქორონიკონს: უჲდ. არხიმან-
 დრიტობისა... ევთიმი მრავალ-ღვაწლ-მაშრომე-
 ლისა...

1776 წ. № 123. — წინამძღვარი ევთიმე სწერს ბატონიშვილს გიორგის: რადგან ამ საქმეში იძულებით დამაყენეთ შენი ქარიმე ვალი მაქუს რომ ამ მონასტრისთვის უნდა ვიზრუნო: მანავს თქვენი წყალობა ზვარი რომ აქუს ამ მონასტერსა იქა ზვარს გარდა რამთვენიმე კომლი კაციც ჰბოძებია ამ მონასტერსა; ხაჩიურის მიწა არის რომ მონასტრის ყმა ყოფილა და იმისი მიწა არის, ჩვენ გვიქირავს და იმაზე ერთის დღის მიწას გვიქირიან მოურავი და თანგუაშვილი... ქორონიკონს უფლ. მარტის ლა. — გიორგი უბრძანებს იოანე ციციშვილს აპრილ. :დ: ქორონიკონს უფლ.

გიორგი

1777 წ. № 124 კ. ნებითა ღათისათა ჩვენ ყოვლად სამღვდელო მან ნინოწმინდელ მიტროპოლიტმა ტუსიშვალმა საბამ ეს მამულის წყალობის წიგნი გიბოძეთ თქვენ მარკოზ მღვდლის შეიღებს გოგიას იოანეს და დავითს (იმეორებს მამა მისის ტყვედ დახსნას გვერ. № 18) და შრომად ზიარს ცალი შერთო და იქივ ზიარს რომელიც რომ ერასტიშვილს რამაზ მდივანბეგს წმინდის დოდოს მონასტრისათვის ერთი საკომლო იოანე დულარიძისა შეეწირა ის მამულიც მამა-თქვენს მისცემოდა. შემდგომ მამა თქვენი რომ მოკვდა ზურაბის შეიღმა ზაალ თქვენზედ დაობა შექნა და ჩვენთან ასე გამოაცხადა: მამული მონასტრისა არისო და ეს

მარკოზ მღვდლის შეილები ჩემნი ყმანი არიანო. ამ მიზეზით ის მამული ჩამოგართვით. მერე თქვენ მისს უმაღლესობას საქართველოს მეფე ირაკლის თან მისის ყოვლად სამღვდლოების მიტროპოლიტის იოანესგან განთავისუფლების წიგნი განაცხადეთ და იჩივლეთ და მათმა უმაღლესობამ ბოღბლის იოანეს მიცემული წიგნი დაამტკიცა და მისმა სიმალემ განაჩენიც გიბოძათ და ისევე განთავისუფლათ. ახლა მოხვედით ჩვენდა და გვევედრებით და ის მამული გვთხოვეთ და ჩვენ...ის რამაზ მღივანბეგისაგან წმინდის დოდოს მონასტრის შეწირული ღულარიძის იოანეს ნაქონი მამული ისევე შენ მოგეცით თავისის სამართლიანის სამხლვრით ამა წესითა: როსცა რომ იმ მამულზედ მსახლობელი კაცი თავის ბატონს მსახურებდა იმას შენ უნდა მონასტერს მსახურებდე, და არ მოვეშალოს არაოდეს...დაიწერა ნოემბერს :ივ: ქორონიკონს ქრისტეს აქეთ :ჩლოზ: კელითა კირსის წინამძღვრის თომასითა

№ 125 ახლა დროისა. ქ. ესე წყალობის წიგნი და სიგელი გიბოძეთ ჩვენ ბოღბელ მიტროპოლიტმან იოანემ შენ მარკოზ მღვდელსა, შეილსა შენსა გიორგის, იოანეს და დავითს ასე რომე უწინაც

ჩემი დახსნილი იყავ რომ იმერეთს დაგიხსენ და
გაგზარდე. რამაზ ერასტისშვილმა წმიდას დოდოს
მამული შემოსწირა და ჩვენ გვექირა. ის მამული
გვებოძებია ვენაკით, სახლით, ქვევრ მარნით, შე-
საელით, გასაელით, სახნაფსათესით თავისის სამარ-
თლიანის ყოვლისფრის მამულით. არა კაცი არა
წინამძღვარი არ გეცილებოდეს, არც მოგიშალოს
ჩენი წყალობა

ბოდბელი
იოანე.

1777 წ. № 126 ქ...ესე წყალობის წიგნი გი-
ბოდძეთ ჩვენ...ნათლისმცემლის მონასტრის არხიმან-
დრიტმან ევთვიმ შენ ჩვენს მონასტრზე დიდად
ნამსახურს ჩვენს მონასტრის ყმას ხამხაძე ოქროას...
როდესაც პირველ სოფლების მშვიდობიანობას
ხაშმზე რომ მდგარიყავ და მას უკან ჟამთა ვითარე-
ბისაგან აყრილ იყავ და სახლის ადგილი არ სადა
გქონდა, მას ჟამსა პირველთა ჩვენთა წინამძღვარ-
თა ქალაქს სახლი ეთხოვებინათ. ამისა შესვლად
მადლითა ღთისათა და კეთილმსახურებითა ღთიე-
განძლიერებულისა მეფის ირაკლისათა ვაწყეთ შე-
ნობა ხაშმისა და რომელნიც ჩვენნი ყმანი იყავით
სადაც სახლობდით მოგიყვანეთ და თქვენსავე ად-
გილსა და მამულზე დაგაყენეთ. ამაზე მოხველ და
გვევედრე ერთის სახლის ბოძებასა...და ქალაქს
ერთი სახლი სამკვდროდ წყალობით გიბოდძეთ, რო-
მელშიაც შენ უწინ იდექ, და მაგ სახლს რომ პა-
ტარა ოთახი აკრავს მაგ ოთახისთვის მუდამ ყოველ

წელიწადს ექვს აბაზს მოგვეცემდე. ამასთან ეს წყალობა გვიბოძებია, — ხაშმზე კალოს ლეწვა ამოგვიკვეთია შენტვის და შვილთა შენტათუს. ჩვენ ეს წყალობა ამისთვის გიყავით, რომ ჩვენს მონასტერზე დიდათ ნამსახური იყავ, და სამჯერ და ოთხჯერ ამ სამსახურზე დაკარგულიყავ... არ მოგეშალოს...
...სიონის დეკანოზის შვილმა ზაქარიამან აღვწერე...
აპრილის :დ: წელსა 1777, ქორონიკონს :უღე:

ვეთიმე.

1780 წ. № 127 ქ. ზაალ ყაფლანიშვალი სწირაეს (მონასტერს და არქიმანდრიტს წინამძღვარს ეფთიმეს) ნასყიდს გლეხს ცოლშვილით (თელავში) „იქიღამ (თელავიღამ) იმსახურეთ, თუ გენებოსთ საცა გინდათ იქ წაიყვანეთ. ქორონიკონსა უღც.

1781 წ. № 128 ქ. აზრუმაშვილი მკერვალი სოლომან მეფისძეს გიორგის (იმის ძეთა: დავით, იოანე და ბაგრატს) სწერს: „ასე რომე ვალი მქონდა და მოვალე... უწყალოდ მაწუხებდა... თქვენ შებრალებით მოწყალება მოიღვეით და მოვალესაგან თეთრის

მოცემით დამიხსენით და მეც ჩემი. თავი ჩემის
ორის ვაჟის შვილით და ჩემის ცოლით ნასყიდი
ყმა შევიქენ თქიენი... ქორონიკონს უჟთ. მარია-
მობისთვე :იპ:... (სომხური და ქართულ წარწე-
რანი. გიორგის ეს კაცი ნათლისმცემლისთვის შე-
უწირავს ღვეკმბერს :იზ:, ქორონიკონს ჩღბა.)

1782 წ. № 129. — მისის სიმაღლისთვის მოეც-
სენებინა მრავალმთის გარესჯის წმინდის დავითის
მონასტრის წინამძღვარს თომას. ნაკლულაშვილს
მღვდელს ვასილს მონასტრის ნასყიდი მამული
უქარავსო, არც მონასტერს ემსახურებო და არც
ნასყიდს მამულს. მის სიმაღლეს თავადის ძის ბატო-
ნის შვილის გიორგისთვის ებძანათ ამათი სამართა-
ლი, და ბატონიშვილს საქართველოს მსაჯულთ
შეკრებილებისათვის ებრძანათ ამათი სამართალი.
ჩვენ ესენი ვალაპარაკეთ. ნაკლულაშვილს მღვდელს
ვასილს წიგნები ქონდა სანატრელის ელენე დე-
დოფლის მისის უწმინდესობის კათალიკოზის დე-
დისაგან ბოძებული. ნაკლულაშვილისთვის ერთი
ღვე ალაპი დაედვა — ამას გარდიკდიდესო და სხვა
რიგად ყოვლითურთ თარხანი იყოსო. ალაპიც და-
ვით გარესჯის უდაბნოს უნდა აღსრულებულიყო
და ეს გლეხიც წინამძღვარს ეხარებოდა. ეს წიგ-
ნი მეფის იმამყულისაგან დამტკიცებული იყო,
სანატრელის მეფის თეიმურაზისაგანცა, კურთხეუ-
ლის ანა დედოფლისაგანცა და ნეტარკენებულის

თამარდედოფლისაგანცა, — ბასილი მღვდელი ამას ჩიოდა: დაეტყვევდიო და ჩემს ძმას პეტრეს ჩემი ვენაკი დაეგირაოებინა ათ თუმნად, იმით დამიხსნიო და გირაობის მაგიერ ნასყიდობის წიგნი თვითან დაუწერიათო, თორემ საყიდი არ არის. ახლა თავეთს თეთრს ვაძლევ და არ მანებებენო. მერმე სხვა წიგნი წარმოადგინა ამ ბასილ მღვდელმან, ასე ეწერა: ეს წიგნი მოგეც ბოღბელს მიტროპოლიტმა დავით-გარესჯის მამამ იოანე ნაკლულაშვილს, ასე რომ შენის მამის მამული რომ ჩვენ მოგეყიდე ლასურაუს უკან რომ მძწა არის, ახლავაზი ჩაგეყარა, იმაში ჩვენ კელი არა გვაქვს, შენი არისო. არა კაცი ამას არ შეგეცილებოდესო. ქორონიკონს, ულთ (1751) ამ რიცხვში იყო დაწერილი. ჩვენ ამ ვასილი მღვდელს თავისი მოღებული წიგნი დაუდევით, ასე რომ სწერია შენის მამის მამული რომ ჩვენ მოგეყიდეო, თუ კი არ მიგეყიდა, რათ დააწერინეო, თუ შენს უნებურად დაწერა, რად ინახავდი, რომ ამ გაჭირებაში მოიტანეო. ვატყდა მღვდელი, აღიარა და კელწერილი მოგეცა, მართალია მასყიდულიაო და ლასურაულს უკან რომ მიწა სწერია, ისიც მონასტრის მამულიაო, მაგრამ ჩემი აშენებულიაო. სამართლით ეს ნასყიდი მამული წმინდის დავითის მონასტერს დარჩა ნასყიდათ და ლასურაულს უკან რომ მიწა ყოფილა მონასტრის მამულია და ნამუშავარი ნაკლულაშვილისაა. ჩვენ ესენი ასე გამოვარკვიეთ

და რასაც შემძლებელი ვიყავით ის დავწერეთ და გავარჩიეთ. ახლა ნება მისის სიმალლისა არის და მისის უწმიდესობის კათალიკოზი-პატრიარქისა — გიორგობისთვის :ი: ქორონიკონს უფთ (1781). ქ. რადგანაც ამ მღვდელმა ვასილიმ თავისის პირით სამართალში აღიარა, რომ ლასურულს უკან ჩემი აშენებული ბაგა რომ არის ის მიწა მონასტრის მამული არისო და მე რომ ავაშენე იმისი ნახევარი კი გავყიდეო, — ნახევარი რადგანაც კი გაუყიდია ის ნახევარი ერგებოდა გასაკეთებლად და ნახევარი რომ დარჩომილა, ის მონასტრის არის. სხვის მამულს რომ კაცი გააკეთებს, ნახევარს გამკეთებელს მისცემს სამართალი და ნახევარს მამულის პატრონს. იასაულო ხერხეულაძე, ბატონიშვილის მოღარეთ ხუცესო გიორგი ეს ასე აღასრულე.

გაურკვე- ველად	მ. ღთის მდივანბეგი თეიმურაზ.	მსაჯულმან სწორი ესე ჰყოხ ეს ძეს(?)	მზე ჰაბუკ
-------------------	------------------------------------	--	-----------

მეფე ირაკლი ამტკიცებს ბეჰუდი მისი ანტონ კა-
თალიკოზიც ამტკიცებს ფებერელის :ი: წელსა ჩღპბ.

(ანტონ სვეულად). გიორგი მეფის ძე ამტკიცებს
ნოემბერს :ით: ქორონიკონს უფთ

მეფის ძე

გიორგი

შეორე გვერდზე თვით მეფე ირაკლის ხელათ:
„ჩენი ბრძანება არას ვარსევან ეშიკ-ღასბაშო! მერე
ეს განაჩენი...და წინამოდღვარმაც ასე გამოანცხა-
და ჩვენს წინაშე, რომ საგარეჯოში ჩვენს სახასო
ყმის და უდაბნოს ყმას ერთმანერთში მამულის
სყიდვა არ დაეშლებოდესო და ჩვენც ამისთვის
ვიყაბულეთ, თორემ არ ვიყაბულებდით...ნაკლუ-
ლაშვილს კელი გაუმართე და წინამძღვარს თომას
მიაბარე, გიორგობის :კვ: ქორონიკონს უო.

1782 წ. № 130 ქ. ჩვენ კათალიკოზის წილს
არ დავბეჭდავდით, მარა რადგან თვით დაბეჭდა და
ერთმანეთში სყიდვა და გასყიდვაც ყოფილიყო,
ჩვენ ამან დაგვაბეჭდინა

ერეკლე

1782 წ. № 131 ქ. უფალო ბატონო წინამ-
ძღვარო თომავ. მერე საფლაგზედ დასადგმელი
ტახტი გამოგვიგზავნია და ეს ტახტი საფლაგზედ

უნდა დაადგმეინოთ სანამდისინ ქვა მოგვივიდოდეს და ან როგორც რიგია ისე გავეკეთებდეთ, მანამ ეს ტახტი იდგეს და წასახურავი დიბა რომ იყო ვიცი რომ მაგ დიბას შესამოსლათ შეაკერვინებთ და თუ რომ ახლა ინებებდეთ გამომიგზავნეთ დიბა და კარგს ფილონს შევაკერვინებთ და მოგართმევ... ჩვენთვის წირვისა რომ გეკითხათ წმინდის იოანე მახარებლის საყდარში წლამდის ყოველს დღეს რიკის მღვდელმან უნდა სწიროს რომ არას გზით წლამდის მაგ ეკლესიაში წირვის დაკლება არ იქნება. მუდამ ყოველს დღეს უნდა აწირვინებდეთ და რიგის მღვდელსგარდა უნდა რიგით გაუყო (ხუთშაბათს ნიკოლოზის ტაძარშიო, შაფათს—ღვთის საფლავზე, და იოანე მახარებლის საყდარში ხუთშაბათს და შაბათს...ყოველ დღე საფლავს აკურთხებდესო)...იცი თ მაგ მონასტრის სამსახური როგორ დამედვა ახლა კისერზე...ოც-და-სამი მინალთუნი მოგვირთმევია: სამი მილანთული მესაფლავებს უბოძეთ... ორი თუმანი მედავითნებს (ხუთს).. და ორმოცამდინ დავითნის დაკლება არ იქნება მუდმივ უნდა უკითხონ...ჩემი სიყვარული და მამა-

შვილობა ახლა გაგიჩდდება. ჩემგან მოწერა აღარც
კი გეჭივრებათ. თიბათვის :თ: ქორონიკონს უო.
1782.) საკუთარ ხელთა ნაწერი გიორგისა

პისტით ელ-
პიდით აღა-
პით კეისუ
(?) ჩემთ მო-
მუშავე
გიორგი.

1782 წ. № 132 ქ. წმინდის დავით-გარესჯის
კრებულთა სულ ერთობით. ჩემის ცოდვისაგან.
დანთქმული ბატონის შვილი გიორგი წმინდას
მარჯვენას მთხვევას მოგახსენებთ. მერე განმართლ-
და ჩემი ცოდვა და ეს განსაცდელი მომეველინა.
მაშინაც ხომ მოვზომეთ მანდ საფლავი ამ ჩემის
მეუღლისათვისაცა და მანდ უნდა მიიღოთ მაგ საფ-
ლავშია და მამაშვილობასაც ვითხოვთ თქვენგანა
თუ შეიძლებოდეს და ორსავე საყდარში სწირევდეთ
ხომ ისი სჯობს, თუ არა მუდამ შატათს დღესა
წმინდის საფლავზედაც სწირევდეთ და პანაშვილსაც
იხდიდეთ. აგრეთვე იოანე მახარებლის საყდარში
წლამდი წირვა არ უნდა გამოწყდეს... ფასი მოგერ-
თმევათ. თიბათვის :გ: ქორონიკონს (გაურკვეველად,
უო?). შაბათ დღესა ორგანვე სწირევდეთ. წან-

დილისათვის ბრინჯი მოგვირთმეგვია ოცდაათი
 ლიტრა, სამი ლიტრა ნუში.

პისტით...
 გიორგი.

1782 წ. № 133 შევე-დადიჯანი სწერს წინამძღ-
 ვარს თომას .....მერე ესე გამყრელიძე დიაკონი
 ჩვენის ნებით და ჩვენგან თნებულის აღრჩევით
 თქვენს მონასტერში თავის ცხოვრებისა და მოქა-
 ლაქობას აპირებს...ვითხოვ...გააძლებინოთ...ღვთის
 მსახურებაც იქნება ღვთისთვის სოფლისაგან
 უტოლქმნილი მონაზონი რომ შეიწყნაროთ... ჩვენ-
 გან მაგიერი მოგეცემაო...დაუგდებლად უპატრო-
 ნეთ. ივნისის :კა; ქორნიკონს უო.

არ ჩანს

1782 წ. № 134 ქ. დავით სარდალ სალხუ-
 ცის კეთილად სახსოვარო, ყარიაზედ მყოფნო უზ-
 ბაშებო, მერმე რას წამს ეს წიგნი მოგივიდესთ
 მაშინვე უდაბნოს მონასტერში წიგნები მიგვიწერია
 და ნინო-წმინდასაც ეს წიგნები მაშინვე უნდა
 გავზავნო, თიბათვის :ბ;, ქორნიკონს უო. ქ.

ამისთანა გასაცდელი დაგვეწერათ, ბატონის რძლი მიიცვალა, ორი საათი იყო დარჩომილი და ეს ასე უნდა აცოდინოთ ახლავ.

ხუცესობით (დავით)

გაურკვეველი ბუჭქაღი.

1782 წ. № 135 საკუთარი ხელით ნაწერი მეფე ირაკლისა. ქ. მის ღირსებას წინამძღვარს თომას კელს მთხვევნა მოხსენდეს. მერზე ეს ჩვენი კაცი რომ მოვიდეს მაშინვე ჩემის რძლის საფლავიდან მიწა ამოიღეთ და საჩქაროდ გამოგვიგზავნეთ, ნუ დააგვიანებთ, ჩქარა გამოისტუმრეთ. იენისის თოთხმეტს. ქორონიკონს უო. მაგის მიცვალეზაზე აქ ზოგიერთს შეშინებიათ და წამლად ისწავლებიან, რომ ზედ უნდა მოვაფრქვიოთ: ერთი კელის დადება მიწა გადიღევით და იმის ქვეით ამოიღევით და ისე გამოგვიგზავნეთ

მეფე ერეკ-
ლე

1782 წ. № 136 ქ. მე ბატონის შვილის კარის მღვდელი ნიკოლოზ ჩოლაყაშვილი ღვთის წინაშე ამას ვსწერ, ალავერდელი ერონისაგან ცოტას ხანს კონდოლი მებარა და ნაზირის შვილს

გიორგისთან ვიყავე; ერთსა რომელსამე დღესა ანტ-
რაფლის ვენახის თავში საკირის ადგილი გაეთხრე-
ვინებინა, იქ ამიყვანა და მომითხრა გიორგიმ,
რომე აქეთ თუ ღვთის ნება არისო სახლი მინდა
ავაშენოო და ერთი პატარა საყდარიც ჩავდგაო,
მაგრამ ჩემს წისქვილის ზეიდან დავით გარესჯის
არისო. იოანე ბოდბელს ვემოციქულებო, თუ
მოჰყიდაო უთუოთ ასე ვიქო, ჩობახური დავით-
გარესჯის მონასტრის არისო (მაწმამა საკუთარი
ჩობახურის დ. მუტო).

1782 წ. № 137.—სია შემოწირულებათა გიორ-
გი მეფის ძისაგან...სარტყელი ოქრო მკელით ნაკე-
რი ვერცხლის ბალთებითა საბუხრები
სირმით ნაკერი მარგარიტის ჯვარებითა...სულ
ცხრა სრული შესამოსელი შეუწირავს მღვდელს
(ჩ) ნაქერი) და ბოლოს აწერია: ჩვენ საქართვე-
ლოს უფლისწულმა. გიორგიმ სამღვდლო და სა-
ღიაკონე შესამოსლება რამდენიც აქ აღწერილ
არიან, შემოვსწირე... დავით გარესჯისა...კეთილ
მორჩილის მეუღლისა ჩემისა ქეთევანისა სულის
საოხად...თვესა ოკტომბერსა :ვ: ქორონიკონს ჩღბბ.

პისტით,
ელპიდით
აღამით...

1782 წ. № 138 წერილი მეფ. გიორგისა
 არხ. თამ. ქ... მერე სამთელი დაგებარებინა სამ
 ლიტრაზე ცოტა რამ მეტისა, — მთელი გვიახლებია და
 თერთმეტი თეთრი სამთელი გამოგვიგზავნია... და
 მუდამ ყოველ დღე წირვა არ უნდა გაწყდეს
 (აგრეთვე წმინდა იოანე მახარებელში)... კვირაში
 ცხრა წირვა... თავისის პანაშვიდებით... მთხოვნელ
 ბერნი წამოიყვანეთ, რომე მონასტრისათვის ითხო-
 ვონ და ან იშოვნინან რასმე, და ფანოსზედ შიგნი-
 დამ ეს ტყვია უნდა დაადვათ ზვალმე და ზედ
 შამდენი დასდვათ რომ ქარმა ველარ დასძრას. ივ-
 ნისის იდ. ქორონიკონს უო.

პისტოთ, ელ-
 პილით აღა-
 პითა კვი-
 სულ(?) ჩემო
 მომიმუშავე

1782 წ. № 139. — ქ. შათს სიმაღლეს ასე მოხ-
 სენდეს. ნაკლულაშვილის საქმეზე ოქმი გებოძათ;
 ალაიათი გეკითხათ. მოკელენი და უფროსნი კაცნი
 შეყარეთ; კითხე ამათი საქმე როგორ ყოფილაო.
 მე თქვენი ბრძანება მქონდა. არახზე გახლდი. ამ
 ჟამად იქ ვერ წაველ და თქვენი ოქმი ნაცვალს გაუ-
 გზავნე... ნაცვალი შეუძლოთ გხლებოდა, ყური ვერ
 მიეგდო და იმ ნაკლულაშვილს თავის თავათ (?) დე-
 წერინა(?) იქ არეინ გხლებია სამის მოწმის იქ არ-
 ვინ გხლებოდა არც მოკვლე და არც სხვა კაცი,

უფროსი ვაცი არ გხლებოდა; გადმამიტანა და მო-
მატყუა. სოფელი სულ იქ იყო და ბეკედი დამას-
მეინა. ის მოწმები ისევ იმას მოგახსენებენ
(რაც უწინ მოეხსენებინათ)... აგვისტოს :კ: ქო-
რონიკონს უო. (გაურკვეველად).

1782 წ. №.—140 ქ. მე არხიმანდრიტს თეო-
დოსის მისმა სიმალღემა და მისმა უწმიდესობამა
დაეით-გარესჯის და დოდოს მონასტრის წინამ-
ძღვრობა რომ მიბოძეს მოველ და მონასტრის მი-
წა და ალაგი მოვიკითხე და რომელიც დოდოს
მონასტრის სახასო მიწა იყო დაეაწერინე. მონას-
ტრის მიწა ბერო ნაზვრევეში თავს გზამდი, ბოლოს
გზამდი, აღმოსავლეთის მხარე ყაზრაშვილის მი-
ჯნამდი და დასავლეთის მხარე გრატიაშვილის
მიჯნამდი. — ქ: მონასტრის ხოდაბუნი ქელივიძისა...
ქ... ხოდაბუნი აპრიანში. ქ... ხოდაბუნი გაუგო-
ნარი. ქ... ქვიანის ბოლოს მონასტრის მიწა ქ.
კიდე მონასტრის მიწა ქვიანში. ქ. მონასტრის მი-
წა ზერის ბოლოს; თავს გზა რომ გაივლის... ქ.
მონასტრის მიწა პანკელაშვილის ბოლოს. ქ. მო-
ნასტრის მიწა გილაშვილის მიჯნამდინ თავსაცა და
ბოლოსაცა. ღვინობისთვის :ი: ქორონიკონს :უო:

ქ. ჩვენი: ბრძანება; არის: საგარეჯოს; ნაცვალო
თვედლორევ მერე პაპიაშვილის ბეითალმანზე მგა-
ლობელს კელი არა აქეს არც მიწაზე და ზვარიც
წმიდის დოდოს წინამძღვარისთვის გვიბოძებია მი-
სის ბეითალმანით. ზეითალმანი ჩვენი იყო და ამათ
უბოძეთ; სხვასკაც კელი ნურავის აქეს ამათ მეტს
იმ მამულებთან; ყველა ამათ მოაბარეთ

ლაკრელ პეტრიას დოდოს მონასტრის წინამძღვრის
ზაქარიასთვის და კრებულთ გრიგოლ, ეპიფანე და
დანიელისთვის და სულ ერთობილ კრებულთ
მოგყიდეთ იორზე ზერის თავში რაც ჩვენი იყო „...†††
ბრძანება მდივანს სვიმონს: „ეს მქედელი ქსნის
ერისთვისა-არ გამოდგა...ისევ (დოდოს) წინამძღვარს
სვიმონს დარჩა. ამასთან კელი ნალარ-გაქეთ და
რაც გამოგერთმეგინოსთ სულ ისევ უკანვე მო-
ეცით, თორემ დიახ გიწყენთ. იანერის :იდ: ქო-
რონიკონს :ულზ:

...ესე სიგელი...მოგეცით ჩვენ მრავალმთის მონა-
სტრის ღირსის დოდოს არხიმანდრიტმან თეოდო-
სიმ და...ძმათა ამა პირსა ზედან, რამეთუ შენ
ნეფსით და ნებითა შენითა თავს შენი შემოსწირე
წმინდა დოდოს...ამის სანუფქოდ მოგეცით თვალ-

ზე სავენაკე მამული ზვრის გვერდზე (საზღვარი: ანუაშვილის ბაგამდი)...ამასთანავე მოგეცით ანუაშვილის ბაგის თავში კალო-საბძელი და გომის ადგილი შენ ბუჩუ კურაშვილს ომანას და ძმათა შენთა დოდოს, იესეს და იოსებს...აპრილის :ია: ქორონიკონს :უბა:

1784 წ. № 141. — სახუაშვილებისაგან თავის შეწირულობა; „შემოგწირეთ (ნათლისმცემელს) ჩვენი თავი შვილებითა და სახლისა ჩვენისა მომავალითა ჩვენის ნებით“ (თუ შემოგეცილოთ, ჩვენ ეაგოთო პასუხი)...მოწმები სიონის დეკანოზი ნიკოლოზ...ხუცესს ოსეს ძეს იოანეს დამიწერია... იულისს :ზ: ქორონიკონს :ჩღზღ:

1784 წ. № 142 ...ესე წიგნი...მოგართვი (ნათლისმცემელს) და მონასტრისა შენისა ებგურსა და განძებელსა...არხიმანდრიტს უფალს ევთიმეს მე გიორგისშვილმა იოსებ: ასე რომე მამაჩემი ჯაფახეთიდამ გადმოსულიყო და ქართლში ცხოვრებულიყო. მოდავე და მომდეგარი არავინ ჰყოლოდა. მე ქართლში ვჰყოლოდი, მშობელნი დამეკოცნენ, კატრონი და შემნახავი არავინ მყუანდა და არც ბატონი მიჩნდა სადმე. მოველ ჩემის ნებით...და

მსგავსადვე ჩემის აღმზრდელის დიდი-დედის ხაზუ-
ას ნებით და მონდომებით ჩემი თავი გაყმე და
შემოგწირე, როგორც სხვანი მკვლრნიყმანი გყვანან
ღმერთმან ჩემი თავი...ისე დაგიმტკიცოს...თქვენცა
მსგავსადვე მფარველ და შემწე იყვნეთ ჩემდა (თუ
ვინმე დამედევოსო პასუხის მიმცემი მე ვიყოფო) და
რაც ჩემზე დახარჯული რამ გქონდესთ იმისი მომ-
ცემა მე უნდა ვიყო...მე უღირსს ხუცესს იოანე
ოსეს ძეს გიორგის შვილის იოსებ დიაკვნისა და
მისის ბებიის სიტყვით და ნებით დამიწერია...ივ-
ნისს :იგ: წელსა...ჩღზდ. ქორონიკონს :უობ:

1784 წ. № 143 წერილი მეფე გიორგის წინამ-
ძღვარს დავით-გარეჯელსა მარ. თომას („თომას მიერ-
თვის“).—ქ...მერს კარდანახელი გიორგი მღვდელი
რომ იყო ის ხომ მოკვდა და იმას ერთი შვილი
დარჩომია თევდორე დიაკვანი და ეს უწინაც თქვენ
გბარებიათ, თქვენ თურმე ზრდილით დიაკვნათ...
(მამა მისმა სიკვდილის ჟამს)...ანდერძი თურმე
თქვა...ისევ წინამძღვარს თომას მიაბაროს (ჩემთან
იმისი ქერიე-ობლები მოვიდნენო, მთხოვესო)
.. საღმრთო წიგნი ასწავლოთ...თქვენის სიკეთის
ამბავს ნუ დაგვაკლებთ. მარტს :იგ: ქორონიკონს
უობ:

მეფის ძე გიორგი.

1785 წ. № 144.— ქ. ლმერთმან... კელმწიფის
ქირი მომცეს მათს მლოცველს წინამძღვარს თეო-
ლორის. ქვლივიძე ვიახლათ აქა და სამართალში
ვერ მოვიყვანე, გაიპარა და წავიდა. ახლა მას ვე-
ვედრები თქვენს სიმაღლეს: იასე ნაცვალს ერთი
ოქმი უბოძეთ, რომ ის კაცნი გაახლოოსთ ქვლივი-
ძეცა და მისი ჰოწამეც რომელიცა ყვანან ისინიც
თან ჩამოიყვანონ და ქეშმარიტი მოგახსენონ, და
ერთხელ გარდასწყედეს და თუ იმისია — იმას ებოძოს
და თუ სიცრუევით გვედავება იმისი სამართალი
თქვენი ნება იყოს ჩემო კელმწიფევე. აპრილის :კა:
ქორონიკონს :უოგ: განკარგულება მეფისა: ქ. ჩვენი
ბძანება არის საგარეჯოს ნაცვალო იესე მერე
ამ არზით რომ ასე მოუხსენებია ვე წვლივიძე
სადა ვინცავენ მაგას მოწმები ყვანდნენ ისინიც
ახლავე ჩვენს სამართალში გამოგზავენ აპრილის :კბ:
ქორონიკონს უოგ.

ერეკლე

 მეზედ ნაცვალო

შენც აქ ჩამოდი და ვექვლივიძეც თავის მოწმე-
ბით აქ ჩამოიყვანე

ერეკლე

1785 წ. № 145 ქ. თქვენის ღირსების მთაყ-
ვანებელი სარდლის შვილი ნიკოლოზ. ბატონს
ულაბნოს არქიმანდრიტს თომას... ბატონის შვილის
თამარისათვის წიგნი მოგეწერათ შჩითავის შვილე-

ბის შუამავლობის ბარობაზედ...ეგენი რომ ჩვენს სისხლშიაც იყვნენ გარეულნი, რადგან მაგ წმინდას უდაბნოს შემეხვეწნენ და თქვენ შუამავალი ბრძანდებით-რომელიც თქვენი ნება იყოს ისე აღსრულდეს. თქვენმა მადლმა დიდად დააშავეს და ავს დროსაც გვიღალატეს, მაგრამ რადგან თქვენთან მოვიდნენ ყველა გვიპატივებია...აღიწერა იენისის :ია: ქორონიკონს უოგ.

1785 წ. № 146. —საკუთარა ნაწკრა თამარისა: „ქ...თქვენი წიგნი მომივიდა და მუხათელი შიითავის შუამავლება მოგეწერა. ასეთი რა დანაშაული ექნება მაგათ თუნდ ჩვენი შვილის თოფის მსროლელი იყოს, რადგან წმინდას მონასტერს შემოხიზვნია და თქვენც შუამავლობა გიბძანებიათ მაგისდ ანაშაულობა მონასტრისა და თქვენთვის გვიპატივებია. მაგას ნულარა ეფიქრება რა. თქვენი კაცი გამოატანეთ და ისე გამოგზანეთ...სარდალი კი სოფელში იყო და წიგნი იმისთვის ვერ გაახლოთ... იენისის :ია: ქორონიკონს უოგ.

მეფის ასული თამარ.

1785 წ. № 146. — წერილა შეფვისძის გიორგის (ხაწუვეტი) ... მიპატიებია... მოვიდეს, ისევე თავისა ალაგს დადგეს; ხათრი-ჯამი იყოს. ქორონიკონს უოგ. მთიბათვის :ი:

№ 147 ქ. დოდოს საპილენძე არის დავით გარეჯას: ქ. კოკა :ა:, ქ. თუშათალანგ :ა:, სინი :ა: ქ. ლანგრი :ა:; ქ. ორი თანგირი. ტათა :ა:, თეფში :დ: ქათქირი :ა:, ტასტი :ა:, კიდევ ერთი მოსეს აბრიადიდი შასტი (?), სასანთ-ლე :ა:, ერთი თუნგი.

1786 წ. № 148. — ქ. ახურელნი და ჯანდირიან ვაჩნაძიანი მამულსა და სამზღვარზედ დაობდენ. ახურელთ კახ ეფისკოპოზ-დარბაისელთ განაჩენი აქვსთ რომ ბოლოზედაც გაუშველებით და უზუნაურის ახოზედ (?) და ნარბილარზედაც ამ ძველის გუჯრის ძალით როგორც ამათ განაჩენი დაუდვით კახ ეფისკოპოზ-დარბაისელთ... იმ გარჩეულსა გარდაწყვეტილს უზუნაურის ადგილზე რომელზედაც შეიძლონ თავს თუ ბოლოს თუ საშვალზედ დადგომა იქიდან მოჰყვენენ, ის გუჯარი კელთ დაიჭირონ და შეიარონ და დაიფიცონ და იპონ (?) მიწის კიდი და დაიფიცონ; შეიარონ და

იზონ (?) მუკურტულა და დაიფიცონ და ავიდნენ ჩერქეზთამდე და დაიფიცონ. თუ ასე იფიცეს ახურელთ, რომ ახურის მხრისაკენ რასაც ვიფიცავთ ჩვენი არისო დარჩება—ახურელთ. იასაულო, ველის ციხის მოურაო სვიმონ და ალამდარბაშო. ქაიხოსრო, ეს ასე გაარიგე. აგვისტოს კდ. ქორონიკონს უოდ. იასაულეზო! ამათ რომ ასე დაიფიცონ, კელიც მოაწერეთ, ბეჭდებიც დაუსხით და მას უკან სხვა განაჩენიც მიეცემათ. მას გარდა სხვა მოწმებსაც მოაწერინეთ კელი და ბეჭდებიც დაასხმევინეთ სამღვდელლოსაცა და თაყადიშვილებსაც. (ბეჭედი ირაკლი მეფისა.)

მეფემან ბრძენმან
ესრეთ განაგო
მე ერისთავის
მსაჯულად?..

მონა ღვთი-
სა მდივანბე-
გი ოტია.

მონა ღვთი-
სა მდივან-
ბეგი სვიმონ.

1786 წ. № 149. — ქ. ყოვლისა საქართველოს პატრიარხი მეფის ძე ანტონი ლოცვა კურთხევით მოგიკითხავ თარხანს ლუარსაბ და კალაუროს მოურაო ომან. მერმე მისს უმაღლესობას ჩვენს ძმას მეფესაც ოქმი უბოძებია ღირსის მამის დავით-გარესჯის წინამძღვრისათვის და ჩვენც ამას გწერთ, რომ რომელიც ვანთას იმ მონასტრის შეწირულობა იყოს, სამართლიანის საქმით გაურჩიეთ და მობარეთ წინამძღვარს თეოდოსის. და აკურის ქევხამ

და ჩეკურმა. რადგან მახსოვარნი არიან და იციან-
ისინი მიიყვანეთ და რაც სამარლიანის საქმით
იმახსოვრო დაანებეთ და სვეტიცხოველის მამული
არ შეგცილდესთ. ამ ზე სამართალით უნდა მოიქ-
ცეთ. აპრ-ლს :ბ:, წელსა. ჩღბვ: სეუულად „კათალი-
კასი სტან.“

1786 წ. № 150.—მიწაჭამიშვილი გოგია „ამ
ქამად თუილისში მყოფი და მსახლობელი ყოვლი-
თურთ თავისუფალი და ყოვლის კაცის მოუდევარი
ვიყავ... მოველ ნებითა ჩემითა დათავი შემოგწირე შენ-
სა (ნათლიმცემლს) წმინდა უდაბნოსა... და ყველა
წელიწადსა ერთს ლიტრას სანთელს მოგართმიდეთ
და სხუა არა ნივთი რამ გვეთხოვბოდეს“ (ძოწამე
სიონის კანდელაკი იოანე მწერალი, სოლომონ
დეკანოზი)... აპრილს ბ. ქორონიკონს უოდ. წელსა
ჩღბვ. წინამძღვარობასა... მამისა ეფთიმისსა“.

1787 წ. № 151 ჩვენის ღვთის წყალობის
შვილებს გიორგის, იულონს და აღმასხანს და
საქართველოს და კახეთის მარტ მსაჯულთ შეკრე-
ბულებას ასე მოეხსენოსთ. მერმე ახურელნი ჯან-
დიერიშვილებს რომ უჩივიან გალახვასა ხმლით
შეტეკებასა, ღუდლის დაჭრასა და გალახვასა,
რასაც უჩიოდნენ თითვეულს აზრზედ სამართლის
ძალით სამართალი უნდა მიეცესთ. აგრევე ჯან-
დიერიშვილები ამათ რასაცა უჩიოდნენ, ამათაც
სამართალი უნდა მისცენ ამათი ორისავე მხრისა

სამართლის ძალით რომ სამართალი განისჯება უნდა სამართლით აიწონოს და რომლისაც მეტი მოვა იმან უნდა მისცეს ესევე ახურელნი რომ ჯანდიერიშვილებს თავეთს მამულში მიხდომს უჩივიან ესეც სამართალში გაისინჯოს, თუ სამართლით ახურელნი შეუვიდენ რასმე ჯანდიერიშვილებმა მისულ პასუხი მისცენ სამართლით მარტს იბ, ქორანიკონს უოდ (1787). აგრევე დაეითგარესჯის წინამძღვარი თომა რომ უჩივისთ თავისის თავს უპატიოდა ლანძღვასა და აგრეთვე აკურის ქვესა რომ ჩივის ბატონს წინ ზალმან მუსტი შემომკრაო პირშიო და სისხლით პირი ამევესოო ამისი პასუხიც უნდა გასცენ სამართლით ჯანდიერიშვილებმან. ამათი სიმართლები (?) ორი სავ მხმისა სამართლათ უნდა დაიწმინდოს, რომელიც რომ დაილექებს იმან უნდა გარდიხადოს აღბათ რაც ერთმანეთში სალაპარაკო აქეთ სამართალში რაც ერთმანეთისა დაედოთ სამართლით ერთმანეთს უნდა მისცენ

ბეჭედი

1789 წ. № 152. ქ. ღმერთმან მისის უმაღლესობის ყოვლად მოწყალის კელმწიფის ქირი მისცეს დაეითგარესჯის წინამძღვარს თეოდოსის. ამდენი ხანია აქ გახლავარ და თქვენს მოწყალებასა უყურებ ჩობახურის საქმეზედ. ტფილელის პირით გებძანათ ჩემთვის. მოიცადე, დაეით მდივანი ჩამოვა და ილაპარაკეთო. დაეით მდივანიც აქ გახლავსთ,

მაგრამ თქვენი სიმაღლე მოუცლელად ბრძანდება, მე იმ მონასტერს ვაკლი ვარ...თუ ახლა მოუცლელად ბძანდებით, დამითხოვეთ, მონასტერს მიეღებოდნენ და როდესაც მებრძანებთ, მაშინ გეახლები. იანვარს კს, ქორონიკონს უოზ. განკარგულება: ქ...როდესაც მოვიცლით უნდა რომ გარდაეწყვიტოთ. იანვარს კს. ქორონიკონს უოვ. (?) ამაზე გულ დაჯერებით ბძანდებოდე“...

ერგლე

№ 153 ასლადრასა. მიგვიბარებია ჩვენ ნეკრესელს დოდოს საქონელი წინამძღვრის ნიკოლოზისათვის.

ქ. ფილონი ერთი სარისა წითელი.	ქ. კიდევ ფილონი წითელი იესიდის.
ქ. კიდევ ფილონი ლურჯი.	ქ. სტიხარი მწვანე ლობდნისა.
ქ. ოლარი ფაფსა (?).	ქ. ენქერს ლობდისა არშით გაკეთებული.
ქ. საბუხარი ნაკერი სირმისა.	ქ. ფილონი დიბისა თეთრი
ქ. კიდევ ფილონი იესდისა.	ქ. სტიხარი დარაი ბაფთისა წითელი.
ქ. კიდევ სტიხარ წითელი.	ქ. ენქერი მარგალიტისა
ქ. ოლარი ფირუზისა არშით.	ქ. ენქერი მარგალიტისა
ქ. ჯვარი ხისა პატოხსანი.	ქ. სახარება პრტყელი სამი კარი აქვს.

- ქ. განთვისული სახარება- ქ. წიგნი სახარება კიდეც
სამოციქულო. ქ. მეტაფრასი ორი.
- ქ. კიდეც კელისა წერილი ქ. მარხვისა საწინასწარ-
სამოციქულო. მეტყველო.
- ქ. კიდეც სამოციქულო ქ. კურთხევანი ხელისწე-
ხელისა წერილი. რილი.
- ქ. ორი სტოდიერი. ქ. კიდეც სახარება ხელი-
სა წერილი.
- ქ. ორი ბარაკლიტონი ქ. ხონოგრაფი ერთი.
- ქ. საბუხრები სირმისა ქ. სარტყელი ვერცხლი-
სა მალემით.
- ქ. ორი კონდაკი. ქ. ეფრემი ერთი.
- ქ. კლემაქსი :ა: ქ. მეტაფრასი ერთი.
- ქ. სვინაქსარი ერთი. ქ. ზატიკი ერთი.
- ქ. მარხვანი. ქ. ტიბიკონი.
- ქ. სახარება ორი სტამბისა. ქ. სამოციქულო ორი
სტამბისა.
- ქ. ხატი ერთი წლისა ნა- ქ. ჟამნი სტამბისა.
წილიან მრავალი. ქ. ორი დახატული ჯვარი.
- ქ. ორი ხის ჯვარი ბერძ- ქ. ბარძიმ ფეშხუმი თავი-
ნული. სისჭაწყობილობით.
- ქ. კიდეც კარგი ბარძიმი ქ. კიდეც ბარძიმ-ფეშხუმი
ვერცხლისა ფეშხუმით კილისა გვარიანი.
გაწყობილობით. თავისი გაწყობილობით.

ქ. ვერცხლის საცეცხლუ- ქ. ერთი პატარა თარგმა-
რი ღიდი და კარგი. ნი გამოცხადებისა იოა-
ნე მოციქულისა

მეორე სია ქონებათა, შედგენილი იოსების მიერ
217 წიგნი (მასხენებულაა რუსული სხსარება და გუ-
ლანი დიდი). სიაქონებათა დოდოს მონასტრისა.

1767 წ. № 154 ხელა დროისა ქ. ეპა...დავით-გარესჯე-
ლო...ჩვენ ცვაფარვათა შენთა მინდობილმან,
ლარნაკთა შენთა კრძალვით თაყუანისმცემელმან
და სიწმინდის მსასოებელმან ღიბთ იმერთა სარ-
დალმან და მპყრობელმან რაჰისამან ერისთავმა
როსტომ ვიგულვეთ და ვიგუსმოდგინეთ და
შემოგწირეთ მცირე და კნინი ესე შესაწირავი
ჩვენის ჯოგის ცხენის კვიციის ათისთავი, რაოდენიცა
აღიზარდოს...უკლებელად...რათა მლოცველ და
მფარველ მექმნა ორთავე შინა ცხოვრებათა.“
შემდეგ ეხვას ხელით: „.....თქვენ ერთობით კრე-
ბულნო დიდს ხუჩაფათს ყოველ წლივ ჩვენთვის
სწირვედეთ.

ღვთით რაჰის
ერისთავს, ომით
კმალი მაქვს უს-
წ(ორე). როსტომ.

1790 წ. № 155. — ბეცია თარხნიშვილის ყმა ნახარაშვილი ფარსადან სთხოვს მეფის ძეს გიორგის: „მერე ჩემო მოწყალეო, საგარეჯოს აღებ-მიცემაზე გახლავარ და ბატონს ჩემსაც იმით ვემსახურები და ჩემს ხიზანსაც იმითი ვარჩენ; თითოოროლს ქოშსა ვკერავ და ამ მოწყალეობას გვეედრებით, რომ ან იოაკიმ წინამძღვარსა ან ჯამასპი მოურავსა მიმაბაროთ, რომა უბრალოთ არვინ გამგლიჯოს და ან არვინ დამჯაბროს თქვენად სადღეგრჭელოდ. . თიბათვის :კბ: ქორონიკონს უოც. განკარგულება: უფალო არქიმანდრიტო იოაკიმ! მერე ამ აზრის პატრონი თქვენთვის მოგვიბარებია; ამაზედ კარგათ თვალ-ყური დაიჭირეთ და ამის ხარჯ-ბეგარაში ნურც ის გარევენებთ და ნურც არავის რაზედ შეაწუხებინებ... გააძლებინეთ — ივნი-სის :კდ:, ქორონიკონს უოც.

გიორგი

1791 წ. № 156. ქ. ესე წიგნი მოგართვი თქვენ ბატონს დავით-გარესჯის წინამძღვარს არხიმანდრის იოაკიმს .მე იმერეთიდამ გიახელ. აქ საგარეჯოს თქვენი მონასტრის ყმა გახლდათ ლასურაული დავით ობოლი. იმას ერთი თავიზე უფროსი და ყვანდა. მე მონასტრის ყმობა მოვინდომე. ამ ლასურაულმა დავითმა თავისი და მე მომცა და თავისთან შემეყვანა ზე-სიძეთ და შმათ. მამულში-

აც წილი მომცა ნათესავთ ნება .დართვით...თუ თავისის ნებით გამაგდო—მამულიდამ წილი უნდა მომცეს (და თუ მე თვით გაველ-არაო)...და ჩემი თავი წმიდის დავითისთვის შემიწირავს საუკუნოდ ...და ვერსად წაუვიდე წმიდის მონასტერს ვერც მე და ვერც ჩემი შეილისშეილი და რაგვარადაც ამ გვარის მამულის მქონებელნი თქვენის მონასტრის ყმანი გმსახურებენ, ვგრეთვე მე ვემსახურო მონასტერს ყოვლისფრითა...მოწამენი...მე უღირსს ხუცეს მონაზონს გრიგოლს დამიწერია. ფებერვალს :ა: ქორონიკონს :უოთ:

1791 წ. № 157 ქ. ესე წიგნი მოგეცით ჩვენ სასამებლო კაცთა თქვენ ახალ დასახლებულთ სამებლიანთა. რადგან თქვენ სამებაში მოსახლობა მოინდომეთ ჩვენ ეს პირობა მოგეცია: აგვიღია ხელი სასამებლოს მამულზედ სახაშმოს მამულს გარდა. ჩვენ სასამებლო მამულში ხელი აღარა გვაქვს, მეზობლურად და უცხოსავით თუ მოვხნავთ, თუ არა ჩვენ თქვენთან სხვა საქმე არა გვაქვს რა. როგორც პატარძელეღონი ხენიდა სასამებლო მამულსა იმ გვარად თუ მოვხნავთ, თუ არა სამამულოდ საქმე არა გვაქვს. აგრევა მთა მოგეცია ლავანს კეცს გამოღმა საკუთრად. ამას გარდა რაც საჩვენო და სათქვენო მთა არის სულ საერთო და საძმო იყოს. ...ივლისს :იბ: ქორონიკონს :უბთ:

...არქიმანდრიტი გერონტი, მერაბ, რაფაელ, ნიკიფორ, იოაკიმ, ბართლომე, ზენონ, სერაპიონ ამტკიცებს: ყოვლად წმიდის სამების კაწარეთის ეკკლესიის მოურნე, ნათლის მცემლის მონასტრის და სხვათა არქიმანდრიტი ვეთიმი...

1791 წ. № 159. — „მოგიძღვანეთ (ბატონიშვილ მა გიორგიმ) ჩვენი ყმა გიორგისშვილი იოანე... დროსა არქიმანდრიტისა ვეთიმისასა .იენისსა :იღ: ჩლჟე: ქართულსა: :უბ:“

გიორგი

1792 წ. № 160, „...ერეკლე მეორის ასულმან ბატონიშვილმან მარიამ და სასურველთა ძეთა ჩვენთა ზემოციციშვილისა სარდალ-მოურავისა შკლთა ალექსანდრემ, ვესტათიმ, ნიკოლაოს, იონემ და დიმიტრიმ და ვგრეთვე ძეებრ საყვარელთა მაზლთა ჩვენთა მინბაშმან გიორგიმ და კონსტანტინემ... შეესწირეთ... ჩვენი სამკვდრო ყმა ნისბელი ბაიდური ზურაბა...სულთათჳს ახალ მიცვალებულთა ჩვენთა სარდალ-მოურავისა დავითისა და ასულისა მისისა ელენეს...დაიწერა...სეკტემბერსა :იბ: წელსა...ჩლჟე., წართულსა ქორონიკონს :უბ:“...

მარიამ

1792 წ. № 161 ქ... წმინდის დავით-გარეს-
ჯის მონასტრის წინამძღვარი უღირსი არხიმანდრი-
ტი იოაკიმ (წყალობას ითხოვს ერეკლესაგან)...
მერმე ამას მოვახსენებთ ჩვენა ყოველად მოწყალეს:
მოეხსენება მათს სიძაღლეს კარაურელთაგან რამ-
თენი ძვირი შეგვაძობხვივეს მონასტრის მამული-
სათვის ახურის ბოლოს სახნავზე. ახლა კიდევ
მონასტრის მთაში ღორა უდგათ, აძოებენ და აქ-
მევენ, საბალახეს არ გვაძლევენ, მძლავრებით გვე-
კიდებიან. წყალობას ვითხოვთ ერთი ოქმი და
იასული გვებოძოს, სამართალით ჩვენი მოგვეცეს
მარტის :კთ: “ შეუთის განკარგულება: ჩვენი ბძანება არის
ქურუსულო აბრამ, რომე ამ არზით ამ წმიდის
დავით-გარესჯის მონასტრის არხიმანდრიტი ასრე
რომ ჩივის შენ უნდა წახვიდე და კალაურელთ
ამის მონასტრის მთასა და მამულში ღორი რომ
უდგათ საღმე და აქმევენ მონასტრის მამულს, რაც
რიგიანი და სამართლიანი საბალახე იყოს აიღო
და მოაბარო. უიმისობა არ იქნება. რას ემართლე-
ბიან რომ არ აძლევენ? აღბათ რომ უნდა გამო-
ურთვა და მოსცე. მარტს :კთ: ქორონიკონს :უბ:“.

ერეკლე

1792 წ. № 162 „ქ. ბატონო წინამძღვარო იოაკიმ! მერე ეს თაფლისშვილები ივანედა მისი ძმა შენთვის მიმიბარებია. ამათთან საქმე არავისა აქვს. თუ ვისმე სადაო ქონდეს ამათთანა ჩვენ მოგვახსენოს. სანამ მოვიკითხევდეთ შენ გებარებოდეს: უბრალოთა და უსამართლოთა ნურავის გააგლეჯინებთ. ესენი ვისაც დაერბიოს ის ნარბევი უნდა ისევე მიაცემანო. დეკემბრის იბ, ქორონიკონს უბ“

გიორგი.

1794 წ. № 163“ „ქ. ბატონიშვილი გიორგი გიბძანებ ასისთვისშვილო სოლომონ! მერე უნდა მიხვიდე არშანს და აქაზს რომ მონასტრის მამულზე მოწამე მიუყვანია და ხელი აუმართაეს...იმ მამულის სამზღვრებიც გარჩევით გაშინჯონ და შემოუარონ...გარჩევით შეგვატყობინონ...და იმ მამულის მისავალი რაც წაეღოთ ის კი გამოურთვი და ისევე მონასტრის ყმას მიეც. ოკტომბრის :ივ: ქორონიკონს უბ“.

გიორგი

1794 წ. № 164^ა ქ. ღმერთმან ყოვლად მოწყალის ხელმწიფის კირი მომცეს თქვენს მლოცველს დავით-გარესჯის არქიმანდრიტს თეოდოსის. ჩემო ხელმწიფევ, დიად მოვხუციდი და ყოველთვის თქვენს ხლებას ველარ შევიძლებ და რომელიც ჩემი მოხსენება იყოს მოგახსენეთ. ვანთის საქმეზედ წინაზედაც ოქმი გვებოდა ძლივანბეგებსა და იმათს მოხელეებზედ, რომ მამულები უნდა გაერჩიათ და კიდევ გვედრებით, რომ გამიახლოეთ, და ერთი მაგარო ოქმი მიბოძეთ მდივანბეგებზედ და იმათ მოხელეებზედ და უფროს კაცებზედ, რომ რაც მონასტრის მამული იყოს გაგვირჩიონ და მოგვაბარონ. ეს ამისთვის მოგახსენეთ, ჩემო ხელმწიფევ, რომ ის ვანთელებიც იხვეწებიან გაგვირჩიეთო, ველარ გვიმუშავნია რომ მასუკან გარჩიონ და თქვენ დაგრჩესთ არ გვინდა ...დეკემბრის :თ:, ქორონიკონს უპბ.

განკარგულება ირაკლისა: ,,ქ. უფალნო კახეთის მსაჯულნო, ამ არზით თეოდოსი წინამძღვარს რომ ასე მოუხსენებია, თქვენ უნდა ვანთას მიხვიდეთ, ამათი მოურაფი და უფროს-უფროს კაცნიც იქ დაისწრათ და სამართლიანის საქმის მონასტრის მამული გაურჩიეთ. გაურჩეველს ნუღარ დაადებთ. დეკემბერს :თ: ქორონიკონს უპბ^ა.

ერაკლე

1795 წ. № 165 ქ. ღმერთმან მათის უწმინდესობის მეფის ძის ანტონის ქირი მისცეს თქვენს სამარადისოდ მლოცველს: დავით-გარესჯის წინამძღვარს თეოდოსის. მერმე ამას მოგაკსენებ, უწმინდესო მეღვფეო: თქვენს კემწიფე მამას არზი მივართვი ვანთას რაც მონასტრის მამული არის იმისი გარჩევისა, და იმისმა სიმაღლემ ოქმი მიბოძა კახეთის მდივანბეგებზე ვალაურისა და შანშიანის მ.ა.ურავზე რომ ღვთის წინაშე გაარჩიონ რაც მონასტრის მამული არის და მას ვითხოვ თქვენის მეუფების მოწყალეებისაგან—ერთი ოქმის წყალობა თქვენ გიყუავით...აპრილის :კთ:, ქორონიკონს უბგ. განკარგულება ანტონისა: „ქ. უფალნო კახეთის მსაჯულნო ამ არზით ასე რომ მოუხსენებია რომელიც ამისი განაჩენში ეწეროს ღვთის წერაზე სამართლიანის საქმით გაურჩიეთ ქორონიკონს უბგ“. „კათალიკოზი ანტონ :—ეს ხვეულად.

1797 წ. № 166 „ქ. ესე პირობის წიგნი მოგეცი მე გოგი მატანელმა შენ კვერაშილის გიორგის, ასე რომე თვრამეტ თუქნათ შენ დამიხსენ და ახლა მე შენთან დგომ ველარ შევიძელ წელიწადში ორი თუმანი თეთრი გაძლიეო სანამ შეგითავებდე და ჩემს თამასუქს დავიხსნიდე. თუ ამაში გიმტყუნო, სამდივნო და საიასაულო მე გავიღო. ბატონიშვილს გიორგისთანაც ვილაპარაკეთ და იძი-

სის ბძანებით ასე შეერიგდით...მოწამენი...თებერ-
 ვალის .კზ. ქორონიკონს უბე. მე ფალავანდიშვი-
 ლი ზაალ ამისი მოწამე და დამსწრე ვარ. (არც ბე-
 ტედები, არც ჯვრები, არც ხელის მოწერა).

1797 წ. № 167 „ჩენი ბრძანება არის. მერმე
 ასურის ბოლოს აღაზანში გამოღმა პირზედ ვინც
 თარფი გააკეთოს, რადგან წმინდის დავით-გარესჯის
 მამული არის წინამძღვრის თეოდოსის შეკითხვით
 უნდა ჩაუდგას. უამისოთ ვერ ვინ გააკეთებს ამის-
 თვის ამათს მამულში თარფს და არცა რა ვის საქ-
 მე აქვს და თუ გაღმით პირზედ ჩაუდგამს ვინმე ის
 საჩვენო მამული იქნება და ჩვენის ბრძანებით უნდა
 ჩაიდგას, მაისის 8-სა ქორონიკონს უბე.“

მეფე ირაკ-
 ლი.

მე დავით-გარესჯის იერო მონაზონს
 ზოსიმეს გადამიწერია ეს ოქმი თვით ნანდვილის
 ასლიდამ.

1797 წ. № 168 „ქ. ღმერთმან მათი უწმინდე-
 სობის საქართველოს პატრიარქის მეფის ძის ჭირი
 მოსცეს წინამძღვარს თეოდოსის. ჩემო კელმწიფევ,
 მათმა სიმაღლემ მამა თქვენმა კი ოქმი მიბოძა
 ენთის საქმეზედ გაურჩივეთო და თქვენგანაც წყა-

ლობას ვითხოვ, თქვენს მოურავს ფრიდონს ებძა-
ნოს, რომ რაც ჩვენი მამული გახლდეთ ერთხელ
ვაგვირჩიონ და მოგვცენ. მაისის კვ. ქორონიკონს
უბე“ და ზედვე შეუთას განკარგულება ანუ რეკო-
ლაუცია „ქ. ყოვლისა საქართველმასა კათა-
ლიკონ-პატრიარქი მეფის ძე ანტონი გიბრძა-
ნებ ფრიდონ მოურავო! მერე ვანელებსა განჯენი-
ცა (განაჩენიცა) აქესთ და ძველი წერილებიც,
ისიც კარგათ გასინჯეთ... ეცადეთ ღვთის გულის-
თვის, რომ სამართლიანად მოარიგოთ... მაისის კვ:
ქორონიკონს უბე ...კარგათ იცი, რომ ერთის
ეკლესიის ქვა მეორეს არ დაედება. ის გუჯრები
არა მაქვს, ასე რიგათ მოიქვეც, რომ მასუკან ის
გუჯრები თქვენგან გარიგებულს დამარღვლ(?)არ
შეიქმნას“ ხეუუდად: „კათალიკონი ანტონ“.

1798 წ. № 169 ქ...ესე შეწირულობის წიგნი
მოგართვი. თქვენ მაღალ ღირსებას, წმინდის დავით-
გარესჯის მონასტრის არხიმანდრიტს თეოდოსის
მე ბასილის შვილმან მღვდელმა დავით, შვილმან
ჩემმან ბესარიონ და იოსებმა: მე პატრონი არაფინ
მყვანდა და არცა ვინ მოდავე, მრავალს ადგილს
ვიარე და ჩემი განსასვენებელი ადგილი ვერსადა
ვპოვე რომ შევეწყალებინე ვისმე ან დღიურად გა-
მოვეზარდე და ან მამული მიეცა ვისმე და ჩადგან
თქვენს წმინდას მონასტერზედ მაქვნდა სასოება,

მოველ და ჩემის შვილებით თავი შემოგწირე და თქვენც მრავალი მოწყალება მოიღვეით, მამული მიბოძეთ და დამასახლეთ ახურას...თუ რომ მოდავე მყოლოდა ვინმე თქვენს მონასტერს არ ვეცრუებოდი. სეკდებრის :ა: ქარონიკონს უოე“.

№ 170 1698 წ. ახლა დრთის. ქ. დაღბაშვცს უღდა დოდოსპიწაში ზვრის ბოლოს ყანა ორის დღისა. კიდევ ნასამარხოვალში ერთის დღისა, კიდევ ხრამის თავში ხოდაბუნში ორის დღისა.

ქ. ოპანას ნასამარხოვალში ორის დღისა.

ქ. ბეციას ქეიანის ბოლოში ორის დღისა აბრა მღვდელს.

ქ. ვართანას ხოდაბუნში ერთის დღისა.

ქ. პეტრე მქედლიშვილს გაუგონარში ორის დღისა.

ქ. ქაიხოსროს შვილს ხრამის თავის ხოდაბუნში ერთის დღისა.

ქ. ლექუამპიშვილს გორხანისაკენ ხოდაბუნში ორის დღისა.

№ 171 1798 წ. ახლა დრთისა. ნუსხა ბატონის შვილის შეწურულ შესამოსლისა. (ათი წვედი სსმდგდელ და სსმი წვედი სსდაკგნე.)

1798 წ. № 172 ქ. მის სიმაღლის მეფის
ოქმი გვებოძა ჩვენ ვანთას მოურავს ფრიდონს,
ასე რომ წინამძღვარს მოეხსენებინა მინდორში
სახნავს არ გვანებებენ და არ გვიშვებენ და არც
საბალახეს გვაძლევენ არც მთისას და არც ბარისას,
წყალობას ვთხოვთ რომ ერთი ოქმი გვიბოძოთ
ვანთის მოურავს ფრიდონზედ: ვინც მაგისტანა მან-
სოვარნი კაცნი იყოს შეყცროვს (შეჰყაროს?)
და კიდევ როგორც მანსოვართ კაცთ თქვას ისე
გაგვარჩიოსო... ჩვენც ბძანებისაებრ მოვიკოთხეთ და
ახურის ქვეხა ბეცია და ხატიაშვილი გაბრიელ მო-
ვიდნენ და საცა იმათა თქვეს ის მიწები მონასტრისა
და ეს სახასო (სხვისაო?), რაც მონასტრისა თქვეს
მონასტრისთვის დავდეით და რაც სახასო იყო
სახასოდ დავდეით... საბალახე ნახევარი მონასტერს
მიეცეს და ნახევარი სახასოდ დაიდვას. ქორონი-
კონს უპე. სეკდემბრის :იგ:

ფრიდონ

(ფრიდონ) ხელის მოწერა „ვანთის საბალახას
არის“.

№ 173 798 წ. ასლთ დრთასა., ქ. წირვაში დახარ-
ჯოდათ ცხურებზედ ორი მანეთი. ერთ ცხვარში მიე-
ცათ შვიდაბაზუხალთუნი, მეორეში სამი აბაზი...

მღვდლებისთვის მიეცათ ორი შაჟრიც, პილპილში მიეცათ რვა აბაზი, თევზისათვის მიეცათ რვა აბაზი, სიამტკეურია (შვიდი დღის სიმსხურისთვის) მიეცათ შვიდი აბაზის სანთელი და ხარჯი და აბაზის საკმელი ..საფლავისათვის მიეცათ რვა აბაზი...და ზურგიე-ლი რო გაეჭრათ ორი აბაზი“.

1798 წ. № 174 „ქ. ჩვენი ბრძანება არის, ვეფ-ხისციხელნო. მერმე თქვენი კოდის პური ას ოცი კოდი პური იყო ამისი ნახევარი ხომ ნაპატივები გაქვთ და ნახევარი სამოცი კოდი პური თავისი წილი წინამძღვარს ვფთვიმეს უნდა მოაბაროთ. მუდამ წელს თქვენიდამ ნახევარი ეძლევა, ახლაც უნდა მოსცეთ. ჩვენ ამის წილს ვერ გაპატივებთ, ეკლესიისა არის. სეკლემბრის :კვ: ქო-რონიკონს უპე“.

შეფესრტოდ
... იად.

ნაცვალო დავით, შენ უნდა გამოუტანო აქ თე-ლავს წინამძღვარს მოაბაროთ

გიორ-გი.

1798 წ. № 175 ერეკლეს ძე მეფე გიორგი, მარიამ (დავით, იოანე, ბაგრატ, თეიმურაზ, მიხ

ილ, ჯიბრაილ, ოქროპირ და ირაკლი და გრიგო-
ლა სწერენ: „უამთა ვითარებისა და მტერთა ზედა-დას-
ხმისაგან კაწარის ეკლესია აოკრებულიყო და არა რა
იყო საეპისკოპოსოდ (ერეკლეს) „მრავალმთის
ნათლის მცემლის მონასტრისად დაედვა“... (წირვა
არ იყო კაწარს)... „რათა განახლდეს კაწარეთისა
ეკლესია მკეცთა და უსჯულოთა ვარვაროზთა
შესაკრებლობისა წილ ღირსნი (ბერნი) შეკრებო-
დეს... (ამისთვის) „ვინებეთ კაწარეთისა ყმა და მა-
მულნი ყოველნივე უნაკლოოდ... საუკუნოდ შეგ-
ვიწირავს (ნათლის მცემლისთვის, რომ ბერებმა კა-
წარეთზე იზრუნონ, გუჯრების მამულებიო)...
არა გეთხოვებოდეს რაო... ქორონიკონს ჩლქს,
თთუქსა ივნისსა ლ... კელითა... აღექსის ძის
დეკანოზის სოლომონისათა.

მეფე გიორგი

1799 წ. № 176 „ქ. ბატონო ენდრონიკის
შვილო იოანე, მღივანოსვიმონ მოგახსენებ: თქვენ
რომ ბატონის ბრძანებით მობრძანდით და ბატო-
ნის განაჩენი მოიტანეთ ჩობახურის თაობაზედ რომ
დავით მღივანს და იოანეს უნდა შეეფიცნათ ბე-
რებისთვის და მე მოწმათ უნდა მივყოლიყავ და
ბატონს იმავე განაჩენში ებძანა, თუ ფიცში არ

მოგყვეს სვიმონ და უარი თქვასო, იმაზედ კი ფი-
 ცით უნდა გული გვაჯეროსო, რომ მონასტრის
 მამული არ იცოდეს სადამდის არისო. ჯერ ღმერ-
 თსა ვფიცავ, მას უკან წმინდას დავეითს და მას უკან
 მათის ჭმალღესობის მზესა, რომ ამის მეტა არა
 ვიცი რა: დავეით მდივანს რომ ციხის წ—ის
 ქველი აქვს იმათ რგებია ჩენ(?)გაყრაში და იმას
 ზემოთ რომ ფხოელის შვილის წისქვილია ის ჩენა
 (ჩვენა) გერგებია, მამასა სჭერია და პაპას ბატონე-
 ბი რომ ფშავს გარდასულან, მაშინ ის ჩენი; წის-
 ქველი ბიძაჩემს სვიმონს გაუყიდნია და გზას ქვე-
 მოთ რომ ბიძაჩემმა ოთარ მდივანმა წისქვილ გაკე-
 თა და კაცი დაასახლა იმისი კი არა ვიცი, სოფ-
 ლის ქორიკი გამოგონია მონასტრისაო და სხვა
 არც წერილი მინახავს და არაფერი იმ წმიდის
 დავეითის მადლმა ამის მეტი არა ვიცი რა დანე-
 ბა კემწიფისა. ნოემბერს :ზ: ქორონიკონს უპზ.

მონა დეთი-
 სა მდივანი
 სკმონ

№ 177-1799 წ. ახლად დრდის. სია რადაც
 ნივთების: „ქ. ნეტარ კსენებულის: წმინდას არხი-
 ერს ბოდბელს იოანეს ახლდა მონასტრის წიგნები:
 ქ. კლემასქსი და დიოლოლონი თავისგან შეწი-

რულნი ქ. ჩალწულთა ცხოვრება ირინე მონაზონისაგან შეწირული...ქ. ლექსიკონი...ქ. სანაწილე ყუთი კერმუხტით შემოსილი ვეცხლის რაზებით, შიგ ბარძიმში კოვზი და წმინდას საიდუმლოს ყუთი ვეცხლისა რომანოზ არქიელისეული (ერისთვისა). ქ. სვინაქსარი დოდოს მონასტრისა. ქ. ზარი პატარა დოდოს მონასტრისა.

№ 178 1799 წ. „ახლა დროისა“ მეფის ძის გიორგის ავტოგრაფი: „ქ. წმიდის დავით-გარესჯის კრებულთა ღირსთა მამათა საქართველოს უფლისწული ბატონისშვილი გიორგი მდაბლად თაყვანისცემასა და წმიდის მარჯვენის მთხვევას მოვახსენებ. — მერე დიდათ გვედრებით და წყალობას ვითხოვ თქვენის ღირსებისაგანა, რომ ილოცოთ ჩემის მეუღლისთვის, მეტად მწუხარებაში გახლავთ, მეტად საქმე მიჭირს ...გულის მწურვალით, რომ ღმერთმან... ეგების ჩემი აურიცხელი ცოდვა არ გაიგონოს და თქვენი ლოცვა დაუყოვნებლად ღმერთმან ისმინოს... ჭორად სასოება მაქვს თქვენის ლოცვისა... ღვთის გულისათვის დაუყოვნებლად ილოცეთ. .მე თქვენზედ დამიცხ სასოება... ვიღუპები“...

პისტით
ელპიდით
აღაპითა
კეთი(?)სუ(?)
ჩემო მოში-
მუშაკე.
გიორგი.

1799 წ. № 179 „ქ. უგანათლებულესო, შვილო ბატონო დავით! მერე მდივანბეგები სრულად შენთან უნდა დაისწრა და წჳინდის დავით-გარესჯის მონასტრის არხიმაწდრიტი თეოდოსი რომ მდივანს დავითს ჩობახურს მამულს ედაეება, ესენი თქვენთან უნდა ალაპარაკოთ და მათი საქმე ქეშმართებით გამოიძიოთ, გაშინჯოთ, დასწეროთ სამართლით და ჩვენ გვიჩვენოთ ის წერილი, — მაისის :კე: ქორონიკონს უპზ. კურთხეულის მეფის ბატონის მამის ჩვენის ნაბოძები არის სამართალიც და მდივანბეგის რამაზის სამართალიც და მოწმების წერილები და მოწმობაებიც, — სულყველა გარჩევით უნდა დასწეროთ, გამოაცხადოთ წერილში და ისე გვიჩვენოთ. კარგათ გამოიძიეთ, ესე რომ თქვენი გონება როგორც მისწვდება

მეფე გიორ.

გი

1800 წ. № 180 ქ. მათის უმაღლესობის ბედნიერის კელმწიფის წინაშე მოსახსენებელი მათის მონის იმერელი პეტრესი საგარეჯოს მსახლობელთ იმერეთილამ მოვსულვარ, უდაბნოში ვკოთილვარ და თავიც წმიდის დავითისთვის შემეწირავს. ცოტა რამ სახასო მამული დავიგირავე. იმის საბა-

ბოზით სახასო გამოსაღებში მოხელეები მრევენ...
გვედრებით ჩემზე კელი ააღებინოთ.

მეფის განკარგულება: ,,ქ. ჩვენ მაგიერად საგარეჯოს
მოურავს ორბელიანს ვაზტანგს და ნაცვალს გოგიას
ასე ეუწყოს...ამისი სახასო კაცებთან ხარჯის გამო-
ლება არ იქნება...მან თავის შემძლებისაებრ წმინდა
დავით-გარესჯის მონასტერს უნდა მსახუროს.
მარტის :კკ: ქორონიკონს უპს.

მეფე გიორ-
გი.

1800 წ. № 181 „მეფე გიორგი სწერს
არქიპანდრიტს დავით-გარეჯელს მონასტრისას თეო-
დოსეს: ქ. მერმე რომელიც თქვენი აზრი და საქმე
არის მშვიდობა არის, კარგათ გავარიგებთ, ამაზე
სარწმუნო ბრძანდებოდე. ერთი კაცი გვყავს სანა-
ხავი, იმას ვნახამთ და მერე თქვენს ჰაზრს და საქ-
მეს სისრულეს მივსცემთ (თეოდოსი იყო მეფის მწიქ-
ველი და მოძღვარი) მაისის :კა: ქორონიკონს უპს.

1800 წ. № 182,,ქ. ..ჩვენ...მკვეალმან ღვთისამან
კეთილმსახურით თავადით ციციანოვით ასული და
ყოვლისა საქართველოჲსა და სხვითა დედოფალი
მარიამ...შემოგწირავ (ნათლისმცემელს)...რომელი

დაბასა შენსა სამღებრო არის..(შეეწირე) მეფესა
გიორგის, გვრგვნოსანსა ჩემსა მეუღლეს...ალიწერა
კელითა მონისა ღვთისა მდივანბეგისა სოლომონი-
სათა იენის :იდ: ქორონიკონს უპც“. და მერე სხვა
ხელათ: „ჩვე...მეფე მეთსამეტე გიორგი...ვამტკიცებ.“)

1801 წ. № 183 ქ. მისის დიდებულების იმპე-
რატორის ნებით საიდუმლოდ საქართველოს მემ-
კვიდრე მეფისძე დავით განგიცხადებთ ესრეთ, ბა-
ტონო საგარეჯოს მოურაო ზაქარიავ! მერე წმდის
დავით-გარესჯის მონასტრის ყმას რაც განწესება
ჰქონდეს მანდ მოურაებისაგან იმაზე მეტ არა
მოინდომო რა ან მონასტრის საწყენში არ შეხვი-
დე ან ჩვენში. ხუმრობა არ არის. ძველადგან გან-
წესება აქეთ, რომ მოურაეებს საქმე არა აქვსთ რა
მონასტრის ყმასთან და შენც ასე უნდა მოიქცე-
თეფერვლის :ე: ქორონიკონს უპთ.

1801 წ. № 184 „ქ. მათის დიდებულების
ბრძანებით საქართველოს მმართველის დავითის
წინაშე მოსახსენებელი მათის მლოცველის დავით-
გარესჯის არხიმანდრიტის ილარიონისა: ახშანში
მონასტრის ყმანი სამი კომლი გახლავსთ. ახშანში

მოურავი არ ყოფილა იმათი და ახლა უშოვნიათ და იმ მონასტერის ყმანი თავისუფალნი ყოფილან და მონასტრისათვის უმსახურნიათ ამ წყალობას ვითხოვ—ერთი ოქმი გვაბოძოთ, რომ იმათან არავის საქმე არ ჰქონდეს, ამას წინათ როგორც ყოფილან და მონასტრის სახარებას გარდა არავის შეუწყუბებია არცა რა ახლა შეაწუხონ არც მოურავი და არც მოხელე. — მაისის დ. ქორანიკონს უპთ. № 62 (სსკა სკჯაათ) უფალო არხიმანდრიტო! ჩვენ შენს კეთილ განჯელობაზე მოგვინდვია მაგ შენის კაცების საქმე, როგორც შენ გინდოდეს ისე ჰქენ. მაისის :ე: ქორანიკონს :უპთ: ვინც გინდოდეს მოურავად ის დააყენე; თუ არავინ გინდა ის შენ იცი.

დავით

1802 წ. № 184. ქ. მე მონამან და მსასოებელმან შენმან ბუკყიასშვილმან იოანემ და მეუღლემან ჩემმან დავით გაბაშვილის ასულმა ნინომ შემოგწირეთ ათი თუმანი თეთრი, რათა წლითი წლად სარგებლობდეს თუმანი თვეში ორშაურად, ვინაიდგან უმეტეს განვახშება არა ჯერ იყო. ათისა თუმანისა მის სარგებელ იქმნების ხუთი აბაზი . . . აქილამ ყოველ კვირე მიერთმეყოდეს ღთის მეტყველის ტაძარში ერთი შაური სანაღლის ფასად და ერთი აბაზი საწირავად“ (ის ასი მანეთი ნუ მოიშლებათ,

მივართვიო წინამძღვარს არქიმ. ილარიონსო, თვე-
და-თვე მიიღებდენ სარგებელსო) . . . დაიწერა
კელითა დეკანოსისა იოანნე ოსესძისათა თთვესა
მარტსა კვ. წელსა ჩებ ქართულს ქორანიკონს უყ

მოურავი
იოანე

ი-ნე

1802 წ. № 184 ფარნაოზი სწერს: „გავიგო-
ნეთ რომ ჯომარდიცე მიხაით კარიქაშვილებს თუ-
რმე ჰყიდის და თავის სისხლში აძლევს. ეგ კარიქა-
შვილები სახასონი არიან ჩვენი ყმანი, მათ-
გან ჯომარდიცეს საქმე არა აქვს რა, ყველამ ეს
იცოდეთ . . . ქორანიკონს უყ (1802) მარტს თ.

1803 წ. № 185 კ. ავიღეთ ჩვენ ავეტიქაშვი-
ლებმა ავეტიქამ და იოვანემ თქუენ დავათ გარეს-
ჯის მონასტრის კრებულისაგან ორმოცდა ათი თუ-
მანი ახალი ზარაფხანის სირმა აბაზი ოთხ-დანგიან რომ
იქს იმისი ნახევარ :კე:(2მთუმანი) ეს თეთრი სანატრე-
ლის მოურავის ზაქარიასაგან არის შეწირული; ათი
თუმანი წინამძღვრის საწირავი არის, ოცი თუმანი
კრებულისთენ არის საწირავათ შეწირული და ოცი
თუმანი წმინდის ეკლესიისთვის არის შეწირული . .
ამ ვადას უკან (ე. ი. ექვს თვეს უკან) თქვენი
თეთრი გაურჯელად მოგართოთ . . და თუ გარდა-
ვაცილოთ, თუმნის თავს ორი შაური სარგებელი

მოგართოთ თვეში. დიწვარ ა მარტს იღ. ქორანი
კონს უჟა (ხელმოწერადაა).

1806 წ. № 186 კ. ნებით . . ესე წერილი
 მოგართვი მე დარათისლისშვილმა პაპუამ, შვილმა-
 ჩემმა დავითმა, გიორგიმ, დემეტრემ . . დავით გა-
 რეჯის არხიმანდრიტს ილარიონს და თქვენს მო-
 ნასტრის კრებულს ჩემის მეზობლების თანდასწრე-
 ბით და მოწმობით ასე რომ აქ გახლდე და თან-
 დავესწარით მკველიშვილი მღვდელი იოანე კათა-
 ლიკოზის ნაცვალე შერმაზან ყარდარელი, მოხელე
 გიორგი . . და მრავალნი გარეჯელნი, ასე რომე
 მეფეთაგან შეწირული აქვს თქვენს მონასტერს
 მზანბურბი მინდორი სახნავი მამული მიწები და
 სარწყავი რუფი; სადაც გნებავთ გაატარებთ მაჯრუ-
 აგრიმ თქვენ წისქვილი მოინდომეთ და ამ წისქვი-
 ლის რუმა ჩემი მიწა გაქრა სარწყავს რუფის იქით
 გადიწივა. სიმაგრაჯისეთისა წისქვილსა რადგან სარ-
 წყავი რუფი გქონდათ და ვერცა ვინ მოგიშლიდათ
 ახლა გარდანაცლები წისქვილის რუფი მოინდო-
 მეთ ჩემს ბიანზედ მოგვირთმეფია საუკუნოდ რუ-
 ვიცა და იმას აქეთ რაც მიწა დარჩა ივრამდინ
 ისიც . . ღმერთმან მშვიდობაში მოახმაროს მონა-
 სტერს და თუ იორმა იქით მიიწიოს და რუფი
 მოგიშალოს ისევე ჩემს მამულზე სხვა რუფი გაატა-
 რო და თუ მოდავე ვინმე გამოაჩნდეს პასუხის გამ-
 ცემნი ჩვენ ვიყვნეთ . . მაუტის :ვ: ქორანიკონს უჟდ

1808 წ. № 187 ქ. . . . არხიმანდრიტს ილარიონს . . . ეს თქვენი კაცნი მიახლებია და მამიბარებია რომ უნდა გიახლონ და საცა მდგარან იქივე გიახლონ და როგორც ბატონყმობის რიგია ისე გემსახურენ თქვენცა და მონასტერსაცა, და თქვენც ალაგი უბოძოთ და გააძლებინოთ თავის შესაგევანთ. ოკლომბრის :ა: ქორანიკონს უუჟ. (აქ რუსულა სელას მოწერა:) *Вашего высоко прендобія покорнѣйшій слуга Алексѣй Сорокинъ*“.

1808 წ. № 187 ქ. გამოცხადება: თელავის უეზდის კაპიტან ისპრავნიკისაგან: ბრწყინვალეოთავედო, შაშიანის მოურავეო, ჯარდან ჯანდიეროვეო! ვანთას მიბრძანდით. ჯაფარაძეებსა და ვანთას მცხოვრებლებთ კათალიკოზის ყმებს გამოუცხადეთ მონასტრის წმინდის დავითის მამულები რაც არის ვანთაში, როგორათაც მეთეთ წერილებში უცხადებდესთ ნურავინ დაუშლისთ ამ მონასტრის წილის მამურლს სარგებლობა ხენასა თუ სხკას რასმე . . . ილარიონმა უნდა მიიღოს იქილამ სარგებლობა და თავისი ყმანი ამოქმედოს . . . წელსა ჩუც. მიისის თ. სელმოწერა: „Капитанъ-Исправникъ Тулаевъ“.

1808 წ. № 188 ქ. არხიმანდრიტო ილარიონ! ვანთის ოქმები დაწერილები რომ გამოგეგზავნა ისინი მივიღეთ ერთობით ნონო-წმიდელისაგან და იმათ პასუხად ამას გწერთ: რომელიც მეფეთაგან

დამტკიცებული და ბოძებული ოქმები არის იმას არაფერ შეეხება და ვერცა ვინ მოშლის. ეს ოქმები კი აქ ჩვენა გვაქვს. ამათ პირებს ჩვენ გადავაწერინებთ და მერმე ისევ ნინოწმიდელს მივაბარებთ სულ ერთობით წელსა ჩყც, მაისის სზ. კათალიკოზი ანტონ (ხვეულად.)

1809 წ. № 188 ქ. თელავის უფლის კაპიტანისპრავნიკისაგან უფალს მათს მალალს ღირსებას დაეთ-გარეჯის მონასტრის არხიმანდრიტს ილარიონს კაზენის ექსპედიციამ მივიღეთ (ცნობა?) რომლითაც უცხადებთ თქვენის პენციონის ჯამაგირის მისაღებათ ამა თფლისის კაზენის ექსპედიციაში უნდა გამოსცხადდეთ მომავალს ოკტომბრის თვეში ჩუთ . . . ჯამაგირი უნდა მიიღოთ უკლებად მონასტრისაძვის. მარტს ზ. ჩუთ. რუსულად მოწერიდაა: „Секретарь Гавр(иль?)“.

1814 წ. № 193 ქ. მე ყოვალდ უღირსმან არხიმანდრიტმან დავითის შვილმა შანშე მილახვრის (sic) ძემა დომენტიმ ვიგულვე მრავალთა ნაკლულევანებათა ამის მონასტრისათა აღვსებაჲ და მრავალთა შენობათა ღვწაჲ სწრაფასა არა მცონარემან, რომელთაცა თვით საქმენი ცხადჰყოფენ და ვინადგან მრავალთა ამათ შენობათა . . . შენცა შემწე მექმენ . . . შენ ჩემის მონასტრის ყმა შავკაცისშვილი სვმონ ვიდრე აღსავალამდე სისხლდათხევისა ხოლო უწინარესთაცა ჩვენთა წინაპარ-

თა მამათა არხიმანდრიტთაგან მიზნად შენისა გარ-
დამატებულისა ერთგულად მსახურებისათჳს ებოძათ
მოკვლეობა და შენის სახლიდამ მოუკლებლად
მსახურის ხლება და ხალხისაცა ყოვლითურთ აზა-
ტობა და ამისთჳს მეცა . . . ესენი ყოველნი გან-
გიახლენ წერილით, ესრე რომელ უკეთუ იბოვოს
კაცი სახლსა შენსა ანუ მყოფთა და მომავალთა
სახლისა შენისათა მოხელეობა არ გამოვიდეს მათ-
გან და მოუკლებლად მსახური უნდა გვახლდეს და
ჩუპჩუპად გაგვიზატებიხარ ყოვლისა გამოსაღების
თავისუფლებით და არც გამოგ, რთოს კულუხი და
კოდის პური და არცა რაჲ სხუა რაჲ შენ ჩვენს
(sic) სახლთ უხუცესს სჳმონს და ძმისწულსა შენსა
აბრამს . . . თთჳჳსა მარტსა :იჰ: წელსა :ჩყიდ:
კელითა ნათლის მცემლის მონასტერში მცხოვრებ-
ლის უღირსის ბერის . . . ანტონი ჯანდიერსვისა-
მალაღლირსი არხიმანდრიტი დომენტი (ბელს აწე-
ბი: გენადიოს, იეროდიაკ. დანიილ, მწირიილია,
მწირი დოსითეოს, მღვდელმონაზონნი: ნეკტარიოს,
რაფაელ, სილიბისტრო, ანტონი და გაბრიელ).

1819 წ. № 189 ქ. მეფის გიორგის შემოწი-
რული ახალი შესამოსელი არის ათი კელი და სამი
სადიაკონო სტახარი თავის გაწყობილებით. ქ. ათი
ფილონი უწინდელი ძველი :ქ: რვა ძველი ოლარი
:ქ: ექვსი სარტყელი ძველი ბალთებიანი :ქ: შვიდი
ძველი ენქერი :ქ: სამი ხალიჩა ფურჩი :ქ: ერთი

ტრაპეზის ჩასაცმელი :ქ: ორი ტრაპეზის საფარ-
 ბელი :ქ: სამი ძველი სტიხარი თავისის განწყობი-
 ლობით :ქ: ერთი კელი ზირაქისეული სამღვდელ-
 მთავრო შესამოსელი უსარტყლოთ: :ქ: ერთი კელი
 იოანე რუსთველისეული სამღვდელმთავრო შესა-
 მოსელი თავისის განწყობილობით, ჯოხით და ჯვა-
 რის სასანთლებით (დიკირი, Трикиრი) უმიტროდ :ქ:
 ორი მიტრო :ქ: ორი ძველი ბისონი, თავისი ომოფო-
 რი: :ქ: ერთი ძველი მანტია :ქ: სამი გარდამოხსნა :ქ:
 ორი ახალი ფილონი მხოლოდ ოღრებით :ა: კი-
 დევე ერთი კელი ახალი შესამოსელი ჩყით, იენისის :კც:

1826 წ. № 190 ქ. თავადი გრიგოლ და ლუ-
 არსაბ ყარლოვები სწირავენ დაეით გარესჯას ყო-
 ველ წელს თითო საპალნე წმინდა ღვინოს ზედა-
 შეთ: „მანამ სოფელსა ამას საწუთროსა შინა ცოც-
 ხალ ვართ და ესცხოვრებთ გარდაცვალებულთა
 ჩვენთა სულისა საოხად“ . . .

1830 წ. № 191 ქ. ნებით . . ნასყადობის
 წიგნი და პირი მოგეც მე უმეკაშვილმა გრიგოლ
 და ჩემმა შვილმა საქუამა და ბოსრო . . . თქვენ
 რამნაძესა (რაზმადეები შემდეგ), ხაზინასა და შენსა
 ძმასა ვარქელასა, ესტასა, მახარობელისა, გიორგის
 და ბეჟუას, ასრე და ამა პირსა ზედა, რომე მწვედ
 დაგვექირვა და მოგყიდეთ ღარიბას ბოლოს სამის
 მღლის და ნახევრის მიწა პირაღმა და პირწაღმა

თორმეტი მკართ იქით ნამხოშაშვილის მიდგამდინ.
აქათ ტაბატამის მიდგამდინ, ქვევით ჩემისავე მიდ-
გამდინ. ავიღე ფასი სრულა და უკლებელი. არის
ამისი მოწამე და ფასის გადამწყვეტელი ნამორაძე
ლექსა, გოღლონ შვილი ბაინდურ, გარძელაშვილი
არაქელ . . . ვინც და რამანც კაცმა . . . . .
. . მე მალალაშვილს პაპუნას დამიწერია და
მოწამეც ვარ † † †.

1830 წ. სხლადრთისა № 192 ქ. ესე გადაწყვე-
ტილობის წიგნი მოგეცით ჩვენ მარგველაშვილმა
თევდორაჟა, გივმან, ბერმან, ხოსიაჟან, საბამან,
ზაქარიაჟან, სვიმონაჟან ასე რომე კიტრიაჟა სის-
ხლსა გედავებოდი; მოვედით, გელაპარაკენით, გარდა-
ესწყვიტეთ, შევრიგდით ჩვენ შენთან კელი აღარა
გვაქვს ძმობისა და მოყვრობის მეტი. არის ამის
გარდამწყვეტი გამრიგე . . . . კაცთაგან მოწამე
ქაწუნა (პაპუნა) ინდიშვილი, თამაზა ქიტიაშვილი
თამაზა ქუზიაშვილი, ეხირტლაძე პაპუნა, აწე ვინც
რამანც კაცმა ეს ჩვენგან მოცემული წიგნი მო-
გიშალოს (წყვეა) სულ საშურელნი ამისი გამრიგე.

1830 წ. სხლადრთისა № 193 ქ. ნებით . . .
ესე სიგელი გიბოძეთ ჩვენ ამილახორმა ბატონმა
ქაიხოსრომა და ძმამან ჩვენმან ბატონმა მამუკამა,
შვილთა ჩვენთა გიორგიმა და ოთარმა შენ ჩვენ
ერთგულს ყმას რაზმაძეს ბუჟუასა და ძმასა თქვენსა

თამაზს და მამუკას . . . ასე რომე მამის ჩემის
 ღროს გაყრილნი იყავით და ესიატალ ცაკ]. დამ-
 დგარიყო და მახარობელი თქვენთან ძმით იყო. ახლა
 მახარობელა ამოსწყდა და შვილი არ დარჩა. შენი
 განაყოფი შემოგესარჩლო, მეც უნდა ამოწყვეტი-
 ლის ძმის წილი დამედვასო. გავშინჯეთ რომა არას
 გემართლებოდათ. არც სამართალმა მოგცა (მოსცა?),
 არც ქართლის წესი იყო და ველარც ჩვენ მოგი-
 შალეთ და გიბოძეთ დღეს რაც რომ ბიძის შენის
 მახარობლის წილი მამული, ან მიწაწყალი დარ-
 ჩომოდეს, ან ნასყიდი, ან ჩვენი წყალობა გქონე-
 ბოდეს ჩვენც წყალობა გვიქნია ყოვლის კაცის
 უცილებლათ გქონდეს დაგიბედნიეროს ღმერთმან
 ჩვენს ერთგულობის სამსახურისა ამა ჩვენის წყალო-
 ის შუა ნოდარიშვილი ვახტანგა შვა გყვანდა . .
 მე პაატასა დამიწერია და მაშეალათაც მე ვარ
 ამისი

ქიხოსრო

1830 წ. ანდღორთის № 193 ქ. ნებითა . . .
 ნასყიდობის წიგნი მოგეცი . . ნიაშვილმა ნადი-
 რმა, შვილ(მა ჩემან) მამუკამა, უსუფამა . . . თქვენ
 აბიაშვილს ბეყუასა, ძმასა შენსა მამუკასა, თამაზსა,
 ივანესა, პაპუნასა . . ასრე და ამა პირსა ზედან,
 რომე დამეჭირა და მოგყიდე ჩემი ნასყიდი და ყო-
 ვლის კაცის უცილებევი ცდა მოუდევარი ბკნშიგ
 თხუთმეტი მხარი მიწა იქით პაპლიკაშვილის მარკო-

ზის მიღმამდის . . . ავიღე ფასი . . . მოწამე და
 შემრიგებელი კაცთაგან . . . შოშიტაშვილი დარ-
 ჩია, ნიკთიძე ბერა; მე მამუკას დამიწერია . . .
 (წვევა) . . . რისხავს სრულა საქართველოს ჯვარი
 და ხატი. ამინ. (უბეჭდოთ და უჯვრუბოთ).

ა) სვითი-ცოვლის გუჯრები.

1546 წ. № 219, 1546 წ. ქკს. სლდ. „ჩვენ ღთივ
 გურგვისსანმა ლუარსაბ და ქეს მიერ ღეთისა სა-
 ქართველოისა მამათ მთავართა მთავარმან (მისდევს
 სია მცხეთის ქნებათა და მათ შორის მოხსენებულია
 „ერთი ქართლის ცხოვრება“.

1664 წ. № 179; ქ. ღნბ: ესე გარდასწყვეტი
 წიგნი და პირი მოგართვით საქართველოს პატრი-
 არქს ბატონიშვილის პატრონს დომენტის ჩვენ
 ივეანგულიშვილმან ამირჯანამ, შვილმა ჩვენმა ზუ-
 რაბამ, გასპარამ, ბაღდასარამ, მეღქუამ და დავით-
 მა ასრე და ამა პირსა ზედა, რომელ კაისრის საბა-
 ტონოლამ ათი ხატი მოვიტანეთ: ერთი ანჩისა,
 ერთი ნათლის მცემლისა, ერთი იოვანე მახარე-
 ბელისა, ერთი მთავარანგელოისა და ექვსი სხვა
 წურილი. ესეები თქვენ მოგართვით და ავიღეთ მი-
 სის თვალისა მარგალიტისა და ოქროს ფასად
 მარჩილი ორი ათასი, ასე რომე ათას რუას მარ-
 ჩილად ხელმწიფის მეფის შაჰნავაზის საბ: უყუფმა
 ოქრომქედელმა და სხვათა მცოდნეთ კაც: ამაღ: .
 და(ა)ფასეს და ჩვენ ორი ათასად გაგვითავეთ და გვი-
 ბოძეთ, ასრე რომელ აღარა დარჩა და უნაკლოლოდ
 მოგვებარა. დღეს ამას იქით რაც კაცი ან კაის-
 რის საკელმწიფო ფაშა, ან დიდი, ან ცოტა ან
 ჩვენი ჩამო(მა)ვალი კიდევ ამათს საქმეს მოგედ(ა)ოს
 და ან ლაპარაკი დაიწყოს ჩვენ ვიყვნეთ ჯერ სა-
 ქართველოს კელმწიფის შეგუოდე (sic) და

მერმე თქვენი და თუ ვინმე მოლაპარაკე და მოცი-
ლე კაცი გამოჩნდეს პასუხიკ ჩვენ მივსცეთ ქ-ნს. ტნბ.
ქრისტეშობისთვის :ე: არის ამისნი დამხვედრნი და
გარდამწყვეტელნი ქადაქის მოურავი მანუჩარ, შელი-
ქი ივანელა,, მამასხდისი ასლამაზა, ნატვალდი დათი-
ნა, სოჯა ბარზზედარა, ჩითახაშვილი სულინა, თქვე-
ნი ყმა ავთანდილა. მე კელმწიფის მდივანს გიორ-
გის დამიწერა და მოწამეცა ვარ † † †
(ახის ბეჭედი, სოფო ზურგის-კენ სწარსულა წარწერები
აქვს).

1706 წ. № 218; წ. ქ-ნს: ტყდ: ესე წიგნი და
პირი მოგართვით ჩვენ ერთობილთ მცხეთელთ
სვეტისცხოვლის ყმათა დიდმა და ცოტამა, სახლო-
ხუცესმა სარდალმა გედევანიშვილმა, სულერთო-
ბილთ მცხეთელ მოხელეთ, მამასახლისთა, ნაცვალ-
თა, მსახურთა და გლეხთა თქვენ ჩვენის ხელმწი-
ფის შვილს ბატონს კათალიკოზ დომენტის, ასე
რომე ღვთის ნებით და სულ ქართველთ ეპისკო-
პოზთა და დარბაისელთა გამოჩრჩევითა დიდის კ-
თოლიკე ეკლესიის მწყემსი და საქეთ მპყრობელი
იქმენით; გასინჯევით ჩვენი საქმე, რომ დიად ეშმა-
კი მოგვრეოდა და ჩვენის ცოდვისაგან ერთმანერთს
დიდი შური და მტრობა გვქონდა, რომ რასაც
დღეს ერთმანერთს დავახელებდით არც საჩხუბრად

დავეშურობოდით, არც საბეზღრად, ახლა...
(ზარბაზნის აძღუევენ თუ ეს უწყისებებს არ მავსებთო ვა-
რამა გადაგვხდეს და თქვენის წერამის ქვეშეც ვიყოთ).

№ 224. XVI საუკუნის ხელმოწერა:

„...ქართლისა კათალიკოზმა პატრიარქმა პატ-
რონმა ნიკოლაოზ ესე წიგნი მოგეცი თქვენ პატ-
რონსა ომანს, მას ჟამსა ოდეს სვეტისცხოველსა
მამული შემოსწირე და ჩვენ მისდა სამუქფოდ გა-
გიჩინეთ ყოველთა წელიწადთა შინა თვითო ჟამის
წირვა, ასე რომ სანამდი ცოცხალი ვიყნეთ წელი-
წადსა შინა ერთი ჟამის წირვა არ დაგაკლოთ და
ჩვენს უკან ვინცა კათალიკოზი იყოს იმათ გიწი-
რონ... (აწხის ბეჭედი).

XVII საუკ. № 1240 ახლო დროისა.

ჩვენ თქვენდა კუროთხევად მოსრულმა აბა ალა-
ვერდელმა ჩოლაყაშვილმა თქვენ კათალიკოზს დია-
სამიძეს (იოანეს აძღუეს ზარბაზნს)... ასე რომე ვიყნეთ
თქვენსა და თქვენის საყდრის მორჩილნი და ნების
მყოფელნი რჯულიერის წესითა“...

XVIII საუკ. № 1230:

მიეზარა ბატონს ერასთავს შანშეს სვეტის
ცხოვლის განძი: ქ. ხატი ყოველად წმინდისა რუსუ-
ლა არჩილი მკეთის შემოწირული. ქ. ბატონიშვილის

სვიმონის (ძმა გარტენ შეფისა) შემოწირული...ქ.
 ანჩის ხატი თავისის მოქედლის...
 (შეუღებუა სია მიხარებულ ნაეთთა სულ 52 ნაჭკრავა).

XVIII საუკ. № 244:

„...ჩვენ ციციშვილმა მთავარებისკოპოზმან რაჟ-
 დენ და მოგართვით თქვენ...სვეტი ცხოველს..და...
 კათალიკოზ პატრიარქსა ბატონიშვილს უფალსა
 და მეუფესა ჩვენსა ბატონს დომენტის, ასე რომე
 თქვენის ნებთა და ქართველთ ნება დართვით
 მთავარებისკოპოზობა დაეჭირე და კურთხევის
 შენდობა მიბოძეთ. მოველ თქვენს კათოლიკე
 ეკლესიისა სვეტის ცხოველის წინაშე და ასე
 აღთქმა, ფიცი და პირი დაედევ: არც თქენი და
 არც კათოლიკე ეკლესიის წინააღმდეგობა და
 ურჩობა არა ვქნა; რომელიც ჩვენის კელიდამ
 გამოვიდეს სამსახურსა და მორჩილებისა ვეცადო;(თუ)
 ან თქვენზე ანუ თქვენის კათოლიკე ეკლესიის
 წინააღმდეგობა და ურჩობა ვქნა კათალიკოზის
 დომენტისაგანცა და კათოლიკე ეკლესიისაგანაც
 შეჩვენებული ვიყო“.

ამას და გარდა ჟამთა ვითარებისაგან ბატონი
 კათალიკოზი დომენტი სტამბოლს ბრძანდებოდა
 (1725 — 1739 წ.) და მე მთავარებისკოპოზობა ვი-
 შოვნე, არზა მივსწერე ქართველთ ნებადართვით

და შენდობა ებოძნა ებძანა ნაბატონი თფილელი მიბძანდეს და ორის ეპისკოპოზით აკურთხოსო. მოვედით და რადგან იმის ბძანება და შენდობა იყო მაკურთხეს ამათი მოწმობითა და შუამდგომლობითა. არც კათალიკოზისა და არც კათოლიკე ეკკლესიისა წანააღმდეგობა და ურჩობა არა ექნა, არც თქვენი და არც ჩემის აბხანაგის სამწყსო დიაკონი და მღვდელი არ ეაკურთხო.“ (ხელნართუფად ღამტკიცება).

1580 წლის ახლა დროის; № 246:

„(ესე წიგნი მოგართვით),“ თქვენ-კათალიკოზ პატრიარქსა პატრონსა ნიკოლაოსს ჩვენ ამბა ალავერდელმან ზაქარია, ნინოწმინდელმან სილოვანე, კაწარელეპისკოპოსმან ფილიპე, ბოდბელმან მაქსიმე, ნეკრესელმა კლიმე, ჭერემელმან ეგნატე, ხარქაშნელმა ელისე ასრე და ამა პირსა ზედა, რომელ ანუ საყდრისა ანუ რჯულისა საქმეზედა ვისცა გაუწყრე და გამოენახაო ჩვენცა გაუწყრეთ და გამოვენახოთ და სადნამდის შენ არ ნახო და შენდობა არ მისცე არც ჩვენ ვნახოთ და არც შენდობა მივსცეთ. ამისად გათავების თავსმდებათ ღმერთი და ყოველნი მისნი წმიდანი მოგვიხსენებია. — ნაკლფოზ კათალიკოზი სჩანს 1562—1587 წ. იგი იყო ქე კასეთის მუფას ლევანისი, ვკანება ერეკლე ყოფილა: ეს ერეკლე სჩანს გუჯრუბში, ბროსსემ არ იცის იგი.

№ 150 1413—1420 წლის ხელა დროისა.

...ესე წიგნი გვადრე და მოგაკსენე შენ წმი-
დას და ქრისტეს მიერ კუროთხეულსა მღვდელთ
მთავართა მთავარმა ქართლისა კათალიკოზსა მიქა-
ელს — კადრეთ და მოგაკსენეთ მას ჟამსა ოდეს
მცხეთას მოველ და მაკუროთხეთ, აწ ესე წიგნი
მე მალურელ (მაწყვერელ) მთავარ ეპისკოპოსმან
გერასიმე კადრე და მოგახსენე და ვინც შემდგომად
ჩემსა სხვანა მაწყუერელნი იყვნენ და საყდა-
რშვილნი, როგორც ამას წინათ მეფეთა მლოცავნი
და თქვენი მამკსენებელნი და ერთგულნი ყოფილან
ამავე წესითა მეფეთა მლოცავთ ვიყვნეთ და
თქვენი მამკსენებელნი ვიყვნეთ. არც პატრიარქი
მოვიხსენოთ ანტიოქიისა, არც მისგან გამოგზავნი-
ლი კაცი შევიწყნაროთ, არც ვარძიის დიაკონი
ვაკუროთხოთ და ვინც ამა თემსა ანუ სხვაგან შეაჩ-
ვენოთ როგორაცა თქვენგან ნაკუროთხევსა გუმარ-
თებს აგრე შევაჩვენოთ და ვისც შენ სწყალობდეთ
ჩვენც მისნი მლოცველნი ვიყვნეთ. ესე პირი ჩვენ-
გან ასრე გაგითავდეს — მამამან ძემან და სულმან
წმიდამან და მაწყვერისა ღეთისშობელმან! და თუ
ესე ასრე ასრე არ გავათაოთ ჩვენ, და შემდგომად
ჩვენსა სხვათა აწყუროისა ეპისკოპოსთა და საყდრის-
შვილთა — შენისა კუროთხევისა წილ წყევასა ქვეშევიყ-
ვნეთ, კათოლიკე ეკლესიისაგან განვეყენოთ ვითარ-
ცა ურჩი და ძუირის მოქმედი, და ვინცა ანუ ჩემმა
სამწყსომან შემიწყნაროს ანუ სხუამან კაცმან

იგივე კაცი კრულია პირითა ღვთისათა ცათა შინა და ქვეყანასა ზედა და არცა ოდეს რაი ფერი კბელი (ხუებული) დაგაკლო. საფარის სამწყსო თვინიერ შენისა ბრძანებისან კიდე არა ვაკურთხო:— (სხვა ხელით): „მაწყურელი გერასიმე ამა დაწერილისა გამთავებელი ვარ ამა წმიდათა მადლმან.“

1706 წ. № 251. ასლო ღროისა. ემიკალაბაში ზურაბ ერისთავი აძლევს ამ წერილს დომენტი კათალიკოზს: „კურთხეული ჩვენი ძმა მთავარების-კოპოზი გრიგოლმიიტვალა და სვეტის ცხოველის ნიშანსა და საწირაესა და დაგვიწყევით თხოვნა. მოვედით და შემოგვხვეწებით და მოგართვით და რომელც თქვენი გული შესჯერდებოდა სრულებით მოგართვით და რაც კიდევ დარჩა ჩვენი თხუთმეტი თუმანი გემართათ და ისიც მოგართვით მანგლელი ნიკოლოზი იყო შუამავალი ამისი.

1767 წ. № 256. ჩვენ ბატონს ჩვენს მეფისძეს საქართველოს კათალიკოზი პატრიარქს მაგათი უმსახურო და სამსახურის მდომი აბაშიძე ზაალ, რაც ოდენ ჩვენგან იკადრება... მრავალს სამსახურის ნატრვასა და მდინარის კალთას მთხვევნას მოეახსენებ! ემადლობთ ღმერთს, მაგათი კეთილ მშვიდობით ბრძანება გვესმა, მერე ჩვენდა უღირსად მოკითხვა უბრძანათ. ღმერთმა მაგათი მოწყალება ნუ დაგვაკლოს? ჩვენც მაგათი სამსახურის შემ-

ძლე გვექნას. ახლა უდაბნოს ბერი ათანასე, თარხნიშვილი ემგან, აქაური დავით წინამძღვარის საქონელი ებარა(?) უდაბნოს მამას გაუგზავნეთ. დავით იწინამძღვარი რო მიიცვალა, არც ანდერძი უთქვამს და არც რა ამის მეტი დარჩენილა აქ რაც ანაერით არ მოგახსენეთ: ერთი ანაწერი მანდ მოგართვით, ერთი აქ დავეტოვეთ, რაც თავის საქონელი იმ წინამძღვარს არ მოვახსენეთ..... ერთი პატარა კრიალოსანი ჩემ სვიმონს კი აქ, ამის მეტი რაც დამეხარჯოს მუხანათსავით გადამახთვეინონ...ქორონიკონს: უნე.

1356 ღის ახლგ ღრმისა № 260.

„ესე დავრილი მოვაკსენე...ქართლისა კათალიკოზსა იუვანეს მე მონამან და მოა(ფე)მან თქუენმან გლახაკმან მაყურელ მთავარებისკოპოსმან ნიკოლაუზ მას ჟამსა ოდეს ოდიდენ და დაამყარენ ღმერთმან ძლიერი და ოძლეველი(sic) ღეთივ გვირგვინოსნობა მეფეთა მეფისა დავითისი შემეყალეს და საყდარი აწყურის მიბოძეს თქუენით თანა-დგომითა და ჯერ ჩინებითა და თქუენ ვითარცა კელითა თქუენითა გაზრდილი და შეწყალეობლი(sic) ვგრეთ სიტკბოებით და სიყუა აროლით(sic) მაკურთხეთ და მე ამის კეთილის ყოფისა და სიყუაროლისა თქვენისა სანაცვლოდ ვითა წესი იყო ესე დაწერილი და აღთქმა მოვაკსენე სიცოცხლესა ჩემსა თიუნიერ მცხეთისა სახლი და ქალაქი არა აღვიარო

და თქვენ მაკუროთხვევლის ჩემის იუანეს კათალიკოზისაგან კიდე სხუასა²² კათალიკოზსა არა დავემორჩილო. მოძღორად (sic) და მიკუროთხვევლად ჩემდა წმინდა დედა ქლაქი მცხეთა და თქვენ იყვნეთ... (შეჩვენება და „კროლეა“) ...და მე ჯმნილმცა ვარ ამის უმფორისაგან და წირვისაგან (და ვინც შემიწყნაროს ისიც კრულ იყოსო. ეს ჩემის კელით დამიწერიაო)

1705 - 1715 წლის ახლა დრამის, № 261:

რუსთველა აძლევს წერის კათალიკოზს დამენტის „ასე და ამა პირსა ზედა, რომე ჩვენი ბატონი მეფე იმამყულიხან დიდათ შემოგებეწათ ჩემის ბისონის ჩაცმისათვის და ბატონი თქვენი საქართველოს გამგებელი ბატონი ვახტანგ შუა შემოვიდა, ჩვენს საყდარს ბისონი არა ქონდა და ჩვენის ბისონის ჩაცმა ორთავ ბატონებმა (მოინდომეს სურვილით).. თქვენ ნება დართევით და ბისონი ჩაგაცვით და ახლა ჩვენ ეს ფიცი მოგვი რთმევია ჩვენ რუსთაველს ნიკოლოზს რომე დღეის იქით თქვენი მორჩილნი და ერთგულნი ვიყვნეთ... რომელი თქვენ შეკრათ ჩვენც შეკრათ... ამის თავდები ღმერთა და მერმე წმინდა ანტონი მარტყოფელი მოგვირთმევია ფრად სელაგნურა სელხართუდა: „რუსთველი ნიკოლოზ“ ობუდაისი † რუსთველი მეფე ვახტანგს რუსეთს კარდაუვა და იქ მოკვდა 1728 წ. ივლისის 19. ცნობილი კალიგრაფი იყო.

1752 წ. № 2716. წ. ჩვენის კარის მოხელეების ნიშანზე და საწირავზე ჩვენი ძმა წმინდა პატრიარქი ანტონი და მცხეთის შვილი ლაპარავა ბენ ჩვენ ღვთით რომ მოვიდეთ ამასეზე სამართალს გავიშინჯავთ და გავირიგებთ. ქრისტე მობასთვე. ლ. ქორონიკონს :უმ:

1666 წ. № 2817. ახლა დროისა.

წ. რაც მომბარა ბატონმა კათალიკოზი და ბატონმან დედათა და საქართველო და კახეთის თავადებისაგან და ეფისკოპოზისა და გლეხებისაგან ესე არი: ასეორმოცდა რვა თუმანი და ერთი მინალთინი ყოველი თეთრი ფარჩა იყოს თუ თეთრი ანუ ქურილმანი, ანუ რა გინდა და რა იყოს და ორი ათასი ფლოური ბატონი დედოფლის, მერმე ხუთასი მორჩილი გარდებისადე(?) და ფეშხამისათვის და ცხენებზე ხარჯი და ნალღოს ნალურჯნისათვის? გნისათვის, და ჩვენ ბერებსა და მსახურებისათვის და კიდევ მეორე ანგარიშის უკანისნ მორჩილი თათრების ხარჯი ლუფისათვის და თანის სამოსლისათვის ტანისამოსი შაიქნა დახარჯული ექვსასი მორჩილი და აჯიმარაშისათვის(?) ბატონმა კათალიკოზმა მისცა რვაას ორმოცდა ათი მორჩილი, მეფემ გამოიღო სადღეგრძელოდ ოცი თუმანი,

ერთი ლურჯის დგუნდის(?) საწერი(?) და ერ მუ-
რას ყმჩი (ბეჭედი და სწარსული წარწერები). შელეტი
სწანს 1666 წ. შავსს 14 (იქ. ქვემო). აქ მოხსენე-
ული შეუე უნდა იეოს შახნავაზ (ვანტანგო), ხოლო
ბათადიკოსი -- დომენტი; დედოფალი როდამ ეაფლანი-
კვილი (შეად. კანტ. გუჯ. № № 68; III; 93).

1660 წ. № 2816. ასლო დროისა.

ქ. მეფე შაჰნაზარ ვკადრებ ჯვარის მტერ...
უნებამიარად ნუნესა დიდსა იმედს...დიდად იმე-
ჩად მოსაჩენელ მისახედაესა კაცსა ზეცისასა და
დნგელოზსა ქვეყნისასა მეხუთესა მახარებელსა და
მეათცამეტესა მოციქულსა წმინდათ მღრღელთა
მოძღვრსა თანაზიარსა ბატონიშვილს პატრონს
კატალიკოზს მრავალი მაგათის პატრონისა და
ყოელისა სიკეთით შემკობილსა თავის მოკითხვა
და ამოდ ყოფნის ნეტარება მოაკსენეთ და შერმედ
ჩერქეზელნი და გარეჯელნი მთასა ცილობენ და ამს-
წინათაც ჰქონიათ სარჩლოა და ასე მოგვახსენ,
რომელ მცხეთავანთ გაუფიცბთ და მისი მახარავა-
რი კაცი გყუანდესთ ისიც გვიბოძეთ და ძველი
გუჯარიც, რომ იმათი საქმე გავარიგოთ.“

1530 წ. № 2917. ასლო დროისა შეუე ლეონ
სწერს: ქ. სასაო ჩვენი მარკოზ და ყარსლან ჩუნ
მაგიერად პატრონსა ქართლისა მარკოზს (მთავარ-
ქმასკაძესს) მალაქიას ასრეთ მოახსენეთ: მცხე-

თისა საყდრისა და კათალიკოზისა საქმესა ეგენი დახუდეს და რაც ჩუენსა შვილისა კელთა იყო და ანუ ვისმე^მ ქონდა ყუელა უკლებად მივაბარეთ და ჩუენი შვილი სამუქუფოთა გავიჯვრეთ და გარეჯისა უდაბნონი საყდარს მოვახსენეთ; ასე რომელ კათალიკოზმან მართლად მოიკლოს; უდაბნოთა ძუელითგან გაჩენილი არა მოაკლდეს და არცა გარეჯით მცხეთას მავიდოდეს; მაზედა აღაბნი არიან გაჩენილნი--იგი ტრაპეზსა არ დააკლდეს. ან გარეჯის ხატნი და ნაწილნი იქივე მათსავე საბრძანისავე ზედა მიასვენონ, სხუა ჩუენი კელი არა შვევა ლაშქარობისა და ნადირობისა, მალსა; და თუ გავიაროთ--ძღუნითა დაკუხუდებოდენ. აგრევე სხუანი სააღაპონი მამულნი მოგვიხსენებია და ტრაპეზსა მისი ნუ მოაკლდების ამაზედა მომკლებად საღრმთონი^მ კაცთა უჩინთ და ჩუენი საუკუნთ საქმე მოგუაკლდების ამას გარეთ რანიცა მცხეთის მონასტერნი არიან აქეთ და მანდით იგიც მოიკლონ: ჯუარისა მონასტერი მისითა შესავალითა, მეტეხთ მონასტერი მისითა შესავალითა, ქადაგის მონასტერი მისითა საკელითა და შესავალითა სარკისა და ვირშისა მონასტერი მისითა შესავალითა და რაც პატრიარქისა ჩუენისა სამწირველო არის აქეთ იმას ჩუენ მოვიკლებთ და მაზედა მწირველსა დავაყენებთ. ქადაგის საქმე აქაც გაუტყდით ჩუენი მონდობილი არის და საავკაცოდ არ ვის დავანებებთ და არცა მცხე-

თით არ გამოვიყვან და არც სად გაუშუებთ და
 რაცა ჩუენგან მცხეთის საყდრის საკელო აბარია
 არცა იმას წაუღებთ, როგორც მცხეთისა საყდარი
 არა მოიშლოების, აგრევე ქადაგის მონასტერსა და
 საკელოსა არ მოვშლი: სოფელი ახალშენი შემო-
 წირული არის ასრე რომე საყდარსა ემსახუროს
 და მისი გამოსაეალი ჩუენისა გულისათუის წაი-
 გებოდეს. აბრეშუმი რაც გამოვეზაენეთ უკლებათ
 შეგვინახონ. კალატოზთათუის მოგყიდების აგრე-
 ვე აქაური პური და ღვინო. ხელჩართულად: „ლეონ“
 კათალიკოსი მალაქია სჩანს 1532—1548 წ. ლეონ
 შეფის ან სვიმონ კათალიკოსის დროს; ეს საბუთი
 დაწერილი უოფილა რამდენადმე ადრე, როდესაც მალაქია
 ჯერ ქართლის მთავარეპისკოპოსი უოფილა. ეს იგი 1532
 სვიმონ წლამდი კათალიკოსი უკანასკნელად სჩანს 1548 წ.

1750 წ. ახლად დროისა № 2918. ქ. ღმერთ-
 მან ბედნიერის ბატონის კათალიკოზის ქირი და
 სატკივარი თქვენს ფეხთა მიწამტვერს მამისთვლის-
 შეილას დათუნას მისცეს თქვენის ღეთის და მად-
 ლის გულისთვინ ჩვენზე უსამართლოს ნუ გააჩენთ,
 ჩვენი ნასყიდი კაცი თქვენ დიდად არ შემოგემა-
 ტებათ და ჩვენ დიდათ დაგვაკლდება თქვენიმც
 თავი გამიწყრება და ღეთის — დიდი შიმშილობა რომ
 უოფილა მაშინ ჩვენის პაპისა და მამის ნასყიდი არ
 იყოს და მერე შიმშილობასა და ავს დროში არ
 დაგვერჩინოს, მას აქეთ კიდევა ჩვენს დროში

ორჯელა შვილი დასტყვევებია და ის ორი შვილი გვიყილია და დაგვიხასნია (დაგვიხსნია); კიდეა აგვეყრა (აგვეყარა) და წავიდა, მიუვიდა ზაზას; იმან სხვა რიგათ მოინდომა და იმიზგან ვიშოვეთა. მასუკან ვალი მართებს და ვალი გარდამიხდეს (გარდამიხდასო) და შვილი მარჩილი ახლა გარდვიხდეთ (გარდავიხდაეთ); დიდი ჭირი და ამაგი გვიქნია ნასყილობას გარეთ: ნასყიდი და შიმშილობაში დარჩენილი არას კაცს არ წართმევია. ღვთისგულისათვის ჩვენს საბრალოს თავზედა უსამართლოს ნუ მოიყვანთ— ჩვენი ნასყიდი ბიჭები ჩვენ გვიბოძოს და კელმწიფესათან არ გვაჩილოს და არ გვატიროს: ბაონ...

1740 წ. № 2919. ქ. ესე წიგნი დაპირი მოგართვით ჩვენ პროველ მიტროპოლიტმან ამილახორის ძემან ათანასემან... (მცხეთას) და მასზედა მჯდომარესა წმიდას და ყოვლად სანატრელსა უფალსა და მეუფესა ჩვენსა ...კათალიკოზსა პატრიარქსა ბატონიშვილს უფალს დომენტისა. ასე რომ ჩვენად უღირსად წყალობა მოიღეთ და ძველადგან რუის ღვთების საყდარსა მიტროპოლიტი არ კურთხეულიყო, საეფისკოპოსო იყო და მოვედით და მიტროპოლიტობის კურთხევას დაგვაჯენით. თქვენი მადლი და წყალობა მოვიდა ჩვენზედა და მიტროპოლიტობის კურთხევა მოიღვეით. აწე რადგან ჩვენ საყდარზე და ჩვენზე ამდენი წყალობა მოიღეთ და მიტროპოლიტად გვაკურთხეთ და ჩვენი

საყდარი სამიჯროპოლიტოდ გახადეთ ჩვენც ეს პირობა მოგვიერთმეგვია; რაც რამ ჩვენის კელით გამოვიდოდეს საქმით, სიტყვით და მოგონებით თქვენს საყდრისა და თქვენი ერთგულნი ვიყოთ, არაფერი უმორჩილობა არა ვქნათ რა თქვენის საყდრისა...დაიწერა მაისს 8 ქორონიკონს უკს არც ჩვენა და არც ჩვენს იქით რომელი მროველი დაჯდეს თქვენი საყდრისა და თქვენი ურიგობა არა ქნას.“

1556 წ. № 2920. ესე უკუნისამდე გასათავებელი წიგნი მოგაკსენე მე მტბევარმა საბა თქუენ ქართლისა კათალიკოზსა პატრიარქსა დომენტის, მას ეამსა როდეს მაკურთხეთ — თქვენის ბრძანებისა მორჩილნი ვიყვნეთ. რაცა ჩუენის კელისაგან გავილოდეს რჯულისა სიმაგრესაც მოვიჭიროთ....† ამ სიგელს წელი არ უზის, მაგრამ ჩუენის ქრანაკეებისაგან სჩანს (წიგნი II, გვ. 399), რომ საბა წუქედისე მტბევრად უკურთხებიათ 1556 წელს.

1557 წ. № 2921.----...ღვეატათა... შემოსწირა კიდევ პატრონმა კათალიკოზმან ნიკოლოზ ერთი დიდი ორბოვა ბატონის დედოფლისეული, ერთი მისი ჯეჯიმი, ერთი ოცის ხაზინის კარავი, ერთი დიდი დოსტაქაანი, ერთი ინდოურის კაკლის სასმე-

ლი მოქედლილი ფეკიანი და თაესახურავიანი... სვეტი ცხოველო, შეიწირე მცირე ესე ჩემი შესაწირავი. (თავი აკლავ დაზიანებულია).

1699 წ. სსლდ დროისა, № 2922. --- „და მანგლელ ეფისკოპოსად გვაკურთხეთ. ჯერეთ თქვენი ერთგულნი და ბრძანებისა თქვენისა მორჩილნი (ვაუწყეთ) და ვისცა გაუწყრეთ და შეაჩვენოთ მეც... და სჯულიერის საქმით ჩვენი სამწყსოც კეთილათ დავმწყსოთ... ამას ზედ მისდევს „გერწამსი სრულიად“ ბოლოს სვეულად „ტაბრიელ.“

1720 წ. სსლდ დროისა, № 2923 სია მცხეთის ქონებათა: „არის სვეტისცხოვლის შეწირულობის ვახში ვისგან რა არის შეწირული და სად რა არის.

სსლდ დროისა № 2924 ქ. ხატი ყოვლად წმიდისა. არჩილ მეფის შემოწირული მურასა ქ. ხატი მრავალნაწილისა სვიმონ ბატონიშვილის შემოწირული მურასა — ნაწილები მცხეთასა და კარი იმერეთს“..

1739 წ. № 2925 ქ. აბარია გიროლდ ფრანგის მეფის ბაზირგანს მუსი მაჯის საქონელი ა. ქ. ძელიქტი მურასად მოქედალი ა. ქ. ყელსაკიდი ხატი მურასად მოქედლილი ერთი უჯაქვოთ ნაწილებიანი ა. ქ. კიდევ ყელსაკიდი ხატი მურასად მოქედლილი ყოვლად წმიდისა ჯაქვიანად ერთი ა. ქ. ბისონი თეთრი ფრანგული სტოფი თავისის არშიებით, ლილე-

ბით და ჯუარით წმიდანი ა. ქ. გვირგვინი მურასა თვალითა და მარგალიტითა და ჯვარისა ლაღისა და ზურმუხტიანისა ა. ქ. გვირგვინი რუსული მურასა თვალითა და მარგალიტითა შემკობილი უჯვაროდ ა. ქ. ბარძიმ ფეშხუმი ვერცხლისა და ფესი(?) ა. ქ. საცეცხური ვერცხლისა: ბ. ქ. დისკო ორი ვერცხლისა ა. ქ. ალაფა ვერცხლისა ერთი ა. ქ. საბუხრები თვალ-მარგალიტით შემკობილი ერთი წყვილი ა. ქ. ყავარჯნის თავი თევზის კბილისა ერთი მურასა ოქროთ და თვალებითა ა. ქ. ტონჩა ვერცხლისა ერთი ა. ქ. ყავადანი და ჩაიდანი ვერცხლისა ა. ქ. ბეჭედი ერთი ყვითელი იაგუნდისა ოქროშ იზის“. (უბეჭდო და ხელმოუწერელი), ბოლოს აწერია იმავე ხელათ: „გამობძანდა ბატონიშვილი კათალიკოზ პატრიარხი დომენტი თვესა მარტსა ექვსა ქორონიკონსა ჩლთ“. (ე. ი. დომენტი III სტამბოლიდან წამოსულა საქართველოშა 1739 წ. და ზემო აღნიშნულნი ნავთნი გირად დაუგდა ვაჭართან)

1764 წ. № 2926 ქ. ქორონიკონს უნბ. მარტს ხუთს პარასკევს დაბრძანდა სამეფუფოს საპატრიარქოს ტახტზედ პატრიაქი ანტონი. მრავალმცა არიან წელნი და ჟამნი ცხოვრებისა მათისანი ამინ.

ქ. იმ ღამეს აბანოში წაბძანდა. დაიხარჯა აბაზი :გ:.

ქ. კვირას ღღეს ბატონმა რომ დაპატიჟა—მეფესა და ქართველთა და კახთა მგალობლებს უბოძა ოთხი ფლური, კიდევ დაი-

- ხარჯა აბაზი :ე:.
- ქ. შათრის დაეინებში მივეციით შაური მარტს :იბ:
- ქ. რიტორებში უბოდა ბატონმა სამი ფლური — ფლური რვა-რვა აბაზიანი გიორგი მღვდ(ელს) (ალექსიევი).
- ქ. მარტს ი. მუშებს უბოდა აბაზი :გ:.
- ქ. კიდევ მეორეს დღეს მუშებს უბოდა ბატონ-მა შაური :ი:.
- ქ. ტალახის ასახელად ბზეში მივეციით აბაზი ხუთი.
- ქ. შაწარას ხიზალა(ლა)ში და წედში მივეცი და თავის ვალში მილალთუნი :დ: და შაური :ი:.

ქ. დურგალს მივეცი აბაზი :გ: (უბეჭდო და ხელმოუწერელი). ანტონ კ-ზი რუსეთიდან საქართველოში შემოვიდა 20 მარტს 1763 წ., ხოლო 5 მარტს 1764 წ. კ-ზად დაუსვამთ.

1764 წ. № 2927. წ. ქორონიკონს უნბ. მარტის ექვს შაბათს დღეს ბოდბელის ანდერძი ექნა თავის ნიშნისა თორმეტი ფლური და ერთი ჯორი. თორმეტის ფლურიდამ მოიტანა წინამძღვარ-მა რვა ფლური, ოთხი ფლური და ჯორი კიდევ უედა მოგვცეს ერთი თასი კიდევ ბატონს მოართო ქ. კრწანისილამ მოგვივიდა მალის თეთრი მილა-თუნი (ია), (ეს ხუსწა იმავე წელათ არის დაწერილი, რამდენათც ზემოსხეებულა ხუსწა დაწერილი № 470 და მასსადაშე ბოდბელის ანდერძი ეკუთნის კათალიკოსს ანტონის.

1675 წ. № 489. გკადრეთ და მოიხსენეთ
 თქვენ ყოველთა მეფეთა, მფლობელისა ...პატრონს
 შაჰნაოზს (შახნაეაზს)...ძესა თქვენსა პატრონს არ-
 ჩილსა და ყოელისა საქართველოს მაკურთხეველსა
 ბატონიშვილსა პატრონს დომენტის —

შენ ჩვენ ჯვარის მამამან წულეკიძემ ნიკო-
 ლაოზ ასრე და ამა პირსაზედა, რომე ჯვარის მამა
 თქვენის ბრძანებით დადგომილა ნიადაგ ქართველის
 ბატონისაგან და კახისაგან და ჩვენცა გიანგლით
 და გთხოვეთ ჯვარის მამობა და გიბოძეთ სრულიად
 საქართველოსა ჯვარის მონასტრის მამულები: აწე
 ვიყოთ თქვენი ერთგული და თქვენის საკეთის
 მომქირნე, რაც ჩემის კელით და სიტყვით გამო-
 ვიდეს და რაც საიერუსალიმო ვიშოვნო ამ ოთხს
 საბატონოში სრულიად მონასტრისათჳს შევიწახო
 და არც ჩემს შვილსა და ჩემს ნათესავს მისცე
 უსყიდლად და თქვენ ბატონს კათალიკოზს მოგა-
 ბარო და რაც ვიშოვნო მონასტრისათჳს სანამდის
 ჯვარის მამობა მქონდეს—ეს ასრე გაგიტაოთ პატ-
 რონო(sic). დაიწერა კელითა მალაღამის ნიკოლო-
 ზისათა ქორონიკონსა ტნიგ. თეფერვალსა ც.“
 ხეუელად: „მამა ჯვარისა ნიკოლოზ“ შკად. ს. კანტ.
 გუფ. № № 68, 93, III, 23.

მე XVII საუკ. ხელით: № 492. „წმინდანო
 და ყოვლად სანატრელო მეუფეო ჩემო იოსებ,

ჩემო ბატონო ტფილელო! ...მერმე ამის წინათაცა და კიდევ ახლა ჩვენისა და ბატონის კათალიკოზის ერთად შეყრა და ურთიერთარს მშვიდობის დაგებისა ყოფა გებძანა. ღმერთი არს მოწამე და კაცნიც მრავალი, რომე ჩემისთავის მოთმინებითა და არც თავკედლობითა და არც წანააღმდგომობითა მე გვირგვინი არ დამეხუროს. მრავალთ დარბაისელთ და მახსოვართ ვკითხე, მეც მითხრეს და მაგ ბატონს კათალიკოზსაც მოახსენეს, რომ სხვას ალავერდელსა უკათალიკოზოდ დაუჭურავსო და მეც დავიხურე. აწე ასე უსახო და ღეთის მოძულე როგორ ვიქნები რომე წმიდას სვეტიცხოველს მოსლვა და თაყვანისკემა არ მინდოდეს და ბატონის კათალიკოზის შენდობის აღება, მაგრამ ასე რიგად საქმე მაქვს მოსული, რომე თავად სხვა კათალიკოზის კაცი და უფროსლა მე ვერ ამოვალ მანდით: ეს რომ გამიწყრება სულ ამ სოფლის გათაყვებას მოველი, ეგ კიდემ მოწყალე არის, შემიწყნარებს რა გინდი დიდი რამ დანაშაული მწონდეს. აწ მე ასე მომივიდა საწმე, რომ უმაგათოდ დავიხურე. მაგათ ეგება ასე ეგონოს, რომე სხვა ალავერდელიც მოინდომებსო, რადგან ამან წააო: ეგ ყოველთა იციან ძველითგან რომე ვინცავინ ალავერდელი ყოფილა და ან იქნება, მეცა და სხვანი ყველანი, სვეტის-ცხოველის კარსა და ვინცა ვინ საქეთ მპყრობელი კათალიკოზი ყოფილა კურთხევა მიზგან მიუღია. ახლა და წრისტიანობისათ

ვის ჩვენცა ამას მოგახსენებთ თქვენ და მათ ეპისკოპოზთა რომე ჩემიც ინაღულოთ, ამდონი შვამაელობა მიყავით, რომე მე დანაშაულზე დამიც თავი; დავაშავე; საწმემ და დრომ ასე მოიყენა; მეც ერთი წიგნი მომწეროს, ისევ შემცირიგოს, ისევ შემიტკბოს, ქრისტიანობასაც ასე უჯობს, მას უკან თულა ან მაგათის აწათ ჩამობძანებასა და მაგათ ნახვას მალირსებ და ან მე ვიახლები — რომელსაც ეგ მიბრძანებს იმას ვიქმ, ნულარც ეგ გვიწყრების. ამდონი გულის კლება გაათაოს, თუ არა და ბედნიერად იყოს, ჩვენგან ხვეწნის მეტი არა გაეწყობა რა რავქნას. აბოლოსი უბძანებია და საბოლოსი ეს პირობა მომიხსენებია: ჩვენ რო გარდავიცვალნეთ, ვინც ჩვენსა უკან ალავერდელი დაჯდეს უკათალიკოზოდ გვირგვინი ვერ დაიბუროს და ახლა მანდ ჩამოუსვლელობა მოგვიტეოს და შერიგების წიგნი გვიბოძოს, მოხსენება და ხვეწნა ამას ქვიან და ჩვენც მაშინც ამის მეტს არას მოვახსენებთ. ბატონო, ჩვენი აზნაურიშვილი გვიახლებია; იოვანე ავად იყო თვარა ეს მინდოდა მებახლე ბინა. “ხვეუღად „ალავერდელი ნიკაფაზ.“ (ენდრანაიკა შვილი)

XVIII საუკ. ხელათ № 494: „...უფალს და მეუფეს ჩემს კელმწიფეს წმიდას პატრიარქს. დოდოს წინამძღვარმაც თქვენ მოგახსენათ კელიობას. დოდოს დაიწყეს მოხსენება, სულ ერთად შვეიყარენით, ერთმანერთი შეაჩვენეს და დასწყევლეს

ვინცაღა ნინო-წმინდელი მოიხსენოს ვინაღას სულ გამოსცევიდენ ბერები შენმა მზემ გაბრიელის ცემა რომ გაიგონეს. შენი ჭირიმე აქამდინ ნინო წმინდელებს ამით ეჭირათ ეს უღაბნოები, რომ ვისაც ბერს დაახელებდა ნინო წმინდელი ძმათა და შეილათა, მიიჩნევდა, აწირვინებდა, აჩუქებდა, ნუგეშინის სცემდა და ისე გაისტუმრებდა, — მაგან უნდა დაგვიჭიროს, ჭკცეს და ძელზე აგვაბას კათათვის სეცხეში. შენმა დღეგრძელებამ თქვენ რომ კელი ააღოთ და არ ინაღლოთ რა არასგზით ამ მონასტერში ბერი აღარ დადგება. არ ვინ გასცდინოს, ამ მონასტრისთანას საშოვარს ვერას იშოვნით შენმა მზემ. ნათლისმცემლის მონასტრის ბერებიც გარდამოვაყვანინე, პირობა დავედეთ, რომ თქვენ უნდა მოგახსენოს; ჩემიც ხლებაც არ გებძნათ, დიალ მრავალი ლეკი დადის, თორემ გაიხლებოდი. რალა ჩემი ხლება გინდათ, ჩემგან შენდობის წიგნი რათ გინდათ.

შენიჭირიმე ეგები გეგონოს თქვენგან გულს მაკლდეს, ღმერთმან ნუ ქნას. უკაცროს ვარ, რომ მოგახსენებ პირველი სიყვარული მაქვს ჩემს გულში დადგრომილი, რომ მუდამ ეამს ჩემს საიდუმლოლოცვაში ცოდვილის პირით თქვენი კეთილად წარმოების ლოცვა ამოვა... რადგან გებრიანებათ როცა გაიხლებით მაშინ მოგართვამ ახალს კრებულსაც გაახლებ. რასაც გვიბრძანებთ თუ დაკვიბარებთ ნათლისმცემლის წინამძღვარი კრებულით და დო-

დოს წინამძღვარი დაგვიბარეთ და ერთად გიახლებით.

1452 წ. № 495. ახლა დროისა:

----მეუფესა პატ---ლთქმა---- და ვარძისა
 ძმათა: მას ქამსა: ოდეს: მცბიერი: ბერძე-
 ნი: მოვიდა: ცრუწინასწარმეტყუპლი და მცი-
 რითა: რათმე: სიტყითა: მიგვზიდნა: აწ თქუნენ გა-
 გუიწყერით და კიდევ უმართლევ(?) იყვენით. ამად
 რომე დღეთა მისთა-----აწ დღეს და დღესისა
 უკანის ვიყუნეთ თქ----და მადიდებელნი; რაგუარც
 დღეთა მისთა(?)----ვართ მითვე წესითა ვიყვენეთ.
 არც მიტრაპოლიტი შემაუშვათ, არც მისი წიგნი
 ვნახოთ, არცა მისი მცნება გავიგონოთ და ამასთა-
 ნა მისი არა ვირწმუნოთ, არც უმცხეთოდ ჩუენი
 მღრდელი და დიაკონი იკურთხეოდეს, არც რამ
 ჯავახეთს და წალის ყურს ვისაქმოთ სამწყსობისა
 პირზედა და ვიყუნეთ თქუნენისა ბრძანებისა მორ-
 ჩილნი ასრე რა გუარა ესე (სხვა მოწყვეტილია
 შეად. № 48—138, 1460 წ. დაწკრალია იმავე ხე-
 ლათ რომელითაც სიგელი მცხეთას (№ 48) 1460 წლისა.

II. გუჯრები სიმონის ტაძრისა.

1634 წ. № 28. ესე: წყალობისა: და თარხ-
 ნობისა წიგნი გიბოძეთ თქვენ ქალაქს სიონთა
 ღთისმშობელს ყმათ, ასე რომე ამას წინათაც კელ-
 მწიფეთაგან თარხანი იყვენით; ახლა თფლელი და
 სათფილელი ყმა პირის სანახავად მოგეართვეს.
 აწე ჩვენცა გათარხნეთ: არაფერი არა საჩვენო და
 არა სანეფო და არა სათათრო არცა მამასახლისსა
 და მელიქსა და ნაცვალს და გზირს დაიწერა წიგნი
 და სიგელი ესე ქორონიკონს ტკბ“: ეს წყრალა მიუ-
 ცია დადიანის ასუელს მარიამს ახალმოყვანილს ქართლში
 დედოფლად. შუადარე სიგელს № 32.

1553 წ. № 30 ....ჩვენ ბაგრატუანთა ძეთა
 კურთხეულისა პატრონისა აღექსანდრესთა პატრონ-
 მა კონსტანტინე და მმათა ჩუენთა ესე სიგელი და
 ნიშანი მოგახსენეთ თქვენ ყოვლად სასოა და შე-
 სავედრებელსა ჩუენსა სიონთა ღთის მშობელსა
 კურთხეულისა პატრონისა მამისა ჩუენისა სულისა
 მოსახსენებელად საღლეგრძელოთ ჩუენთს და
 ცოდვათა ჩუენთა შესანდობელად და შემოგწირეთ
 მცირე ესე შემოსაწირავი ქალაქიერთა ლიტრითა.

ორი ლიტრა სანთელი და ერთი ლიტრა საკმეველი
ტამლისაგან ესე ყოველთა წელიწადთა უკლებლად
მოგეხსენებოდეს და არა დაგაკლდებოდეს...დაიწე-
რა...ქორონიკონსა სმა: კელითა იორდანესითა.
ხვეულად „კონსტანტინე“.

1658 წ. № 41. ...პატრონმა როსტომ და
თანამეცხედრებთან ჩემთან დედოფალთ-დედოფალთან
პატრონმა მარიამ, პირმშომან ძემან ჩვენმა ვახტანგ
...და მდგომარესა წინაშე შენსა მჯდომარესა
სათფილელოსა ზედა ეფისკოპოსსა თფილეოს
პატრონს ელისეს ასრე და ამა პირსა ზედან,
რომელ იპრიანა მოწაღლემ ღმერთმან და ბედნი-
ერმან ყვენმან ჩვენს სამკვიდროს სამეფოსა და
საბატონო ზედა გამოგზაენა და მოვედით და ჩვენ-
თანა აღზრდილი ჩვენი ერთგული და ნამსახური
ყმა სუფრაჩი ჰამზაბეგ თან მოგუყუა და შეუტყობ-
რად სიონთა ღვთისმშობლის მამულში იმავე საყ-
დრის გვერდით დავასახლეთ. რადგან შეიტყო,
რომელ საყდრის მამული არის და საბოლოოდ
ჩემს შვილთ არას არგებსო მისსავ სიკოცხლეში
თავისის ნება-მყოფლობით სიონთა ღვთისმშობელს
უდებდა და სოფელმან არ დააცალა და მის მეუ-
ფეს მიებარა. აწე...თქუენ ნაშენების ფასი მოგუ-
ართვით....და საყდრის ალაგი თქუენ დაგანებეთ....
დაიწერა...ქორონიკონს :ტმე:.. აპრილის:.. ი:.. კე-

ლითა კარისა ჩვენისა მღივან მწიგნობრა შანშე-
ანის მარტიროზის შეილის სულხანისათა.

ყაენისა ვამ-
ტკიცე მეფე
როსტომ
ფერხთა
მტვერი

ძე მეფისა
როსტომის

1727 წ. № 54. ესე უკუნისამდე გასათავე-
ბელი...წიგნი და ნიშანი მოკართვით ჩვენ ორბე-
ლისშვილმა ტფილელ-ბოლნელ-მიტრაპოლიტმან
ლომენტიმ და ერთობით სიონთა ღვთისმშობლის
კრებულთ თქვენ...ამილახორს ბატონს გივს მას
ჯამსა ოდეს ალაოხრეს ლეკლთა ტფილის ქალაქს
სიონთა ღვთისმშობელი, შემდგომად მათსა დაიბ-
ყრეს ქალაქი და ქვეყანა ქართლისა ურუმთა;
მაშინ პატრონობდა ვეზირი ისაყ ფაშა ახალციხისა,
ბრძანება და ფარმანი მოსლოდა ხვანთქრისაგან
სიონთა ღვთისმშობლის ტაძრისა მეჩითად შექნა
ინებეს. ჩვენცა წმინდამან ღვისმშობელმან თქვენი
თავი გამოგვიჩინა და დამხსნელად და ნუგეშინის-
მცემელად მოვედით ჩვენის კრებულით და დიდის
მწუხარებით თავი გაწყინეთ. თქვენც ვინცა ვინ
ქართველნი დარბაისელნი იყვნენ თან შემოიყარე-
ნით და ამის შეწვენასა და დახსნასა გულსმოღვი-
ნედ ეცადენათ: მიხედვით ფაშასან, არზა მიართვით
და დიდად თავი გარდასდევით, თითქმის დატყვევე-
ბა და ამოწყვეტა ირჩიეთ და ამ საყდრის დაუნებე-

ლობა. იმანც ყური მოუგლო თქვენს მოხსენებასა, —
 კელი აიღეს, დიდად დაგამადღეს და ფეშქაშიც
 მრავალი გაიღვეით და საყდარსაც შისწირეთ: რად-
 გან ამდენი სასყიდელი და ქირნახული დასდევით
 ჩვენს მონასტერზე ჩვენ სხვეფრ ვერას გამსახურებ-
 დით და ეს პირობა მოგვიხსენებია, რომე რადგან
 ახალკვირის შაბათს იყო ჩვენი განსაცდელი და
 საყდრის გამორთმევის ამბავი ისიე ახალკვირის
 წინადღე შაბათი განვაწესეთ თქვენთვის მოსახსე-
 ნებლად. ამ დღეს იქით ყოელის ხელისათვის(?
 იმ შაბათს ჩვენ და ჩვენნი კრებულნი ერთობილ-
 ნი ჟამს გიწირვიდეთ თქვენ და თქვენის შვილის
 შვილთა დაუვიწყებლად მოვიხსენებდეთ... დაიწერა
 კელითა სიონის დეკანოზის შვილის ოსესითა აპ-
 რილს :პ: ქორონიკონს: უიე: (ეს ოსე იყო მამა
 ცნობადის მწერდის ითანე ოსეშვიდისა)

სსჯა ხელით მწერადაა: 1) რომელიცა კურ-
 თხეულს დომენტის ტფილელს განუწესებია მე
 ტფილელი ეპთვიმე... (არ სჩანს)

2) ჩვენ თფილელ მატროპოლიტმა თუმანის-
 შვილმა ქრისტეფორემ ეს სიგელი ღვთისნებით
 დაგვიმტკიც...

1666 წ. № 56...და შენზედა საქედ. მპრო-
 ბელსა თფილელ მთავარეფისკოპოზსა იოსებს ასე
 რომელ კურთხეულმან ელისე საყდრის ალაგი მი-
 ბოძა და აღვაშენე და ჩემი ძმა იმას ვაყმე და მას

უკან მე ჯვარის მამად დამაყენეს და მერმე ჩემი ძმა აბლულმესი ბატონს ციცის ვაყმე და მე იერუსალიმს წავედ და ის სახლკარი თქვენ მოგაბარე. ამან ათად(?)რო რაც ქირა აიღოთ ნაშენებისა მე შამინახოთ საყდრის წილი და სამართალი რაც იყოს თქვენი დაიჭიროთ (ბეჭედი, ხელხართული და სხარსული წარწერა).

2) ქ. ესე წიგნი დავაგდე მე ჯვარის მამამ მელეტიოზ ასე რომე ეს ჩემი სასახლე თფილელის კელში ჩავაგდე, გამიყიღოს ალაგი და ნაშენები ნახევარი სიონთა ღვთისმშობელსა და ნახევარი ფასი მე ანტონასა და აბროსას მიმიბაროს და ანტონამა და ამბროსამ ჩემი საქონელი მისარგებლოს სადამდი ჩემსა მოვიკითხევდე და როდესაც გთხოვოთ ჩემი თავი და სარგებელი უკლებად მომართოთ. (ბეჭედი, ქართული და სხარსული წარწერება). — ანტონასა და ამბროსასაგან თამასუქი ამიღ-ა ამისი ღოწამე და დამწერი მე პეტრე ვარ. შუად. კანტ. გუჟ. № №: 111 2, 3, 68.

1701 წ. № 148 ქ. ჩვენ: ბატონს: კათალიკოზს: დიასამიძეს: ევდემოზს: თფილელმიტროპოლიტი ორბელიაშვილი დომენტი დაგველაპარაკა ქალაქურს სამწყსოზე. ჩვენის ყმისა და ყმის ყმისა და ან რაც სადელდოფლო საყმო ჩვენს დეკანოზს უჭირავს მოკითხული ვქენით და უსაცილოთ ქალაქი სიონთა ღვთისმშობლის სამწყსო ყოფილა და დღესაც

არის და სხვას არცა ვის კელი გვაქვს და ვერცა ვინ შეცილება სჯულიერის საქმით საკანონო თფილელმა უნდა მოიკითხოს, რაც საქმე მოხდეს მის დროს თავისის მთავრით დრამა მოკრიფოს. რომელიც სხვამ მოქალაქემ ქრისტიანმა კაცმა მსახუროს ისრე ამ ჩვენის დეკანოზის სამწყსომ მსახუროს. ვინცა ვინ სამღვდელოდ გაიზარდოს თბილელმა აკურთხოს. თუ ვისმე შეეძლოს რიგიანის საქმით მიცვალებულისათვის საწირავიც მიართვან და თუ საწირავი ვერ შეიძლონ მიცვალებულზედ თბილელის მთავარი დაიხვედრონ და სიონთა ღთისმშობელს ზეთი მიართვან მისის შეძლებითა. ვინც მოქალაქე ალობარში დასახლდეს თფილელის მამათ-მთავარს კელი აღარა აქვს და ვინც ალობარელი ქალაქში დასახლდეს იმისი დრამა და საკანონო თფილელის მამათ მთავარმა მოიკითხოს. ვინც ჩვენმა დეკანოზმა შეგირდი აკურთხოს, შეგირდის თავს თითოს ჩარექს, სანთელს სიონთა ღთისმშობელს მიართმევდენ. ჩვენი დეკანოზიცა და მისნი სამწყსონიცა ბატონის თფილელის მორჩილნი უნდა იყვნენ. სხვა რიგად ნურც ბატონი თბილელი და ნურც მისნი კრებულნი ჩვენს დეკანოზს უბრალოდ შურსა და ურიგოს ნუ მოინდომებენ და ნურც ამ სამწყსოს მოუშლიან. ამ ჩვენს დეკანოზსა სახუცო არც სთხოვებია და ნურც დღეისუკან სთხოვენ და ამის სახლის მაგათმა ღვდელმა უხუცოს... არიან ამისნი მოწამენი და გამრიგებელნი

მაღალაძე წინამძღვარი ნიკოლოზ, რევიშვილი ბოვენელ ეფისკოპოზი იოანე, ბარათაშვილი იოსებ, ფალავანდიშვილი ქრისტეფორე და სრულმცხეთელნი აზნაურიშვილნი. თუ არა ქონდეს რა, არ შეეძლოს და ღარიბი ყოს — ნურას სთხოვენ საბრალოს კაცსა და ნურც რას გასჯიან.

1710 წ. № 149......კათალიკოზ პატრონმა დომენტიმ ესე წიგნი მოგეცით თქვენ თფილელ მიტროპოლიტს ბატონს პავლეს ასე რომე დაგველაპარაკე და ძველათგანაც ყოფილიყო და წიგნიც გაგისინჯეთ ქალაქის სამწყსო — მეფისა და დედოფლის სახლს გარდა — ქალაქი თქვენი სამწყსო ყოფილიყო. ახლა რაც მეფის ყმა იყოს ქართველი კაცი ან დედოფლის ყმა იყოს ან ბატონიშვილების ყმა იყოს და ან დარბაისელთა — ყველა თქვენი სამწყსო არის ან რაც სადედოფლო საყმო ჩვენს დეკანოზს უჭირავს მოკითხული ვქენით და უცილოთ სიონთა ღთისმშობელისა ყოფილა, არიან ამისნი მოწამენი ჩვენი სახლთხუცესი მაღალაძე ამილბარ, დეკანოზი ათანასე, კანდელაკი გერასიმე და სულ მცხეთელნი. დაიწერა წიგნი ესე კელითა კარისა ჩვენისა მდივან მწიგნობრისა მგალობელის მაღალაძის სოლომონისათა. (ბეჭედი აზის და სეჟმოწერილია).

1752 წ. № 171 ქ. ჩვენი ბძანება არის: ბატონი მიტროპოლიტი თფილელი ათანასე აშტრახანს ჩვენს

საქმეზე გავგზავნეთ და თავისად მოსვლამდის თავისი ნაიბობა მროველს ქრისტეფორეს მისცა და ჩვენც წყალობა ამ ქრისტეფორეს უყავით. მანამდი თბილელი მიტროპოლიტი ათანასე იქილამ მოვიდოდეს ეს ქრისტეფორე იმისი ნაიბი არის და ვინცა ვინ თბილელის კრებული, თუ ყმანი და სამწყსონი ხართ, ყველანი მართებულის გზით ამას დაემორჩილენით და სიტყვას გაუგონებდეთ. ვინც წინააღუდგებით და მართებულად არ დაემარჩილებით დიდათ გიწყენთ—იცოდეთ... (მროველს ქრისტეფორეს სწერს: თუ არ დაგემორჩილენ, მაცნობეო; „როგორც თფილელმა ათანასემ დაგარიგოს ეკკლესიაზე თუ მამულისაზე—ყველას ასე მოუარე და რიგი მიეც, მაისის :კვ: ქორონიკონს :უმ:

1752 წ. № 172. ....თფილელი ათანასი ასტრახანს ჩვენს საქმეზე გავგზავნეთ და თავის მოსვლამდის თავისი ნაიბობა მრაველს ქრისტეფორეს მისცა მეფემა და ჩვენცა...მეფეების ბძანებული ასე მაქვს და ჩვენც ასე გავგირიგებია“.

1756 წ. № 180. ქ.:. ჯვარის მტვირთველო ჩვენ მაგიერად ყოვლად სამღვდელოს ბატონს თბილელს ქრისტეფორეს მრავალი მოკითხვა, წმიდას მარჯვენას ამბორება მოახსენოთ. ამ ხანათ თფილელობა გვინდა დაგიმტკიცოთ და მოგცემთ. ეს ჩვენი წიგნი რომ მოგივიდეს წამოუხსლველი ნუ

დადგები, დედოფლის წამობრძანებას ნუ მოუცდი, შენ ახლავ წამოღი (ახის ბეჭედი).

1776 წ. № 194. (წერილი ანსენ თფილელისა ...ამას მოგახსენებ: დიად დიდად ჰურზე ნაკლები გახლავარ და მუშა მიდგას ეკკლესიაზედ და ფასით ჰურის სყიდვამ მე შემაწუხა და არ შემიძლიან. გვედრები ერთი ოქმისწყალობა მოილოთ ჩემის ეკკლესიის ყმებზედა—მცირედის ჰურით შემეწივნენ...სვიმონ მაღალაძე უბრძანეთ, რომ ეს თქვენი ბრძანება მან აღასრულოს...დეკემბრის ლ. ქორონიკონს უად. (თუ :უოდ:?) (1776 წ.)

პატონაშვიდის ალექსანდრეს ხელათ სვიმონ მაღალაძე...როგორც რომ თფილელის ჰურის სია, მოგივიდეს ისე...იმის კაცებს გამოურთვი...ხათრს ნურავის შეუწახავ, დეკემბრის ლ, ქორონიკონს უად.

1764 წ. № 206. ქ. ჩვენ ყოვლისა საქართველასა პატრიარქმან...ანტონიმ ესე განჩინების წიგნი...მეფის ირაკლის ბრძანებითა ასე რომე საგინაშვილი მღვდელი სვიმონ ყოვლად სამღვდელოს ათანასის გაეზარდა და ზაალაშვილის იოანეს ხუცის შემკვიდრედ ეყოთ და მისი და შეერთო და ყოვლისავეზედ პატრონად დაედგინათ. მასუკან თფილელს ათანასესვე მღვდლათ ეკურთხებინა და როდესაც თფილელი ათანასე...მეფის ბრძანებით...რუსეთში, წასულიყო მაშინ სვიმონ მღვდელიც და ნიკოლოზ დეკანოზიც თან წაესხა. ამისა შემდგომად

ესენი ყოველნივე უკუმოქცეულ იყვნენ და ისევ აქ მოსულიყვნენ და ყოვლად სამღვდელოს თფილელს ქრისტეფორესაც კრებულში ძმათა თანა აღერაცხა და მათთან შეერთო და მყოვარ ჟამ მშვიდობით ყოფილიყო სვიმონ სიონის კრებულისათანა და კრებულნი სვიმონისთანა. შემდგომად შელ(?) საბრკითა ბორცთა დასაბამისა ეშმაკისათა შური რაიმე შემოხდომილ იყო დეკანოზსა და სვიმონს შუა, ასე აღეტყინა რომელ ვიდრე ფეთის ყურამდეც მიადწია და სამსჯავროში განცხადნა... მეფემ ამ შფოთის დასახსნელად აიღო და თავისი სახასო აზნაურშვილი სიონთა ღთიმშობელს შესწირა წერილითა. მაგრამ მაინც კიდევ შფოთი არ დაიხსნა შემდგომად მეფისგან ჩვენ გეგბრძანა ამა საქმის ვითარება ხოლო ჩვენ ვსაჯეთო (სვიმონი ისევ კრებულში დააბრუნეს სრულის უფლებით „ყოველსა შინა სამღვდელოსა და სჯულიერსა საქმესა“ და თუ ამის შემდეგაც ამბოხი არ დაწყნარდაო დამნაშავეს მღვდელობისაგან განვაშიშვლებთო“.

ხელი უწერია კზს ანტონს რუსეთიდგან დაბრუნებისა ჩვენისა წელსა მეორესა“; მიტლოპოლიტს... ქრისტეფორე და დეკანოზს სიონისას ნიკოლოზს.

1766 წ. № 220. ქ. ღმერთმან მართლ მსაჯულის კელმწიფის ჭირი მათს მლოცველს თფილელს ქრისტეფორეს მოსცეს. მერმე ამას მოვახსენებთ ჩვენს ხელმწიფეს: მოსესას ნაცვალყოფილს

არზა მოერთმევეინა ბედნიერის კელმწიფისათვის და მოეხსენებინა თფილელს ათანასაზუდ ჩემი თეთრი დარჩაო ბალის ასაშენებელი. მოგეხსენებათ, თბილელი მაგ გვარის გზით არ წასულა, რომ მოსესას ვერ შეეცყო იმისი წასლეა. თუ კი მაგისი ემართა რამე, რატომ არ მივიდა და არა სთხოვა და ან ჩემთვის არ ათქმევინა ი მოსესასი ეს მმართვებს და მიეცითო. მაშინ...მამის თქვენის დროს რომ იჩივლეს თფილელმა და მოსესას ბალი გამოართვეს, თუ კი მაგისი დაედვა რამე, ან თეთრი რატომ არ გამოართვა და ან განაჩენი რატომ არ დააწერინა თუ კი იმაზედ დარჩა რამე, რადგან გვედავება. აქედამ თბილელის კაცი მივა, თბილელს წიგნს მიესწერთ. ღუთის ქვეშ შევაგდებ და თავის მღვდელთმთაფრობას ვაფიცებ თუ მოსესასი შენზე დარჩა რამე მოგუწერეთ და ჩვენ მიესცემთ ...ახლა მოსესა გალარიბდა, იმას ფიცს ადებენ; გალარიბდა და დაიფიცავს და ფიცის ცოდვაც ჩვენ დაგვედება .....ფებერვალ ბ, ქორონიკონს უნდ. (176 წ.)

ერეკლეს მდივანბეგებისთვის გარდუცია: „უსამართლობა არა მოხდეს რაო“. მარტს 3, 1766 წ.

განაჩენი მდივანბეგებისა: (რვა თუმანი, 8 მანეთი და ექვსი შაური დარჩაო თფილელზეო). ერთი უმოწმია :დარჩა ვიციო და რა ერთი — არ მანსოვსო. განაჩენი: „თუ მოსესამ თფილელს ქრისტეფორეს გული

აჯეროს, რომ ათანასე თბილელზე ჩემი ეს დარჩაო და არც მიპატიებიაო, რაც ფიცში ჩაიტანოს, ის ქრისტეფორე თფილელმა მოსესას უნდა მისცეს და თუ ვერ დაიფიცა, მოსესა ველარას შეუვა, მარტის 8 ქორონიკონს 1766“ აზას ხუთი ბეჭედი მდივან-ბეგებისა.

1670 წ. № 228, ახლო დროისა. ქ. ჩუენ:.... ქართლისა კათალიკოზმა: პატრონმა ქრისტეფორე მოგართვით ესე წიგნი თქვენ თფილელს ელისეს, ასრე და ამა პირსა ზედა: თრიალეთს რაც წალკელისა სამწყსოში სოფლები აშენდეს და შენაბა ჩავარდეს ჩუენზე შორს იყო და თქვენთვის მოგვიბარებია. საწირავს გარდა ის რაც რამ იქაური გამოსალდებელი იყოს, სარჩულო ანუ დრამა — ნახევარს სვეტიცხოველს ნუ დააკლებთ და ნახევარი თქვენთვის მოგვირთმევია და ერთი ჩუენი აზნაურისშვილიც გვიახლებია. სანამდისი თქვენს ხელში იყოს ამ პირობას სვეტიცხოველს ნუ გარდაუხვალთ.“

1671 წ. № 230; ქ. ჩუენ ბარათ: . შვილთ: . სულკურთხეულის ყაფლანისშვილებმა პაპუნბეგ მოლარეთ ხუცესმან ასლან, ვახტანგ, თამაზ, გიორგი ესე წიგნი მოგართვით სიონთ ღთისმშობელსა და თფილელს იოსებს ასე რომ ცოტას ხანს წარუთი და ბალახური აღარა დაგნებებოდა სამწყსოდ, მასუკან მოკითხული ვქენით, მახსოვარ

კაცი მოვახმევენთ და მართალი შევიტყეთ, რომ სიონთა ღთისმშობლის და თფილელისა იყო სამწყსოდ. ჩვენაც ასე დაგვინებებია, რომ ვერამ ჩვენმა სახლის კაცმა ვერა გამოსწიროს და ვერცა გამოახოს. ამასთან დმანელს კელი არა ჰქონდეს; როგორადაც ამას წინეთ თქვენს სამწყსოს ხუცეს ეხუცოს ისე ისაქმოს და თქვენის ბძანებით იმწყსოს (?) ქორონიკონს ტნთ. (აზის ორი ბეჭედი)

1730 წ. № 233 ახლო დროისა. „ქ. ჩვენ მთავარ ეპისკოპოზმა, რომანოზ აღვაშენეთ ჩვენთა ცოდვათა შესანდობელად მცირე ეკლესია ქალაქსა შიდა ტფილისსა ადგილსა და მამულსა სამთავროს ღეთაების საყდრისა. ვინცა ვინ ჩემს უკან იყენეთ მოადგილენი წესსა და რიგს აღასრულებდეთ, სამწყსოსთან კელი არა ქონდეს, ქალაქი თფილელის სამწყსო არის...ამ ჩემს აშენებულს საყდარში ტფილელის უკითხავად და მის შეუნდობრად აქ ნურც დამარხვენ და ნურც აქორწინებენ, ნურცა მონათვლენ და ნურცა ვის ხელი აქვს...დამჯელი თფილელი იყოს (აზის ბეჭედი) ჩვენ მთავარ ეპისკოპოზი კირილე ამის დამტკიცებული. (ხეუ-ლაღ: კირილე“).

1715 წ. № 237; ქ. ჩვენ...კათალიკოზ პატრიარქმან ღომენტიმ მოგეც ესე წიგნი ამ და ამა პირსა ზედა რომ შენი კეთილის მდომი ვიყო და არც სხვა ბეჩი და ეფისკოპოზი შენსა მერმიოს(sic).

თუ შენი დასაკლისი შევიტყო, რაც კელიდამ გამომივიღოდეს იმას ვეცადო, რომ ვერავინ მოგერიოს ბატონო თფილელი პავლე... არც შენს სანთელის მიცემას მოუღდე. „შერე სხვა სქლით“ ამას შუა იყოს ქრისტე, კაცთაგან წინამძღვარი დავით-გარესჯის ონოფრე“ (ქორონიკონს ტუგ. თუ; უზ:?)

№ 238; XVII სუკ. სქლით. ქ. ჩვენ... რუსთველ არქივის ეპისკოპოსმან პატრონმან მათეოზ ესე წიგნი მოგართვით თქვენ თფილელ ეპისკოპოზისა იოსებს ასე რომ სადამდის ან თქვენ ცოცხალი იყო და ან მე—ყოველის წელიწადს სამს საპალნე ღვინოს მოგართმევდე დაუკლებლად და გაურჯელად. ამისად გასათავებელად მიმიცემია ხატი ღვთაების და მეფის არჩილის ბრძანებით მომირთმევია. ჩვენც (სხვა სქლით:) ასე დაგვიმტკიცებია: ოთხი საპალნე ღვინო მოგართოთ. (სქლმწერიდა).

1783 წ. № 239: „ქ. ესე წიგნი მოგეცით ჩვენ ბარაბიანთ იოანე მღვდლის სახლობამ დედამ შენმა მარინემ და შენმა ძმებმა ჯუარის მტვირთველმა ანდრიამ, მღუდელმა გოგიამ, რევაზიმ, პეტრემ და იოსებმა შენ ჩვენს ქმას დიმიტრის ასე რომე ლეკში დაკარგული იყავ და დაგიკენით და და ქალაქს დიაკონათ მივაბარეთ და იქ დაჰყავ რავდენიმე ყამი, მოინდომე იქ ცხოვრება და

არც ჩვენ მოგიშალეთ და ნება დაგრთევით კეთილ ცხოვრებაში ან ახლა ღმერთმან მშვიდობა მოგცეს. რადგან შენ იქ სახლობა მოინდომე ჩვენის ნებით შენი მოდავე არაფინ იყოს არც ჩვენ და არცა ჩვენი ნათესავნი. და ერთი ის სიტყვაც დასდევით ერთმანერთან რომ ვინ იცის შემდგომ გაყრა მოგვივიდეს შენ შენი წილი უნდა მოგცეთ... (მოწამენი: ხირსელი მღვდელი და მამამთავარი იოსებ, მღვდელი და მამათმთავარი... და მე დიმიტრი მღვდელს დამიწერია). მიწერილია: რადგან დედას უფლება აქვს შეილზე და დედას და ძმებს ეს წიგნი მოუციით საცა გენებებოდეს იქ იცხოვრო, ჩვენც ყოვლად სამღვდლო ბოდბელი დავით დედისა და ძმებისა სიტყვით ვამტკიცებთ ამ წიგნსა.

1752 წ. № 244. ქ. ჩვენ მიტროპოლიტი ათანასე მეფემ თეიმურაზმან მეფემ ერეკლემ რუსეთს ელჩად გამგზავნეს. რახანი ამათის ბრძანებით წაველ მე მოვახსენეთ ჩემდა ნაიბად დამეყენებინა ვინმე. იმათ ნება მიბოძეს ვინც გინდოდეს დაიყენე შენის ნებითაო. ახლა შენ პროველი ქრისტეფორე დაგაყენე და მეფეთაც ნება დამართეს ჩვენის საყდრისა მამულით შემოსავალი თუ საყდრითა და ან სამწყსოთი ყველა შენ დაგიმონე და მოგაბარე... მოვლას ეცდები... თუ რამ (მამული) წასდეს ამის გაკეთებასა ქალაქის აბანოსი ქარვა-

სლებისა დუქნებისა თუ რასაც მამულისა რაც ამი-
ღია ყველას ჩემი ყაზბი უჭირავს ნაფრუზამდი
როგორც იმ ყაზბში ეწეროს გაუთავე. ძირს არის
ოთხი დუქანა, იმის ქირას თქვენ აიღებდეთ და
ერთი ბანებზე ოთხი ამას გარდა კისის კეფს არის
მთელი ღვინო, ის მოატანინე და მოიკმარე. სხვა
ჩვენს სოფელში ან ჩვენი ნათესი იყოს იმისი მო-
სავალი ან დალა იყოს ესენი აიღეთ და ყველა
მოიკმარეთ. რომელი შენგან შეიძლებოდეს კრებუ-
ლის შოვას ეცადე და ეკკლესისა ნაფრუზს უკან
რაც ქალაქის მამულისაგან აიღო რაც ან თქვენ
ხარჯსა ან სტუმრისას ან რათაც ფერათ დანა-
ხარჯს გადარჩეს ეკკლესიასთვის შეინახე. თუ
სიკვდილი არ მეწია, წამოუსლველი არ დავდგები,
თუ სიკვდილი მეწიოს მეფემ და პატრიარქმან ვი-
თაც ინებონ ეგრე განაგონ. ჩემი და დამიგდია
ორის მომსახურითა. შენ იცი რაც მოუვლი და
გააძლებინებ. (აზის ბეჭედა).

1720 წ. № 280. ...ესე, წიგნი: მოგარავით
ჩვენ მიტროპოლიტმა პართენ თქვენ წა უბიწოსა ..
სიონთ ღვთის მშობელსა და მისსა ტახტსა ზედა
მჯდომარეს ტფილელ მიტროპოლიტს ბატონს
პავლეს და ყმათა და კრებულთა ყოველთავე მისთა
ასე და ამა პირსა ზედა, რომე ჩვენ პამფლიის
მიტროპოლიტი ვიყავით და მივედით საქართველო-

ში ყველამ ვინმე ქრისტიანეთა კელმწიფემა, დიდმა და მცირემ, კათალიკოზმა, მიტროპოლიტმა და ეფისკოპოზმან და დარბაისელთა შეგვიწყალეს და მის რიგად საბოძვარი გვიბოძეს, გვინდოდა რამე ჩვენს ქვეყანას ეწავსულვიყავით, მაგრა კურთხეული ჩვენი პატრიარქი ანტიოქიისა მიცვლილიყო და მას უკან ჩვენ ველარ წავედით იქით მერმე მოვედით თქვენთან და შემოგვხვეწენით თქვენს სამწყსოში მალლა მთაწმიდას თქვენის ნება დართვით და თქვენის კრებულის ნებადართვით, რადგან თქვენის პატროსნის საყდრისა და თქვენი სამწყსო იყო ჩვენ მოვინდომეთ და დავდექით აქ მთაწმიდასა და რაც ჩვენის კელიდამ გამოვიდეს ამ ადგილსა და საყდრისა გაკეთებასა და აშენებას ვეცადოთ...არც თქვენი და არც თქვენი საყდრის გარდაუვალი საქმე ვქნა...დაიწერა კელითა დეკანოზის გაბრიელისათა. (აზის ბეჭედი მეფისა და ბერძული წარწერა აქვს).

III. სიგლები მანგლისის ტაძრისა.

1699 წ. მაისის :კვ: № 29. ....ქციწსა და
 ალგენს შუა, ორი ომისი და კველთა, კიდევ თქვენ
 და დმანელსა სამწყსოზედ სარჩიელი გქონდათ და
 ბატონიშვილს კათალიკოზს ვაესამზღერა....დაიწერა
 ხელითა მგალობლისა იორამისათა (ამ სიგელს აქლგეს
 კათალიკოზსა იოანე)

1670 წ. ახლად დროისა № 34. ...ოდეს: განა-
 გებდა: სამეფოსა: და ტახტსა მამისა თვისისათა ძე
 დიდისა მეფისა შაჰნავაზის ძე ლეთის მოყვარე სახე-
 ლოვანი და სახელდიდი მეფე გიორგი ჟამსა მას
 თვისსა შემოსწირა მანგლისისა ღთისმშობელსა და
 ძელსა ცხოველსა, სამსქვალსა თრიალეთზედ და
 სოფელი მეთრევენი და ჩვენ ფრიად ცოდვილმან...
 ქსნის ერისთავის სახლისა ძემან მანგლელ მთავარ-
 ვისკოპოზმან ევლომოს ვაგებვრეთ და გამოსაღები
 დავსდევით ასრე—ამაზე ვერამ ეფისკოპოზმა ვერ
 მოუმატოს და ვერც დააკლოს. უნდა გამოიღონ
 მოვიდეს თუ არ მოვიდეს—ოცი კოდი ანეულის
 გუთანზე და ოცი შემოდგომის გუთანზე. რამდო-
 ნიც გუთანი შეებას, გუთნის თავს ორმოც-ორმო-
 ცი კოდი პური რასაც კოდით თრიალეთზე მეფი-
 სათვინ იღებენ იმ კოდით; სადაც უნდა იქ მიიტა-

ნოს. ნაქურდალი ხუთეულად უნდა ზღონ. საბალახე როგორც თრიალეთზე იღების ისრე იმ წესით გამოიღონ; ულაცი თუ იქ ტკბილი მიიტანოს მანგლელმა ამათ უნდა მიტანონ(?) და მას გარეთ ერთი გზა ულაცი სადაც მანგლელს იპრიანებოდეს სთველზედ იქ გაგზავნოს. თავის გასატეხი კარი მანგლელს აბაზი მოუტრავს ფური. თუ მიაბაროს ბატონმა ორი ლიტრა—ერბო ფურზე და კამბეჩზედ ერბო ლიტრა სამი. თუ საყველეთ მიაბაროს—კამბეჩზედ ლიტრა ყველი თორმეტი. თუ კელმწიფე ჩამოუდგეს—ცოტა სამასპინძლოთ შემეწვენენ. მას გარეთაც ღალა არც ნახირისთავი, არც კოდის პური არ ეთხოვებოდეს, არც გუთნის კუნა. რომელმანც ეფისკოპოზმან ამაზედ მიუმატოს ჩვენთამც ცოდვათაგან განიკითხვის. ქ. მოუტრავს უნდა მისცენ საჩექმე მორჩილ---შაურ, მოუტრავი, შაური მამასახლის. სხვა რაც წესი და სამართალი მოუტრავსა და სამამასახლისოსა თრიალეთზე იყოს ის ქნან.

1713 წ. № 35. „...დიდად სახელოვანის და წამებულის მეფეთ მეფის გიორგის ნამსახურმა და ყანდაარს თან ნახლმან საქეთ მპყრობელმან მანგლელ მთავარ ეპისკოპოზმან დოღენჯის შვილმა ბატონმა არსენ ესე საბოლოო სითარხნის წიგნი გიბოძე თქვენ მანგლისელებს მოყალნებს ღალის სითარხნეს გვეაჯენით, ვისმინეთ...და ღალა ამო-

გიკვეთეთ და ერთის დღის კენა დაგადევით; გავ-
სინჯეთ ღალა არაფელი არა შემოგვივიდოდა.
სულ თარხნებს მამულები შემოგვიდნათ; სარჯლის
მეტი სარგებელი არა ქონდათ; ამ ერთის დღის
კენას უფრო სარგებელი ქონდა; ამისთვის ღალა
ამოგვევით. ვინცა ვინ ხარისხსა ამასზედა დაბძან-
დეთ თქვენც ასე დაუმტკიცეთ.“

1693 წლის ქარნიკანს მოხსენებუღია მთა-
ვარებისკაზისი (მანგლელი) დოქენჯიშვილი ნიკოლოზ
(ის № 36).

XVIII საუკ. ხელით: „---ფისკოპოზმან ჯავა-
ხისშვილმან---ჩვენის: საყდრისა: საყდრისა: ერთ-
გულ---რა ჟამს ძეს რა ჟამისა. ძმისა--- ..ასრე
რომე ძველათგან მანგლელებისაგან თარხანი იყა-
ვით და ჩვენც დაგვეჯენით...და გიბოძეთ სითარ-
ხნე ამგიკვეთე ღალა“...სეუელად მანგლელ ფისკო-
პოზი გაბრიელ“.

1718 წ. ახლა დროისა № 91: ქ. ღმერთმან
ბედნიერის ხემწიფის ქირი და სატკივარი მისცეს
მაგათ ფეხთა მიწამტვერს დავითს და იმის ძმებს.
მერმე ამას მოვასხენებთ ბედნერს ხელმწიფესა,
ღმერთმან ხომ იცის, დანაშაული არა გვაქვს რა
სამსახურის მეტი. ახლა მანგლელმა თქვენი წყა-
ლობა და გასამართლებული მამული წამართო და

საყდარიც დამიკლიტა და დეკანოზიც წაყვანინა. თუ დანაშაული გვაქვს რამე ჩვენი თავიც მაგათ ჭირის სანაცვლო იყოს, თუ არა-და რატომ დაგვემართა, რა დანაშაული გვაქვს:

ზედვე დაწერილია განკარგულება ვახტანგ მეფისა: „ქ. შვილო: მეფევე: ბატონო ბაქარ! მერმე ეს არზა კორკოტიშვილებმა მოგვართვა. მაშინ ხომ თქვენ გაარიგეთ. რატომ დაშლიან სადროსან საყდრის დაკლეტა და ან დეკანოზის დაჭერა ესეც უმართებლო უქნია მანგლელს, დეკანოზიცა ააშვებინეთ და ნურც რომელიც სამართალში გიქნია იმას მოუშლით“. ხეკუდად: „ვახტანგ“.

1706 წ. № 99. მანგლელი ტფილელს სამწყსოს დარბაისლისნიშანზე და საწირავზედ ეცილებიო და ჩვენის კრებულით ეს სამართალი უყავით: რაც ტფილელის სამწყსოში დარბაისელი იყოს და მოკედენ, სვეტის ცხოველის ნიშანსა და საწირავს გარეთ ის სხვა არის და იმის გარდა თუ ტფილელის სამწყსოში და სამწყსოს საყდარში დაემარხოს ნიშანი და საწირავი ქვეშაგები და გარდასახურავი ყველა ტფილელმან და სიონთა ღვთისმშობელს უნდა მიეცეს და თუ მანგლელის სამწყსოს საყდარში დაემარხოს და ტფილელის სამწყსო დარბაისელი იყოს მანგლელის სამწყსოში დაემარხოს—ნიშანი ტფილელს და გარდასახურავი ქვეშაგები აბრამის ტაბლა მანგლელს. ამისნი მოწამენი წინამძღვარი ონოფრე, სახლთხუცესი რევაზ; სულმცხეთელნი. ამისნი

დამსწერნი. თუ მანგლელის სამწყსო თფილელის
სამწყსოში დაემარხოს, როგორც მანგლელს გაუ-
რიგეთ ისე ტფილელმა აიღოს.“

IV ალავერდის ტაძრის სიგლები.

1721 წ. № 42. ქ. ნებითა: ღეთისითა:....ჩვენ
 დიდის ირანის მალლის ხელმწიფისაგან შვილად
 აღზრდილმან, ქართლის უფლისწულმან და კახე-
 თის მპყრობელმან მეფეთ-მეფემან და კელმწიფემან
 დავით იმამყულისხან და თანამეცხედრემან ჩვენმან
 ერანის ეთიმადავდეს დამან და ერევნის ბეგლარ-
 ბეგის ასულმან დედოფალთ დედოფალმან პატრონ-
 მან ახორიჯან ბეგუმ და სასურველმან ძმამან ჩვენ-
 მან ბატონისშვილმან თეიმურაზ და პირმშომან ძე-
 მან ჩვენმან აღექსანდრე მაჰმად მირზამან და ლე-
 ვან ალიმირზამ ესე უკუნითი უკუნისამდე ჟამთა
 და ხანთა გასათავებელი მჭკიცე შეურყეველი და
 უცვალებელი სიგელი და საფიცარი გკადრეთ და
 მოგახსენეთ თქვენ დიდსა შესავედრებელსა და
 მფარველსა ჩვენსა დიდებულსა მთავარმწამეს წმინდანს
 გიორგის: თვალივს. ხარჭაშნოს და ამას ზედა მჯდო-
 მარესა ჩოლაყაშიელს ხარჭაშნელ ეფისკოპოზს ბა-
 ტონს ნიკოლოზს ასე და ამა პირსა ზედან, რომე
 თქვენს სამწყსოში გარიგებული ასრე ყოფილიყო
 ჩვენთა მამაპაპათაგან, რომე მსახურს კაცს ცხენი
 სდებოდა საწირავი და მაყალნეს კაცს და ვინც ცო-

ღიანი მოკვდებოდა თიანეთში თუ სადაც თქვენი
 სამწყსო კარი საწირავად მოერთმევეინა აწე ჩვენ შე-
 წირულობა და ჩვენთა მამაპაპათავან გარიგებული
 არა მოგვიშლია რა, არცა რა გამოვიკეთა თვნიერ
 ამის მეტი, რომე თიანელნიც შემოგვეხვეწნენ ამას
 და ჩვენც ასე გაუგონეთ ასე და ამ რიგად რომ
 დიდს ომში ჩვენს წინ, თუ ჩვენს ძმასთან ამ რიგად
 მტრისაგან თქვენი სამწყსო თიანელი კაცი მოკვდეს,
 თვითანაც დაიკარგოს და ცხენი თუ იარაღიც დაე-
 კარგოს, მსახური თუ მოყალნე იმის თანა კაცს
 ჩვენც შეუალიეთ საწირავი და ნუღარც ბატონ ხარ-
 ქაშნელები საწირავს ნუ სთხოვენ, ნურც არას გა-
 მოეკიდებიან. ამას გარდა ან მგზავრად მავალი
 მტერმან მოკლას, ან თავის სახლში თავს დასხმით,
 ან ახმეტას მოკვდეს და ულაცობაში ამ გვარის
 მკედრის საწირავი არც შეგვალეგებია და ნურც
 ვინ თიანელი კაცი ამაზედ ხარქაშნელებს
 აღაპარაკებს და როგორც კელავ ემსახუროთ ისევე
 მსახურონ და საწირავი მიართონ მსახურმაც მოყალ-
 ნეთაც და ამა ჩვენის ბრძანების მომშლელად არა-
 ვინ გვიბძანებია ჩვენ თიანეთათვისცა ამ რიგად წიგ-
 ნი გვიბოძებია...თიანეთის მოურავნო და სხვანო
 წერლნო(?) მოხელენო, ნაცვალნო და ერთობილნო
 თიანელნო ესე ჩვენგან გარიმოხელენო, ნაცვალნო
 და ერთობილნო თიანელნო ესე ჩვენგან გარიგე-
 ბული რიგი და გარჩევა თქვენცა ასე გაიგონეთ და

გაურიგეთ და მიზეზობით და უსაქმოს ლაპარაკით ნურავინ მოუშლით ...სიგელსა ამას ...კარის ჩვენის ვეჟილ ვეზირნი და სხვანი მოსაქმეთა ვითა ფარვანსა ამას ჩვენსა შიგან გაგვერჩიოს თქვენც ასე დაუმტკიცეთ...დაიწერა...ქორონიკონს უთ. ოკდომბრის 20 კელითა რუსთველ მიტროპოლიტის ჩერქეზის ძის ნიკოლოზისათა...წარწერა: ამტკაცებენ „რაგვარადაც ბატონს ბიძაჩვენს გაურიგებია“ ერეკლე და მეუღლე მისი ანნა და სასურველი ძე უფლის წული ვახტანგ, ძიძის ძე (ბიძისძე?) ასანმირზა, წესამე 7 მეფობისა ჩვენისასა თიბათვესა ქორონიკონს :უზ: 1719? მდივანის ოთარის კელითა.

1786 წ. № 49....„თქვენ რომ ხახუსა ღვთის-მშობელი გაბარიათ ის ხატი შუამთის ეკკლესიის არის...ამაზედ ყოვლად სამღვდელონი ეპისკოპოზნი მემოწმებიან თვის დიკასტრიის წიგნი მაქვს პაპის ჩვენის მეფის ერაკლეს წიგნი...(აზის ბეჭედი და მერე წარწერა: ქ. გლაზაკი ეპისკოპოზი ნეკრესისა (დასიუოს?). მდაბალ ეპისკოპოზი რუსთველი კირილე (ეს სიტყვა ხუცურ ასომთავრულად).

1752 წ. № 53. ქ. ჩვენ მაგიერად. კახეთში. ვინცა ეფისკოპოზი ბრძანდებით ასე მოგვხსენოსთ ბატონი ალავერდელი და ნეკრესელი რომ გრემს ენისელზე ლაპარაკობენ დაუსხედით და სჯულიერის

წესზე სამართალი უყავით და გარიგეთ, რომ რაც თქვენ სამართალსა იქით, ჩვენც იმ რიგად დავამტკიცებთ იენის ია. ქორონიკონს უმ. ყვარელში რომ ენისელები არიან გრემში რომ ენისელები არიან და ჭიაურზე ამათზე სამართალი უყავით სჯულიერი. (აზის ბეჭედი ურეკლეში).

1735 წ. ახლო დროისა, № 56. ქ. ჩენი: ბძანება: არის ენისელთ მოურავო და თარხანო და სულხან და ვინც ენისელის მოხელენი იყვნეთ ნაცვალ და ასისთავო და ენისელო, თქვენც იცით, მკვიდრი ბატონის ალავერდელის სამწყსო ხართ, რაცა უნდა ხიზნათ იყვნეთ ამისი მამამთავრობა ისაქმოს და რამიც ამათ აიღონ რაც ყოფილიყოს ძველათგან რაც ქართველი იყოთ ჯულის წესით ქართველობით ძველათგან ასე ყოფილა“

1788 წ. № 76: „მისის უწმინდესობის დიკასტერია მოგიწერთ ჩალოყაშვილო ბატონო ნოდარ. მერმე გავიგონეთ, რომ მაგ ახმეტას თქვენს ეკკლესიაში ალავერდელს არ იხსენიებთ და არც ალავერდელის მღვდელს ამოქმედებთ და შენს თავად ვისაც მღვდელს გინდა მოიყვან და დაადგენ და ამბობთ სადმე, რომ ალავერდელის ეკკლესია არ არის, კათალიკოზისა არისო და კათალიკოზს იხსენიებთ: ჩვენ ეს დია დამტკიცებით ვიცით, რომ არას ღროს კათალიკოზს: ახმემეტაში საყდარი არა

ჰქონია, არც სამწყოსი ყოლია მანდ მსახლობელთ
 ერწოვლებს გარდა და ესეც სწორე დაქტია რომ
 რომელისაც ეპარხიის ეფისკოპოზი გარდაიცვლება,
 მანამ სხვა ეფისკოპოზი დაჯდება, ამ ეპარხიას სამ-
 წყსოს კათალიკოზი გაუძღვება და კათალიკოზს
 მოიხსენებენ იმ დროს. ჩვენ კიდევ ესეც სარწმუ-
 ნოდ და ჭეშმარიტად ვიცით და დამსწრენი ცავართ ეგ
 ეკკლესია რომ აშენდა იმ დროს ზენონ ალავერდე-
 ლი ცოცხალი აღარ იყო და ალავერდელის სამწყ-
 სოს კათალიკოზი მარუფდა და კათალიკოზს იხსე-
 ნებდენ და კათალიკოზის ბრძანებით ნეკრესელმან
 აკურთხა ეკკლესია; კიდევ ალავერდელი ნიკოლაოს
 რომ გარდაიცვალა ალავერდელის სამწყსო კათა-
 ლიკოზს ეკითხებოდა და კათალიკოზს იხსენებდენ,
 მაგრამ ამის მიზეზით სამწყსო და ეკკლესია არ
 წართმევა ალავერდელს არც წაერთმევა და ვერც
 შენ წაართმევა: ახლა რადგან იმისმა სიმაღლემ მე-
 ფემ და იმისმა უწმიდესობამ მეფისძეს ანტონის
 უბოძეს ალავერდელის ეპარხია და ალავერდელ
 მიტროპოლიტობა და დღეს ყოველს ადგალს და
 საალავერდოს ეკკლესიასა და სამწყსოში ყველგან
 ის იხსენება და მანდაც იმას უნდა იხსენებდეთ და
 მღვდელიც რადგან ის აქა არა ბძანდება იმის მოა-
 დგილეს არხიმანდრიტის იოანეს ბრძანებით და გა-
 მორჩევით უნდა დაიდგინებოდეს, ამისთვის რომ ეგ
 ეკკლესია ალავერდელისა არის და ახმეტაში კათა-
 ლიკოზს არასდროს არც საყდარი ჰქონია და არც

სამწყსო ჰყოლია და რაც კათალიკოზი მანდ ხსენებულა. ჩვენგან ეს დია მძიმედ არის მოსაკითხავი, რომ შენისთავით ეკკლესიისთვის მიგიცია და ამ გვარი საქმე შენს თავად და ჩვენს უკითხავად აღგისრულებია, მაგრამ ამ დროებში დია მოუცნელი ვიყავით და დაეიდუმეთ და გირჩევთ რომ ამ გვარ საქმეებში აღარ გაერიო, თორემ კანონითა მამათათა დია მძიმედ დიისჯები, ახლა კი დაგვიდუმებია რადგან უგუნურებით და უცოდინარობით მოგსვლია მის კზ. წელსა ჩღპს. მდაბალი მიტრაპოლიტი თფილისასა გერმანე (ბეჭქედი) სვეტიცხოველის დ...დეკანოზი (ბეჭქედი) უღირსი ხუცესმონაზონი (ბეჭქედი) მწიგნობართ წინამძღვარი (ბეჭქედი).

მაწერილთა: „თუ სარწმუნო ნიშანი და საბუთი გაქვს რამე იმის უწმიდესობის დიკასტერიაში გამოაცხადე თუ არა და ეს ასე აღასრულე“ აზის ბეჭქედი გერმანესა.

1749 წ. № 78. „...ჩემქვეშეთთამა საყმთა შინა ქვრივთა თავისის მეუღლისაგან დანაშთენთა საქონელთა ვენახმიწათა მიღება ვითარცა წეს არს საქართველოსა ან ვიგულე და გავიხილე შევიმცენ და ვისწავლე წმინდათა წერილთაგან რომელთა არა ჯერ არს და შემოურეებელ სახიერისა მეუფისა ესე წესი, რომელ დაუცავთ საქართველოსა შინა ამიერის კაცი აღესრულის მის ვისი მე მონა

უწულოდ ქვრივი დაუტევის ერთისა გინა ორისა ასულისათა მყისსა მეპატრონისა მისისა მტარვალნი მოიწვეიან და მიუხმენ საქონელთა, ვენახ-აგარაკთა და ყოველსავე რაცა დაშთომია მეუღლისაგან და მით დაუტეობენ უმეტეს მშიერთა, შიშველთა და უმოწყალოთა. ვაი დიდი ესე უმოწყალოება შემაწუხებელი ღვთისა და მკვლელი ბა(?) ოქროვანისა ტკბილ ნაკად მცენებულისა ინესი ხალო მე მონა შენი სახიერო შეწვენითა შენითა არა ვინებებ და განვაწესებ ჩემისკელისა ქვეშეთთა საყმთათა შინა ამა წესთა ბრძანებითა ღვთისათა ჩვენ ყოვლად ნეტარი აბა ალავერდელი ენდრონიკაშვილი უფალი ნიკოლოზ მოგიმცნებთ კარისა ჩვენისა მოხელეთა და ყოველთავე მოსაქმეთა, რათამცა ისე მცნება მტკიცედ იპყრათ რომელ აღთქმანი არიან წელსა დაუსაბამოს ღვთისა ჩვენი და თქვენი საცხოვნებელი და მიზეზნი კეთილისანი და მისცენით ესე წერად ძეთა თქვენთა და ძის ძეთა თქვენთა დაუმტკიცენით, რომელ არიან ესე სადაცა და რ... ადგილს წმიდის გიორგის ყმა იყოს და ჩვენი სიტყვა გავიდეს იმ ადგილს ბეითალმანობა ამოგვიკვეთნა ყოვლითურთ ესე ვითარებ რომელსაც ჩვენსა საყმოში კაცი მოკვდეს ჩვენი ყმა და ქვრივი და ვაჟი არ დაუშთეს და იმ ქვრივს იმ მამულზე დგომა უნდოდეს ვინც იმას ვენახი, აგარაკი, მიწა და საქონელი წართოს შეჩვენებულმც არს თუ იმ ქვრივს ქმარი არ უნდოდეს, თავის მეუღლის მა-

მული მოუშლელად ქონდეს და რაც გამოსაღები ედოს იმ მამულს მსახური იყოს თუ მოყალნე იმ გვარი ყალანი გამოართოს მოხელემ და მამულ საქონელი მოუშლელად ქონდეს და ვინც მოუშალოს შეჩვენებულ იყოს. ქვრივს თვის ნება ქონდეს. თუ უნდოდეს ზედ მამულზე ქმარი შეერთოს სხვის ყმა იყოს თუ უმამულო ჩვენი ყმა მამულიანი(?) თუმცა(?) იქნება(?) იყოს გამოსაღები გამოიღოს და ჰქონდეს თავისი მამული თუ რომ არ ინებოს და სხვაგან განქორწინდეს, რაც თავის მეუღლისაგან საქონელი დარჩომოდეს იმ საქონელმა დააქ(ორწინოს?). რაც თანმოყოლოდეს მზითვეი გამოჰყვეს და თვისი სათავეო და სხვა რაც საქონელი დარჩეს და მამული ჩვენთვის მოვიდეს ვინც ქვრივი ასე წყალობით არ იმყოფოს შეჩვენებულ იყოს მამულში სადაც კაცი მოკვდეს და დედაკაციც და მათ ერთი გინ ორი ქალი დარჩეს, თავის მამული ნუ მოეშლება ნურც თავის მამის დაედის(?) (დედის) საქონელი გამოერთმევა იმ მამულმა და საქონელმა გაზარდოს და შეინახოს და დაქორწილოს და გამოსაღები რაც ობოლსა და ქვრივს შეფეროდეს ისე გამოერთოს და რაც ქმრის დრო მოუვიდეს თვით ნება იყოს თუ ინებოს და შეერთოს და თავისავ მამულზე იყოს მოუშლელად და თუ ინებოს სხვაგან იქორწინოს, თავისავ მამულიდამ და საქონელიდამ დაქორწილდეს და მზითვეი გაყვეს როგორც რომ შეეძლოს

იმ მამულსა და სხვა რაც საქონელი ღარჩეს და მამული ჩვენთვის მოვიდეს. ვინ უწყის; თუ კაცი ღარიბი იყოს და იმის საქონელს ქალის შენახვა და დაქორწინება არ შეეძლოს მამულის გაყიდვა დაგირავება არ იქნება ამისთვის რომ საყდარისა არის ქვრივი და ობოლი ამ წესით იყოს გლეხი მოხდეს თუ აზნაური ვინც ამ წესის შემლად იკადროს შეჩვენებულ იყოს. თუ რომ აზნაურიშვილი ღარჩეს ქვრივად უშვილოდ ან ობოლი ქალი, იგიცა ესრეთ თავისი ნება ქონდეს, ზედ ქმარი შეერთოს და თუ ნება ქონდეს უქმროდ იყოს და ყმა იმსახუროს მანამდინ ცოცხალი იყოს და ნახან მოკვდეს თავის მამულმა დამარხოს და თუ დაკარგოს(?) დაიკარგოს(?) თავის მამულმა დაიხსნას ასრე გაგვირიგებია და ვინც ეს რიგი მოშალოს შეჩვენებულ იყოს და თქვენ ჩვენო შემდეგნო ალავერდელნო ესრეთ დაამტკიცეთ ეს ჩვენგან გარიგებულნი საქმე ღთის გულისათვის. თქვენ ჩვენო აზნაურიშვილებო თქვენს ყმაშიაც ასრე უნდა გარიგოთ. რადგან ჩვენ ეს რიგი დავიდევით, თქვენც ასრე ყოფდეთ... მოხელე ვარ რათა მათცა (ე. ი. მეფეთაცა) ესრეთ დაამტკიცონ. ესე წიგნი მოგართვი წინაშე შენ მოწყალისა ღეთისათანა მოწმებითა და ჯერჩინებითა ჩვენისა კარისა მოხელეთა სუსანის ძის სახლთხუცესი პაატასითა ჩვენის ბოქაულთ უხუცესის ანდრონიკეს ძის ფარმუზისათა, მგალობლისშვილის მდივანის გიორგისათა, მისივე

სულხანიშვილის მეღვინეთ უხუცესის ...და ყოველ-
თა კარისა ჩვენისა მოხელეთა ესრეთ ვინებეთ და
განვაგეთ ჩვენის საყმოს განწესება ჟამთა...საქარ-
თველოს მპყრობელის მეფისა თეიმურაზისა და ძისა
მისად კახთ მპყროველ—მმართველისა ირაკლისა-
თა, ვიგულეთ, ვისიტყვეთ და დავამტკიცეთ...
მარტსა :ა: ქორონიკონს აქეთ ქორონიკონსა ჩღმთ,
ქართულსა უღზ.

1764 წ. № 79. ქ. ჩვენ სრულიად საქართვე-
ლოს მეფემ ირაკლიმ ესე განაჩენი დავდევით ამ
რიგათ. ძველათგანვე ჩვენთა ჩამომავლობათა მიერ
მათი ყოვლად სამღვდელოება არხიებისკოპოზი
ალავერდელი დიდათ გაპატიოსნებული არის სხვა-
თა საქართველოთა ყოვლად სამღვდელოთაზედა
და უმეტესი პატივი მისცემდეს. ახლაც წინასაქმე-
თაებრ განგვიახლებია ვინცა ვინ ეპისკოპოსნი და
სამღვდელოთა დასნი და ერისაგანნი თავადნი და
აზნაურიშვილნი ბრძანდებით და იმყოფებიო ნურა-
კაცი ამ ეკლესიის ყმასა და სამწყსოში სამღვდე-
ლოს საქმეს ნუ კელყოფთ და ნურც არა რა საქმეს ში-
ლნად გაერევით ვგრეთვე ამ ეკლესიის ყმაში
ნუ რასა საერო და საღმთოცა ნურა რომელსამე
საქმეში ნუ გაერევით თვინიერ ჩვენის ბძანებისა
კიდევ რომელსაც ჩვენ სახელდობრივ არ უბძანოდ
ანუ კაღროდ სამღვდელომ ალავერდელმა სასაქმოდ
არ დაიპატიჯოს ვისმე რომელიც ამ ჩვენს
ბრძანებას უარყოფს ეს ყოველმა სამღვდელოება

და საერომ იცოდეს დიად დიდათ გვეწყინება და პატრისაც მიიღებენ სამღვდელღონი კანონისაებრ და საერონი სამართლისაებრ. ამაზე ყოველი კაცი ფრთხილად იყავი აღიწერა აპრილს იდ, ქორონი-კონს უნბ.

1612 წ. ახლო დროისა, № 81: „...მეფემან: . პატრონმან: თეიმურაზ და თანამეცხედრემან ჩემ-მან ღვთის მოყვარის ქართველთა მეფისა ასულმან დედოფალმან პატრონმან ხვარაშან და პირმშომან ძემან ჩვენმან პატრონმან დაფით ესე მტკიცე... კელითწერად ი მოგახსენეთ თქვენ ორ კერძოსა შესავედრებელსა ჩვენსა ცათა მობაძავსა საედარსა ალავერდს და მას შინა დიდებით აღმართებულსა წმიდას გიორგის და თქვენსა საქედ მპყრობელსა ამბა ალავერდელმა, თავარებისკოპოზსა სულიერს მოძღვარსა ჩვენსა ზებედეს ასე რომე რომელსაცა თქვენს სამწყსოს კაცსა დიდსა გინა მცირესა სჯუ-ლიერად და სამართლად წმიდის სჯულის კანონით გამოენახნეთ მოკითხული ექნათ და თუ ემართლე-ბოდეთ ჩვენ თქვენ მოგიდგეთ ვითარ იგი ჯერ არს მართლ მორწმუნეთა მეფეთაგან სანამდის თქვენ შენდობა არ უბოძოთ არც ვინახვინოთ რასაც ემართლებოდეთ იმ გვარად მოგაკითხვინოთ თანა შემწე გეყოთ. ნაბიჭვრის საქმეზე მოკითხული ქე-ნით და როგორაც სამართალი იყოს იმ გვართ მოიკითხეთ აზნაურიშვილისა ასრე ყოფილა ეფის-

კობოზს შეუნდობლობის წიგნი შეუგდია აზნაური-
 შეილს თავი მოუდრეკია ეპისკოპოზისათვის გარდა-
 უწყვეტია და გათავებულა თემის კაცის ნაბიჭვარი
 და დედა ეფისკოპოზის კელთ არის სჯულიერად
 განაშორებენ მეძავს კაცსა და---და თავი ვინმე გაუ-
 ტეხოს, ეპისკოპოსმა სამართლიანად ვითა სჯულის
 კანონში ეწეროს ისრე (მ--უანს და სხვა---თავან
 დამტკიცებ იყოს-----სხვა მოხეულია).

1685 წ. ახლად დროსა № 82. (შეადრე № 83)

ესე წიგნი და პირობა მოგართვით ჩვენ სულ-
 ერთობით ჰქონდრეთა ჩოლაყაანთ ყმათა ასე რომ
 სარჯულოზედ იარებოდით და აქაც მობძანდით და
 მრავალი სჯულის გარდამავლობის საქმე ჩვენში
 თქვენგან მოსაკითხავი მობრძანდით და გვიმწყემსე
 და მართლმადიდებლობაზედ დაგვამტკიცენ და
 დღეისუკან თუ ჩვენში ან ქადაგი ვინმე გამოჩნდეს
 ან მარხვა ვინმე ჭამოს თუ შევიძლოთ გარდახდე-
 ვინებას და მოშლას ვეცადოთ და თუ არ შევიტყოთ
 მოგახსენოთ თქვენ მობრძანდით და რომელიც
 ჯურუმში და გარდაკდევინება გვპრინებოდეთ თქვენ
 გარდაკდევინოთ და თუ არა მამამთავარი გამო-
 გზავნოთ და თქვენის ბრძანებით ისე გაარიგოთ
 საქმე ამისი წინააღმდეგომი კაცი არავინ იყოს.
 ამისა და გასათავებლად მოგვიცია ღმერთი და
 თავდებად და მოწამედ ჩვენი ბატონები ††††

1701 წ. № 91: ქ: ნებითა: მლთისითა. ჩვენ. მეფეთ მეფემან და თვით კელმწიფემან პატრონმან ბატონის მეფის თეიმურაზის ძის ძემან მეფემან ნაზარალიხან მივაბარეთ ჩვენს მამაპაპათ სასაფლაოსზედ მჯდომარეს ჩოლაყაშვილს ამა ალავერდელს ბატონს ნიკოლოზს და ვახელით ამ მურრას ხატების მოღარეთ წმიდის გიორგის ალავერდის ყმას მგალობლიშვილს მღვდელმონაზონს იოსებს რითა (სიათა სიითა) მივაბარეთ: არის: ქ. მაცხოვრის ხატო...ქ. ხახულის ღვთისმშობელი ქ. ორთუბანის ღვთისმშობელი...ქ. მსწრაფელ შემწისა ღვთისმშობელი...ქ. ყვარელთა ღვთისმშობელი...ქ. ბერძნული წიგნი შვილი: რუსული...ესენი ღმერთმან დიდხანს აცოცხლოს ბატონის ალავერდელისათვის ნიკოლოზისათვის მიგვიბოძებია და იმას უკან იოსების მგალობლისშვილისათვის და ერთობით წმინდის გიორგის ალავერდისა აზნაურისშვილებისათვის მიგვიბარებია. ერთი ამასთან ნუსხა ალავერდელისათვის და საყდრიონთათვის მიგვიბარებია. ეს ნუსხა ჩვენის მდივნის მწიგნობრის თუმანისშვილის შიოშის დაწერილი არის მკათათვის კ. ქარონიკონსა ტპთ.“

1701 წ. № 92. ქ. ესე წიგნი გიბოძეთ ჩვენ... მეფემან ერეკლე წოდებულმან ნაზარალიხან თქვენ მოძღვართ მოძღვარს პართენის და ვინცა ვინ მოძღვართ მოძღვარი კაცნი იყვნეთ ხახულისა ღვთის-

მშობელის ყმანი ასე რომელს უკუთხეული ბატონი პაპა ჩვენი რომ გარდაეარდნილიყო მაშინ ჩვენი შურისა ხატები კახურის მონასტრებისა და ხახულისა ღვთისმშობელი ესენი სვეტისცხოველში მიეზარებინა ასე ებძანებინა რომ თუ ღმერთმან ჩვენს შვილს და შვილის შვილს ჩვენი სამკვიდროს მოსლვა და ბატონობა ელიროს იმას მიართვიოთ. ახლა ჩვენ ბედნიერმა ხელწიფემ ქართლის ბატონობა ჩვენ გვიბოძა და მოვედით ეს მურასა ხატები რადგან ჩვენი იყო და კახურის მონასტრებისა ჩვენ გამოვებარეთ, ჩვენს სახლში ქვეყანდა და ვითაც ჩვენ თათარნი ვიყავით და ჩვენს სახლში ესენი ვერ შევინახეთ ახლა ჩვენს ბატონს, ალავერდელს ნიკოლოაოზს მივებარეთ და წმინდას გიორგის ალავერდს დავასვენეთ ამიტომ რომ თავთაგის საყდრები აოხრებული იყო და ვერ ვანდევით და ხახულისა ღვთისმშობელიც იქ მივებარეთ და ახლა როდესაც ხახულისა ღმრთისმშობელს მაგისტანა პატრონი დაუჯდეს ან შენობა ჩავარდეს იქ რომ იმ ხატისა შენახვა და პატრონობა შეძლოს რომ დაკარგვიო აღარ ეშინოდესთ. ის ხატი ვერც ალავერდელმან და ვერც საალავერდოს კრებულთ ვერ დაუჭირონ, რომ ისევ ხახულისა ღვთისმშობელს დაასვენონ და მოძღვართ მოძღვარს მიზარონ და სანამდის იქ შენობა ჩავარდეს იმას დღეობას რაივაც მოძღვართ მოძღვარს უნდოდეს და ან მოინდომებდეს მიასვენებდეს ხოლმე, ნურა-

ვინ დაუქიროს და მას უკან ღრომდის. კიდევ იქ
 შეინახვიდენ და საბოლოოთ ის ხატი ხახულის
 ღეთისმშობლისა ყოფილა ისევ იმასა არ დაეკარ-
 გოს. ჩვენს მამაპაპათ ამისთვის გაუკეთებია საბო-
 ლოთ ნურც-ენ შეცილება არცა ვის სხვას კელი
 აქვს ვისმე ამა ხატთან მარიამობისთვის კთ. ქორო-
 ნიკონსა ტპთ.

1786 წ. № 93. ქ. ძველის მეფის ირაკლის
 განჩინების ძალით აღავერდელის უფლის ყოვლად
 სამღვდელოს ნიკოლოზ ჩოლოყაშვილს მის წიგნის
 ძალით. შერმე ყოვლისა საქართველოს მეფის ძის
 ანტონის მისისას უწმინდესობის დიკასტერიას სა-
 მართლის განჩინებითა ხახულის ღეთისმშობლის
 მურასა ხატი ებარა წმიდის გიორგის და ზემოწე-
 რილების განჩინების ძალით ახლა მეორე მეფის
 სრულიად საქართველოს მპყრობელ მქონებელის
 მეორე ირაკლის მეფის სამართლით მიბარებული
 ხახულისა ღეთისმშობლის მურასა ხატი მებოძა და
 მომბარდა დიდებულის მრავალ მოწამის დეკანოზის
 იოანეს კელით მურასა ხატი ზურგზე ვერცხლით
 მოჭედილი ნაწილებით სავსეს (ჰ) (თ-თ) სუთს ბუ-
 დეში აკლდა ნაწილი ცარიელი. ქ. ა. მისი შესა-
 მკობი მარგალიტი რიცხვით (მიე), ფირუზი თვა-
 ლი ჩინებული (ა) ზანიშინიანი ი (მი). მომბარდა
 მე მოძღვრათ მოძღვარს ნიკოლოზ მდივნის ძეს
 მიმიბარებია ბატონის დეკანოზის იოანესათვის. ამ

ხატისა განაჩინები პირველის მეფის ირაკლისა ნიკოლოზ ალავერდელისა დიკასტერიას და მეორე მეფის ირაკლისა რომ იმ განაჩინების ძალით მოგვეცა მიბარებული ხახულის ღთისმშობლის ხატი თვესა აგვისტოსა : ივ: ქორონიკონს ულდ. ნიკოლოზ ნიკოლოზ (არჯერ). მიწერილია: სრულებით ამ თვლისა და მარჯვადი ტის ჯმი (რ.აბ).

1786 წ. № 94. „...ნიკოლოზს მათის უწმინდესობის დიკასტერია ვაუწყებთ იმის ყოვლად სამღვდლოებას აბბა ალავერდელს უფალს და იმის მადლად ყოვლად სამღვდლოების მოხელეთ უბრძანებთ დეკანოზს, მამათმთავრებს და სხვათა. მალაღლირსმა არხიმანდრიტმან მოძღვართ მოძღვარმან ნიკოლოზს არხით იჩივლა იმის უწმიდესობასთან და ჩვენთან, რომ ხახულისა ღთისმშობლის ხატი ჟამთა ვითარებისა და ავის დროსაგან თავის ეკლესიაში ვეღარ დაუსვენებიათ და მანდ წმიდის გიორგის ეკლესიისათვის შემოუხიზნავთ და მოუბარებიათ ვითა აცხადებს წიგნი ბოძებული იმის სიმადლის დიდის ერეკლე მეფისა რომ „ხახულის ღთისმშობლის ხატი წმიდის გიორგის ეკლესიას ალავერდს მივაბარეთო ავის დროს მიზეზით და როდისაც პატრონი დაუჯდეს და იქ შენობა ჩამოვარდეს და დაკარგვისა აღარ ეშინოდესთ ის ხატი ისევ ხახულისა ღთისმშობლის ეკლესიაში დაასვენონ და მოძღვართ მოძღვარს მიაბარონო ვერც

ალავერდელმა და ვერც საალავერდელომ კრებულ-
მა ვერ დაუჭირონო“. ამას გარდა მასშინდელ
დროს დომრის აბბა ალავერდელის ყოვლად სამ-
ღვდელოს ნიკოლოზის წიგნიცა აქუს ასე წერილი
რომ ხახულის ღეთისმშობლის ხატი მოგებარესო
და როდესაც შიშინაობა აღარ იყოს და იქ შენო-
ბა ჩამოვარდეს მაშინ ეს ხატი ტაძარშივე დასვე-
ნდეს ჩვენთ საყდრიონთ ვერ დაუჭირონო“.
ახლა უთხოვნია თქვენთვის მოძღვრათ მოძღვარს
რადგან ამის სიმაღლის მეფის ბრძანებით იმ ეკკლე-
სიაზედ დადგინებულა და არ გიბოძებიათ არ ვი-
ციოთ რის მიზეზით უჭერთ მაგ ხატსა. ამისთანა
წიგნების მქონებელსა. ამის სიმაღლეს მეფესაც
ჰბარებოდა რომელნიმე სახმარნი იმ ეკკლესიისანი
და ყოველივე უბოძა თქვენც მობარებული გქონიათ
და თქვენც უბოძეთ თუ უწინვე მიგიბარებიათ
ყაბზი გექნებათ...სვეტს-ცხოველსაც ჰბარებია
ოდესმე ეგ ხატი და თავისდროს იმისთვისაც გამოუ-
ბარებიათ...რას ემართლებით, ეგ ხატი შობარეთ,
ამ მოძღვართ მოძღვარსა ნულარ აწუხებთ, რადგან
ამ კაცსა თავისი თავი, სული და კორცი იმ ეკკლე-
სიისათვის დაუდგია, იქ ცხოვრებს და იმ ეკკლესიის
შემკობას სცდილობს. ეგ ხატი თავის ეკკლესიაში
უნდა დაასუწნოთ და ღმერთმან ნუქნას თუ ავის
დროსაგან შიშინაობა მოხთება მაშინ მაგ ხატისაც
და ან რაც სხვანი სახმარნი არიან იმ ეკკლესიისა

იმათ დაუკარგაობას ეს უფრო ეცდება. ფებერვარს
ვ, ჩღვე. ბეჭდუბა და სელთმწერანა.

XVIII სსუკ. ანუ XVII სსუკ. დასასრულის სელით.
ქ. ესე წიგნი: მოგართვით: ჩვენ: ჩოლაყაშვილმან
ამბა ალავერდელმა ნიკოლოზ თქვენ ხარქაშნელ
მთავარ ეპისკოპოზს მოძღვართ მოძღვარს ბატონს
პართენის ასე რომე ჩვენმა კელმწიფემან მეფე
ერეკლემ თავის მამაპაპათ ნაშრომი მურჰსა ოქროთ
მოქედილი თვალით და მარგალიტით შამკობილი
ხატები წმიდას გიორგის ალავერდელს კელმწიფეთ
საფლავზედ დაასვენა და ჩვენ მოგვაბარა ჟამთა
ვითარებისაგან ხახულის ღვთისმშობლის ტაძარი
უშენოდ იყო შიშისგულისათვის ხახულისა ღთის-
მშობელი თავის ტაძარში ვერ დაასვენეს და წმი-
დას გიორგის ალავერდს დაასვენეს და ჩვენ მოგვა-
ბარეს როდეს ღმერთმან და თვით ხახულის ღთის-
მშობელმა მეფეს ერეკლეს და მის შვილებს კახეთს
მათი პატრონობა აღიოსა და აქის(?) ხახულისა
ღთისმშობელს დასასვენებლად იქ აღარ ეშინოდეს
ვერც საყდრიონთ დაუჭირონ. არიან ამისნი მოწა-
მენი მგალობელისშვილი მღვდელმონაზონი იოსებ
და სუსანიშვილი სუსან და სულ ერთობ საყდრის
ყმანი (ბეჭდუბა).

1743 წ. № 102. ესე წიგნი მოგართვით:
ჩვენ: არქიმანდრიტელმან ნინოწმინდელმან იოანე

თქვენცათა მობაძავსა წმიდასა გიორგის ალავერდს და მას მჯდომარეს ამა ალავერდელს ნიკოლოზს ასე რომე ბატონის ბრძანებითა და თქვენის ნებადართვითა ბისონი ვიკუროთხეთ და თქვენ კელმწიფებისაგან გუჯარი გკონდათ რომ უთქვენოთ ჩვენს ქვეყანაში ეპისკოპოზი ვერ გაპატიოსნდებოდა და ნეკრესელი ხომ ჩვენის ხარისხისაგან უმდაბლესი იყო და ბისონი და მიტრა იშოვნა ჩვენც ამ მიზეზით ჩაიცივით ახლა რადგან ჩვენს მონასტერზედ ეს წყალობა მოვიდა ვიყვნეთ თქვენი მორჩილნი როგორც ჩვენგან უპირველესნი ნინოწმინდელნი ყოფილან და რაც ჩვენი ხარისხი არ არის მაზედ ნამეტნავი ჩვენ არა მოვინდომოდ რა სჯულის საქმეზედა, როგორც პირველად თქვენგან თუ თქვენის უწმინდესობის ამა ალავერდელებისაგან ერთობა ყოფილა მეც ვერე მორჩილი ვიყო ამისა გათავებლად და მოწმად მოგვიცემია პირველად ღმერთი...და მოციქული ნინო დაიწერა წიგნი ესე თვესა მათსა გ, ქორონიკონსა ულა.

1711 წ. ...ჩვენ...მეფეთ მეფემან იმამყულიხან და დედამან ჩვენმან დედოფალთ დედოფალმან პატრონმა ანნამ და...ჩვენმან ერენის ბეგლარბეგმან პატრონმან მამადყულიხან და კახეთის გამგემ პატრონმან თეიმურაზ ესე მტკიცე და უცვალე-ბელი საბოლოოდ გასათავებელი წიგნი და სიგელი გკადრეთ და მოგართვით თქვენ ჩვენს სულკუროთხელს

მამაპაპათ კელმწიფეთ სასაფლაოს წმიდის გიორგის
 მონასტერს ამა ალავერდელს ჩოლაყაშვილს ნიკო-
 ლაოზს ასე რომე რადგან რუსთველი დროშის
 პატრონი და სარდალი იყო და ბისონი არ ეცვა
 ჩვენის ბრძანებით სარდლობის გულისათვის რუს-
 თველს ნიკოლოზს ბისონი ჩავაცვით და ამას გადა-
 თუ ან რუსთველმან ან ბოდბელმა ან ნიტრა ან
 გვირგვინი დახურვა მოინდომოს მაგ ქვეყანას რო-
 მელსაც სხვას ეფისკოპოზისა და ან ბერისა პა-
 ტროვის მომატება სხვამ ჩვენმა ჩამომავალმან სახლის-
 კაცმან მეფემან ანუ დედოფალმან... ანუ გარეშე
 ხანმა ანუ ჯანიშინმან ან ბისონის ჩაცმა ან მიტ-
 რისა და ან გვირგვინისა დახურვა მოინდომოს და
 თქვენი გამსუბუქება თავადმაც რისხავს. ღმერთი...
 და აზრათი მურთუხალი?! (რისხავსო) და იმისი
 ოჯახი და ბედნიერისა ყვენის ნასოფი და ნაყაზი...
 დაიწერა ქრისტეშობისთვის ია. ქორონიკონსა ტყთ.
 კელითა კარისა ჩვენისა მდიენის მწიგნობრის თუ-
 მანისშვილის შიოშისათა †††

ვინც პატრიარქმან ანუ კათალიკოზმა ანუ
 ეფისკოპოზმა კელყოს შლად ამისა---წყევა მეფე
 დავით მეფე იმამყულიხან (ხეუღად)

გვერდზე წარწერა: ქ. ნებითა... ღეთისათა ესე
 წიგნი მოგართვით ჩვენ ენდრონიკასშვილმან ბოდ-
 ბელმან მთავრებს კათალიკოზმან ზაქარიაშ და ჩერ-
 ქეზისშვილმა რუსთველმა მთავარეპისკოპოზმან

ნიკოლოზ თქვენ ჩვენს კელმწიფეთ სასაფლაოს წმიდის გიორგის მონასტერს მისს საქეთ მპყრობელს აბბა ალავერდელს ჩოლაყაშვილს ნიკოლოზს, ასე რომე მეფის დავითის ბრძანებით რუსთველმა პატივი მოიმატა და რუსთველს ბისონი ჩაეცვა ამისდა გარდა თუ ან ნიტრა ან გვირგვინის დახურვა მოვიწოდოთ ან სხვა სჯულიერის საქმის წინააღმდეგომი შევიქნათ თქვენი ქრისტეს უარის მყოფელი ვიყვნეთ და წირვისაგან დაყენებული. თუ ან ჩვენ და ან ჩვენს უკან ბოდბელმან თუ რუსთველმან ეს წიგნი გატეხოს და ამ საქმეზე ალავერდელის წინააღმდეგომი შევიქნას ღთის მგმობლად ეკითხოს და კელმწიფეთ სასაფლაოს შეცოდებად ქრისტიანობისთვის გასულს ქორონიკონს ტუთ.

1741 წ. № 104. ჩვენ...კახთა მფლობელმან თეიმურაზ და თანამეცხედრემან ჩვენმან ქართველთ მეფის ვახტანგის ასულმან დედოფალმან თამარ და პირმშომან...და მალღის კელმწიფეთ კელმწიფის მიერ აღზრდილმან და კეთილმორწმუნოებით განმტკიცებულმან ბატონისშვილმან ერეკლე და ძის წულმან ჩვენმან მირზამ ესე მტკიცე... წიგნი და საფიცარი დავდევით...წმიდის გიორგის ტაძრისა ალავერდს ასე რომე ნეკრესელმან იოანემ ბისონით კურთხევა მოინდომა, ჩვენ არ ვიცოდით, ასე რომე თუ სხვანი ნეკრესელნი როგორ ნაკურთხნი ყოფილიყვნენ ბისონით თუ ომოფორით ამიტომ

რომ უწინ ჩვენს ხსოვნასა და მოსწრებაში უკუ-
თხი ნეკრესელი იჯდა და მახსოვარი არა ვინ იყო
და ქვეყნისა არეულობისაგან უკუთხი დარჩომი-
ლიყო ეს ვიცოდით, ნეკრესი ქალაქიც ყოფილიყო
და ათორმეტი მამათაგანი წმინდა აბიბოს მის ქალა-
ქის ეფისკოპოზი ყოფილიყო და მისი მოსაყდრე
უნდა ბისონიანი ყოფილიყო, ჩვენც მისის მიზეზით
ნება და კურთხევით რომ ნეკრესელი ბისონის ღირ-
სი იყო ამ წმიდის აბიბოს მოსაყდრეობისათვის და
რადგან წმიდის გიორგის მონასტერი ალავერდი
ჩვენს მამაბაბათ ამაღლებინათ და უმეტეს ყოველთ
კახთ ეფისკოპოზსთაგან განედიდა და გვირგვინო-
სან ექმნა ალავერდელი მისი წინააღმდეგი და უნ-
დომი და დაუმოწმებელი კახთეპისკოპოზებისა
კურთხევაც არ იქნებოდა, ალავერდელმაც ნება
დართო ნეკრესლის ბისონით კურთხევისა თუ ამას
იქით სხვამ ეფისკოპოზმან ბისონი და ნიტრა ალა-
ვერდლის შეუნდობლად ჩაიცივას და დაიხუროს
წყეულ იყოს ქრისტესაგან და ჩვენც შერისხვით გარ-
დავადგინოდ საყდრისაგან თვისისა...თუ მეფემან...
დაიწერა წიგნი ეს კელითა დისა ჩემისა მონოზნის
მაკრინასითა თვესა დეკ. გბ. ი ქორონიკონს უკთ.
(1741) ქორონიკონს აქეთ ჩღმ.(?) (ბეჭედი თეიმუ-
რაზისა).

1761 წ. № 105. ქ. ჩვენ საქართველოს მეფედ ცხებულსა თეიმურაზის ძე მეფის კახეთისა და განმგებელნი ქართლისა მეფე ირაკლი ბაგრატიონი და თანკმაქმნილიყოფლისა საქართველოსა კათალიკოზ პატრიარქი იოსებ ამას წარესწერთ განმხილველნი ქვეყნისა ჩვენისათ. ვინადგან ჟამთა ჩვენთა ბრალთა ჩვენთათვის მოიწივნეს ოხრებანი წმინდათა ეკკლესიათანი და ესე ვითარნი წესქმნანი ისჯულდებულებოდა ვითამცა ეფისკოპოზსა თვისნი რა ეპარხიანი არლა ჰქონებოდა, რომელსაზედა ეკურთხა და თვით ერწმუნა იგი რა აოხრებულ იყო სამწყსო იმისი მასვე ეფისკოპოზსა სახელისათვის მის ეკკლესიისა კადრიანად კელი სდებოდა და საკმელად ჰქონებოდა მისი მამული და სამწყსო ესე ვითარმედ მძიმე არს მძიმედ სახელდევლად აღკვირნდა ჩვენ და არცა ვყოფთ ნეფსით ჩვენით ამას: რომლისათვის ხარკაშნელისა ეკკლესია დიდ ჟამს უმკვიდრო არს და განუვლელ მსახურთაგან მისთა და ეპისკოპოზთა და მას სამწყსოცა დიდად მცირედ აქეს რომელ არა შვენის ეპისკოპოზსა ეგრედ მცირედისა სამწყსოსა ქონება ამათ მიზეზისათვის ეუბრძანეთ აღძრულნი სჯულიერისა წესისა მცველობანი, რათამცა ხარკაშნელისა სამწყსო ამბა ალავერდელსა კეთილრწმენისა მღდელ მთავარსა ზენონს ებაროს ჟამამდე მოხედვისა ღვთისა რომლისა ვართ მოსაენი მოწყალეებისა მისისანი დღითი დღედ ოდესცა ღმერთმან

მოხედოს ქვეყანასა ჟამთა ჩვენთა ანუ შეიღთა
 ჩვენთასა ანუ პატრიარქისა რომლისამე ზევეთაც(?)
 წეს და კანუნ იყოს წინათა კრებათა სამწყსო მისი
 ეკკლესიასა მას და მას ზედან კურთხეულსა ეპის-
 კოპოზსა ეგრედ კელთ უღვან წელსა ქორონიკონს
 აქეთ ჩღაა თთვესა სეკდენბერსა რიცხვს ა.

1740 წ. № 106. ესე: წიგნი: მოგართვი
 თქვენ ამბა ალავერდელს ბატონს ნიკოლოზს ჩვენ
 ნეკრესელ ეპისკოპოზმა იოანემ ასე რომა ჩვენს
 ხსოვნაშია ნეკრესელი ნაკურთხი არავის ენახა.
 ახლა ჩვენ კურთხევა მოვინდომეთ და ბისონის
 ჩაცმა თქვენ მოგახსენეთ და თქვენის მშვიდ და
 მეფის თეიმურაზის და დედოფლის თამარის ბრძა-
 ნებით და დასტურით შენდობა მიბრძანეთ. ეს
 მოგვიხსენებია, რომა წმიდის მონასტრის და თქვე-
 ნი წინააღმდეგობა მე არ მოვინდომო და თქვენი
 მორჩილიც ვიყო ჩემს უკან რომელიც ნეკრესელი
 დაჯდეს ბატონის ბძანებით ან თქვენის შენდობით
 თუ წყალობა უყოთ რომა ის იქნება თუ არა
 და რომელიც ბატონს ეპრიანებოდეს ის ქენით.
 ქორონიკონსა უკე. (სელმთწერაიღა ნეკრესლის ია-
 ნესჯან).

1757 წ. № 107. ...აღრჩევა და კეთილად გან-

რჩევა განვიგეთ ჩვენ ღვთივცხებულმან მეფემან ქართველთამან თეიმურაზ და ძემან ჩვენმან მეფემან კახთამან ირაკლიმ და ყოვლისა კახთალიკოზ პატრიარქმან იოასებ ოდეს მოკლებითა კეთილისათა და განმრავლებითა სიბოროტისათა ცოდვითა ჩვენთა მიერ მოაკლდეს და შემციირდეს და რომელნი მე სრულიად აღვდეს აწი ეკკლესიანი და განმრავლდეს უსჯულოთა მიერთ ჩვენზედა ოხრება ტყვეობა მწარე, მას ჟამსა ქვეყანას კახთასა ფრიად მოკლებული საებისკოპოზო და უშინი ეკკლესია ქერემელსა სრულიად ოკერ და შენებულება და შენებულება ტაძრისა დაქცეულ და ყოვლად უკადრულად იმყოფებოდა რამეთუ მრავლით ჟამითგანვე პირველ ჩვენსა წარტყვენილ და მოაკრებულ იყო და ჩვენ მას ეკკლესიასა შიდა ებისკოპოზი მისი თვისსა საყდარსა ზედა მჯდომარე არა გვეხილვა ბოლო შემოსავალნი რაიცა სარგომის ეკკლესიისა თვისსა აღგილსა და სამწყსოთა შეილადა აღიღებოდა, სრულიად ცუდად წარეგებოდა: არცა მის ეკკლესიისა წარსამატებლად და აღსაშენებლად წარეგებოდა. არცა მისთვის დაიმარხებოდა: და ვინაიდგან ესე ესრეთ იყო აღშენებასა და განახლებასა მისსა ფრიად ძირი უხმდა და სახმარი და ესე არა ძალგვედვა და უსჯულოთა მტერთა მარადის ზედამოსლვისა და ბრძოლისაგან მას შინა სამღვდელლოთა ანუ საეროთა მკვიდრობა არა იქნებოდა და მისთვის ესე ესრეთ განვიზრახეთ და

განვწესეთ თრათა ეკლესიისა შემოსავალნი ეგრეთვე ეკლესიათა შექმნებოდეს და და ცუდათ არა წარეგებოდეს, და ამის მიზეზისათვის სამთა ეფისკობოსთა თვისსა ეკლესიასა შინა მყოფთა და შენთა და განკარგულთა გავუნაწილე და ყოველივე საქერმლოჲ რაიცა შემოსავალი იყო სამათ განუყვით, ვითარცა აქა აღგვიწერიეს და მის საეფისკოპოსოსა სოფლისა და სამწერთა გამოსაღებთა და დრამათა და ყოველსავე საქერმლოჲ გამოსავალთა ესე ეფისკობოზნი აღიღებდენ და თვისსა ეკლესიასა ახმარებდენ და მათ ზედა წარაგებდენ. გარნა ესეცა განჩინება და ბრძანება დაგვიძს, რათა ჟამი თუმცა მოიწიოს და ოდესცა ანებოს მეუფემან ჩვენმან ქრისტემან და მოწყალებით მოხედვა ყოს და მშვიდობა მოავლინოს, რომელ ეკლესიასა შინა თვისსა ეპისკოპოზსა დადგრომა და მას შინა მკვიდრთა ძალედვას თენიერ ყოვლისა სიტყვისა და ყოვლისა ცილობისა თვისი მამული და სამწყსო და რაიცა მისი სარგოდ შემოსავალი იყოს ყოველივე მის ეკლესიასა ეპისკოპოზს მიეცეს უკლებლად დაუცილებელად და უსიტყვოდ. ზოლო სამსა ამათ ეპისკოპოზთა აშბა ალავერდელსა, ბოდბელ მიტროპოლიტსა და ნინოწმინდელსა მიეცა სამწყსო საქერმლოსა ესენი: უფალს ალავერდელ ენდრო ნიკაშვილს ნიკოლოზს ერგო სამწყსო საქერმლოსი სოფელი ნოკდოლი სრულიად: სოფელი კისისკევი სრულიად: სოფელი წინარდალი სრულიად: და სამწყ-

სოდ თავადიშვილი მამუჩასშვილები და ამას გარდა კიდევ სოფელი ველისციხე: უფალს ბოდბელ მიტროპოლიტს ენისელთ მოურავის ძესიოანეს ერგო ჭერემლის სამწყსო სოფელი ვეჯინი სრულიად თავადიშვილის ერასტის შვილებითა და სოფელი ფხოველი სრულიად თავადიშვილის მოურავის შვილებითა და სოფელი ზიარი სრულიად თავადიშვილის ზურაბის შვილებითა და ამას გარდა ქოდოდა და შელაანი. უფალს ნინოწმინდელს ტუსიშაილს საბას ერგო ჭერემლის სამწყსო კალაურში თავადიშვილები ვაჩნაძეები თავეთის ყმითა და სახასო ძველთაგანვე ნინოწმინდელის არის: და ამას გარდა სოფელი ურიათუბანი სრულიად, სოფელი ჩუმლაყი სრულიად და სეფელი ზეგანი თავადისშვილის ჯანდიერითა სრულიად“.. ესრეთივე სიგელი მიუციათ ნინოწმინდისთვის, გარეჯისა და ანჩისხატისთვის:

1784 წ. № 108 ქ. ორსავე საქართველოს მეფეს მათ უმაღლესობას ყოვლად უმდაბლესი მოხსენება.

ნაფარეულში რომ სოფელი აშენებულა თქვენის უმაღლესობისაგან იმ სოფელს ნეკრესელი მოსქიდებია. თქვენ გიბოძებიათ, თუ სხვას მიზეზით მოსქიდებია არ ვიცით. ის ალაგი სამწყსოდ ჩვენსა უფრო ნიშნავს და თქვენის სიმაღლის ოქმიცა გვაქვს. ღდელიც ჩვენგან მისცემია და ხალხიც ჩვენის მამულიდამ გასულან. ჟამთა ვითარებისაგან სხვის სამწყსონი მოსულან და ჩვენს სამწყსოში

სახლობენ: ბოდავიდან ბოდაველნი; თიანეთსა და ერწოდამ ერწოელნი; ახმეტის და სხვანიც იმყოფებიან აქვე. იქიდანვე მოსდევენ და დღესაც უჭირავსთ. ამ წყალობას ვითხოვთ რად(გან) სხვასთ ასე უჭირავსთ, ჩვენც ერთი სამართალი მოგვებოძოს. ენისელი და ჭიაური ჩვენი სამწყსო არის და ნეკრესლის სამწყსოში რომ დგომისთვის ნეკრესელს უჭირავს. ამ ორს აზრში რომელიც სჯულიერი წესი იყოს იმ სამართალს ვითხოვთ... ამ ზემოთ ხსენებულს ნაფარეულთან ნეკრესელს ხელი არა აქვს, ამისთვის რომ სამწყსოს ალაგობითაც ჩვენია და ხალხიც ჩვენიდამ ირის გასული. ახლანება უმაღლესობისა თქვენისა აღსრულდეს. მარტისა :ა: ქორონიკონს :უობ: ალავერდელი ნკ

განკარგულება :„ქ. ჩვენ მაგიერად ყოველად სამღვდელს ნეკრესელ დოსითეოსს ასე უამბეთ: მერე ამ არზით უკლებლად ყოველად სამღვდელს ამა ალავერდელი ნიკოლოზ სამწყსოზედ გიჩივისთ. თუ ჭეშმარიტი სიტყვა არა გქონდესთ რამე ჩვენს სამართალში ელაპარაკენით და გასწორდით: მარტს (თ); ქორონიკონს უობ

1757 წ. № 109 ქ. ამას წინათ ბატონების დროსაც კათალიკოსსა და ალავერდელს პატივის მიცემისა და რიგის საქმეზედ ლაპარაკი ჰქონებოდათ და ახლა ბატონიშვილს კათალიკოს ანტონის ერ-

თი წიგნი ვივეცით ალავერდელის საქმეზედ. ამ წიგნს ალავერდელი არ დასჯერდა მას უკან ჩვენ ის წიგნი მოვიკითხეთ და მცხეთელებმა დამალეს აღარ გამუაჩინეს: ის ჩვენგან მიცემული წიგნი უხმარი და გაცუდებული არის. ღვთით ბატონი ალავერდელი ამ ცოტას ხანში რომ ქალაქს ჩამოვიდა ჩვენი პატრონი მეფეთმეფე თეიმურაზ და ძე ჩვენი პატრონი მეფე ირაკლი ერთათ დავსხდებით და ეფისკოპოზს დარბაისელს გვერთ ვიხსენებთ და ბატონის კათალიკოზის იოსებისას და ბატონის ალავერდელის ნიკოლოზის რიგსა და პატივისდების საქმეს როგორც მართებელი არის იმ რიგათ გავარიგებთ და სამართალს უზამთ რომელიც უმფროს — უმცროსობის პიტივი და რიგი არის ისე იქცეოდეს ალავერდელი იანვრის (იზ) ქორონიკონს უმე და არც თავისი პატივი მოეშალოს (ახის ორი ბეჭედი კრეკლესი.)

1785 წ. № 110 ქ. ჩვენ ყოვლად სამღვდელლო ამბა ალავერდელი ნიკოლოზ ლოცვისა და კურთხევისა დაბაგოვარჯან და სალთხუცესი დიმიტრი და ნაზირო ლალაკტიონ ახლა თქვენ უნდა ხელი მიჰყოთ და ამ ეკლესიის ქვეტკირის წისქვილი რომ არის თქვენ უნდა მიხვიდეთ; თავს უნდა დაადგეთ და ეკლესიისთვის უნდა გააკეთებინოთ ჩვენგან ამისი გაცემა არა გზით არ იქნება და ვერცა ვის მივსცემთ და ჩვენც ამიტომ ვეღარ

გავსცემთ — ეკლესიის ხარჯით გაკეთებულია და ეკკლესიის საწყინო იქნება და მაგის გაცემა ჩვენგან აღარ შეიძლება და ვერც ვის მივცემთ. ფებერვალს ქორონიკონს უოგ. „თურომ ახლავ ხელი არ მიყავით მე და თქვენი ბატონობა აღარ იქნება“ (ახის ბეჭედი).

XVIII საუკ. ხელით: № 112 ქ...წმინდის გიორგის ლაშრისა ჯვარისა... ჩვენ ჩოლყაშვილმა თიანეთის მოურავმა სულ ერთობრივ თიანეთთა და ერწოვლთა დეკანოზმა... დეკანოზმა... რჯულზე მაგარნი ვიყვენეთ როგორც რომ ჩვენის ლაშრის წმინდის გიორგის ერთგულნი ვართ... როდესაც გაუჭირდესთ თან დავიხოცნეთ. როცა რომ სამსახური ეპრიანებოდეს ისე ვემსახურნეთ ბატონ-ყმობის წესითა, მტერს უმტეროთ, მოყვარეს ვემსახუროთ...+++++

ქ. როგორც თიანეთს საყდრონთათვის ეს საფიცარნი მიუციათ ჩვენ მეფეს თეიმურაზს ამ რიგათ დავეიმტკიცებია“ და ზედვე: „თქვენი ძმისწული ალიმირზა“ (იგივე ალექსანდრე — 1736 წ. ახლად დრას).

1788 წ. № 115 ქ. მათს ღირსებას ბატონს ალავერდელს დეკანოზს არქიმანდრიტი იონე მშვიდობას უძღვნი და შენს მშვიდობით ბრძანებას ვისურვებთ. შემდგომად ეს მოგხსენდეთ. მოძღვართ-მოძღვარს ხატა უბოძა ბატონმა ხახულის

ღვთისმშობლისა. თუ მაგისი წინააღმდეგი წიგნი გქონდეს გამოგზავნე, ბატონს მივართო, და არა გაქვს რა წიგნები ღვთისმშობლობას ვადა არის უნდა მივცეთ. კიდეც ეს იუწყე: ალავერდელის ბარათის საწირავი და ელენე ბატონიშვილის ბარათის საწირავი და გამოგზავნე, რომ საწირავის ბოძებას აპირობს ბატონი. აგვისტოს (ია) ქორონიკონს უოდ. დედოფალს რომ სადღევრძელო ბარათი ებოძებინა მეფისა ისიც გამოგზავნე ეხლავ. (გუგუ- და რამეფხუდაც ამოქრალია შიტრა).

1798 წ. № 248 ქ. წყალობითა ღვთისითა ჩვენ სრულიად საქართველოს დედოფალმან და დადიანის-ასულმან დარეჯან ესე წყალობისა და მამულის ბოძების წიგნი გიბოძეთ მისის უწმინდესობის კათალიკოზ-ალავერდელის ჩვენის შვილის ანტონის ნებართვით შენ ჩვენ მიერ აღრზდილს აზნაურისშვილს მალრადეს ბეჟანს, ასე რომ ობოლი იყავ ჩვენ გაგზარდეთ; გალობა და წიგნი გასწავლებინეთ; და წმინდის გიორგის კანდელაკი იოსებ ამოსწყდა—ქალის მეტი არა დარჩა რა. იმ იოსების ქალიც შენ გიბოძეთ, იმისი მამული და სხვა რისაც მქონებელი არის ყოველისფრით შენთვის გვიბოძებია და შენც წმინდის გიორგის ალავერდელის ეკლესიისათვის შეგვიწირავხარ და მიგვირთმევიხარ, არავინ იყოს შენი მოცილვე და მოდავე ამ მამულისა.—აღიწერა ხელითა კარისა ჩვენისა მდივან-ნაზირისა ქობულოვის სვიმონისათა. ფებერვალს :კ: ქორონიკონს უბვ.

V წილანის ბაძრის ბუჯრები.

1792 წ. ქ. ბატონიშვილი ვახტანგ გიბრძანებ ბოქაულხუცესო ბეჟან! მერე ყოვლად სამღმედლოს უფალს წირკნელისათვის ქაისხვევლთ დრამა სახუცო და რაც საეფისკოპოზო სამსახური არის უნდა მოერთმეფინათ, ჩენი ოქმიც ჰქონდათ და კიდევ დაუგვისნებიათ და არ მოუციათ, ახლავ უნდა დაადგე და როგორც რიგი არის დრამა საეფისკოპოზო რაც იყოს უკლებრივ უნდა მოაცემინო. მაგათ ეფისკოპოზი ეს არის და ამას უნდა რაც რიგი ამსახურონ და დაემორჩილნენ და ეკლესიებიც აკურთხებინონ ეს ეხლავ ბეჯითად უნდა გაარიგებინო, თორემ ჩენი საწყენი იქნება.

რომელი ქრისტიანე იქნება ეფისკოპოზი და ამათ ხომ ამის მეტი ეფისკოპოზი არა ჰყავთ და იმას უნდა ემსახურონ. ხომ თავსაც დაიდეს და თავდებიც მისცეს მოხუცესი (?) თუ მაგათი ამხანაგი სხვა სოფლები ემსახურებიან ეგენი რაღა არიან?

1736 ქ....წიგნი: და სიგელი "შეგიწყალე და გიბოძეთ ჩვენ იესიან დავითიან, სოლომონიან ბაგრატიონმა მეფეთ მეფემან ქართლ-კახეთისა ხელმწიფემ მეფე ალექსანდრემ თქვენ მუხრანის ბატონიშვილს ქრისტეფორესსა, ასე რომე მოხველ კარსა დარბაზისა ჩვენისა, გვეაჯენით მაგლისის

მაგლელობასა. — ჩვენც ვისმინეთ აჯა და მოხსენება, შევიწყალეთ და გიბოძეთ, არაოდეს არ მოგეშალოს... დაიწერა ბრძანება და ნიშანი ხელითაკარისა ჩვენის მწიგობარი მდივანი მუშრიბი ბაინდურას-შეილი ავთანდილისათა ქორონიკონს: უკდ: მარტის :კ: „აზის დიდი აექელი წარწერით: „ორ...გამო დავითიანი ალექსანდრე ვარ სვიანი“. ეს ალექსანდრე ძმისწული თეიმურაზისა მეფედ იწოდებოდა. — ამას ეკუთვნის ის წერილები, რომელიც ჩვენს „რონიკებში“ გვ. 432 XVII საუკუნეს მივაწერეთ 1601 წლის ქვეშე

1746 წ. № 20 ჩვენ. . საქართველოს მეფის თეიმურაზის-ძემან და კახეთის-არაგვის მყრობელმა... ერეკლემ, თანამეცხრედემან ჩვენმან დედოფალთა დედოფალმა.. ანანამ, პირმშომან სასურველმა ძემან ჩვენმან უფლისწულმა ვახტანგ და საყვარელმა ბიძაშვილმა ჩვენმა ბატონიშვილმა ასან-წირზამ—ასე და ამა პირსა ზედან, რომელ ჟამთა ვითარებისაგან ანანურის ზევით არაგვის ერისთავის მთის ადგილებში აღარ შეეშვათ წირკნელი და რჯულზედაც მიდრეკილ იყვნენ და მობრძანდით თქვენ მუხრანის ბატონიშვილი ყოვლად სამღვდელო წირკვნელ მიტროპოლიტი ქრისტეფორე და გვეაჯენით სამწყსოსა თქვენსა ვითარცა ძველათ თქვენი ყოფიფულიყო და გუჯარშიაც ძველათგან მთა და ბარი თქვენი სამწყყო ყოფილიყო და ჩვენც ხელახლა წყალობა გიყავით—თქვენი სამწყსო: მთიულეთი, ხევი

გუდამაყარი, კანო, ქართლად—ამათ სახეცოს ერის-
 თაეები სადმე იღებდენ... და უწესო და უმართებუ-
 ლო იყო და რჯულის ურიგობა.—ჩვენ ეხლა თქვენ-
 ნის მონასტრის წილკნისა ღთისმშობლისა დიდისა
 ეკლესიის მჯდომარეს წილკნელს შეგვიწირავს
 რაც რომ ემთის ალაგებიდამ... გამოვიდოდეს თქვენ
 მამამთავარს მიეზარებოდეს და მამამთავარი
 თქვენ მოგართმევდეს. არა მოგეშალოს ჩე-
 ნგან და არცა შემდგომთა ჩვენთა მეფეთა
 მეპატრონეთაგან. აწე გიბრძანებთ კარისა-
 ჩვენისა ვეჟილ-ვეზირნო და ყოველნო მესაქმენო
 ჩვენნო, არაგვას სალთხუცესო და მოხელენო, თქ-
 ვენც ასე დაუშვიცეთ და ნუ მოუშლით. დაიწერა
 სიგელი ესე ხელით კარისა ჩვენისა მდივან-მწიგნო-
 ბრისა უხუცესის ოთარისათა თვესსა ივნისსი (ლ)
 ქორონიკონს ულდ.

გვერდზე წარწერა : „ქ. ჩვენ... კათალიკოსი
 პატრიარხი და ალავერდელი მიტროპოლიტი... ან
 ტონი ვამტკიცებ მიტროპოლიტობისა ამის წერი-
 ლსა აპრილს :ვ: წელთა ჩყა (1801 წ.)

1747 წ. № 27 ქ. ჩვენ ფოცხვერამა და შეი-
 ლმა ჩვენმან მამუკამ და გივმა ესე წიგნი მოგარ-
 თვით თქვენ ჩვენს ბატონს არაგვის ერისთავს ჯიმ-
 შერს, რომ ჩვენის მართლმადიდებელის კემწიფე
 ეფბტმას ონის მეფის ერეკლესაგან ბრძანება გქო-
 ნდათ და ჩვენი მაკურთხეველი წირკნელი ქრისტე-

ფორე შამოიყვანეთ; რაც მთიულში სახუცო იყოს
სამ წელიწადში ერთი ზროხა მივართოთ. თუ ამას
იქით ჩვენ უარი მოვახსენოთ ხუცობაზედაც კელი
ავიღოთ, თუ უზიარებელი და უნათლავი მოკედა...
თუ სამწყსომ უარი გვიყოს, სამართალი თქვენ გვი-
ყავით, თუ სხვა ხუცესი დაგვიდგეს ისიც ასე გემ-
სახუროსთ. — მე ჯიმშერ ერისთავს ასე გამირიგებია:
რამთენ მღვდელი იყოს იმდენი ზროხა მოგართოს.
ქრისტესშობის დღეს (კი), ქორონიკონს უღე.

VI ანანურის ტაძრის გუჯრები.

1643 წ. № 4 ეტრადზე: „ქ. სახელითა... ჩვენ
არაგვის ერისთავმან გიორგი და თანამეცხედ-
რმან ჩვენმან ბატონიშვილმან ბატონმან ელენე
...ცოდვით ჩვენთა სახსრად... დავდევით აღაპი
სულამაშვილისა. უნდა გარდაიხდიდეს კორციელსა
შაბათსა. ორს მღვდელს ჟამს აწირვინებდეს... და
სააღაპოს მოიტანდეს ოთხს კოკას ღვინოს და
სამის კოდის გამომცხვარს პურსა, ერთს უშო
ბელს ზროხასა, ერთს ცხორსა და სხ... კიდევ
სხვა არ ბანცური ნინია ტრძნისის მოუ-
რავი:ლ: ენკენისთვეს გარდიხდიდეს აღაპსა....
ეთხოვებოდესთ რა არა ღალა არა კულუბნი, არა
ლორი, საბალახე, არა მუშაობა ერთის საურის-
სა მეტი ქორონიკონსა :ტლე: კიდევ ტრძნის გე-
ლაში გაემართეთ და რაც იქიდგან ზეთი ერგოს
ანანურთ დეკანოზს მოუტანდეთ... მოუკლებლად

ნინოწმილის გუჯრები

1778 წ. № 37 ქ. ჩვენ მაგიერად და ძმისა ჩვენისა მისის უამინდესობის მაგიერად ასე ეუწყოს ნინოწმინდელს მიტროპოლიტს საბას: დოდოს მონასტრის გუჯარნი, სამკაულნი და ყოველივე რაც გქონდათ მობარებული წინაშე ჩვენსა მუიხვენით და გვაჩვენეთ დაუკლებლად, რათა ეცნათ რა არს დაშთომილი მონასტრისა მის... და მადლითა ღთისათა აღშენებასა შინა ყოველივე მასვე უნდა მიეცეს...ქ-კს. ჩლოც, ივლისს :იბ:

1792 № 51 „ქ. ჩვენ მაგიერათ მის ყ-დ სამღვდლოების უფალს ნანოწმინდელს იოანეს წმიდას მარჯვენას ამბორისყოფა ეუწყოს. მერე დავით-კარეჯის მონასტრის ბერების მონასტრიდამ გამოხელა და აქეთიქით დაფანტვა გვესმის და თქვენ ამას უნდა ეცადნეთ, რომ ერთადვე შემოჰკრიბოთ და მონასტრის საქმეზედაც თვალყური დაიჭირეთ, რომ სასმლიდა, საქმლიდამ და ეკლესიის ნივთიდან არავინ რა დააკლოს. ამის პასუხს ნუ დაგვიგვიანებ და შენც ან ოთხშაბათს ან ხუთშაბათს ჩვენთან წამომოდით აგვისტოს (ივ), ქორონიკონს უბ. ალბათ ალბათ ასე აღასრულე!“ (აწის ერეკლე მეფის ბეჭედი).

1789 წ., № 52 ქ. ჩვენ მაგიერათ და ჩვენის შეილის იმის უწმინდესობის კათალიკოზის ანტო-

ნის მაგიერად იმის ყოვლად სამღვდელელოებას ნინო-
 წმინდელს იოანეს ესრეთ ეუწყოს: მერმე ყოვლად
 სამღვდელეოებისაგან რა მონასტრის კრებელისაგან
 მაგ ღირსის მამის დავით გარესჯის საქმე მოწერი-
 ლი ყველა თვითეულად ვიუწყეთ, მაგრა ახლა დრო
 აღარ იყო აქ საქმის სამართლის შესრულებისა,
 ამისთვის რომ მონასტერი უსაზრცელოდ არ დარ-
 ჩეს და დრომდინ ასე განვაგეთ. ახლა ამ ხელად
 ამაზე თქვენ ბეჯითი უნდა იყვნეთ, რომ თავის
 დროზე როცა დაბარების დრო იყოს ორი კარგი
 შემქლებელი ბერი ამოარჩივთ მონასტრისად, სოფ-
 ლიდამ ცხენები და კაცები უბოძეთ და გამოიყვა-
 ნეთ. მშვიდობით გამოიყვანონ, გზაზე არა წაეკი-
 დოსთ რა და მანდ რომ მოვიდენ, მონასტერის ყმა-
 ნი კარგათ შეეწივნენ ცხენით და კაცით და რო-
 მელიც საქირო ნივთი არის იმათ შესაწევნელი ყვე-
 ლა გზა უყონ და ის ღირსნი ძმანი რომელნიც გა-
 მოვიდნენ სულიერის მომჭირნეობით დიდათ ბეჯი-
 თნი იყენენ და გაისარჯენ, რომ წლის საზრდელი
 მოირეწონ და შეპკრიბონ მონასტრისათვის, თქვენც
 ბეჯითი ბრძანდებოდეთ და იმათი ყოვლად სამღ-
 ვდელეოება ბოდბელი კულავაც შემწე ყოფილა და
 ეხლაც შეეწევა. ამაზედაც ბეჯითი ბრძანდებოდე-
 მონასტრის მოხელეებს უბრძანეთ, რომ მონასტ-
 რის ზღურებსა და მამულეებს რიგით მოუარონ,
 რომ არა წახდეს რა და რომელიც მონასტერს და-
 სჭირდეს რამე იმასაც შეეწივნეთ ან მორიგის ყა-

რათლი არ დააკლდეს მონასტერსა და მონასტერ-
შიაც უბრძანეთ, რომ ფრთხილათ იყვნენ და ერთს
ორს თთვეს უკან მოცლა იქნება, შევიყრებით ჩე-
ნც და ჩენი შვილიცა, იმისი უწმინდესობა და
რომელიც უმჯობესი იქნება მაგ მონასტრისა და
მაგ ძმათათვის ღთის ძალით და შეწვევით იმას გან-
ვაგებთ. იუნისის :კს: ქორონიკონს უოზ „კათალიკო-
ზი ანტონ“ (ხეუფლად) და ბეჭედი ერეკლესი.

1777 წ. № 53 ქ. ჩვენ მაგიერად იმელით მი-
საჩენელ მოლარეთ უბუკესს შიოშს და მდივანს
იოსებს ასე უამბეთ: მერე ნინოწმინდელის ღვინის
ბაჟი როგორც გაგვირიგებია ნავროზიდამ აქამდი
სამი თვე იქნება ამ სამ თვეს რაც ამის ღვინის ბა-
ჟი მოსულიყოს როგორც ჩვენგან მიცემულს წიგ-
ნში უწერია სტეფანეს უანგარიშეთ, გამოურთვით
და მისატანად ნინოწმინდელის კაცს მიუბარეთ
და ამას იქით ვინც ნინოწმინდელს დაუყენებია
იმის განწყესებული ღვინის ბაჟი იმან აიღოს. სტე-
ფანეს მილდისასშვილს ხელი ნუაქვს, აღიწერა ივ-
ნისის :ე: ქორონიკონს :უ: (აზის ერეკლეს ბეჭედი).

1789 წ. № 54 ქ. ჩვენს მაგიერ იმის ყოფ-
ლად სამღვდელოებას ნინოწმინდელს იოანეს კვლს
მთხვევნა მოხსენდეს. მერმე მაგ მონასტრის საქმე
ასრე მოკლა, როგორც ჩენი და ჩვენის შვილის
იმის უწმინდესობის წიგნი გამოგიცხადებს. ახლა

დრომდინ ეს თეოდოსი წინამძღვარი აქ დარჩა და თქვენ მონასტრის ყმებს და მოკელეს ზაზას უბრძანე, რომ ექვსი კოდი ღვინო და ოცი ჩაფი ღვინო გამოუგზავნე მარანში; სამს ქვევრში თურმე არის. ნურც ბატონიშვილის წყალობის ღვინოს შეეხება და ნურც კულუხისას, მანდაურის ზვრისა სამცალიანს ქვევრში დგას საღმე და იმისი გამოუგზავნოს. ამ საქმეზედ ბეჯითი ბრძანდებოდეთ. გზიზედ კი არა აიტეხონ რა. ფრთხილად წამოვიდნენ და ეცადნენ მალე ჩამოუტანონ და აქ ქალაქში მყოფი მაგ მონასტრის ყმა ერთი ბიჭი მოსამსახურედ უნდა იყოს ამასთან დრომდინ და მერმე ღვთის ძალით და შეწევნით ყველა რიგით გარიგდება. იუნიის :კპ: წელსა ჩღბთ (იზის ერეკლეჲს ბეჴქედ).

1799 წ. ... მერმე ნინოწმინდელის ყმანი და ბერთუბნელები რომ თავეთს სამზღვრებზედ ტყეზედა და სახნავს მიწებზედ დაობენ ჩვენ მოგვხსენდა რომ ერთმანდრთში უფოთი და ჩხუბი საღმე აქეთ, ... მანამ შეწირულების გუჯრებს გაეჩხრეკაღეთ, მანამდის მაგათ არა შესტოდონ რა, თორემ... იანვარ :ვ: ქორონიკონს უპზ. (გაფრგი)

1798 წ. № 60 ... როგორც დღევანდლამდის ნინოწმინდელს მიტრთპოლიტთ სქეროდეთ ისევ იმათვე დაანებე.... რომელს რომელი ანუელი მოეხნას და გაეტეხოს იმას ის მიწა არ წაერ-

თმევა და თუ წაართვა ვინმემ არ დაიშალა — სწორედ დათესილს წავეართმევთ. (ეს მაუწყურია ბატონიშვი დას დაჯიოს მანავის მოურავისთვის 1798 წ. სექტემბრის 4-ს)

1801 წ. 6 აპრილ. „ქ. სრულიად საქართველოს მემკვიდრე მმართველი დავით გიბძანებ საგარეჯოს მოურავო ენდრონიკოვო ზაქარია! მერე რომელიც წმინდის ნინოს ეკლესიის განწესება არის თავის ყმის ქურდობისა ჯარიმისა და ან თავის ყმის სამართლისა იმ მსგავსად უნდა ამსახურო და რომელიც თავის ყმა შემაწუხებელი იქნებოდეს უნდა დასტუქსევდე და გარდაახდევინებდე. ბერთუბნელები სადმე აწუხებენ ნინოწმინდელებს და იმათ ხალხს მამულზე ამ საქმეზე ჩვენი ოქმიც არის და არ უქომიან (?) და კიდევ სადმე აშფოთებენ ნინოწმინდელებს. ახლაც კიდევ ამასა გწერთ, რომ ყადაღი უნდა უყო, როგორც ახლამდის ყოფილან ახლაც ისე მოიქცენ და როდესაც მოვიცლით და სამართალში ვილაპარაკებთ მას უკან ვისაც დარჩება იმისი იქნება, აბრილს :კ: ქორონიკონს უპთ.

დასასრული

